

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как наименование о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

* 69. F. 76.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

* 69. F. 76

* 69. F. 76

INTRODVCTIO.
IN DIVINAM
CHEMIAE ARTEM

INTEGRA MAGISTRI BO-
NI LOMBARDI FERRARI-
ensis Physici.

Nunc primùm integra in lucem edita.

CVM GRAT. ET PRIVIL. CAESA-
reo ad Decennium.

BASILEAE.
APVD PETRVM PERNAM.

M. D. LXXII.

IN
INTRODVCTIONEM AR-
TIS CHemicæ BONI LOM-
BARDI FERRARIENSIS
Physici.

AD
ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM
AC D. D. ALBERTVM, COMI-
tem Palatinum Rheni, ac Bauariæ Ducem, Domi-
num suum clementissimum Michaeli Toxitæ
Medici Argentoratensis
Præfatio.

V M *mecum ipse cogitaui illustrissime
Princeps: quæ nam causa esset, cum
tot tantiq; in arte medica viri præstan-
tissimi essent: cur tam pauci ad secretio-
ris Physicæ cognitionem, quam Che-
miam appellamus, peruenerint. Veritatis enim amor stu-
dium excitare, laborumq; fastidium tollere potuisset, vn-
de omnis scriptorum obscuritas artisq; difficultas subla-
ta esset. Quid igitur est, quod nobis obstat, quo minus in
sacratissimos diuinæ huius scientiæ recessus penetremus?
Ego quatuor in primis impedimenta inuenio: aliquorum
auaritiam, luxum, immanitatem, laborumq; fugam. Ne-
que enim vt alios opprimamus potentia, quod multi in a-
nimo habent: genioq; turpiter indulgeamus, qui error ma-
gnam orbis partem occupauit: multo minus, vt thesauros
nobis inutiles colligamus, collectosque abscondamus, vt à*

P R Æ F A T I O.

plerisque videmus fieri: sed ut oppressos defendamus,
 pauperibus opem feramus, exulibus hospitium præbeamus,
 malè affectos sanitati restituamus, hæc scientia nobis
 data est. quæ si proposita nobis essent: laborumque
 nos non pariteret: dei optimi max. beneficio facile sacratiss.
 artis mysteria consequeremur. Si enim Philosophi veteres hanc
 scientiam perfectè tenuerunt: si potentissimi reges eam
 exercuerunt: si Aegyptijs olim ita familiaris fuit, ut
 eius freti auxilio Romanis semper repugnarent: quis nobis
 diuini muneris thesaurum ademerit? Cum igitur & ex ijs,
 quæ dixi, & ex Philosophorum scriptis manifestò constet,
 Chemicæ artem esse certam, totis sanè viribus à veritatis
 amatoribus inuestiganda erat. Dicit aliquis, neminem ex
 ijs, qui hinc inde oberrantes totam penè Europam
 sophisticis in hac arte nugis implerunt, aliquid præstitisse,
 quod laudari possit, sed vana, ficta, & falsa omnia
 astutissimis fraudibus proposuisse, ut à viris bonis
 pecuniam exurgeretur. aurum argentumque è vasis clàm
 eriperent, turpique tandem fugam omnibus illuderent.
 Quis non videt, vniuersum mundum impostoribus
 plenum esse? non Caesaribus, non Regibus, non
 Principibus pepercerunt: imò nullum hominum genus
 est, quod ab horum dolosis pollicitationibus tutum fuerit.
 quis propterea artem vanam esse dicit, qua nihil certius
 est? Gemunt orphani, propter eiusmodi nebulonum
 fraudes, plorant viduæ, lamentantur mariti, conqueruntur
 coniuges miseriam suam: hic agros, ille domum,
 alius redditus absumptos desiderat, nonnulli
indubie;

P R Æ F A T I O.

*ludibrio victi latere malunt, quàm errores suos fateri. Digna pœna est, & risu magis excipienda quàm deplo-
randa. Dum enim nugatoribus credimus, & sanctissi-
mæ artis scopum vtrunque consideramus, non artem i-
psam, sed artis potius vmbra inuenimus. Duplex e-
nim hæc scientia est: vera nempe, & falsa, quæ veræ qui-
dem imaginem quandam refert: sed quia fundamenta in
natura non habet: fructus etiam nullos profert, sed so-
phismatum spe vana cupidorum hominum animos la-
etat. Hanc tractare solent ij, qui cæteris montes aureos
pollicentur: et ferreos quidem exhibere possunt. Quid igi-
tur mirum est, si ab artis via aberrantes, plurimos secum
in interitum ducunt? At vera Chimiæ species illa est,
quæ scopum habet duplicem. Vel enim metallorum con-
siderationem docet: vel medicinarum præparationem
tradit. Sine hac medicus nullus esse potest: quia funda-
mentum medicinarum in vera earum præparatione con-
sistit: vt & astra fiant medicamenta, & astris ipsis, quæ
morbos creant, accommodentur. Ex cælo enim Medi-
cinam esse, necesse est, quæ in arcanis continentur, in qui-
bus astrorum virtus, ac potestas consistit. Morbis de-
speratis Chemia fert auxilium: & latentes rerum vires
medico ostendit, quæ sine hac arte nullo modo patefie-
rent. Accedit huc quòd lapidem philosophicum, medici-
nam vnicam à philosophis omnibus, quæ sitam diuina il-
la scientia nobis explicat, quam medicina nullus est in
vniuerso orbe thesaurus præstantior: cum ad metallorum
rationem, tum ad humani corporis sanitatem, siue con-
): (3*

P R Æ F A T I O.

seruandam, siue reparandam. Hæc cum ab alijs, tum in primis à Bono Lombardo Ferrariensi diligenter sunt tractata, qui huius artis Introductionem ante ducentos quadraginta duos annos in Istria composuit: laboremque suum Margaritam preciosam appellauit. Hunc authorem Ianus Lacinius monachus Calaber dilacerauit, ac re non intellecta in compendium redegit, dimidia operis parte omissa: quæ causa est, quòd eum in huius artis studiosorum gratiam integrum in lucem edendum Typographo dederim, ut nihil in eo lectores eius desiderarent. Nactus enim sum antiquum exemplar, pergameno exaratum dignum, quod solum extaret: sed homines studiosi magis digni, ut singuli singula habeant, quæ verò vno isto antiquo monumento continentur: id quod non alia ratione, nisi hac diuulgatione fieri potuit. Cum autem sepenumero mecum deliberassem, sub cuius nomine aduersus inuidorum calumnias tutus in publicum prodire posset: tu in primis mihi in mentem incidisti. Primum enim optimarum artium omnium hætenus Mecænas fuisti: inter quas cum Chemia non postremum locum habeat, cum nihil humano generi utilius existat, non sanè aspernaturum eam esse, mihi persuadeo. Deinde utilitas ad te non exigua ex huius libri lectione redibit. Dum enim hic Bonus artem veram à falsa distinguit, argumenta etiam contraria explicat: & quare inuenta, & quibus data sit: quibus verò minime data ostendit, faciliè qua nam ratione à sophistis cauendum sit, quos in fine grauerè reprehendit, animaduertentes. Horum vitio ars omnium laudatissima in contemptum

P R Æ F A T I O.

temptum abiit. Præterea volui in admirando tuo illo ædificio, in quo quasi rerum vniuersitatis theatrum, ac thesaurus quidam erit (de quo vir clarissimus Ludolphus Halnerus Iurisconsultus, & amicus meus singularis multa sæpe mihi commemorauit) hunc authorem mei erga te studij pignus esse: quem vt benigno animo recipias, artem que præstantissimam defendas, etiam atque etiam oro.

*Illustriss. Clementiæ tuæ deditiss. M.
Toxites Medicus Argentoraten-
sis.*

PETRI BONI FERRA-
RIENSIS, IN SVAM AD AR-
TEM ALCHIMIAE
introductionem.

P R AEFATIO.

ALCHEMIAM SVB PHILOSOPHIA
*naturali comprehendi: cuiusq; materiam esse
vnam, & determinatam.*

IN QVIT Bonus Ferrariensis Physicus: Entia realia sunt in triplici gradu, secundum philosophum sexto Metaphysicæ: Quia aut sunt coniuncta motui & materiæ, & de istis est Scientia naturalis: aut coniuncta materiæ, & separata à motu, & de istis est Mathematica: aut separata à motu & materia, & de istis est Metaphysica; id est diuina. Sed de separatis à materia, & coniunctis motui, non est scientia, cum tale ens reale sit omnino impossibilitate esse. Cum ergo scientia Alchemiæ sit de ente reali, necessariò erit sub aliqua illarum partiù philosophiæ: sed non sub mathematica, quia scientia Alchemiæ est de ente reali, coniuncto motui & materiæ: neque sub metaphysica, id est, diuina. quia non est de ente reali separato à motu & materia, sicut sunt intelligētiæ. Oportet ergo necessariò, quòd sub naturali philosophia ponatur, cum ipsa sit de ente reali, cōiuncto motui & materiæ. Similiter entia naturalia concipiunt sibi materiā determinatam, vt simitas nasum, & visus oculum. & ideo sine sua materia siue subiecto non possunt intelli-

gi. Eñtia autem mathematica non cernunt sibi materiam determinatam, vt linea, triangulus, & numerus: quia talia entia possunt esse in qualibet materia, propter quod possunt intelligi circumscripta qualibet materia. Entia autem metaphysica, id est, diuina: cum careant materia, nullam cernunt sibi materiam, quare sic spiritualiter intelligantur. Cum ergo ars Alchemiæ sit sub parte naturalis philosophiæ, cum libro de Mineralibus subalternetur, oportet necessariò, quod cernat sibi materiam determinatam. Et quia intentio artis Alchemiæ est, sequi naturam omnino, & per omnia, vt faciat idem aurum quod ipsa: quæ, & qualis erit materia apud naturam, erit & necessariò apud artem, cum de potentia materiæ determinatæ extrahatur forma sua, & non de materia alièna. Si autem fuerit materia non eadem, sed quodammodo similis secundum genus, erunt & generata non eadem, sed similia secundum genus, & non secundum speciem & formam omnino. Cum igitur materia sit vna, & determinata omnino apud naturam, & nõ multiplex: ergo necessariò illa vna eadem materia determinata erit similiter apud artem Alchemiæ, & non multiplex. Hæc autem materia est argentum viuum secundum omnes philosophos, tam naturales quàm Alchemistas: ergo & apud artem Alchemiæ materia erit similiter argentum viuum. Et quia materia nõ producit seipsam in esse ad generationem, & formam, sed ab agente proprio digeritur, & dirigitur, & informatur: tunc necessariò oportet, quòd illud argentum viuum, quod est materia, digeratur, dirigatur, & informetur à suo agente proprio ad finem intentum naturæ, quæ est generatio metallorum, & auri, & aliorum quarundam, quæ nunc relinquemus. Hoc autem agens est sulphur sibi in proprijs mineris coniunctum, habens illud argentum viuum à propria virtute coagulare.

gulare & digerere per calorem naturalem mineralem secundum philosophos naturales, ita vt in fine digestionis necessariò aliquod metallorum ex eo generetur, & vltimò aurum. Videtur ergo necessariò, quòd illud idem agens esse debeat apud artem coniunctum argento viuo, vt digerat, dirigat, & informet illud argentum viuum, ita vt in fine digestionis & complemento, generet idem aurum omnino, sicut facit natura ex eo: necessariò ergo oportet, quòd idem argentum viuum & idem sulphur, quod subiicitur operationi naturæ, subiiciatur etiam omnino operationi actis, & nō aliud quantumcunque simile videatur secundum genus, & apparentiam: nisi enim hæc essent subiecta actibus nostris, impossibilis esset hæc ars omnino. Veruntamen modus agendi, & digerendi, & informandi artis, est diuersus à naturali, & similiter organum siue locus, & tempus sed æquipollent ad eundem vltimum finem. Propterea quòd sicut natura generat aurum ex illa materia, sic ars formam auri, eliciendo ex illa materia generat, cum qua forma omne metallum, cum sit sibi materia, per conflationem conuertitur in purissimū compositum scilicet aurum. Omnis enim forma, adueniens materiæ suæ dispositæ, informat eam necessariò, cum actus actiuorum non sint nisi in patiente disposito. Qui ergo laborant in mineralibus extraneis absq; intentione naturæ, & in vegetabilibus & partibus suis, & animalibus & partibus suis, & superfluitatibus, in vanum laborant: quia alterant alterationibus vanis & extraneis, non disponentibus ad formam: quare nō transformant, cum in talibus materiis, & agentibus nulla sit habitudo, nec proportio nec dispositio per esse informans metalla imperfecta forma auri, nisi fortè in primam materiam, id est, proximam, redigantur, quæ est, quæ dicta est. Dicere ergo plures materias posse

subijci naturæ & arti huic, esset quasi entia naturalia dicere mathematica esse, vel econuerso: quod est omnino impossibile.

Sic ergo patet, quod ars ista est naturalis, & quare, & quomodo: & in principijs naturalibus, & effectibus est imitatrix naturæ, & eius sequela: & ex parte eiusdem materię, & eiusdem formę omnino, tam substantialis quàm accidentalis cuiuscunque modi: propter quod in examinationibus nullum iudicium ignis pertimescit, qualecunque sit illud: sed quiescit in eo, & gaudet in ipso sine sui diminutione & mutatione aliqua, sicut minerale purissimum, & purificatū quod in experiētia verè patet: Si enim deficeret in examine aliquo, nō esset idem cum minerali. propter quod sicut in forma, quæ est res diuina, non est inuenta hypocrisis, neque falsitas, neque malitia, sed pura veritas in iudicio ignis, absque vlla iniquitate: sic & in composito, cum compositum contrahat suum esse tale, à

forma sua tali.

INCIP.

INCIPIT TRACTATVS MAGISTRI
 PETRI BONI LOMBARDI DE FER-
 raria physici introductorius, ad artem Alchemia, composi-
 tus 1330. anno à natiuitate Domini nostri Iesu
 Christi in Ciuitate Pola, de pro-
 uincia Istria..

Capitulum primum, in quo introducit gene-
 raliter partem speculatiuam veri-
 tatis eius..

MNIS ars, & omnis scientia, aut est de rebus
 aut de accidentibus & proprietatibus rerum: aut
 de verisque. & de eorum utilitatibus abstractis
 sunt & fiunt, & res quae proprie finitae sunt: acci-
 dentia autem, quae ingeniosè considerantur in rebus, sunt in-
 finita numero corpora. Et earum quadam sensu, illa autem
 intellectu cognoscibilia, similiter in entibus rationis hoc idem
 esse videtur. ad eas autem introeuntibus, quasi omnia faci-
 lia esse videtur, & occurrunt dubia leuia, & superficialia, &
 pauca: cum autem maturantur in eis, & radices & profun-
 ditates occultas prius intelligere incipiunt, emergunt dubia
 fortia, & obscura, & plurima, quae finem non habent. Et hoc
 est causa quare artium & scientiarum finis est infinitus, sed
 eorum, quae sunt ad finem non infinitum, ut dicitur primo Po-
 liticorum. Et omnis scientia & ars inferior, accipit à suo su-
 periori subiectum suum, & continetur sub eo, & contrahit
 ad se accipiendo de ipso quantum sibi sufficit. Ideo plures ar-
 tes & scientia possunt contineri sub vna, & sibi sub alterna-
 ri, propter diuersas considerationes accidentium diuersorum
 in eodem subiecto. Et sic omnis scientia inferior, quia accipit
 sua principia tradita à sibi superiori, eleuatur ad eam, & illa
 ad aliam sibi superiorem, quousque principia omnium scien-

tiarum eleuentur secundum ordinem ad philosophiam primam, qua Metaphysica nuncupatur, & ibi est status, & ibi ortus & principium. Et omnes quidem artes, exordium & originem contrahunt à scientijs, & manant ab eis sine mente, siue in mente. Scientiarum enim principium est intellectus, scilicet aut speculatiuus, aut practicus: & eis subalternari videntur omnes, vel secundum quod, vel simpliciter. Et ideo ars eorum partim subalternatur 4. Metaphysicorum, & partim libro de artificijs ciborum. & artes transformationum rerum inanimatarum, sicut est ars vitrorum & salium artificialium, subalternatur alchimia. & ars naualis partim subalternatur Geometria, & partim Astrologia. & ars adificatoria Geometria, & musica Arithmetica. Sed artium quae sunt de ente rationis principium est intellectus speculatiuus. Et sicut principium naturae est intelligentia, ita principium rationis est intellectus: quia omnis ars & scientia est cum ratione, ideo principium artis & scientiae est intellectus. Et quia intellectus semper est verorum, ideo omnis ars & scientia est verorum. Si ergo ponimus Alchemiam de genere artium vel scientiarum, necessario ponemus eam esse verorum: ipsa enim subalternatur libro Metaphysicorum, aut libro de Mineralibus proprie & per se: & liber de Mineralibus, libro Metaphysicorum, & proprie quarto. Et si scientia subalternans est vera, necessario & subalternatam dicemus veram: principia enim & priora semper sunt causa veritatis, & origo posteriorum, & ortorum à principijs, & non e contrario. nam principia attestantur ortum & e conuerso. Similiter, qui habent ordinem adinuicem, secundum prius & posterius, qualia sunt prius in vero & falso, talia sunt & posteriora. Quorum ergo principia & praemissa, & priora, vera sunt, necessario & quae secundum ordinem consequuntur: & quarum falsa, falsa: & quorum sophistica sophistica, propter quod natura semper est verax, et principia eius, & opera eius, cum ipsa oriatur ab intelligentia, & intelligentia.

I N T R O D U C T I O.

Intelligentia ab esse diuino, in quo veritas omnis relucet, & à quo veritas omnis manat, cum ipsum sit ipsa veritas. Cum ergo naturam non possumus dicere falsam, nec sophisticam, ergo nec artem, nec scientiam. Ergo Alchemiam dicemus omnino veram. Quod si qua falsa & sophistica occurrant, tractabitur de eis in arte illa vel scientia necessario, ut cognoscantur & euitentur: quia contrariorum eadem est disciplina, & aliter non posset fieri perfecta doctrina: quæ autem nullam veritatem omnino habent, sed solam apparentiã & fantasiam, sicut ars lapidum pretiosorum artificialium, non dicentur omnino artes, nec scientiæ, nisi abusiue: quia principia falsa sunt: ergo non naturalia: propter quod in scientiarum & artium serie non numerantur, nec illis subalternantur omnino: Est ergo Alchemia primò & per se de rebus, quæ dicuntur metalla, & accidentibus eorum, & proprietatibus, prout ingeniosè possunt ad inuicem artificialiter transformari, & perfici, ministrando naturæ, ut sequatur naturâ: & eius principiū videtur intellectus vterq; scilicet speculatiuus primò, & practicus secundò. Pars enim, quæ docet modum inuestigandi, est speculatiua: sed pars, quæ docet quomodo sit ministrandum, necesse dicitur practica siue operatiua, sicut patet veraciter in scientia medicina: ratione autem forma, dicitur naturalis, quia sequitur naturam omnino, iam in forma substantiali, quàm in accidentibus. & secundum hoc dicitur ars ministrans naturæ: ergo naturalis, non autem metaphysica: quia non est factiua: nec de ente rationis, quia non est de ente intellectuati, sed reali, sicut est scientia medicine. Amplius animaduertendum est, quòd naturalis philosophia, in scientia mineralium, docet de metallorum cognitione, scilicet quomodo sint secundum eorum substantiam, & quot sint numero, & ex quot principijs sint, & ex quibus & qualibus sint, & quomodo sint, & ubi sint, & de eorum generatione, & eorum ad inuicem commixtione, propter generationem metallorum fierendam, & de cognitione metallorum, secundum

suas proprietates & passionēs, & eorum ad inuicem trāsmutationem à natura in suis mineris, & de locis mineralibus diuersis in quibus generantur, quamuis locus in communi debeat dici vnus, & secundum sui proportionali subiecti exigētiā, scilicet in quantum sunt substantia, soli operationi natura ostendit, quacunque dicta sunt speculatiue, in generali & speciali, & declarando omnem operationem natura in eis, non applicando ad operationem artis, cum hoc non sit de consideratione ipsius: unde quidam.

Hac ars optatur à pluribus ijs verò datur:

Quos Deus acceptat, dum tali munere ceptat.

Nec tu mireris sub anigmate talia dici,

Vilia ne fiant, ista latere volo.

Ars autem Alchemia cum ei subalternetur, quantum ad hanc partem mineralium recipit omnia hac credita ab ipsa, & ponit inuestigationem ulteriorem super illa eadē, & altiore perscrutationem, & penetrat vsque ad vltimas profunditates, & primas radices illarum rerum, cum vltimata de articulatione operationis natura in illis, ita, ut de natura arcanis in generatione & transformatione predictorum nihil remaneat, quando sit cognitum secundum eorum occultum, & manifestum. Et hac consideratio est omnino necessaria arti Alchemia, quia sine ipsa, impossibile est ut sciat, utrum possit sequi naturam, vel non: qua consideratio ne habita, quia visum est ei, quòd possit sequi naturam, ingeniata est humano ingenio mirabili ac diuino simul vnite sequi naturam in earum transmutatione. Et tales scientia, sunt de rebus, & earum accidentibus & proprietatibus. Sed ars fossoria, qua fodit ferrum, considerat loca in quibus generatur & reperitur, & ipsius electionem & purificationem à sordibus suis per ignes, & bonitatem & malitiam: non autē considerat ex quibus, & quantum sit, & qualibus, nec ex quibus principijs sit, nec modū mixtionis & generationis ipsius, cum hoc sit de consideratione scientiarum superiorum. hanc autem

autem sequitur ars, qua per malleorum ictus, & concussionem
 ferra ignita extendit in virgas diuersas, in magnitudine &
 paruitate. Et hanc sequuntur artes plurimae, accipientes de
 hoc substantiuo, sicut & quantum sibi sufficit: unde quidam.
 Ars facit anchoras ex eis pro nauibus, quadam vomeres, qua-
 dam falces, quadam forpices, quadam enses & gladios, qua-
 dam frena pro equis, quadam galeas, quadam clauos, & qua-
 dam in longissimis filis exilibus extendit, ex quibus quadam
 facit acus ad consuendum, quadam hamos ad pisces haman-
 dos, quadam loricas, & sic plurimae artes consequuntur ad idē
 substantiuum, secundum genus: & quadam variant, secun-
 dum diuersam acceptionem ipsius in eis, scilicet consideran-
 do accidentia varia & diuersa in ipso subiecto. Et istae artes
 sunt de accidentibus diuersis, consideratis in rebus eisdem. Si-
 militer dicimus in metallis alijs, & in ligno, & in lapide, &
 lana, & lino: quia infinita sunt accidentia, per quae artes con-
 siderantur in rebus, similiter in entibus rationis, talis diuersi-
 tas accidentium reperitur omnino, sicut patet in Gramma-
 ticis, Dialecticis & Rhetoricis, quae sunt de tali ente. Simili-
 ter subiectum scientiae medicinae & partes eius, subalternan-
 tur naturali philosophiae, & est scientia vera: quia oritur ex
 principijs veris, & subalternatur naturali philosophiae, quae
 est scientia vera. Et sicut ad scientiam de anima, sequitur
 scientia vegetabilium, & de sensu & sensato, & de somno &
 vigilia, & de animalibus, & de sanitate & aegritudine, & de
 intellectu & intelligibili, & de morte & vita, & de iuuentu-
 se & senectute, propter diuersitatem animae, & diuersitatem
 partium eius, & diuersitatem passionum ipsius: Sic ad scien-
 tiam de mineralibus, sequitur scientia Alchemiae, propter di-
 uersitatem metallorum, & transmutationem ipsorum ad in-
 uicem, in suis mineris, & transmutationem suorum princi-
 piorum, diuersam factam à natura, in generationibus diuer-
 sarum rerum, in quibus ars mirabiliter administrata, cona-
 ta est sequi naturam, in transmutationibus metallorum, &

sibi hoc nomen, scilicet Alchemia vendicauit. Si ergo scientia mineralium est vera, ergo & scientia Alchemia est vera omnino, & eius partes sequentes eam. & sic de omnibus artibus & scientiis. Causa autem eorum, quae dicta sunt, est solum ut demus intelligere, quod omnes artes & scientia subalternata, quantumcunque descendentes sint, & in fine sunt vera: quia oriuntur ex principiis veris. ergo & ars Alchemia ob hoc est necessario vera. Cum autem à principio introitus ad hanc artem, incepissemus gustare aliquid, fuit statim nobis visa facilius, sicut fere omnibus accidit prima facie, qui intrant ad eam, & dubia valde pauca & leuia, quae quasi spernebamur, occurrebant nobis: sed cum ualde ulterius gustaremur, percepimus, quod eramus decepti, & fueramus tamquam pueri lactantes, ignorantes masticationem durarum rerum & difficilium, & non potentes: & sicut cum iuuenes imprudentes, uolentes ambulare per semitas senum & sapientium, credentes scire quod nesciunt, & senes antiquos sapientes reputant ignorare. Conuersi ergo uidimus quod oportet senum consilio nos penitus adhaerere, & ab eo non recedere: & tunc ceperunt emergere dubia plurima, & difficilia, & obscura, quae quotidie nos molestant ad solutiones inueniendas, tam speculando quam operando: & quanto magis studemus & inquirimus, tanto magis de nouo incurrunt. sic enim speramus finem huius artis uere attingere posse, diuina bonitate & elementia praeposita, & sui gratia reuelante, si sit uerax. Amplius dicimus, quod sicut res se habent ad esse, ita se habent ad intelligi & cognosci: & per consequens ad significari: ideo ex hoc triplex modus in rebus repertus est, scilicet modus essendi, modus intelligendi, & modus significandi. Est quia ueritas nihil aliud est, quam adaequatio intellectus ad res ipsas, ideo intellectus cognoscendo res, concipit res proprias, & verificatur de rebus ipsis: unde dicitur tertio Metaphysica, quod eadem sunt principia essendi rerum, & cognoscendi. Et quia conceptus rerum in intellectu, non suffici-

unt.

unt nisi exprimantur, ideo modi significandi consequuntur illes, ut intellectus applicat conceptus suos ad res ad ipsas exprimendo, quomodo significant: & ideo intellectus, in quantum intellectus, semper est verorum. Ab opposito ergo patet, quod si intellectus cognoscit res, non prout sunt, quod tunc est inadequatio & obliquitas intellectus ad res ipsas: ergo necessario modus intelligendi non est verus sed, falsus: & habent se ambo isti intellectus, sicut habitus & priuatio, propterea intellectus obliquus abusuè dicitur intellectus, & hoc ideo, quia caremus nomine proprio eius, ad exprimendum ipsum. Si igitur intellectus, siue modus intelligendi, est inaequalis & falsus, ergo & modus significandi necessario. Cum ergo esse rerum, semper sit verum de se, ergo & intellectus, qui super eas fertur, directè, semper erit verus: quia res directè intelligit & cognoscit prout sunt: ergo & modus significandi necessario erit verus. si autem obliquè & falsè, ergo obliquus & falsus, ergo & modus significandi obliquus & falsus: necessario, & veritate priuatus. Ergo & propositiones ex eis compositae similiter se habebunt, quia ab eo quod res est, vel non est, dicitur oratio vera vel falsa. Si ergo ponimus artem Alchemia realiter esse veram, ergo ad hanc veritatem habendam & cognoscendam, oportet quod intellectus directè super eam feratur, & sic intellectus & modus intelligendi est verus: ergo & modus significandi est omnino verus. Est quia ens, & verum, & unum, conuertuntur, ut patet ex quarto Metaphysica: Ergo oportet necessario ut intellectus & modus intelligendi, vno modo super Alchemiam feratur. Ergo & modus significandi realiter erit unus. Pluribus ergo modis, & infinitis conuenit intellectui, super ipsius cognitionem obliquari, & deuiare ab intellectu & cognitione istius unitatis & veritatis, sicut in operantibus & suis operabilibus quotidie patet. unde vult philosophus secundo Ethicorum, quod bonum & rectum, vna sola modo sit, malum autem & obliquum, modis pluribus et infinitis: quia bonum et rectum sunt

in puncto, sed malum & obliquum, modis infinitis à puncto
 deuiat & recedit. Et hoc est una ex causis potissimis, quare
 ars Alchemia apud ignorantes dicitur falsa & sophistica:
 ponunt enim se ad iudicandum de eo, quod non habent po-
 tentiam iudicandi, cum sint priuati in eo modo essendi, mo-
 do intelligendi & cognoscendi, & modo significandi, de hac
 ipsius inuariabili unitate. Nam unusquisque bene iudicat
 de ijs, quæ cognoscit, & eorum est bonus iudex, ut dicitur pri-
 mo Ethicorū. Ergo per oppositum, nullus bene iudicat de ijs,
 quæ non cognoscit, nec eorum penitus est bonus iudex: præ-
 sertim cum iudicium operabile in operibus causatur, unde
 dicit philosophus quinto Politicorum. Vnum enim, quod
 impossibile aut difficile est, eos, qui non communicare
 runt operibus, iudices fieri studiosos. Et est sciendum, quod
 ars ista quasi sola inter omnes mundi, in sua doctrina, utitur
 in rebus proprijs, & extraneis, & inusitatis, & allegorijs,
 & nigmatibus, & metaphoris, & equiuocationibus, & trans-
 sumptionibus, & inuolucris, & prosopopæis, & hyperbolis, &
 in alijs, tam practicè quàm speculatiue, cum ipsa omnes artes
 & scientias ad se trahat, & immisceat se eis: propter quod ne-
 cessario est difficilis valde & occulta, nec non ardua & te-
 nebrosa, sicut patebit in tractatu inuestigationis ipsius, &
 eius principium, unde & causa. Notandum est super hoc pas-
 sa, quod ratione eius, quod primò occurrit intellectui, practi-
 cus intellectus est, præcedit speculatiui: sed ratione ordinis et
 doctrina tractanda, ut possimus deuenire per inuestigationē
 in cognitionem veram, & rectam operationem ipsius, specu-
 latius præcedit practicum, & hoc est ratione in omnibus o-
 perabilibus. Quæ enim priora sunt in intentione et mente,
 posteriora sunt in doctrina speculatiua, et modo operandi per-
 uenimus ad opus ultimò, et non aliter. Est tamen sciendum
 quod speculatiui intellectus et practicus secundum modū
 prædictum, dicuntur sic largo modo etiam improprie. Dici-
 tur autem proprie intellectus speculatiuius, qui versatur
 circa

circa philosophiam & theoricam, id est, speculatiuam. Practicus autem qui versatur circa philosophiam practicam, id est moralem. unde dicitur sexto Ethicorum, quod intellectus speculatiuus est subiectum scientia & ignorantia: practicus autem virtutis & vitiij. Ideo per intellectum speculatiuum, dicitur quis sciens & ignorans: per practicum autem, dicitur bonus & malus: propterea quod finis scientia speculatiua propriè est veritas, practica verò opus, ut dicitur secundo Metaphysica. Ideo speculatiuus est in affirmatione & negatione, practicus autem in electione & fuga, ut patet sexto Ethicorum. Et hoc modo intellectus speculatiuus, non pracedit practicum, nec econuersò, sed ambo aqualiter diuidunt intellectum, & continentur aqualiter sub intellectu. Et hoc modo philosophus diuisa philosophia, prima sui diuisione, in actiuam & contemplatiuam, diuisit in sexto & nono Metaphysica contemplatiuam, id est speculatiuam, siue theoricam, & naturalem, mathematicam & metaphysicam, qua est theorica. Et alibi diuidit actiuam, id est practicam, siue moralem in monasticam, id est, Ethicam Oeconomicam, & Polyticam. Omnes autem alia, quae dicuntur practica: non dicuntur actiua, sed practica, id est factiua. Ideo artes sunt habitus factiui solum, ut dicitur sexto Ethicorū. Earum enim operatio, transit in materiam exteriorem, & facit formas artificiales: & hoc propriè artibus mæchanicis pertinere videtur. Aut sunt factiui, id est ministrātes naturae, & sequitur forma naturalis, non artificialis, ut est ars medicina & Alchemia, propterea quod sanitas introducta per artem medicina, non est artificialis, ut habetur ex altero Metaphysica. quia ibidem dicitur sic: Quadam sunt ab arte & casu, ut sanitas, quia in ea est aliqua pars, quae est principium motus generationis: quadam ab arte solum, ut domus, quia in eius materia non est principium motus generationis, sed in alio, propter quod quadam erunt sine habente artem, ut sanitas: quadam verò non, ut domus. Ideo dicitur libro eiusdem, quod potestas adifi-

casina non existit in edificio: sed pestestas artis medicinalis existit in sanato, sed non quantum sanatum. unde in secundo eiusdem dicitur, quod principium motus in actiuis & factiuis est in agente & faciente exteriori, in naturalibus autem est in seipsis. Cum ergo principium motus generationis, in materia Alchemia sit intrinsecum, quamuis administratio sit extrinseca: ergo ipsa est naturalis, & non factiua, nec actiua. Et quamuis potentia artis adificationis, non sit in edificio, & potentia artis medicinalis sit in sanato, non in quantum sanatum est, tamen in arte Alchemia est aliud, quam potentia. artis Alchemia est in metallo sanato, in quantum sanatum est. & hoc idem est, quia sua potentia fundatur in forma substantiali, qua datur, & infunditur, & permiscetur metallo sanato, & permanet sicut perfectibile cum suo perfectibili, cum principium generationis & transformationis sit intrinsecum. hoc enim potentia transmutationis, & virtus non est natura solius, cum non reperiatur in rerum natura: nec etiam artis solius, cum non sit forma artificialis, sed opus natura, prout ministratur, & dirigitur ab arte voluntate diuina.

Capitulum secundum, in quo introducit generaliter in partem practicam veritatis artis Alchemiae.

Postquam ergo declarauimus secundum rationem, modum speculatiuum generalē veritatis istius artis, nunc modum practicū generalem narrabimus, qui est eius finis, in cuius acquisitione ars seruit & ministrat natura. Dictum ergo, loquendo secundum naturam rerum & rationem, qua ex earum natura propria potest dici secundum sapientes, ad cognitionē essentia quarūlibet rerū, quod nō procedūt, neque generantur aliqua, nisi ex suis principijs proprijs & vniuersis, ut patet ex altero Metaphysica. Non ergo natura-

lia,

lia, nisi ex suis principijs naturalibus: nec scientia alia, nisi ex suis principijs scientialibus: nec artificialia, nisi ex suis principijs artificialibus procedunt, nec generantur. Dico autem, principia, causas, partes, & elementa proxima suorum compositorum, esse ex quibus sunt, vel fiunt, vel manant. Unde dixit philosophus octavo Politicorum, Eorum, quae consistunt, illa sunt partes consistētia, siue quibus totum non erit: & quemadmodum principia inter se sunt differentia, sic & principia ta. Ex diuersitate ergo principiorum natura, accidit diuersitas naturalium. Idem etiam est in scientijs, & in artibus. Vbi ergo deficiunt principia, necessario desit processus & generatio eorum, quae videntur debere possē oriri à principijs: quare ex eis non poterit esse natura, neque scientia, neque ars. Ergo ubi reperiuntur principia natura, & scientia, & artis: ibi videtur posse esse natura, & scientia, & ars. Ergo & naturalia, & scientialia, & artificialia, quae possunt ab illis oriri. Quia ergo principia naturalia mineralia, in generatione corporum metallorum apud sapientes reperiuntur, & possunt subijci regimini & ministratiōi artis Alchemia: ergo possibile est, ut ex eis procedant siue generentur res naturales metallica: sed res naturales Metallicae sunt, aut materia earum, aut forma; aut compositum ex eis: Ergo videtur possibile, aliquod istorum per artem Alchemia posse generari ex illis: sed non materia, neque compositum, siue perfectum sit siue imperfectum, cum ipsa sint subiecta soli operationi natura, ut à libi iam ostendimus. Ergo forma naturalis ex illis principijs mineralibus natura, videtur posse generari ab arte Alchemia, scilicet ministranti natura, quo generatio talis forma, quia nullo modo visa est, posse persinere natura soli, cum ipsa nusquam visa fuerit generata in aliqua minerarum. Ergo arti Alchemiae propria pertinere videtur. Et quamuis principia mineralia corporum metallorum sint eadem, vel omnino similia apud artem, & apud naturam, tamen ea quae procedunt & generantur à

principijs, sunt diuersa, sed tendentia ad unum finem scilicet: quia sicut natura generat ex suis principijs mineralibus, principia corporum metallorum mineralia, ex quibus facit compositum perfectum & imperfectum: ita ars Alchemia, ex eisdem principijs corporum metallorum, elicit & generat formam compositi perfectam, ut perficiat composita imperfecta ad unum finem, scilicet ad aurum. Neque mirandum est, si ex eisdem principijs mineralibus corporum metallorum, ars generat aliud quàm natura, scilicet ars formam, & natura compositum: quia eo modo quo regimen artis est diuersum à regimine natura in eisdem principijs, & similiter: eodem modo et principjata ex illis procedentia, vel generata erunt diuersa & similia necessario. Nam omne quod fit, necessario fit ex ente in potentia scilicet propinqua, & sic quod erat in potentia, fit in actu, ab aliquo existente actu. Et quia hac principia sunt in potentia, ut ex eis fiat compositum vel forma, ergo secundum diuersitatem agentis generabitur forma, vel compositum. Generatio, autem talis forma scilicet nude à materia sua perfectibili & composito, est difficilima inquisitionis & considerationis: ergo & difficillima operationis ut habeatur operatum. Ergo & tota ars difficillima inuentionis, ut talis finis consequatur. Si ergo ars, Alchemia ratione, ministrauerit natura modum agendi in principijs naturalibus, & mineralibus corporum metallorum, videtur, quod principatum procedet & generabitur omnino ex eis, scilicet Elixir, quod est forma auri: quod quidem proiectum super imperfecta metalla, sicut super materiam, fiet ex eorum cōmixtione compositum, quod est aurum, & si non, non. In principijs autem non naturalibus, sicut sunt reliqua mineralia, ab eis aut natura contrarijs, sicut sunt animalia & vegetabilia, & eorum partes, & quae ab eis procedunt, quis erit qui possit naturam sequi, in generando aliquod naturalium metallorum, scilicet materiam aut formam, aut compositum, cum nullus veterum sapientum potuerit

tuerit hoc, nec voluerit: & sic proculdubio à ratione, & à veritate, & experientia, & principijs, & intentione natura semotum omnino, & quantumcunque, & quomodocunque, & qualicunque ingenio unusquisque voluerit ministrare natura. Sic similiter esse videtur in entibus rationis, unde constructiones, & syllogismi, & argumentationes omnes, & ornatus, & ordines tractandi & loquendi, non nisi ex suis principijs, & proximis, & uniuocis, et elementis suis procedere possunt, non autem ex extraneis & alienis: unde maxima pars in acquisitione omnium artium & scientiarum, est in omnibus introeuntibus, informari à principio principijs veris. Ideo dicitur primo Ethicorum: Videtur enim plus quàm dimidiū totius esse principium, & multa manifesta fiunt per ipsum eorum qua quaruntur. Amplius omnium rerum cognitio nostra incipit à confusis & indeterminatis, & completur in cognitione eorū qua sunt distincta et determinata, & in cognitione causarum et principiorum ipsarum rerum, & eorū ex quibus ipse res constituuntur: propterea quod prior est cognitio totius, quàm suarum partium: quia non potest haberi perfecta cognitio rerum, nisi resoluantur vsque ad sua principia, ex quibus constant. Et hoc est verum in omnibus naturalibus & scientijs, & artibus. Cognitio enim hominis primò occurrit nobis, post resoluatur in partes suas, quousque ultimò veniamus in cognitionem suarum causarum, & suorum principiorum, & suarum partium, ex quibus constat, vsq; ad elementa sua: & ibi completur perfecta cognitio hominis, & secundum naturam per se, & secundum moralem per se, & secundum medicinam per se, & secundum Theologiam per se. Similiter cognitio constructionis & syllogismi, & ornatus loquendi, occurrit nobis primò, post resoluatur in partes suas ordinatè, vsque ad sua principia & elementa ex quibus constat. Similiter & cognitio domus se habet: propter quod dicit philosophus primo Politicorum, ad cognoscendum quid sit ciuitas, minime est compositus vsque ad incompositū diuidere:

hac enim minimè partes totius. Sic & ciuitatem. ex quibus corpora considerantes, videbimus, &c. Eandem etiam sententiam ponit in primo Physicorum. Et hac est cognitio & doctrina resolutiua. Est & alia quæ dicitur cõpositiua scilicet quæ componit quacunque illa diuisit, incipiendo à principijs & elementis, & finit ad composita. Et sic artem istam oportet procedere & procedit cognitio ergo nature rerum vera, necessariò sumenda est à natura rerum, & à principijs sibi proprijs, & non alienis, ut patet per philosophum primo de Anima. quoniam eadem sunt principia essendi rerum & cognoscendi, ut dicitur tertio Metaphysicæ. Cognitio enim equi non sumitur à cognitione lapidis, nec principiorum lapidis, sed à cognitione principiorum equi similiter & in alijs. Videtur ergo ex ijs, quod cognitio auri & aliorum metallorum circa quæ versatur scientia Alchemia, & ceterorum Mineralium, cum prius non occurrat nobis, sint confusa & determinata. Ergo si velimus eam distinctam & determinatam, scire oportet, quod resoluamus ea in sua propria principia, & elementorũ, ex quibus constant: quia ab eis habent esse suum: ergo ab illis eorum perfectã sumetur cognitio, & ex ijs procedemus ad composita, ut habeamus perfectam cognitionem compositorum, scilicet metallorum. Si ergo volumus aliquid operari in transmutationibus corporum metallorum, scilicet ut perficiamus omnia ipsa in aurum, cum hoc minimè fieri possit absque cognitione suorum principiorum, & suarum partium ex quibus constant: Ergo oportet necessariò habere certam & determinatam cognitionem principiorum suorũ, & suarum partium. Et quia nulla res perficitur, nisi ab eo, quod sua natura est: Ergo oportet metalla transmutari, & perfici ab eo, quod sua natura est, cum ab extraneis sit impossibile sic enim facit sapiens natura. Cum ergo non reperiatur in vniuerso aliquid, quod sit de ipsorum natura, nisi eorum propria principia, quæ sunt apud naturam, ex quibus cõstāt, sicut notum est, in ipsis & in suis mineris: Ergo per illa eadẽ

prim.

principia transmutabuntur, & perficientur apud artem, sicut apud naturam. Sed cum scientia mineralium, det nobis confusam & indistinctam cognitionem principiorum naturae, in generatione corporum metallorū: quia dicit quod sunt sulphur & argentū viuum, & non dicit articulatē hac principia, ideo oportuit hanc artem necessario habere distinctam et determinatam cognitionem ipsorum, scilicet qualia sint illa principia, et quomodo sint: et qualiter se habeant in mineris metallorum: et quomodo omne metallum ex eis fiat: & quomodo ad inuicem transmutentur: et quomodo et quare tendant ad unum finem, ita ut ex eisdem principijs, vel omnino quasi sibi similibus, possit sequi naturam, de articulando omnia hucusque ad ultimam simplicitatem, quod scientia mineralium pertinere non videtur: aliter enim impossibile esset, ut ars hac posset finem, quem desiderat, adipisci. Et quia natura, in generatione corporum metallorum obseruat modum unum quendam agendi determinatum in illis principijs, oportuit necessario artem illum modum agendi inuestigare, et ipsum obseruare, quantum possibile est: quia aliter non posset sequi naturam. Et quia natura generat compositum, et ars formam, ex eisdem principijs, ideo quanta est similitudo eorum & differentia, tanta similiter est similitudo & differentia regiminis. Non ergo debuit regimen artis & naturae esse omnino idem: postquam generata nō sunt eadem. Postquam ergo ostendimus in hoc tractatu introductorio generaliter modum introductionis ad artem Alchemia, tam speculatiuē partis, quam practica secundum id quod videtur possibile esse de veritate ipsius credenda, & pluribus validis rationibus repugnantiam patiatur: idcirco disposuimus ipsam exquisitissime ventilare, et componere tractatum nouum, prolixum, qui discutiat utramque partem, & per modum exquisitum ostendat cognoscere partem veram, qui intitabitur, *Pratiosa Margarita. Nouella, quam secundū ordinem iste praecedit, sicut Praefatio utilis & praambulū. donec enim*

memoria fuerit, oportet interrogare, & respondere inuicem, ut dicit philosophus tertio Rhetoricorum.

Incipit modus diuidendi pretiosam Margaritam nouellam in omnibus capitulis suis secundum ordinem, factus per Magistrum Bonum Ferrariensem physicum, qui addidit librum istum.

Postquam compleuimus Dei fauente gratia, misericordis, excelsi, gloriosi, cum difficultate non modica, scribere secundum distinctionem congruam & ordinem librum istum, diligentius inquirere secreta & ardua arcana nature: ideo ne quis temerarie presumat, eum compositum esse a casu siue fortuna, & absque ordine, assignabimus distinctionem ordinariam capitulorum & colligantiam, quam secundum ordinem habent à principio usque ad finem. Cui autem cura & mens fuerit atque discretio, poterit capitulum quodlibet diuidere, & secare in partes suas, & partes in particulas, secundum exigentiam cuiuslibet capituli, quam curam illi relinquimus. Fuit enim visum nobis, hoc esse conueniens, quia propter magnam nouitatem, corporis huius tractatus, fuisset difficile posteris ipsum ordinate diuidere, & diuisum in unum colligere. Diuidetur ergo liber iste in duas partes. In prima ponetur proemium, in quo dat intentionem suam, causam intentionis, & causam processus. In secunda exequitur intentum, ibi: Et quia mos. Secunda diuiditur in quatuor partes: In prima arguit ad questionem, in secunda dat solutionem generalem, ibi: In hac admirabili. In tertia specialem, ibi: Quoniam quidem dispositiones. In quarta concludit omnia dicta in fine, ibi: Quia finis. Prima diuiditur in duas. In prima arguit ad partem negatiuam, in secunda ad affirmatiuam, ibi: Ad contrarium autem, Pars, in qua ponit generalem.

generalem solutionem, diuiditur in duas: quia primò tenendo cum affirmatiuis rationibus dictis, affirmat, & dicit in genere, hanc artem esse veram. In secunda reiterato aggregitur, & nititur probare eam esse veram, ibi: Postquam determinauimus & probauimus abiuramus, &c. Pars prima diuiditur in duas, quia primò facit quod dictum est, dicendo, questionem difficilem esse, & causas difficultatis eius, & modum introductionis, inuestigando veritatem ipsius. Secundò ostendit modos omnes, & causas difficultatis istius artis, introducendo amātes eius ad semitā per varias auctoritates philosophorum, ibi: Dicimus ergo. Ista pars, Dicimus ergo, diuiditur. Secunda, est primò sciendum, quòd sicut qualibet scientia & ars, alia est de se una non multiplex, cum sit unius generis subiecti, quamuis partes, in quibus diuiditur, sint plures & diuersae, & instrumenta & adminiculantia sint plura & diuersa, quibus sit introitus ad compleendam doctrinam, sic & ista. Et quia non sit completa nec perfectā doctrina, nisi aperiantur introitus & meatus cum suis clauibus, quibuslibet dignè intrare volentibus, ad illuminandas tenebras, et referendas difficultates veterum, existentes in terminis & propositionibus suis: ideo hac omnia dilucidè aperire cupiētes, dicimus, quòd prius hac diuiditur in tres: In prima ostendit omnes modos difficiles istius artis, quibus sit impedimentum, cuiuslibet intranti ad hanc artem, ne verum adipiscatur finem ipsius. Secundò apponendo quae dixit, tractat de quibusdam magnis obscuritatibus, pertinentibus magis ad speculationem istius artis, ibi: Narrauius sufficienter. Tertiò tractat de quibusdam obscuritatibus alijs, pertinentibus potius ad practicam & operationem, ibi: Postquam narrauius terminum. Secunda pars, ibi, Narrauius sufficienter: diuiditur in partes sex: In prima, ne quis putet hanc scientiam esse multiplicem, & diuersis modis, & in diuersis rebus operationem suam impendere, ostendit eam esse unam, unimodè per omnem modum: In secunda:

ostendit, scientiam hanc, & eius operationem, partim esse naturalem, & partim diuinam, ibi: Amplius ars. Tertio ostendit hanc scientiam non pro sapientibus omnibus esse, propter errorem, qui fit in complemento operis, ibi: Cum naturalia & eorum causa. Quarto ostendit causam, quare sic obscure scripserunt eam philosophi, & quibus data sit, & quibus non, ibi: Nunc dicimus & natura. Quinto ostendit quod philosophi tetigerunt eam mystice in omnibus artibus & scientijs, & quod eorum lapis simulatus est omnibus rebus mundi: & soluit antiquorum opiniones, quas Aristoteles quasi ubique reprobat, ibi: Antiquissimi philosophorum. Sexto improbat Sophistas & omnes alios, dicendo artem de se esse leuem, breuem & nobilem, ibi: Moderni autem. Illa pars: Postquam narrauimus: diuiditur in quatuor partes. In prima tractat de fermento, & quid sit, quomodo ingrediatur in compositionem lapidis philosophorum: & similiter de corpore, anima, & spiritu, qualia sint, & quomodo ibidem ingrediantur in compositionem lapidis philosophorum, ibi: Et quia diximus. Tertio tractat de Theriaca & veneno, quod sint, & quomodo ingrediantur in compositionem lapidis philosophorum, ibi: De coagulatio quoque. Illa pars: Quoniam quidem dispositiones: In qua incipit soluere in speciali, sciendum est, quod non poterant solui argumenta, nisi praecognitis quae dicta sunt & similiter quae dicta sunt, nec introitus etiam operiri ad ad artem. Solum enim Geberum inter philosophos, quos vidimus, huius artis inuenimus tradere modum inuestigandi & intrandi ad artem, in Summa sua, quamuis valde difficilem. Ibi enim tenet, stilum & ordinem tradendi scientiam Alchemia, per modum doctrinae, tam speculatiuae partis quam practicae. Suum autem librum de inuentione perfectionis, quem dicit praecedere, nondum vidimus. Diuiditur autem hac pars in partes tres: In prima soluit maiorem partem argumentorum: In secunda quia ultima ratio philosophi uidebatur difficilis solutionis, cum quibusdam alijs praemissit

mittis quadam naturalia necessario pracognoscenda, ad illorum solutionem, & post soluit, ibi: Rationi autem ultima. Tertiò tractat de modo generationis auri, & aliorum metallorum ex suis primis principijs secundum naturam, & quomodo ars debet sequi naturam in hoc, ibi: Cum omnis generatio. Prima pars diuiditur in quatuor, quia primò soluit decimam quartam rationem ex argumentis: secundo roborat solutionem decima quarta rationis, tractando de materia & proprietatibus & passionibus metallorum, ibi: Dicimus ergo. Tertiò ex dictis mouet quandam dubitationem, & remouet, ibi: Dubitabunt tamen aliqui. Quartò ex dictis mouet aliam dubitationem, & remouet, soluendo scilicet rationes, ibi: Amplius idonea. Illa pars scilicet. Rationi autem ultima: Diuiditur in tres, quia primò facit quod dictum est: secundo ex dictis mouet quandam dubitationem, et remouet, ibi: Dubitabit autem aliquis. Tertiò ex dictis aliam dubitationem mouet et soluit, ibi: Adhuc autem. Illa pars scilicet. Cum omnis generatio: Diuiditur in tres, quia primò, ut omnia dicta comprobentur, reducit ea ad naturales causas, ostendendo in generali, quod dictum est, et soluendo alias rationes: secundo ostendit hoc idem in speciali, scilicet quomodo, et in quibus determinatè ars potest et debet sequi naturam, demonstrando signa artis: quomodo sunt similia signis naturæ in generatione ista, ibi: Dicamus denuo quòd. Tertiò roborat hæc dicta à proportionem et simili, ostendens similitudines pulcherrimas, decoras & mirabiles de generatione fetus ex utroque spermate, & auis ex ouo comparanda generationem auri, et lapidis philosophorum, ex sulphure & argento viuo. ad generationem illorum, ibi: Quia locus sumptus à simili.

Explicit.

INCIPIT NUMERVS ET ORDO

omnium pretiosæ Margaritæ nouellæ
in arte Alchemiæ.

Capitulum primum, in quo disputat & probat, artem Alchemia non esse veram. Capitulum secundum, in quo disputat et probat, artem Alchemia esse veram. Capitulum tertium, in quo ponit determinationem generalem, quâ declarat posset, et ostendit causas, et modos difficilis istius questionis: et ostendit causam et modum processus de tali solutione questionis istius. Capitulum quartum, in quo ostendit omnes modos et causas difficultatis istius artis. Capitulum quintum, in quo ostendit, quod ars hic sit tantum unica, non solum quo ad materiam, sed per omnem modum. Capitulum sextum, in quo ostendit, quod hac ars partim naturalis, et partim diuina, et quod per ipsam philosophi antiqui fuerunt vates de futuris miraculis diuinis. Capitulum septimum, in quo ostendit errorem omnium desiderantium recte operari, quæ est in fine operis, scilicet in compositione Elementorum, et quod hac ars non est pro omnibus sapientibus. Capitulum octauum, in quo ostendit, quomodo ars hac inuenta sit, et quibus data sit, et quibus non, et quare sic obscure scripserunt eam philosophi. Capitulum nonum, in quo ostendit hunc lapidem similari omnibus rebus mundi, et quot, et quæ sint nomina eius, et quod philosophi huius scientia, tetigerunt eam, cum omnibus alijs scientijs, et soluit operationes antiquorum, quas Aristoteles in philosophia reprobat. Capitulum decimum, in quo reprobat sophistas et deceptores, et contradictiones, et ostendit artem de se esse breuem et leuem, et nobilitatem et veritatem eius ostendit. Capitulum undecimum de fermento, et modis, et conditionibus, et proprietatibus eius, et conuersione, quam facit secundum philosophos huius artis. Capitulum duodecimum, in quo ostendit quot sint elementa lapidis philosophorum, & quomodo in ipso conue-

conueniant, & in auro, & in omnibus mixtis, & similiter in celestibus, secundum antiquos philosophos huius artis. Capitulum decimumtertium, in quo ostendit quid sit Tyriaca & venenum in hoc lapide, secundum antiquos philosophos huius artis. Capitulum decimumquartum, in quo ostendit, quid sit coagulum, & quid lac in lapide philosophorum, & quid masculus & femina, secundum antiquos philosophos. Capitulum decimumquintum, in quo probat hanc artem veram esse tripliciter, scilicet primò autoritatibus: secundo rationibus: tertio à simili & exemplis. Capitulum decimumsextum, in quo soluit rationes contrarias, dictas cum questionibus intercidentibus & notabilibus. Capitulum decimumseptimum incidentale, in quo roborat solutionem dicta rationis ostendendo materiam metallorū, cum causis suis & proprietatibus & passionibus, & ex qua materia sit lapis philosophorum. Capitulum decimumoctauum incidentale, in quo ex dictis probat, quòd sulphur sit pars materialis, cum argento viuo auri, & lapidis philosophorum, & soluit. Capitulum decimumnonum incidentale, in quo probat quòd sulphur solum sit materia lapidis philosophorū & auri, secundum antiquos philosophos, & soluit. Capitulum vicesimum, in quo pramittit quadam ad solutionem ultima rationis philosophi, & aliarum non solutarum, prius loquens de actu & potentia, & perfectò & imperfectò in rebus, & soluit rationem. Capitulum vigesimumprimum incidentale, in quo probat, quòd ex are & ferro non possit fieri aurum & argentum per Alchemiam, & soluit. Capitulum vigesimum secundum incidentale, in quo probat metalla imperfecta non conuerti in aurum à natura in mineris, & soluit. Capitulum vicesimumtertium, in quo tractat de principijs metallorum in generali, & eorum generatione & transmutatione ad Metalla, secundum naturam: ostendens quomodo ars possit sequi naturam, & soluit ex ijs rationem 18. et 19. etc. Capitulum vicesimum quartum, de principijs

metallorum in speciali, & metallorum generatione secundum intentionem naturae, et designis generationis, ostendens quomodo ars debet simili modo sequi naturam, & similibus signis, & similibus principiis in generatione lapidis: Capitulum vicesimum quintum, de similitudinibus generationis factus ex spermate, & sanguine menstruo, & artis ex ovo comparando generationem auri ex sulphure & argento vivo, & lapide philosophorum ad generationem ipsorum. Capitulum vicesimum sextum & ultimum, in quo imponens finem tractatus, concludit & expilogat vera esse quae dixit.

Significat posteris editor & aggregator questionis istius, quod plura notabilia scripsit in marginibus istius libri, ad declarationem quorundam dictorum maiorem, quae sub certo numero sigillavit per capitula infra scripta, ad hoc, ne aliquis existimet, quod aliter addiderit & subscripserit. Sunt aut omnia numero 26. In proemio notabilia et in capitulo 2.1.

In Capitulo.	3.1.	Quod si quae alia superaddita fuerint, huius auctoris non esse censentur. Et quia quilibet sapiens tenetur addere in scientia quod deficit, ut vult Ptolemaeus in Centiloquio: 1.
	4.1.	
	6.2.	
	7.1.	deo composuimus tractatum hunc mirabilem, cum notabilibus dictis: quia ignotus erat modus investigationis & inquisitionis
	9.2.	veritatis, scilicet huius questionis, & istius
	10.1.	occulta artis. unde philosophus primo Ethicorum dicit: Omnis est apponere, quod deficit natura & artium facta sunt additamenta, &c. Neque deficiebant de esse artis omnino, sed solum modus investigationis et introductionis illis, qui eius veritatem et finem desiderant adipisci, neque similiter ob prolixitatem transiuimus metam, cum natura eius hoc requirat, ut patet procedendo suis in locis: unde Aristoteles primo Ethicorum: Disciplinati enim est in tantum certum
	11.3.	
	12.1.	
	13.1.	
	15.2.	
	16.2.	
	19.2.	
	20.2.	
	23.2.	
	24.3.	
	26.1.	

certitudinem inquirere, sed unumquodque genus in quantum natura eius recipit, &c. Docet etiam similiter difficultiū, & occultorum magna facultatis & speculationis autorem, plura dicere et definire, quam sciat in opus ponere, ut elicitur ex verbis philosophi secundo Ethicorum: propter quod, quamuis ab operatione etiam, & finali adhuc usque simus suspensi & immunes, tamen occulta, & difficilia, & ardua ad ipsius introitum & inuestigationem aperuimus: de quibus enim ne scimus, tamen accepimus existimationem quandam, ut dicit philosophus tertio Rhetoricorum.

INCIPIT PRECIOSA MARGARITAE NOVELLA, QUAE EST IN-
uestigatio artis Alchemia, scilicet, Vtrum sit omni-
no apparens & existens, aut solum appa-
rens & non existens.

Prooemium, in quo aperit intentionem
& causam dicendorum.

QUIA consuevit, non solum apud antiquos specu-
latores & inquisitores veritatis arcanorum na-
tura, sed etiam modernos, inquiri & disputari, V-
trum ars Alchemia, ministrans naturae, sit om-
nino apparens & existens, aut solum apparens & non exi-
stens: Ideo gratia huius ipsam inquiramus, & disputemus, non
superficialiter, ut consueuerunt, sed profunde & exquisitè
valde: ita ut quilibet doctus, secundum rationem cognoscat
quae pars tenenda sit, & utrum ipsius operationi vel non, de-
beat insudare. In istius tamen questionis difficilem & obscu-
ram veritatem eliciendo, & annexorum suorum, quae cum
ea insurgunt, saepius dubitamus, temporibus anniculatis, do-
nec nunc visum est nobis, ut ipsius inuestigationem & dubi-
tationum solutionem aggrediamur, quod praedecessores nostri

fecerunt. unde philosophus, hunc modum inquirendi veritatem in rebus insinuans, in principio tertij Metaphysica, sic dicit ad litteram: Inest autem inuestigare volentibus, præ opere bene dubitare, posterior enim inuestigatio, priorum est solutio dubitatorum. Soluere enim non est ignorantis vinculum, sed mentis dubitatio. Hac de re demonstrat: in quantum enim dubitat, in tantum ligatius est passus, impossibile enim utrisque procedere ad quod est ante, propter quod oportet difficultates omnes speculari prius, harumque causas. Et quia quærentes sine dubitatione, primò similes sunt, quòd oportet ire ignorantibus, & adhuc neque cognoscit quando quæsitum inuenit, aut non finis enim huic non est manifestus, prædubitantem verò manifestus. Amplius necesse est habere ad iudicandum eum qui audiuit, velut aduersariorum & dubitantium omnis rationis, &c. Dicimus denuò, quòd non contingit demonstrantem descendere de genere in genus, nec ascendere, ut dicit philosophus primo Posteriorum. Qualibet enim sciëntia habet proprium genus subiectum, de quo propriè passionēs demonstrantur per suas dignitates & principia. Similiter passionēs debent ostendi de subiecto, cui primò & per se insunt, et non de alio, ut vult idem. Vnde subalternans sciëntia & generalis, ostendit passionēs generales de suo subiecto generali: quia primò & per se insunt ei: subalternata autem & specialis, hoc idē facit de suo subiecto speciali. unde passionēs lineæ, in quantum lineæ Geometria ostendit: Linea autem visualis, in quantum visualis perspectiua, & non conuertitur. Per quod patet, quòd declarantes aliquid in aliqua sciëntia, debent scire passionēs subiecti, cui primò insunt, & dignitates, & principia in illa sciëntia, & ex his declarare, & non cum omnibus & extraneis. Similiter est in artibus. Et hanc eandem sententiam declarat nobis Auicenna in medicina capitulo secundo libri de Subiectis medicina. Ex quibus liquido innotescit, quòd non potest philosophus naturalis, in quantum naturalis, nec philosophus Mineralium, hanc inuestigare questionem.

Rionem: solus ergo Alchemista, quia philosophia de Mineralibus subalternatur in mente, hoc est, potest inuestigare, cum ipse solus de hoc dubitet & sciat, tanquam sua propria considerationis, forsitan etiam quod Metaphysica pertinet inuestigatio hac, sed non similiter sicut huic. Naturales tamen quāplurimi sapientes, non bene dubitantes, neque idonea, sed in superficie inuestigantes, disputauerunt & determinauerunt eam quidam veram omnino, & quidam sophisticam iudicauerunt: quorum nullus sciuit, nec potuit hoc aggredi, etiam si verum iudicauerit. Quidam etiam Alchemistarum, sicut Geber & Morienus, in suis Alchemicis, ipsam disputauerunt, tanquam potentes hoc, sed valde breuiter & obscure, arguentes ad partem negatiuam, & soluentes: ad affirmatiuam autem, solum quadam exempla adducentes, & sermonibus typicis & figuris affirmantes, & docentes, artem esse omnino veram. Nos ergo, cum in Alchemia aliqua ex terminis eius & dictis sapientum veridicorum veterum nouerimus, hanc dubitationem cum auxilio Dei aggredientes, sicut docentes, cum explanatione proluxa aperiemus eam ordinatis capitulis distinguendo.

Quia consuevit, &c.) Notandum est, quod cum subiectū alicuius artis vel scientia, & eius propria passionēs fuerint nota & manifesta omnibus, vel pluribus sapientibus, non egent inuestigatione primò et probatione, postea declaratione, ultimo autem experimentatione. si fuerit finis eius ad opus, quantum experimentum rationem certificat precedentem. Cum ergo subiectum huius artis, si sit verum, vel falsum, sit ignotum, vel immanifestum, cum suis proprijs passionibus, et extraneum apud plurimos sapientum, necessario eget inuestigatione, probatione, & declaratione, ut veritas medullitus discernatur, & si quid contra hoc apparentia vel falsitatis occurrat, discutiatur et reprobetur: quia vnaqueq; scientia & ars, siue medicina sit, siue non, habet in sui doctrina proprias dubitationes & responsiones, sine quibus non potest fieri per-

fecta doctrina. Est autem artium triplex genus, ut dicitur secundo Physicorum. Quia aut est dispositiva materia, aut efficiens forma, aut vsualis. Sub ijs autem non ponitur Alchemia, cum ipsa non sit Mechanica, quod si concedatur, ipsa erit dispositiva & efficiens simul, non autem vsualis. Ipsa enim veraciter docet cognoscere materiam, quae est de intentione natura, omnes alias excludendo, & praecipit super illam modum dispositionis & informationis, secundum aptitudinem materia, quod totum cognoscit unus artifex, & efficit, & potest vti, & non. Sunt & aliae artes ab ijs non absolute, id est, artificiales, sed potius naturales, sicut ars medicina, & ars plantationis, & infectionis plantarum, & vixifur, & vitrorum: quia ex parte ministrationis sunt artes, ex parte autem forma sunt naturales, quia quorumcunque forma & operationes sunt naturales, ipsa sunt à natura: Et ars Alchemiae talis est. Est & aliud genus artium, de non entibus in rerum natura, sed de entibus factis ab intellectu, sicut Grammatica, Logica & Rhetorica. Et sub hoc genere non est hoc. Et quia in omnibus artibus speculatio & inuestigatio operationem praecedit necessario, ideo hic tractatus praecedit omnes. Speculativi enim intellectus finis est veritas, quam nunc inquirimus & primo. Practici vero opus, quod cum sequitur, ut patet ex secundo Metaphysica, & sexto Ethicorum, quod post desideramus: quia posterius non absolvitur à priori. Et quia cuiuslibet artis & scientiae finis est in infinitum et eorum quae sunt ad finem, non in infinitum, ut dicitur primo Politic. Ideo hic tractatus necessario prolixius fuit. unde philosophus in hunc modum.

Notandum quod philosophus primo de Anima, docet, hunc eundem modum inuestigandi, & ratio est: quia sic devenimus in cognitionem cause, unde in secundo Posteriorum dicitur, De eo quaerunt omnes quaestiones: quo cognito, cessat omnis quaestio. Hoc autem quod quaeritur, est causa siue medium, ut ibi dicit. Ergo cognito medio quaestionis unius artis, cessabit quaestio. Ergo solum apud scientes ipsum, aut per inuestigationem

gationem appropinquantes ad ipsum: quia hoc non cessat, quamvis tamen congrue & inutiliter contentur ipsam definire & determinare: quia non potest aliquis quæstionem aliquam determinare, nisi cognoscat medium primò, aut per investigationem appropinquet ad eius cognitionem. Videtur similiter irrationabile, aliquem ponere se in opus eius, nisi investigatione causa, siue medijs præcedente. Est autem causa siue medium multiplex, scilicet intelligibile, reale, siue sensibile, naturale, & artificiale. & quia, cuius est dubitare, eiusdem est investigare: ergo Alchemista pertinet hac investigatione, ipsius etiam est operatio, & non alterius: ergo & investigatio & dubitatio. Non ergo, ignorante hoc, temeraria ex abrupto prorumpant, affirmando vel negando artem hanc, cum hoc non possint, nisi dubitatione congrua præcedente, ad quam investigando consequatur. Vltimò vero, operatio proposita, si sit possibilis, quia qualis operatio talis & investigatio comprobatur: ergo et talis dubitatio. qui enim dubitat bene, investigat bene, ergo operatur bene, & qui male, male, in impossibilibus rebus: impossibilia autem non investigantur.

Caput I.

IN QVO PROBAT AR-
tem Alchemiæ non esse veram.

QUOD debeamus arguere primò destructi-
uè siue negatiuè, patet ex secundo Topico-
rum iuxta principium: Et quia mos anti-
quorum fuit arguere primò destructi-
uè, ergo sequemur eos.

1. Nam quicumque ignorat certam &
determinatam quantitatem vniuscuiusque elementorum
in aliqua mixto, ignorat efficere illud mixtum, sed Alchemi-
ste ignorant hoc in metallis, & eorū componentibus, ergo, &c.
Maior est nota, cum talis notitia sit determinata & certa,

solum quo ad naturam, & non quo ad nos, nisi valde confusè & in communi, & hoc in omnibus mixtis. Minor ex habitis nota videtur, cum metalla & eorum componentia sint de genere mixtorum, circa qua Alchemista laborant.

2 Item quicumque ignorat determinatam proportionem elementorum ad inuicem, cum veniunt ad mixtionem, & modum mixtionis eorum, & digestionis, quibus adipiscitur forma mixti, ignorat componere illud mixtum: sed Alchemista sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior patet ex hoc: quia vnaquaque res in specie habet formam suam specificam, ad quam sequuntur virtutes & proprietates & operationes determinatae, per quam formam ab omni alia specie separatur: & forma hac sequitur determinatum modum mixtionis, & proportionis, & digestionis in debitis mensuris elementorum: quia ratione materia, & quantitatis materia, & qualitatis materia, species non separatur à specie, sed ratione forma sequentis, ut dictum est. Minor patet, quia hac sunt nota soli natura, non solum in metallis & eorum componentibus, sed in omnibus naturalibus, modo autem confuso & communi sunt quoquo modo longinquo nota arti. Talis autem cognitio, non est sufficiens, ut ars verè sequatur naturam.

3 Item quicumque ignorat proprium instrumentum naturae, quo mediante agit in materiam, ad introductionem forma in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: sed Alchemista sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior patet, cum nullum agens, siue naturale siue artificiale, agat sine instrumentis proprijs determinatis. Minor nota est, quia natura in generatione cuiuscunque rei, agit cum calore digerente & alterante, modificato tanquam cum instrumento, sicut natura cuiuscunque rei exigit, siue sit res habens calorem in actu, ut in animalibus perfectis, siue in potentia, ut in rebus alijs: Vnde in generatione auri & argenti, & aliorum metallorum, agit in caavernis terra profundissimis, cum calore quodam suavissimo & temperatissimo, per mineras multiplicato digerente, alteran-

alterante, subtiliante, & inspissante. Talis autem calor penitus ignoratur à nobis: quia non est calor solis, neque ignis absolute, sed calor quidam ex ijs miro modo mixtus, & à natura confusus.

4 Item, illud ad cuius generationem non sufficit vita, non potest fieri per artem: sed ad generationem metallorum non sufficit vita, &c. Maior est nota, quia omnis generatio & corruptio determinato tempore mensuratur, unaquaque enim res habet tempus præfinitum in generatione ad receptionem formæ propriæ, per quam recipit esse completum. Minor patet: tempus enim generationis & perfectionis auri & argenti secundum naturam, ponitur apud Alchemistas esse in millibus annorum, sicut ponit Geber in Summa sua, & Rasis in libro perfecti Magisterij. Cum ergo nullus hominum tale spacium attingere possit, imò vix ferè 100. annorum attingit, fatuum videtur dicere, quòd per artem Alchemia fiat verum aurum & argentum. Et si ad hac respondere vellet quòd abbreviatur tempus: quia quòd natura facit in millibus annorum, cum calore suavi & temperato, nos facimus in mense vno, aut tempore breuiori, aut longiori, cum calore ignis forti: quia tantum facit fortè agens in breui tempore, quantum debile agens in longo. Et quia ars imitatur naturam, & eius opera accelerat & festinat, dicimus, quòd impossibile est quòd hac faciant, & specialiter in metallis. Quoniam metalla sunt ex fumis subtilissimis, resolutis ab argento viuo, cum substantia sulphuris, & calore humido & sicco, temperato, in cauernis terræ profundissimis, habentibus humiditatem, quæ super omnes est humiditates, quæ à siccitate terreæ tenuissima occulta temperatur, & inspissatur: calor autem temperatus, illos fumos conuoluendo resolues, sublimans et inspissans, vsque ad locum alicuius refrigerij illam humiditatem conseruat, digerit, subtiliat & inspissat, quæ est causa metallica fusionis: & sic in fine conuertitur in metallum. Si ergo tempus decoctionis abbreviare voluerit in illa

materia : ergo per excessum caloris ignis, dissipabunt humiditatem, quæ est necessario caussa metallica fusionis. Ergo non generabitur forma specifica metalli : quare solutio nihil valet.

5 *Item ubi deficit locus proprius generationis rei, deficit eius generatio: sed in arte Alchemia est sic: ergo, &c. Maior patet, quia sicut locus facit ad conservationem rei, sic & ad generationem: unde dixit Porphyrius, quod locus est principium generationis, sicut & pater. Et Plato. Munivit natura naturans loca terræ virtutibus, ut in eis sigillentur proprietates diuersæ, ut in plantis & in rebus alijs, quales merentur secundum genus suum, &c. Et hoc est verum, inducendo in singulis, tam animalibus quàm vegetabilibus & mineralibus: propterea non ubique locorum generantur vegetabilia quælibet, nec mineralia quælibet, nec animalia quælibet, nec similiter habitant, propter diuersam naturam locorum, sicut disposuit natura naturans precepto & ordinatione gloriosi Dei. Minor ex habitis nota est, & experientia: quia suas decoctiones & digestiones & mutationes faciunt in locis extraneis ab intentione nature, scilicet in vasis vitreis, lapideis, metallicis & sigulinis, natura autem in sinu terræ proprio & occulto ipsa efficit.*

6 *Item effectus qui sunt nature solius, non possunt fieri ab arte: sed generatio metallorum est effectus nature solius: ergo, &c. Maior est nota, quia generatio & corruptio sunt à principio intrinseco: principium autem intrinsecum est natura, quæ efficit formas substantiales in rebus: ars autem est principium extrinsecum, quæ solum in superficie operatur per motum alterationis. Similiter, quia natura generat res, per mixtionem elementorum: Talis autem mixtio est solum ex opere Dei benedicti & summi, & opere nature, ut dicit Galenus primo de Complexionibus. Minor patet, cum metalla fiant à principio intrinseco, scilicet à natura, per generationem & corruptionem, mediante mixtione.*

7. *Item*

7 Item sc̃d de quo magis vedetur inesse, & non inest, nec id de quo minus: sed in debilibus mixtionibus videtur, quod ars magis possit sequi naturam, & non potest: ergo minus in fortibus. Maior patet per locum a maiori, Minor est sensui manifesta: quia per facilem vel difficilem corruptio- nem rei, arguimus fortem & debilem mixtionem eius: unde equus, & canis, & piscis, & omne viuens, facili corrumpi po- test: ergo sunt debilis mixtionis. aurum autem & argentum de difficili: ergo sunt fortis mixtionis. Cum ergo in generatio- ne equi & piscis, qua sunt debilis mixtionis non possit sequi ars naturam, ergo nec in generatione eorum, qua sunt fortis mixtionis, ut auri & argenti.

8 Item impossibile est unam speciem in aliam transmutari: sed metalla differunt specie: ergo, &c. Maior est nota per phi- losophum quarto Metaphysicorum. Minor similiter patet. Quia enim non habent easdem proprietates nec operationes: ergo per consequens, nec formas. conueniunt enim solum in genere, quod est, esse metallum. Sic homo & equus conueniunt in hoc genere, quod est esse animal, sed per proprias differen- tias unum ab altero separatur. sicut ergo ex homine non fit equus, nec econuerso: sic ex metallo uno non fiat aliud, nec e- conuerso.

9 Item quicumque ignorat prima principia mouentia ad generationem & introductionem forma in aliquo mixto, igno- rat efficere mixtum illud: sed Alchemista sunt huiusmodi, ergo, &c. Maior est nota: quia prima principia mouentia ad generationem & introductionem forma in unaquaque re, sunt stella, & corpora super caelestia, per motum & lucem, ut vult philosophus in libro Caeli et Mundi, & in libro de Causis proprietatum elementorum. ipsa enim sunt, qua primò mo- uent mota ab intelligentijs, ad naturam generationis & cor- ruptionis perficiendam, ad conseruationem specierum: & ab ijs datur forma & perfectio. & hoc fit in instanti, scilicet cum peruenerit una stella aut plures ad situm determinatum in

imento, & ex influentia determinata introducitur forma in instanti & momento. Minor patet ex confessione eorum, & absque confessione: ignorant enim determinatos situs & aspectus stellarum, à quibus datur forma auri et argenti in materia determinata: ergo hac ars friuola est & vana.

10. Item sicut se habet ars ad naturam, ita artificialia ad naturalia: sed ars non est idem quod natura, nec potest esse: ergo artificialia non erunt idem quod naturalia, nec esse possunt: ergo aurum artificiale & naturale non sunt idem. Maior est nota. Minor patet: quia natura informat compositum in instanti, ars autem successiue: & naturam presupponit materiam, ars autem facit eam, ut dicitur secundo Physicorum. Similiter quia omne artificiatum est opus desideratiuum & voluntarium sicut eligibile & volitum, ut patet ex sexto Metaphysica. Et variatur idem opus pluribus modis iuxta voluntatem artificis: natura autem est ordinaria, & uniusmodi semper: Aurum ergo artificiale non erit idem quod naturale.

11. Item facilius est res destruere quam construere: sed aurum destruere vi possumus, ut ipsius forma substantialis corrumpatur: ergo non poterit tam cito construi sicut dicunt. Maior & minor nota sunt ad sensum.

12. Item ab experientia hoc patet: quia mos philosophorum est, sine inuidia scientias discipulis suis & posteris alijs in scripturis tractare vel ore tenus: sed nullum antiquorum philosophorum in arte ista reperimus fecisse hoc: Ergo videtur quod ipsam ignorauerunt: ergo videtur ars hac impossibilis. Videmus enim in alijs scientijs, unumquemque philosophorum antiquorum visum esse, quicquid sciuit in aliqua scientia, vere tradere: quia philosophi desiderabant in scientia sibi reliquos similari. Vnde philosophus primo Metaphysica, signum scientis est posse docere. Quia igitur solum cartas antiquas, et fabulas extraneas poeticas, & derisorias quaedam ficta, & verba plena ambagibus inuenimus, in quibus mendacia pura,

& errores, sicut in operatione videtur apparenter, Ideo satis patet ex hoc, hanc artem non esse veram: imò quod deterius est, eorum sequaces adhuc errores super illos multiplicat quotidie, & in infinitum extendunt.

13 Item ad oculum hic videmus: tamdiu enim est à sapientibus antiquis & philosophis cum summa industria perquisita & non inuenta, quòd si eius inuentio esset possibilis, tamdiu ad inuenta esset. Similiter à regibus & principibus infinitum thesaurum possidentibus, & magnorum philosophorū copiam habentibus, est inquisita, & non inuenta: quamuis eā desiderauerint, & expensas plurimas interposuerint, sicut omnibus apparet. Ergo inanis videtur ars ista.

14 Item adhuc fortius ex datis eorum. Dicunt enim quòd est lapis vnus, solus in arte maior, qui sit albus & rubeus, secundum quòd ipsi volunt preparare, qui metalla mollia indurat, ut Saturnum & Iouem conuertendo in aurum & argentum, & metalla dura mollificat, ut as & ferrum conuertendo in aurum & argentum. Sed contra eos sic arguitur. Impossibile est alicuius vnus rei duas operationes esse contrarias per se, sed hic lapis est solum vnus, ergo, &c. Maior apparet ex hoc: quia cum vnus cuiusque rei sit forma vnica tantum, & vnica perfectio per se: sic similiter erit vnica operatio, procedens per se ab illa forma, ut patet ex secundo de Generatione & corruptione: sed si sunt dua operationes contrariae procedentes ab vna forma, oportebit necessariò quòd vna illarum operationum procedat ab illa forma per se et primò, alia autem per accidens & secundariò: quia impossibile est duo contraria aequalium eidem inesse. Minor patet. Cum enim secundum eos hic lapis sit vnicus, vnica etiam erit eius forma, & per consequens, vnica eius operatio per se & primò ab ipso procedet. Quomodo ergo esse poterit, quòd quedam metalla mollificet, & quedam induret per se. Et primò non videtur hoc esse posse. Ergo videtur quòd vnum faciat per se, & aliud per accidens. Si sic quoddam non erit verum aurum & ar-

gentum, postquam mutatum est per accidens, siue quod mol-
lificatum est, siue quod induratum. Videmus quod aqua non
habet potensiam in frigidandi & calefaciendi primò & per
se, nec ignis similiter: sed unum per se & primò, & aliud per
accidens. Vel oportebit eos ponere, quod sint duo lapides in ar-
te Alchemia, quorum unus indurat per se & colorat, & al-
ter per se mollificat & colorat, quod est contra eos: quia dicunt,
eos esse tantum unum. Et similiter, quia qualis diuersitas e-
rit lapidum inter se, talis erit & diuersitas formarum intro-
ductarum ab eis in metallis: Ergo non erit eadem forma in-
troducenda in hoc auro & in illo, nec in argento hoc & in illo.
De mutatione autem colorum, quod fiat primò albus & post
rubeus, & quod alijs coloribus multiplicibus coloretur, secun-
dum quod volunt preparare, concedimus utique: quia bene
scimus possibile esse res, & maximè minerales liquefactiuas,
per decoctionem & ad inuicem mixtionem posse mutari de
colore in colorem, sed facere illas duas operationes contrarias,
hoc impossibile reputandum.

15 Item si id de quo magis videtur inesse & non inesse, neq-
id de quo minus: sed magis videtur, quod ars Alchemia pos-
sit reperiri in rebus propinquis substantia auri & argenti, et
non reperitur: ergo nec in remotis reperietur: Ergo nec in re-
motissimis: Ergo nusquam. Maior nota est per locum à maio-
ri. Minor probatur: quia res propinqua auri & argenti sunt,
qua sunt eiusdem materia & natura cum eis, quod cognosci-
tur ex hoc, quod sunt eorum principia, vel ex eisdem princi-
pijs. Et quia omne simile ingreditur magis in simile, per mix-
tionem & liquefactionem, quàm in extraneum, ideo inueni-
mus res quasdam minerales, qua dicuntur spiritus metallo-
rum, ex quibus metalla generata sunt tanquam ex princi-
pijs, & in ipsis ingredi, & sunt argentum viuum & sulphur
ex quibus metalla omnia originem contraxerunt, sicut patet
ex quarto Meteororum, & per Alchemistas. Sunt etiam
auripigmentum & sal armoniacum spiritus: sed auripigmen-
tum

tum est de natura sulphuris, sal uerò armoniacus de natura salis. Et sicut sapor uel sapo metallorum dicitur à quibusdam, quamuis non sit de substantia eorum. Sunt autem alij spiritus secundarij, scilicet Marcasita, Magnesia, & Tutia, sed magnesia & marcasita sunt spiritus, facti à natura, commixti de sulphure & argento uiuo: Tutia autem est fumus metallorum subtilis & resolutus ab eis, quæ omnia sunt aut principia metallorum, aut ex eisdem principijs præterquam sal armoniacus. Sunt ergo septem Alchemici spiritus, scilicet quatuor principales, uidelicet, argentum uiuum, & sulphur, auripigmentum, & sal armoniacum, & tres secundarij & compositi, scilicet marcasita, magnesia & Tutia: sulphur tamen & argentum uiuum sunt sicut elementa, & primum obtinent principatū. Ex dictis ergo nihil aliud volumus, nisi quod sola metalla & spiritus sunt operi necessaria: quia unum in aliud ingreditur, & se inuicem combibunt, & miscentur in cōfusione, & sunt ad inuicem sicut principia & principata: quod ipsa sola in materia & natura propinquitatem habere videantur. Ergo ex metallis ipsis, aut spiritibus, hunc lapidem prædictum colligere necesse est, aut per eorum commixtionē, uel omnium, uel plurimorum, uel ex uno solo: sed ex ipsis metallis hoc impossibile uidetur, quia secundum philosophos Alchemia, hic lapis se habet ad metalla, sicut forma ad materiam, & sicut anima ad corpus: ergo oportet ipsum esse substantia subtilissima. Cum ergo metalla sint substantia grossa per totum, non uidetur ex eis posse elici. Ideo dicit Geber in Summa sua, Capitulo de Preparatione Saturni: Reducentes ergo in nos ipsos, nosmet torquentes, in mensa cogitationum meditationis afflictionibus: respeximus à perfectione corpora diminuta in profundo sua natura fæda existere, & nil in eis fulgidum inueniri, cum in eis secundum naturam non sit. Ideoq; ex illis substantiam fulgidam elici non contingit, &c. similiter nec ex corporibus perfectis, scilicet auro et argento: quia quod de ultimo perfectum est, non eget perfici, &c.

similiter, quia non sunt ad finem alium ordinata. Et si dicant quod hac corpora calcinant et soluunt, destillant & coagulant, et multas alias preparationes faciunt, ita quod illud, quod est corporale & grossum, fit spirituale & subtile, & post alterant metalla cum ingressu eorum, & faciunt verum aurum & argentum. Dicimus quod eorum experientia est firmissimè contra eos, quia quale sit opus eorum, ignis declarat. Quacunque enim alterauerunt per ignis violentiam, & rerum vrentium examinationes, euanescent & non permanent: fantastice ergo sunt alterata. Similiter nec per spiritus hoc posse fieri videtur: quia per experientiam inveniunt, spiritus posse figere & non figere, quamuis eorum natura sit fugitiua ab igne. Sed ipsos non fixos viderunt, corporibus inutiliter adharere: quia in igne non perseverant. Imò fugiunt paulatim ab eis, & ipsa corpora relinquunt immunda magis quàm prius, vel quandoque eleuant corpora secum in fumum, & euanescent simul. Ipsos autem fixos est impossibile ingredi: quia autem non funduntur cum sint terra lapidea vel saxum: & sic non ingrediuntur nec miscentur, & per consequens non alterant aut funduntur fusione vitrificatoria, sicut omnis res ultimò combusta & incinerata, qua post per fortem ignem fit vitrum, & nullum viuificatum ingreditur metalla: quoniam fusio metallica fit per conseruationem humiditatis naturalis argenti viui in metallo, fusio autem vitrificatoria fit ex vltima consumptione radicalis humiditatis vniuscuiusque rei adustibilis, qua ex adustione incineratur, & ideo ferè ex cinere cuiuslibet rei fieri potest vitrum. Propter quod nos videmus, quod cum stannum & plumbum fuerunt calcinata per ignem & combusta, quod post ad ignem congruum conuertuntur in vitrum, sicut faciunt qui vitrificant vasa figuli: et ideo impossibile est, quod tale vitrum, nec etiam aliquid aliud reuertatur in metallum, nec in fusionem metallicam, cum sit consumpta radicalis humiditas argenti viui, quæ erant causa metallice fusionis, secundum partem

&

& secundum aliam partem derelictam sit conuersa in humi-
 ditatem vitream. Ex quibus etiam dictis patere potest, quòd
 sermo quorundam idiotarum, ignorantium principia natu-
 ra, dicentium, quòd vitrum potest fieri malleabile sicut me-
 tallum, est inanis. Nam illa eadem humiditas, quae est caussa
 metallica fusionis, est etiam caussa malleationis, & extensio-
 nis sub malleo, per omnem diuisionem. Cum ergo in vitro, &
 re quacunque viuificata, illa talis humiditas non reperia-
 tur, aut consumpta sit, tunc sicut impossibilis est fusio met-
 allica in eis, ita & malleatio. & quia impossibilis est reditio vi-
 tri, & vitrificata rei ad substantiam metallicam, sic etiam
 ad malleationem. Nullae enim res de mundo habent humidi-
 tatem talem, ut metalla: aut si habent, habent eam indigestā
 ut elementa metallorum, aut alio modo terminatam per su-
 as formas, ut marcasita, antimonium & alia similia: quoniā
 diuersitas formarum, facit illam eandem humiditatem di-
 uersimodè terminatam, & diuersimodè passibilem. Et hoc ac-
 cidit propter diuersam proportionem mixtionis, & diuersam
 habitudinem, quae est in mensuris mixtionis suorum elemen-
 sorum propinquorum componentium, prout reguntur à cœ-
 lestibus, quamuis elementa sint eadem. Similiter hoc patet
 per aliud: quia sicut proprietates & propriè passionēs specie-
 rum non reperiuntur extra species suas, sic proprietates &
 propria passionēs generum non reperiuntur extra genera
 sua. Cum ergo extensio per omnem diuisionem sub mallei per-
 cussione sit propria passio huius generis, quod est metallum,
 quia solo metallo, propriè cōuenit: ergo alicui alterius rei de mū-
 do non conueniet: aut si conuenit vitro, sic artificiosè prepara-
 to, ut dicunt, oportebit eos necessario confiteri, illud vitrum
 esse metallum, & sub aliqua specie metalli, scilicet quòd sit
 aurum, aut ferrum, aut aes, aut aliquod aliorum, quod est om-
 nino falsum: aut oportebit eos dicere, quòd hac nō sit propria
 passio metalli, quod similiter est falsum, & penitus contra sen-
 sum. Similiter quia ex proprijs passionibus metalli est, quod
 f

in conflatione omnia ad inuicem commiscantur, propter ipsorum similitudinem in materia propinqua: vitrum autem, & qualibet res vitrificata, non commiscetur in conflatione metalli, sed supernatat, sicut oleum, & omnis pinguedo aqua: ergo hoc vitrum artificiosum non communicabitur, sed supernatabit: quod si commisceretur, non diceretur vitrum, sed metallum, & esset in numero alicuius metallorum, quod est omnino falsum. Similiter quia si aliquod aliud, quam metallum, esset dignum habere hanc proprietatem, & propriam passionem dictam, dignus esset illud, quod eadem humiditate participat, quàm quod aliena, sicut est marcasita, magnesita, turtia, antimonium: sed hæc non habent: Ergo multo minus vitrum, & qualibet res vitrificata, cum sit exspoliata humiditate talis. Et propter hanc singularem & specialem humiditatem sic digestam, quæ est causa malleationis, & liquefactionis, accidit, ut lapidi nigro, confricando metalla abradendo adhæreant, quod non potest accidere marcasita, nec sibi similibus: quanto ergo minus vitro? Et propter eandem causam ex quadam similitudine in substantia humiditatis fit, ut argenteum viuum metallis adhæreat omnibus, marcasita autem & sibi similibus non: quanto ergo minus vitro, siue artificiosum sit siue non. Omne similiter vitrum & vitrificatum scinditur, comminuitur, & frangitur, cum post ignitionem subito in aere frigido infrigidatur, vel aqua: nullum autem metallorum hac passione participat, propter causam dictam. Omnis præterea imago, siue sit excussa siue exarata, fieri potest in frigidis metallis & calidis, & per sculpturam, & per incisionem: in vitro autem non, nisi sit ignitum, vel liquefactum, et hoc tantum per sculpturam, quod est propter humidum diuersum in tali passione recipienda. Soli ergo metallo, & omni semper, hæc propria passio malleandi inesse videtur, diuersificantur tamen metalla inter se in malleatione, fusione, ignitione, & reliquis passionibus, secundum diuersitatem suam digestionis & sulphuris mixtionem. Vitra autem inter se diuersificantur.

Efficiantur in cita & tarda fusione, & perspicuitate & opacitate, & coloratione diuersa secundum magis & minus, & alijs suis passionibus, propter diuersitatem cinerum ex diuersis materijs adustarum. Similiter metalla quando liquefacta sunt, sunt de natura argenti-viui: & sicut lapides supernant argento viuo, sic similiter supernant metallis liquefactis, et non cedunt: sed vitrum liquefactum cedit eis propter sui viscositatem tenacem & alienam. Non est tamen aliquod liquabile prater metalla, quod hanc habeant passionem, si vitrum ignitum & liquefactum, propter viscositatem suam actualem magnam, infrigidatum autem, non propter ipsius actualem priuationem. Metallo enim infrigidato, aut ignito, valde maior inest viscositas quam liquefacto, propterea in malleatione ipsius extendantur partes, in liquefactione autem separantur, si expandantur. In vitro autem est econuerso. Quicumque ergo operans fecerit opus vitrificatum aliquod casuale, ab ipso manum suspendat, & sibi finem imponat. Sic ergo patet, quod spiritus viuificati non ingrediuntur, ergo non alterant. Similiter igitur per ipsorum commixtionem ex dictis causis hoc fieri non posse videtur. Cum igitur in substantia magis consimili & affini substantia metallorum, hac ars reperiri non videatur. Ergo per consequens nec in remota, ergo neq; in remotissima, ergo nusquam.

16 *Item quia videntur discere, se non generare metalla de nouo, sed solum quae imperfecta sunt, perficere: dicentes perfecta solum aurum & argentum, reliqua autem imperfecta dicimus hoc esse non posse: quoniam omnis materia, quae habent, esse in aliqua rerum naturalium permanente, est completa per suam formam substantialem: sed materia stanni, plumbi, aëris & ferri habet esse in eis, eorum esse sic permanēte, sicut materia auri et argēti: ergo materia est cōpeta in eis per suam formā substantiāle, sicut materia auri et argēti. Maior est nota, quia ea quae sunt in motu, ad aliquā formā, nō permanēt in natura, nisi quando sunt in fine motus, in quo acquirunt formā*

suam substantialem completiuam, potius enim corrumpuntur & cito, quàm permancant, propterea non permanent abortiui factus: quia nondum habent formam completiuam, aut quia fortè organorum non habent complementum deseruientium suae formae. Similiter in seminibus abortiuis hoc idè se habet, quia nec permanent, nec speciem multiplicant, cum careant ipsa. Similiter & in alijs. Minor nota est ad sensum. Videmus enim stannum & plumbum, & reliqua per se habere permanentiam in natura, sicut aurum et argentum per se, hoc autem non esset, nisi essent completa per suam formam substantialem. Falsum ergo dicunt, hac metalla esse perfecta, & illa imperfecta, & ex hoc hac esse conuertibilia in illa, & ordinata ad illa. Non ergo magis erit ordinatum, nec magis conuertibile stannum in aurum quàm econuersò.

17 Item quaecunque multiplicantur à natura in sua specie per continuam generationem & perseverantiam, sunt completa per suam formam substantialem: sed metalla ista, quae dicuntur imperfecta, sunt huiusmodi, sicut etiam aurum & argentum: ergo, &c. Maior est nota: quia nulla res naturales de mundo aliter à natura multiplicantur, nisi compleantur per suam formam substantialem. Minor patet ad sensum. Non igitur hac dicentur imperfecta metalla, illa verò perfecta, sed potius hac nobilia, & illa ignobilia. Ignobilia autem non sic nobilitantur, ut credunt. Non enim videmus caprum nobilitari in equum, nec equum in hominem: ergo nec illa metalla ignobilia sic nobilitabuntur, ut dicunt. Non igitur conuertetur hac metalla in illa, propterea, quia hac sunt imperfecta, illa verò perfecta, sicut dicunt.

18 Item quaecunque non disponuntur eadem ultima dispositione, non possunt habere eandem formam substantialem et & specificam: sed aurum & argentum Alchemicum non disponuntur eadem ultima dispositione, ut naturale: ergo, &c. Maior patet: quia forma substantialis, siue specifica est qua ultimò adueniens rei disponit rem ultima dispositione, et
ipsum

ipsam complex. ubi ergo non erit eadem ultima dispositio, non erit eadem forma substantialis & specifica: ergo nec eadem species. Minor patet ad oculum: quia ars fundit metallum ad ignem, & imponit suas medicinas exteriores, informantes ultimo: hoc autem non facit natura.

19 Item quorumcunque generationes non sunt eadem, ipsa non sunt eadem, & quorumcunque ipsa sunt eadem, & ipsa sunt eadem, ut dicit philosophus septimo Topicorum. Sed generatio auri & argenti à natura, & ab arte non est eadem, ergo nec generata erunt eadem. Similiter & de corruptione idem est argumentum: ergo ars Alchemia non est vera, sed fantastica. Maior & minor sunt per se nota.

20 Item de entibus à fortuna non potest esse veritas, nec scientia: sed Alchemia est huiusmodi, ergo, &c. Maior patet per philosophum primo Posteriorum, qui dicit, quod omnis scientia, est de necessarijs & perpetuis, & incorruptibilibus, & impossibilibus aliter se habere, talis autem non videtur Alchemia. Similiter quia si vera natura sequitur, hoc erit semper vel frequenter: quia naturalia sunt, ut dicitur 2. Physicorum. Minor patet, quia raro, imò rarissime accidit hoc, ut ipsi cōsētur, sc. ut artifex imitetur verè naturā: Quae aut raro contingūt, fortuita sunt, ut dicitur secundo Physicorum, ergo, &c.

21 Item Aristoteles in fine quarti Metaphysicorum, secundum translationem veterum, Alchemiam esse veram, expresse negat, sed eam esse sophisticam & fantasticam affirmat: quamvis quidam dicant, illa verba fuisse Avicenna, qui ipsa addidit, quod nō credimus. Quia Avicenna in principio suae Epistolae, quam facit de hac arte ad Alen regem de Retia philosophum, allegat de hac contradictione, dicens sic: Et fuit sententia, quam affirmant Alchemiam profitentes, una rerum quibus ille, scilicet Aristoteles, qui ad bonitatem & scientiam cooperatur plurimum, contradixit, & illorum sententiam annihilavit, &c. unde sic inquit philosophus ad litteram. Sciunt autem semper Alchemista species verè per-

mutari non posse, id est, formas substantiales rerum, manentere. Sed similia illis facere possunt, id est, in accidentibus communibus. & tingere, id est, colorare, rubrum, id est, r. s. Citrino id est, colore simili auro. ut videatur aurum, id est, ad aspectum. & album, id est, Argentum, stannum vel plumbum. tingere colore, id est, citrino, quo volunt, donec multum sit simile auro vel ari., id est, ad visum in accidentibus communibus. Possunt quoque plumbi immundicias abstergere, id est, ut videatur aurum vel argentum. verumtamen semper erit plumbum, id est, ut prius erat in forma, et si videatur argentum. Sed obtimebunt in eo, id est, plumbum sic mutato, qualitates sic aliena, id est, similes qualitatibus auri vel argenti, ut errent homines in eo, ut qui accipiunt salem, id est, communem, & salem armoniacum, id est, quia videntur idem & non sunt. Caterum quod differentia specifica, id est, substantialis, aliqua tollatur ingenio, id est, Alchemiæ, non credo possibile, id est, ut forma prima substantialis corrumpatur. & non est quod complexio, id est, forma substantialis sequens complexionem, versetur in aliam, id est, formam, quia ista sensibilia, id est, accidentia sensibilia, non sunt differentia, id est, formæ substantiales, quibus permutatur species, id est, forma, sed sunt accidentia & proprietates, id est, quæ sensu apparent. differentia verò eorum, id est, formæ substantiales constituentes speciem, non sunt cognita, id est, quia non possunt sentiri. Cum verò non sit differentia cognita, scilicet sensu, quomodo sciri potest, ultimo tollatur nec ne, id est, nullo modo quod non sentitur, vel quomodo tolli possit? Sed expoliatio, id est, quia illa sunt accidentia quæ sentiuntur, vaporis, coloris, ponderis, vel saltem diminutio, id est, occultatio accidentium, non est impossibilis, quia contra hoc ratio non constat: sed confiteretur sic. Proportio compositionis, id est, proportio mixtionis, ad quam sequitur forma substantialis, istarum substantiarum non erit in omnibus eadem, id est, scilicet

solum

solum similis. Hæc igitur in illam permutari non poterit, id est, verè secundum formam, sed solum apparenter, nisi fortè in primam reducantur materiam, id est, nudam à prima forma sub qua erat, & ab omni alia. & sic in aliud quàm prius erant permulentur in aliam formam. Hoc autè id est, reductio in primam materiam & nudam, per solam liquefactionem non fit, sed accidunt eis ex hoc, id est, liquefactione, res quadam extraneæ, &c. id est, apparentes & sophistice, &c.

Hæc sunt verba philosophi ad literam. Per ea autem verba philosophus usus est, & conatus probare, artem Alchemia non posse esse secundum veritatem puram & certam, sed solum secundum fantasiam & deceptionem. Et ex dictis suis quinque elicimus rationes, quarum prima sumitur ex parte accidentium communium, & est talis.

Quicumque mutant res secundum accidentia solum, non mutant eas verè de specie in speciem: sed Alchemista sic mutant metalla ad invicem: ergo, &c. Maior nota est, quia differentia specierum ad invicem, est secundum formam: sed differentia secundum accidentia, est individuorum in eadè specie. Minorem probat. Metalla enim differunt specie ad invicem: quia non habent easdem formas, sed habent quadam similia accidentia in colore & pondere; & alijs accidentalibus: talis autem mutatio in accidentibus est alteratio, et non transmutatio. Unde quamvis abstergant immunditias plumbi, & ipsum colorent, ut videatur aurum vel argentum, tamen secundum formam substantialem est plumbum ut prius: quia in eo sunt qualitates aliena introductæ, & non formæ alia: & propter hæc accidentia alienantur homines aspicientes, & errant, & dicunt, ipsum esse aurum vel argentum, cum tamen in rei veritate non sit: sicut qui aspiciunt salem communem, & salem armoniacum: quia enim utrumque habet naturam salis, & communificant in genere salis, credunt ob hoc esse eadem, cum tamen differant specie.

Secunda ratio sumitur ex parte corruptionis forma præexistentis: & est talis: Quicumque non transmutat rem per corruptionem forma substantialis & specifica præexistentiæ, non transmutat eam in aliam speciem: sed Alchemista hoc non faciunt: ergo &c. Ista ratio ferè reducitur ad primam, & probatur maior & minor sicut in prædicta.

Tertia ratio sumitur ex parte nostri iudicij scilicet: quòd non possumus verè cognoscere & iudicare, utrum sint verè transmutata in aliam speciem, vel non. & est talis: Illud quod est nobis ignotum in aliqua re, non potest sciri, utrum per aliquod artificium possit tolli vel non, vel quomodo tolli possit ab illa re: sed differentia specifica metallorum sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior est nota, quia de ignotis existentibus non potest haberi scientia, neque ars, nec modus ad introducendum vel corrumpendum ea in re. Minor similiter patet, quia differentia specifica in rebus naturalibus metallicis, sunt ignota nobis, non solum in metallis, sed etiam in omnibus rebus naturalibus, præterquam forsitam in homine: quæ autem sunt nobis nota, in eis sunt accidentia, & proprietates, et passionibus solum: quia subiacent sensibus nostris. Ideo hæc corrumpere scimus, & alia introducere. Ideo non possumus verè cognoscere & iudicare in metallis mutatis, utrum verè sint mutata in aurum vel non: quoniam unusquisque bene iudicat de ijs, quæ cognoscit, & eorum est bonus iudex, ut dicitur primo Ethicorum.

Quarta ratio sumitur ex parte mixtionis, & proportionis. & miscibilium in composito. Quæcumq; non habent eandem proportionem mixtionis, & miscibilium in composito, non possunt eadem esse in specie: sed Metalla, mutata per Alchemiam, sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior est nota, quia determinata proportio mixtionis, & miscibilium in mixto ad inuicem, disponunt mixtum ad talem formam determinatam, sequentem illam determinatam proportionem, & non ad aliam, per quam differret ab alijs: Minorem
supponis

supponit probatam ex prius dictis. Cum hac igitur tali ignorantia, quomodo efficiet ars hac verum aurum & argentum? Quinta ratio sumitur ex parte materiae primae, mediate qua fit omnis generatio & corruptio, & transmutatio de specie in speciem, & est talis. Omne quod transmutatur de specie in speciem, debet reduci in materiam primam, id est, nudam à forma prima, ut illa, ad quam disposita erat introducatur: sed Alchimista non sic faciunt: ergo, &c. Maior est nota: Quia reducendo in materiam suam primam, fit generatio & corruptio, non aliter, quia talis motus est ad formam substantialem, & hic talis motus est ad formam substantialem, & hic talis motus, proprie dicitur mutatio (ut dicitur quinto Physicorum) & non motus. In alteratione autem & augmentatione & diminutione est proprie motus, ut dicitur ibi: propterea generatio est de non subiecto in subiectum, & corruptio e converso, & sunt ambo in oppositione contradictoria: reliqui autem motus semper sunt de subiecto in subiectum, & in contraria oppositione. Minor patet ad oculum: non enim reducunt metalla in materiam primam: ergo nec generant, nec corrumpunt, sed solum alterant. Liquefaciunt enim metallum ad ignem, & ipso sic existente metallo, projiciunt suas quasdam medicinas, prius per artem Alchemiae factas, alterantes ipsum, ut simuletur auro & argento. Per solam enim liquefactionem non reducitur in primam materiam, sed accidunt res quaedam extraneae & fantasticae: ergo quia non faciunt primo metallum nudum à forma prima, quomodo poterit in aliam speciem transmutari? nullo modo. Et si vellent dicere, quod suas medicinas, & suum lapidem philosophicum faciunt proprie per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis, & mixtorum determinatam: & cum hoc transmutant metalla de specie in speciem, dicimus, quod quamvis faciant medicinas per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis, & mixtorum determinatam, & transmutent speciem in speciem, tamen per pro-

iectionem ipsarum, super metalla, conflata in igne, non acci-
dit corruptio & generatio alterius metalli: ergo per conse-
quens, nec mutatio speciei in speciem, sed alteratio sola: quo-
niam non expoliant materiam, nec denudat à forma prima
sub qua erat: ergo aut oportebit, ponere duas formas substan-
tiales in eadem materia, quod est impossibile: aut oportebit po-
nere hanc introductam accidentalem: ergo est idem metallū
ut prius. Vel possumus aliter formare hanc rationem ultimā,
quia possent dicere, quod philosophus non accipit ibi materiā
primam, prout est subiectum generationis & corruptionis,
sed intelligit materiam primam, id est, propinquam ad susce-
ptionem forma in aliqua specie, & sanguis menstruus. Simili-
ter et in alijs, quamvis ut plurimum materia propinqua sint
nobis ignota. Arguemus ergo sic. Nulla res potest transmuta-
ri in aliam speciem, nisi reducat in materiam primam, ex
qua generatur illa res: sed Alchemista non sic faciunt: ergo,
&c. Maior est nota: deficiente enim materia prima, propin-
qua alicui rei, deficit & generatio illius rei: quia non intro-
ducuntur forma, nisi de potentia materie determinate. Minus
patet per ipsam, quia materia prima & propinqua auri &
argenti, et aliorum etiam metallorum, est argentum vivum
& sulphur, ut patet ex quarto Meteororum, & per omnes phi-
losophos. Alchemia, sed ipsi per solam liquefactionem, non re-
ducunt nec reducere possunt illa, qua transmutare inten-
dunt in argentum vivum & sulphur: ergo nunquam vere
transmutant metalla ad invicem, sed sophisticè. Nam sicut
ex aliqua re debet fieri homo, ut ex carnibus & olivibus, qua
comeduntur, & ex alijs cibis, oportet quod prius fiant sanguis
& ex sanguine sperma. Ita si aliqua debent fieri aurum & ar-
gentum, oportet quod prius fiant argentum vivum & sul-
phur. Et hec ratio non sic videtur consona dictis philosophi,
ut prima. Vel possumus dicere, quod accipit pro materia pri-
ma quatuor elementa, quoniam omne mixtum generatur
ex eis, & in ipsis est omne mixtum in potentia confusa, cum
sint:

sint materia prima mixtorum omnium, & hoc modo ex quo
 illi et fit quodlibet, & potest formari ratio, & probari prami-
 sa, et in ratione precedenti dictum est, quāvis hac ratio, non
 videntur consonare dictis philosophi. Et si adhuc vellent di-
 cere, metalla non differre specie, sed solum per accidentia qua-
 dam, ut plures eorum extimant, etiam sicut sanum & agra:
 unde, sicut homo ager, per solum motum alterationis fit sanus,
 absque motu generationis & corruptionis: Item metalla agra
 per solam alterationem, & accidentium eorū agritudinem,
 in ipsis facientium remotionem sanantur & perficiuntur, et
 remanent aurum & argentum verum. Dicimus, quod posi-
 to hoc in magnam incidunt inconsuetas, scilicet quia opor-
 tet eos ponere omnia metalla esse aurum actu, quod est im-
 possibile. Et ratio est, quia quacunque differunt solum secun-
 dum accidentia, habent necessario eandem formam substan-
 tialem actu. Si igitur ita est, ut dicunt, oportet eos necessariò
 confiteri, omnia metalla agra, habere eandem formā substan-
 tialem actu cum auro & argento: ergo plumbū & as, & me-
 tallā reliqua, sunt actu aurum & argentū. Et quia, quacun-
 que habent eandem penitus formā substantialem, actu ha-
 bent easdem proprietates & passiones, cum proprietas,
 & propria passio, immediatè procedat à formā substantiali: i-
 deo oportet, quod omnia metalla habeant easdem propieta-
 tes & passiones actu cum auro, siue sint actiua siue passiva:
 sed hoc non habent, quia neque tolerāt examinationes ignis
 omnes, ut aurum, nec cor confortant, ut aurum: ergo ipsa ne-
 cessariò differunt specie, & non accidente solum. Oportet er-
 go, quod per motum generationis & corruptionis transmu-
 tēt, & non sint solum alterationis, sed hoc non faciunt: ergo
 fantastice transmutāt. Et si adhuc ipsi vellent dicere, confite-
 mur, quod omnia metalla sunt actu aurum, et habent firmā
 substantialem auri actu, non tamen est necesse ut habeant
 easdem proprietates & passiones actu cum auro: quia agri-
 tudo ipsorum hoc occultat, sicut verbi gratia: Si quis en. m

homo labores epilepsia, aut apoplexia, aut mania, aut frenesi, planum est, quod non potest exercere operationes hominis. Similiter mulier, cum patitur suffocationem matricis, aut syn copin, omnes tamen habent formam substantialem hominis actu, non tamen proprietates aut passiones hominis habent actu, nec eas exercere possunt, nec actiuas nec passiuas. Simili modo sic dicimus, posse esse in metallis agris, quantum sunt actu aurum, & habent formam substantialem auri actu, sed eorum agritudo ipsorum proprietates & passiones occultat, ut non actu appareant operationes auri vel argenti. Et ideo, sicut homo ager adhibita medela, per alterationem potest sanus, & manet idem homo formaliter ut prius, sic & in metallis per artem Alchemia posse fieri est estimandum. Dicimus eos loqui, ut mente capti, & veritatem naturalium penitus ignorare: quia talem differentiam non possunt habere metalla ad inuicem. Et ratio huius est: Quaecunque habent eandem formam substantialem, actu perueniunt in sua generatione ad terminum motus, in quo acquiritur forma, sed metalla reliqua, praeter aurum & argentum, non perueniunt ad illum terminum motus, ad quem peruenit aurum & argentum: ergo non habent actu formam auri & argenti. Maior est nota, quia non acquiritur, nec generatur forma substantialis in aliqua re, nisi in termino motus. In toto enim motum praecedunt dispositiones habilitantes ad formam suscipiendam, & in termino generatur forma: ergo non possunt alicui inesse proprietates, & proprie passiones, quae sequuntur formam aliquam, nisi rei, quae fuit in termino motus. Non enim potest aliquid habere proprietates & proprias passiones hominis, nisi sit informatum forma hominis. Similiter & in alijs. Minor pater ad sensum: quoniam terminus motus est in expoliatione sulphuris ab argento vino facta digestionem, hoc autem inest soli auro & argento: Imo proprie & per se auro soli, sicut in determinatione ostendemus. Cum igitur cetera metalla nondum sint expoliata ab ipso, ergo non
dum

diu perueniunt ad illum terminum motus, quamuis sint in continua potentia ordinaria ad ipsum: ergo non possunt inesse, nec occultari in eis proprietates, & propria passiones auri & argenti, propterea quia sunt agra. Sed homo sanus et ager fuerunt & sunt in termino motus, & acquisuerunt formam, per quam sunt homines: ideo habent proprietates et proprias passiones, quae possunt inesse homini, siue per se siue per accidens insitum eis, & possunt manifestari & occultari in eis, non autem sic in metallis. Falsum ergo dicunt quidam sapientes naturales, & alia in superficie considerantes, scilicet quod Alchemista operantur, sicut periti medicorum, qui dant agro medicinas digestiuas, & purgantes humores corruptos, & post medicinam confortatiuam, & fiunt sani: quia secus est in his & in illis. Sic igitur ars ista & operatio eius friuola & vana & impossibilis videtur, quia siue ponant, nulla omnia differre ad inuicem specie, siue accidente, hac ratio ponit tam artem quam eius operationem impossibilem. Alia adhuc rationes adduci possunt: sed quia dicta sufficere videntur, ideo silemus eas.

C A P V T I I.

In quo disputat & probat, artem Alchemiam esse veram.

AD contrarium autem arguentes, dicemus primo secundum Aristotelem secundo Posteriorum, quod primo querimus de re, si est: & scientes si est, querimus post quid est. Aliquando tamen manifesta sunt simul utraque. Nunquam tamen cognoscere ipsum quid est, ante ipsum si est. Unde querere ipsum quid est, non habentes ipsum si est, nihil est querere. Quapropter dicimus, quod volentes ostendere de hac arte si est, oportet quod simul ostendamus quid est. Et causa est hac, quia termini, quibus ostenditur si est, sunt ydem cum terminis, quibus ostenditur, quid est, quamuis illi ydem ter-

mini, sint de se priores ad inuestigandum si est, quā quid est, secundum rationē: Ergo nunquam potest verē probari, si hac ars sit, nisi simul ostendatur quid sit quodammodo, non tamē conuertitur. ferē enim mediū cuiuslibet rationis ostendentis de hac arte si est, necessariō ostendis quodāmodo quid est, & etiam quomodo est. Similiter & in rationibus negatiuis ostenditur negatiue. Et ideo philosophi huius artis nolentes ostendere manifestē, sed occultē, de hac arte quid est, difficile accidit probare si est. Non factō enim manifestō quod cōpositum est, difficile est argueretur dicitur octauo Topicorum. Similiter quia vix probari possunt, quæ proxima sunt principijs, tamen principia probari non possunt. Non enim contingit plures inuenire rationes, cum sunt pauca media, ut ibidem dicitur. In hac autē principia & principiata usque ad vltima, sunt valde proxima, & non sunt definita siue manifesta, ut in determinatione patebit. & nisi differatur principia posita difficile est argumentari, & fortasse omnino impossibile, ut ibidem dicitur. Ipsa enim utitur nominibus alienis & obscuris semper, ut infra patebit, absque definitione ipsorum vera. Arguimus ergo: Sicut est possibile, sic. Omne imperfectum et in cōpletum, quod alteratur secundum aliquid versus perfectā rem eiusdem generis, & cōpletam à suis cōponentibus & perfectioribus, potest etiam alterari magis, & iterū magis, & per consequens maximē, scilicet usque ad vltimum, cum transmutatione eius, in rem perfectā & cōpletā eiusdem generis: sed metalla imperfecta sunt huiusmodi in arte Alchemia, in cōparatione ad aurum & argentū: ergo metalla imperfecta possunt conuertere in perfectū & cōpletum aurum & argentū: ergo Ars Alchemia est possibilis & vera. Maior est nota per philosophū de Generatione et corruptione, & primo Metaphysicorum, & septimo Topicorum: quia si simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis, & per consequens maximē ad maximē, ut ibi dicit: Vnde dicimus, quod transmutatio aliquius rei in aliam, non fit nisi ordinatē. Non enim fit

n. si

missa alteratione paulatina, & ordinaria procedente: quia natura non facit saltus, ut patet ex secundo Physicorum: sed in omnibus suis operibus ordinata. Et ideo dicit ibidem: Necessesse est enim primo fieri semen, ex facto semine non statim sunt animalia, sed per processum temporis in se ordinatae sunt animalia. Et in decimo sexto de Animalibus dicit: Nos dicimus, quoddam anima cibantia, est principium in semine animalis potentia & non actus, antequam cibum adueniat, & faciat operationem anima: quia in principio videtur, quoddam conceptum omne viuatur, sicut viuunt arbores, quando nutrimentum fit à sanguine menstruato: & cum creuerit, erit in eo anima sensibilis, per quam dicitur animal, sed complementum erit in ultimo, supple, in anima rationati. Similiter in plantis & seminibus, & rebus alijs hoc videmus: quia motus natura omnes sunt ordinati & regulati usque ad finem. Minor patet ad sensum: Videmus enim Alchemistas quotidie facere alterationes metallorum imperfectorum versus perfecta, cum suis componentibus & perfectientibus alteratis, imò etià cum pluribus extraneis, quamuis sit penitus vanum & diuinum, quamuis valde paucissimi perficere sciant, & quiddam plus, quiddam verò minus alterant, & quiddam fortius, quiddam verò debilius. Quia igitur adultissime alteratum, sequitur introductio forma futura disposita per generationem & corruptionem: ergo ultimo alterando metalla, sic generabitur forma futura, scilicet auri & argenti, sed proprie auri: ergo possibilis est conuersio & mutatio metallorum imperfectorum & incompletorum per artem Alchemiae, in verum aurum & argentum. Volentes autem ostendere per simile, quoddam ita sit, accipimus exemplum à philosopho in quarto Metaphysicorum, Capitulo de corporibus mineralibus, et de atramentis. Natura enim in mineris atramentorum generat atramenta, in quibus est virtus ferri vel aris innata, & quandoque in mineris illorum per modum stillicidij & generositatis. Vnde dicit ibidem, quoddam atramenta conceperunt vim minerali aliquorum corporum liquabilium, & quoddam ceperit vim ferream, erit:

rubrum vel croceum, ut colcothar: quod autem caperit vim
 aream, erit viride, ut calcanthum, aliorum autem corporum
 nihil. Colcothar est atramentum album cristallinum, ut es-
 set salis petra: calcanthum secundum synonyma, est vitrioli
 viride. Quorum causam dicimus, quia aqua mineralis, tran-
 siens per venas minera vel mineralis, dissolvit, digerit & co-
 misceat subtilitatem quandam sulphureitatis eorum, cum
 substantia subtile lapidum minera, cum quadam virtute
 salsuginosa & aluminosa, & fluit stillat inde paulatim, & i-
 sta inuicem per virtutem minera commiscuntur, alterantur
 & digeruntur: & se inuicem alterant & alterantur, quous-
 que ex ipsis per processum temporis, per coagulationem gene-
 retur atramentum in termino motus: quia tota materia com-
 positionis atramentorum est ex substantia tenuissima sul-
 phuris, salis & lapidum, cum virtute aliquorum corporum
 liquabilium resoluta, ut dicit philosophus. Et dico, quod ibi est
 etiam virtus aluminosa, qua in sapore manifeste patet, cum
 ibi sit ponticitas. Ars autem cum ipsa sit imitatrix natura,
 ut dicitur secundo Physicorum, & quarto Metaphysicorum,
 assumit sibi substantiam eris aut ferri, & secundum ingenium
 artis ministrat natura sicut expedit, & facit, ut sulphurei-
 tas aluminosa cum rubedine, aut viriditate florescat: potest
 soluit, destillat, & congelat, & reiterat pluries ingeniose, si-
 cut vult, permiscendo cum eis quacunque permiscet natu-
 ra, ita ut in termino motus generentur eadem atramenta
 omnino, in omnibus proprietatibus & passionibus, & opera-
 tionibus, tam actius quam passius, qua discerni possint, in
 mineralibus atramentis. Testificatur autem nobis hoc philo-
 sophus ibidem, qui dicit, Quod ista duo atramenta, scilicet cal-
 canthum & colcothar per artem fieri & componi possint. Si-
 militer experientia Alchemistarum demonstrat hac ad oculum,
 ut scimus & vidimus. Similiter scimus, quod in parti-
 bus Constantinopolis, lapides quosdam minera calcinant, po-
 stea in aqua solvunt, & decoquunt in vasis, donec fiat alu-
 men,

men, quod dicitur alumen de alumine de rocha, & de ilap.
 Si ergo ars ministrando natura, generat tales res minerales,
 quales sola natura in suis mineris omnino in breui tempore,
 & in alio loco, & præter determinatum modum quantitatis
 componentium, & mixtionis, & proportionis: quia hæc sunt
 nota soli natura, & metitur hæc omnia absque consideratio-
 ne artis, & ars cognoscit propinquam materiam, ex qua fa-
 cit natura, & modum agendi. Eodem modo erit possibile arti,
 quia cognoscit materiam auri & argenti propinquā, & mo-
 dum secundum quē operatur in ipsis natura, ut sumat ma-
 teriam propriam, & agat in imitando naturam in illa mate-
 ria, sed in alio loco, & generet idem aurum & argentum pe-
 nitus, sicut est naturale de minera, habens omnes proprieta-
 tes & passionēs, & operationes omnino ut illud: quia nisi ha-
 beret differentias omnes, non esset idem cum illo: & nisi scire-
 mus materiam propinquam, & modum agendi natura, nun-
 quam possemus peruenire ad artem, unde philosophus primo
 Physicorum dicit: Sic enim compositum cognoscere arbi-
 tramur, cum cognoscimus ex quibus, & quantus sit. Et in
 quarto Metaphysicorum. Ita enim cognoscimus unūquodq;
 propter quid, & quid sit, si materia vel causam habuerimus.
 Neq; video rationem qua coartemur, propter hoc simile con-
 fiteri, artem Alchemia non esse omnino veram, sed tamen
 ad remotionem cuiusdam dubij potentis insurgere est scien-
 dum, quod ars Alchemia alium modum assumit in genera-
 tione auri & argenti, & alium in generatione atramento-
 rum, semper tamen mutando naturam. Nam sicut aurum
 & argentum differunt ab atramentis, ratione materia, &
 forma, & minera, & modi agendi secundum naturam: ita
 etiam conueniens videtur, ut secundum artem & operatio-
 nem Alchemia differant in eisdem. In generatione tamen
 auri & argenti, natura ferè tenet penitus eundem modum,
 cum ipsa sint quasi idem, & unum ad aliud ordinetur sicut
 ad finem. Ars igitur respicit naturam, & perpendit, quod

ex eadem materia facit utrumque, & quod ferè eundem modum agendi tenet in utroque, & ideo assumit similiter eandem materiam ad generationem utriusque, & tenet eundem modum: sed in generatione calcanti, & colcothar, ars similiter respicit naturam, ex qua materia illa facit, & modum etiam operandi. Et quia videt modum operandi in eis ferè eundem, ideo ars similiter ferè eundem modum assumit. Et quia videt materiam istorum esse similiter ferè eandem, & non diuersificari, quia nisi secundum genus, quia calcanti sumit de materia mineræ aris, & colcothar de materia mineræ ferri: ita & ars diuersificat ea nec plus nec minus ut natura. sed sicut natura assumit modum valde diuersum & extraneum in generatione auri & argenti ex una parte, & generatione calcanti, & colcothar ex alia parte, ita ars Alchémia imitans naturam, tenet eundem modum diuersum in ijs et in illis. Similiter ratione materia. Et ideo non valeret argumentum, si diceretur, Quia natura non tenet eundem modum in generatione auri et argenti, sicut in atramenti: Ideo quamuis faciat atramenta, non tamen faciet aurum et argentum. solutum autè est ex dictis. Et causa diuersitatis agendi in ijs et in illis est, quia in generibus atramentorum, non reperitur aliquod imperfectum, quod valeat perfici per artem, sed sunt omnia perfectæ, quamuis quædam sint alijs meliora, sicut in omnibus rebus de mundo reperitur: quia in eadem specie unum melius alio reperitur. quare atramenta de nouo componimus, & efficimus: metalla autem non, sed solùm imperfecta reperta perficimus. Propter quod ars generat formam, si vult generare aurum: in atramentum autem non formam, sed compositum: oportet igitur quod diuersus modus agendi consurgat necessario. Item ex habitis, aliam rationem formare possumus fortem, & talem sic cognoscere causam materiale, determinatam & propinquā in aliquibus corporibus mineralibus liquabilibus, & modum agendi, qui ex intentione naturæ consistit in illis, est totalis causa

im-

imitandi naturam, ut faciamus eadem mineralia liquabilia penitus, ut natura: ergo similiter & in alijs mineralibus liquabilibus: sed sic est in quibusdam: ergo, &c. Maior patet per locum à proportionem: nam eo modo quo cognitio materiae determinata & propinqua, & modi agendi natura determinati se habent ad unum: quia conferet nobis modum possendi omnino imitari naturam in illo, vel non: Eodem modo se debet habere ad alia mineralia liquabilia proportionaliter. Minor est nota per philosophum, in exemplo atramentorum praedicto. Quia igitur in auro & argento, quae sunt mineralia liquabilia, sicut & atramenta & homogenea, per totum magis cognoscimus materiam, determinatam, propinquam, scilicet argentum viuum cum sulphure coagulatum, & modum agendi, qui ex intentione naturae consistit: quia cum calore suavisimo digerit, & suauiter decoquit argentum viuum, cum sulphure sibi commixto, & in fine motus separat de commixto sulphur, & hoc proprie in auro. Ergo similiter erit possibile, ut imitemur naturam in generatione auri et argenti. Et si quaeratur, quare in sulphure & arsenico, cum sint mineralia liquabilia, & cognoscamus materiam, quia sunt pinguedo terrea, non etiam possumus imitari naturam? Respondemus per nunc dicta: scilicet: quia materiam propinquam & determinatam non cognoscimus, nec inuenire possumus, nisi in genere, & confuso valde, scilicet quia sunt pinguedo terrae: & hoc non sufficit arti: quia non qualiscunque pinguedo terrae, imò talis pinguedo, apparatus & determinata ad hoc, & non ad aliud. Modum agendi in eis satis cognoscimus: quapropter si materiam dictam reperimus, cum forte satis modum agendi sciamus, utique sciremus ea formare per artem, & sequeremur naturam naturae secundum modum generationis atramentorum, sed non met allorum. Est autem potissima causa, ut natura non possit generare aliquid simile alteri, non reperire materiam similem illi, ut dicit philosophus primo Caeli & Mundi, quomodo dicit quod caelum est factum ex tota materia sua,

nec est ex ea extra se aliud, & ideo non potest fieri cœlum aliud. Vnde dicit ibi, quod omnis substantia composita ex materia, non est possibile ut sit alia ex ea similis ei, quando non est materia alia similis illi materiei ex qua cōponitur. Quod libet enim naturalium comparatur ad propriam materiam, cum ipsa sit radix ipsorum, & substantia, & prima natura, & qua habet in rebus perpetuari, ut dicitur secundo Physicorum. Modò dico, quod carentia materie est potissima causa in aliqua re, ut non generetur alia sibi similis. Ita & inuentio materia eiusdem, debet esse potissima causa, ut possit generari res alia similis illi: quia si oppositum in opposito, & propositum in proposito, ut dicitur quarto & sexto Topicorum. Nam si negatio est causa negationis, & affirmatio erit causa affirmationis, ut dicitur primo Posteriorum. Si igitur apud naturam accidit potentia potissime essendi & non essendi, aliud simile alteri ex parte materiei, sic similiter erit in arte sequente naturam. Quia igitur ars reperit materiam illam eandem auri & argenti, quæ est omnino natura: ergo ex parte materia ars erit possibilis. Similiter etiam ex parte agentis, sicut ostensum est in exemplo atramentorum, & iterum aliter: quia ars approximat illi materia, agens naturale, sed aliter quàm natura, quia non ut aurum vel argentum, vel aliud metallum generet, sed formam auri & argenti ex illa eadem materia elicit, ut in determinatione patebit. Ergo alio agente utitur, scilicet igne, cum qua forma omnia metalla imperfecta, conflata, ad ignem perficit in momento. Et quia eiusdem est cognoscere materiam & formam, ut dicitur secundo Physicorum, & septimo Metaphysica, neque est sermo propter materiam tantum, sed propter formam, ut dicitur undecimo de Animalibus: quia non est inuenta materia, nisi propter formam, tam etiam in artificialibus quàm naturalibus, & ambo propter compositum, & compositum propter operationem, ut dicitur secundo Cœli & mundi. Ideo cum ad Alkibiastam spectet considerare materiam auri, & aliorum

me-

metallorum, ad eundem etiam spectabit considerare formam ipsorum, & cognoscere: quoniam si cognosceret formam auri, sicut & materiam, nunquam posset verè sequi naturam quibus cognitis, debitus modus agendi in debita materia, est tota lis causa generandi formam auri ex illa materia: & dicitur solum forma, quæ coniuncta metallis imperfectis sicut materia, statim fit compositum, scilicet aurum. Et hoc satis patet in operantibus sophisticè: quia suas medicinas de spiritibus & corporibus faciunt, quæ sunt in comparatione ad imperfecta metalla, sicut formæ ad materiam, quâvis forma sit sophistica, scilicet alterans solum, & non transmutans; & nullum mixtum de mundo convenit cum metallis in hoc. Adduximus autem questionem hæc contra nos, nunc & iterum adducemus alias cum insurgent, sequentes ritum philosophi, et stylium in secundo Cæli & mundi, qui dicit: Oportet igitur, qui vult inquirere rem, & de ea perscrutari, ut contradicat sibi contradictione sana, conuenienti aptationi rei quæsita, et potest hoc facere, quâdo inquirat, & scit omnes differentias, &c. Et iterum in eodem dicit: Nam quâdo inuenit aliquas necessitates puras, subtiles, sufficientes, oportet tunc ut laudetur inuentor earum & remuneretur, &c. Et iterum in eodem dicit: Cum ergo inquirimus quæstiones Topicas, & possumus soluere eas solutione parua subtili, tunc conuenit auditori, ut vehemens sit gaudium eius, & delectetur per pectus eius, &c. Et si de metallis imperfectis quaratur, quare non possumus ea informare per artem mutando naturam, postquàm fecimus perfecta, cum habeamus materiam, & præcisum modum agendi, sicut in perfectis, et sicut liquabilia, ut perfecta. Nam si possumus generare res perfectas, multo magis videtur quòd imperfectas, maxime eiusdem generis, præsertim cum sint sicut via, & semita, & medium ad perfecta, & non possit fieri transitus de extremo ad extremum, nisi per medium, dicimus, quòd natura non expoliat metalla imperfecta omnino a sulphure, sicut aurum solum, ut in determinatione ostend-

demus. Imò dimittit quandā partem sulphuris adurentem in eorum cōmixtione, diuersam in vno & in alio, per quam imperfecta sunt, & dissimilata ab auro & argento. Immisce-
re autem hanc partem sulphuris determinatā in eis, & di-
uersam in quātitate & qualitate, penitus ignoramus, sed nō
miscere sulphur absolutè, quāuis Geber dicat, Capitulo de
sublimatione Mercurij, & Capitulo de coagulatione, quòd ac-
cidit ista fieri per non rectam depurationem argenti viui à
sulphure: hoc autem adhuc vsque ignoro. Sed quia expolia-
tio argenti viui à sulphure sibi commixto, quod ipsum deco-
xit totaliter, est possibilis, ita vt remaneat argentum viuum
purum, solum, mortificatū: Ideo possibile est, vt imitemur na-
turam, vt faciamus verum aurum & argentum. Non dico
tamen quod impossibilis sit cōmixtio, & remanentia sulphu-
ris in decoctione cum argento viuo: imò est necessaria in ma-
gisterio decoctionis, vsque ad cōplementum decoctionis, secū-
dum quantitatem & qualitatem diuersam, mixtam argen-
to viuo, secundum processum dierum: ex qua diuersitate, pos-
sibile est fortè, quòd illa medicina mutet metalla imperfecta
ad inuicem, vt omnia fiant as, aut plumbum, &c. Sed quòd
hoc studiosè possit accidere, iuxta voluntatem artificis, non
cognosco: sed rationabiliter cognosco, quòd tota expoliatio, est
studiosa iuxta voluntatem artificis, quæ ad oculum perpen-
di potest. Similiter cum ars non intendat, nec possit generare
aliquod metallarū omnino de nouo, sed solum imperfecta per-
ficere, incongruum & irrationabile videtur, vt perfectā mu-
tetur in perficere: quia neque natura hoc facit in suis mine-
ris: Similiter nec vnum imperfectum, in aliud imperfectū:
quia nec natura facit hoc, nisi fortè Saturnū in Iouem, quòd
tamen ignotum est: quia imperfecta sunt in via & semita
ad formam perfectorum, & non econuersò, absque transitu
alicuius imperfectorum ad aliquod imperfectum primò. Et
quāuis natura generet aurum, ex suis primis principijs,
absque transitu, per dispositiones & semitas alicuius alterius
metal-

metallorum, & similiter generet idem aurum, trāscundo per dispositiones & semitas alicuius illorum, non tamen videtur, nisi quod ars possit sequi naturam, realiter scilicet, ut generet elixir tale, quod conuertat metallum aliquod in as, aut Saturnum aut Iouem, vel Martem, sed sic secundum similitudinem & analogiam: quia non credo artem posse transire per illas dispositiones & semitas tales, realiter scilicet; quod possit occultare in argento viuo sulphur taliter & tantum, & tale ad suum Elixir componendum: quod talis conuersio & mutatio fiat: Et sic patet solutio. Sed est aduertendum, quod aurum, quod per Alchemiam fit, est melius & purius et perfectius minerali. Et ratio est: quia Alchemicum est omni sulphure ac superfluitate mundatum, minerale autem, quodcunque sit illud, habet sulphuris alicuius adherentis commixtionem. Et hac est causa, quare sulphur ingreditur, & adurit ipsum, & ob hoc in igne minuitur: Cum autem illud sulphur per ingenium artis etiam minoris auferetur, remanet purum simile quasi auro, & de cetero non minuitur, cum sulphur adurens non ingrediatur in ipsum: aurum autem Alchemicum, est aequali minerali, quod iam ad ultimam perfectionem deuenit, ut est aurum oborizon, id est obradians & purissimum. Dixi autem, quod iam ad ultimam perfectionem deuenit propter aurum, ab illius colore remissum: hoc enim tale, etsi habeat formam perfectam auri, tamen accidentia sequuntur formam, ut color totalis, non sunt omnino completa in ipso. Et quia natura in illo perfecto, posuit ultimos gradus perfectionis, ultra quos non potest esse transitus, ideo similiter aliquis ultra transcendere non conatur, cum sit impossibile. est ergo utrumque aequè perfectum, quamuis possit ars suum colorare eodem colore, magis intenso, quam natura suum, & minus sicut vult. Sed quia hoc esset deuiare à recto tramite natura, & intentione ipsius perfecta, & nō esset simile operibus mineralibus, ideo ars colorat in gradu naturæ. Cognosc. re igitur hac duo principia in natura scilicet mat-

viam determinatam propinquam, & precisum modum agen-
 di, qui ex intentione natura consistit in illa materia, dirigit
 & extra tollit artem, ut sequatur omnino naturam, & hoc
 propriè in liquabilibus mineralibus, ut dictum est: ubi au-
 tem unum illorum principiorum, aut ambo defuerint, im-
 possibile erit artificem imitari naturam, siue illa principia
 sciri & haberi possint, siue non. Ignorans igitur principia na-
 tura, non adhaereat huic arti, quoniam potius erit sophista
 quàm Alchemista. Nam per illorum cognitionem, artifex
 deuenit in cognitionem principiorum artis, & sine cogniti-
 one illorū, est impossibile. Vnde Geber in Proemio Summae suae
 dicit: Scias Charissime fili, quòd qui principia naturalia in
 seipso ignoraueris, iam multum remotus es ab arte, quoniam
 non habet radicem veram, supra quam fundes intentionem
 suam, &c. Omnis ergo eius labor est vanus, & in desperatio-
 nem adducens, & inopiam. Cum igitur ita sit, expresse patet
 veritas cuiusdam, de quo non est facta mentio, scilicet, quia
 impossibile est per artem, praeiosos lapides veros fieri ut na-
 turales, nec gemmas, cum ambo illa principia ibi deficient,
 quae sunt natura: non habitis autem naturae principijs, im-
 possibile est artem sequi naturam. Quia igitur sumunt alia
 principia, scilicet de via ab intentione principiorum natura,
 ergo faciunt alia opera diuersa ab operibus natura, & sophi-
 stica: quia quorum principia sunt diuersa, oportet opera esse
 diuersa: sumunt enim arte illa vitrum aut Cristallum, quod
 ingeniose fundunt, & ingeniose colorant, ab extraneis rebus
 exterioribus. Naturales autem lapides praeiosi non sunt fa-
 cti subtiles à natura, ab arte autem sic violando naturam &
 reducendo eos ad substantiam & formam vitri, & tunc non
 sunt quod prius erant. Et similiter natura introducit colo-
 res, & diuersitates colorum, de potentia materiae ab intrinse-
 co, artifices autem ab extrinseco dant: neque sumit natura
 pro materia vitrum, sicut isti, sed materiam quandam ex
 quatuor elementis commixtam, quam ignoramus precise.

Quae

Quæ ambo principia, si sciremus, adhuc deficeremus in generatione illorum lapidum, scilicet, quia nullo modo possemus imitari naturam veri. & causa est: quia non sunt res liquabiles, & ideo hanc rationem, quam fecimus, solum mineralibus liquabilibus adaptauimus, ut patuit, & non alijs. Et si non possumus imitari naturam, in ijs quorum materiam propinquam habemus, & ignoramus modum agendi, ut in generatione marcasite, magnesia, rutia & antimonij: quorum materia est argentum viuum & sulphur, multo minus in ijs lapidibus, in quibus ignoramus utrumque. Et si dicatur, quod imitamur naturam in generatione mineralium non liquabilium, ut lapidum: quia ex terra viscosa cum aqua, ars facit lateres crudos, quos in fornace cum digestionem decoquit, assatina in lapides: ergo non solum in mineralibus liquabilibus ars imitatur naturam, ut dictum est, sed etiã in non liquabilibus. Respondemus, quod quamuis ars ministrando natura lapides generat istos, non tamen natura sola generat tales alicubi. Nusquam enim visum est, natura lapidum aliquotum naturalium, nec omnibus similes istis artificialibus, nec conueniunt cum naturalibus aliquibus, nec in genere: diuersitas enim proprietatum & passionum hoc declarat.

3 Ite possibili posito, nullum sequitur impossibile. Sed posito, artem Alchemia esse veram, imitantem naturam, omnino ponitur possibile: ergo nullum sequitur impossibile: ergo ars Alchemia est possibilis. Maior patet ex hoc, quia possibile & impossibile sunt in contraria oppositione, ut dicit philosophus secundo de potentia. Posito autem uno contrariorum, reuertetur reliquum: & ideo dicit septimo Physicorum, Contingenti enim concesso, nullum inconueniens accidere oportet, ut dicitur in octauo eiusdem. Similiter si ponamus possibile esse, nullum impossibile accidit. Minor patet sic, quia metalla imperfecta, & argentum viuum sunt in potentia propinqua ad aurum & argentum, quod ad naturam: & in propinquiori, quo ad artem: ergo possibile est artem, & per naturam reduci

² in actum illum, aliter enim esset frustra talis potentia, quod totum declarabitur in determinatione, ubi opera naturae in mineralibus, & eorum ad inuicem transmutationibus occultis, cum instantia ueraciter inquiremus. Adhuc etiam probari posset minor per antecedentia de atramentis, quoniam perscrutatio super substantiam eorum secundum naturam, & eorum similiter secundum operationem, & administrationem artis directam super eandem materiam naturalem, ualde confert ad probandum, hanc artem esse ueram, & ostendunt eam aperi se possibilem.

4. Item quorumcunque causa propinqua sunt similes, eadem & modus mixtionis idem ipsa sunt, uel esse possunt de se cili idem: sed metallorum omnium essentia propinqua sunt huiusmodi, ergo, &c. Maior patet per philosophum secundo Caeli et mundi, qui dicit, Quod cause similes eadem sunt similes similibus causatis. Et in decimo de Animalibus dicit, Quae cunque habent easdem causas, habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus causarum. Materia enim ipsorum est una, scilicet quae dicta est, similiter agens est unum, scilicet sulphur accensum calore suauis, mixtum argento uiuo: similiter forma est una, ad quam ordinantur, scilicet ad formam auri, ut ostendetur: Similiter fixus est unus, sicut & forma. Similiter conueniunt in modo mixtionis, propter quod funduntur ad ignem, & inuicem permiscuntur, solui, & sub mallei percussione per omnem dimensionem extenduntur, quod est magnum signum, & probabile, quod sint similia, & ad inuicem ordinata ad unum finem ultimum anteceditum, propter quod marcasita, & sibi similia quamuis ex eisdem causis proximis sunt, tamen quia modus mixtionis est ualde diuersus, praedictas non substat passiones, & ideo non uidentur ordinata ad finem illum.

5. Item omne indigestum, ordinatum ad digestionem, & omne impurum habile ad purificationem, potest compleri, digeri & depurari: sed metallorum imperfectorum quaedam sunt indigesta

Digesta & impura, ut Iupiter & Saturnus, & quedam impleta tantum, ut Venus & Mars, & sunt habilia ad digestionem & purificationem completam: ergo ipsa possunt augeri, & purificari complete: sed complete digestum & depuratum, esse aurum & argentum, & proprie aurum: ergo ipsa possunt conuerteri in aurum & argentum. Maior patet per philosophum quarto Meteororum Cap. de Digestione. Optesi & eptesi: quia dicit, quod cum indigestionem patiuntur, scilicet molestem, qua contrariatur eptesi, & statesi, qua contrariatur optesi, ex indigentia caloris. Et si calor digestiuus sufficiens exhibeatur, decoquuntur & digeruntur complete: finis enim digestionis est natura, ut ibi dicitur, id est generatio forma in materiam in fine digestionis. Et cum in omni digestionem sit aliqua superfluitas, oportet quod per digestionem fiat separatio eius: quia calor homogenea congregat, & segregat heterogenea, ut ibidem dicitur, et 2. de Generatione et corruptione. Unde calor digerens res indigestas, generat speciem nouam, propter quod dixit philosophus 4. Meteororum, quod simplex generatio & simplex permutatio harum virtutum, scilicet calidi & frigidi, est opus digestionis, & generant cum sit inuentia materiam, id est humidum & siccum. Calor enim exterior equipollet naturali, iuuando ipsum, ut complete digerat, & citius & melius. unde dicit philosophus 4. Meteororum: Quotiens, id est quandocumque enim digeritur materia complete, & sit, & principium completectionis a calore proprio accidit, quamuis per aliquod extrinsecorum administrantium compleatur: quemadmodum cibus, pariter digeritur per balnea, & per alia similia: & principium est caliditas, que in ipso est, &c. Et dicit Auicenna, Capitulo de signis completectionum, quod cum calor naturalis fuerit debilis, sumendo res exteriores calefacientes, viuunt ambo simul incalefaciendo. Propter quod videmus in maturatione fructuum, quod deficiente calore exteriori, scilicet sole, non maturantur fructus. Minor patet etiam, quod dige-

stio & indigestio in metallis, est optesis & statesis, ut dicitur quarto Meteororum; capite de corporalibus mineralibus: optesi autem passum est aurum solum, ex completa actione caloris: reliqua autem metalla statesim, ex indigentia caloris non digerentis, & non depurantis completè. Ita quòd etiam argentum quandam statesim passum est: in comparatione optesis completè exuberatur eis per artem, ut uiuet natura lem calorem degesta & depurata completè erunt, ergo erunt aurum: sed talis calor potest sic haberi, imò & locus etiam secundum philosophum ibidem; qui dicit scilicet. Et nihil differt in organis naturalibus siue artificialibus: si autem propter eandem nimirum causam, uniuersa erunt, &c. Et pòt dicit: Optesis ergo & opsesis fiunt quidem arte, quia sicut diximus, species uniuersaliter ista et natura, & similes siquidem passionis fiunt, ceterum innominabiles; imitatur enim ars naturam. Sic igitur fit generatio metalli noui ex alio metallo: & transformatio per digestionem completam in organo artificiali: quia quòd incipit generare aliud per digestionem, debet complere illud per digestionem: quia idem agens disponit ad formam; & dat formam: hac autem est natura, siue sola, siue auxiliata per artem, non autem est necesse, quòd in eodem loco, & maxime in mineralibus liquidabilibus, ut patet. Nonne uidemus plumbum, & aurum, & metalla omnia, generari in mineris à natura, ex suis principijs, quæ sunt sulphur & argentum uiuum? sed necesse est primò congelationem istorum principiorum ad inuicem fieri ad generationem omnium metallorum, taliter, ut fiat ex eis quadam natura media, quæ sit sicut via & transitus à mollietate argenti uiui, ad duritiem metallorum malleabilem: hac autem media natura sic coagulata, & non depurata est, ex qua propter diuersam digestionem, & diuersam habitudinem, & proportionem miscibilium, in quanto & quali, & loco & tempore, generatur omne metallum diuersum, propter finem diuersum, qui fines omnes ordinantur, & terminantur ad unum, à natura.

à natura, scilicet ad aurum: ars ergo volens sequi naturam ad talem finem, inquit & inuenit hac principia congelata à natura in hanc naturam mediam, & non depuratam. & conatur digerere & depurare talem materiam, cum calore ignis, ut ex ea eliciat formam auri, cum qua omnia metalla perficiat in aurum; cum ordinata sint à natura ad hunc finem: propter quod, sicut differi forma, quam generat ars à composito quod generat natura, quam, nisi ad unum finem ultimum ordinentur, sic conueniens videatur, ut regimen artis differat à regimine natura, non in materia, sed in digestionem, & calore, & loco, & tempore, & habitudine, & proportionem miscibilium. Videtur ergo, quod digestio, & locus, & orthus generationis metallorum, id est forma metallorum, scilicet auri, cum alijs circumstantijs, sit penitus possibilis apud artem. Si igitur digestio, quemadmodum dictum est, & locus, siue organum artificiale equipollet naturali, ergo necessario, quo ad digestionem, & locum, ars Alchemia est possibilis. Et cum digestio compleatur à calore naturali intrinseco, & calor extrinsecus equipolleat naturali, iuuando ipsum: ergo calor exterior in Alchemia iuuabit naturalem, ut complete digerat metalla, qua indigesta sunt. Ergo ars Alchemia necessario est possibilis. & si dicatur: Confitemur satis, quod per suum Elixir debent transmutari imperfecta ad perfecta sufficienter, digerat in multo tempore, vel paucio, quoniam omnis digestio requirit sibi tempus sufficiens sed tamē quando veniunt ad protectionem eius, super imperfecta liquefacta ut perficiantur, cum hac digestio completiua digerens imperfecta fiat: in momento aut in parua hora valde, non videtur quod sit tempus sufficiens talis digestionis complete imperfectorum: quare talis transmutatio nulla erit, sed erit forte alteratio similis ei. Et nos respondemus, quod digestio solius auri & Elixir, est completa, aliorum autem metallorum incompleta & imperfecta, in diuersis gradibus imperfectionis, & differt valde digestio auti à digestionem Elixir,

quoniam digestio auri, est sicut compositi, & sufficiens sibi soli, propter quod si cum aliquo indigestorum commisceatur in conflatione, non potest digerere illud, nec de sua digestionem sibi conferre, ut transferent illud in aurum, sed digestio Elixir est sicut forma, & non solum sibi soli sufficiens, sed exuberans, ut diffundi & extendi & multiplicari possit per alia: propter quod, si cum aliquo indigestorum commisceat in conflatione, extenditur indigestionem superflua, quam habet usque ad terminum certi numeri, taliter, ut ex ambobus fiat compositum, scilicet aurum: sicut ex materia et forma in momento vel parua hora valde: non tamen in tali projectione fit digestio in momento, sed in sufficienti tempore, iam facta in ipso Elixir, quando ingeniose ad ignem decoquebatur, propter quod digestio superflua & abundans ipsius Elixir, sunt indigestio imperfectorum, qua dicuntur semidigesta, habens proportionem ad inuicem in certis numeris & ponderibus, quibus obseruatis, fit aurum purissimum in momento. Si enim de imperfectis deberet extrahi forma sua, scilicet auri, egerent digestionem omnino in tempore sufficienti, sed hoc non est sic: imò forma digesta, ut dictum est, associatur materia, & fit aurum purissimum: & ideo aurum Alchemicum non plus habet de potentia transmutandi, nec minus, nisi sicut minerale, cum sint compara. Et si de argento viuo obijciatur, quod non sit semidigestum, ut illa alia sed omnino crudum, & indigestum: quomodo ergo in tali momento perficietur, ut illa? Dicimus quod tota perfectio consistit in solo argento viuo, ut in determinatione ostendemus expresse. Quare cum imperfecta perficiuntur, expoliantur omnino à sulphure corrumpente, & solum argentum viuum eorum perficitur in aurum in ipso momento: quare cum eorum argentum viuum sic expoliatum, sit eiusdem natura cum isto, & econuerso, & eodem momento recipiunt digestionem & perfectionem aequaliter, scilicet: quia diffunditur & multiplicatur per ipsa Elixir, & perficit & complet ea in eodem momento, vel tempore aequaliter.

Item

6. Item quicquid est in medio motus, ad aliquam formam suscipiendam, potest duci ad terminum motus, nisi impediatur: sed metalla imperfecta sunt huiusmodi, aurum autem in termino motus: ergo, &c. Maior est nota, quia si existens in principio motus, est in potentia ad terminum motus, multo magis quando est in medio motus, cum medium magis propinquum sit extremis, quam extremum extrema: unde philosophus secundo & octavo Metaphysica dicit, quod aliquid sit ex aliquo dupliciter: aut tanquam ex medio & imperfecto sit extremum & perfectum, ut ex puero vir: aut ex uno extremo ad extremum, ut ex aqua aer. Minor probabitur infra in determinatione, ubi ostendemus, argentum vivum & sulphur esse principia metallorum omnium, & existere in principio motus: aurum autem in termino motus, & reliqua metalla in medio, imò iuxta finem motus.

7. Item omne quod est in potentia ordinaria ad aliquam formam, sicut ad finem, potest duci ad finem illum: sed metalla imperfecta sic sunt in comparatione ad aurum: ergo, &c. Maior est nota, quia ad hoc, ut aliqua res recipiat formam, oportet quod sit in potentia ordinaria ad eam: natura enim ducit res de potentia ad actum secundum ordinem: sit & ars. Minor probabitur in determinatione.

8. Item in iis, quae habent symbolum & convenientiam in materia, facilis ad invicem permutatio & transitus: sed metalla sunt huiusmodi: ergo, &c. Sed congruentius est, ut imperfecti permutatio fiat ad perfectum, quam e converso: ergo, &c. Maior patet per philosophum secundo de Generatione & corruptione, ubi dicit, quod elementa, quae tantum in una qualitate contrariantur, & in alia conveniunt, facilius propter symbolum possunt converteri, quam quae in ambobus contrariantur, scilicet in passiva: Quia ignis est siccus, & aer humidus. Ignis autem & aqua non sic ad invicem facile mutantur: quia in ambobus qualitatibus contrariantur, scilicet activa & passiva: quia aqua frigida est & humida, &

ignis calidus & siccus. Vnde dicit ibidem, quod facilius est v-
 num quam multa transmutare. Et causa transmutationis
 ipsorum ad inuicem est, quia valde modicum distant à mate-
 ria prima, ex qua generata sunt, cum materia prima recipit
 diuisionem & partitionem in ipsa quatuor Elementa. unde
 propinquitas vltima in materia prima, est maxima causa,
 ut vna res facile in aliam transmutetur. Minor satis pa-
 tet: quia metalla omnia sunt ex eadem materia prima pro-
 pinqua, quae est sulphur & argentum viuum: & propterea
 sola in conflatione ad inuicem commiscuntur. unde qualis
 est proportio & symbolum elementorum ad inuicem, propter
 materiam primam, in qua constant in transmutatione, talis
 etiam est metallorum: propter quod dixit Hermes Trismegi-
 stus, quod generatio & transmutatio, & conuersio metallorum
 ad inuicem, est sicut elementorum. Similiter locorum propin-
 quitas, in quibus sunt, multum conferi: tamen haec si-
 militudo sic differt: quia elementum vnum non est ad aliud
 ordinatum, sicut imperfectum ad perfectum: quia vnum-
 quodque per se in sua specie est in vltima perfectione, ideo nō
 transmutatur vnum in aliud ut perficiatur, sed ut perpe-
 tuetur in mundo generatio & corruptio continua & reci-
 proca: & similiter mixtorum. sed secus est in metallis: quia so-
 lum vnum inter cetera metalla perfectum & completum
 est, scilicet aurum, ad quod omnia alia ordinantur, tanquam
 ad finem. Si igitur elementa sic ad inuicem transmutantur,
 propter conuenientiam ac qualitatem: & quia parum distāt
 à materia prima, ex qua sunt, nec est vnum ad aliud ordina-
 tum, sicut imperfectum ad perfectum, quanto magis erit hic
 in metallis, in quibus est quasi totalis conuenientia? Sic enim
 conueniunt in materia, quod eorum materia est eadem peni-
 tus, & eodem modo digesta, siue sic maneant, siue versus aurū
 alterentur: quod sic non est in elementis, & perpenditur hoc
 visu, quia in conflatione, & ante & post conflationem, vident-
 ur similia in sua materia prima, & proxima predicta: ergo
 valde

valde conformia & habilia, ad ultimam formam. Similiter nullum mixtorum est, quod seruet naturam propriam materiae suae primae & propinqua, ad accidentia & proprietates, ab exordio eius usque ad informationem qualemcunque, nisi metalla sola: quod patet in liquefactione. In elementis autem non sic. Magna enim differentia ipsorum ad inuicem apparet in visu, & auditu, & tactu, & gustu, & odoratu: neque ante ipsorum commixtionem ad inuicem, nec in mixtione, nec post neque ante transmutationem ipsorum habent similitudinem illam quam metalla habent, nec illo modo miscentur ad inuicem: ideo non debent habere tam bonam transmutationem ad inuicem, sicut metalla. eorum enim transmutatio est, sicut de contrario in contrarium: quia dominatū transfertur in dominans: metallorum autem est sicut imperfecti versus perfectum. Quia igitur ars Alchemia habet symbolū & conuenientiam in metallis, & vidit ea transmutari à natura in suis mineris versus aurum, et fieri aurum: ideo ars ingeniata est sequi naturam, modo mirabili extra mineras, ut ea transmutet in tale aurum, sicut facit natura sola. Sufficiant igitur nunc haec rationes, affirmantes, artem Alchemiae esse omnino veram, quamuis nunquam audiuerimus aliquam affirmatiuam, nec in Scripturis aliquorum viderimus: quia semper consuetudo fuit, facere rationes ad hanc artem destruendum, ad construendum autem nemo consuevit propter difficultatem: & hanc difficultatem aperuimus nūc sufficienter & bene, & fortè determinationē, si contingat, addemus alias.

Opresin autem passum est aurum, &c. Notandum est quòd digestio opsesis, & oppositum eius, scilicet molynsis dicitur elixatio, & fit à calido & humido, extrahendo de materia, qua digeritur, multum de humido naturali: cum autem non completur hac digestio, dicitur molynsis. sed digestio optesis, & eius oppositum, qua est statefis, dicitur assatio, & fit à calido & sicco, cum conseruatione humidi naturalis materiae, qua

digeritur, ut dicitur quarto Meteororum, propter quod assa-
sunt humidiora elixis, ut ibi dicitur. Cum igitur metalla
semi digesta & indigesta, cum conseruatione propria humi-
ditatis, à caliditate & siccitate sulphuris, quæ est flammabi-
lis & assatiua, per longa tempora, quæ caliditas etiam est
mulcebris, & suauis propter affectionem leuissimam, ad con-
seruationem talis humidi, ideo facta sunt liquabilia, à calido
igneo: ergo necessario coagulata à frigido aqueo. Quod si assa-
tio fuisset rigida & aspera, et fortis, dissipasset humiditatem
naturalem ante tempus, aut aliud, quod metallum genera-
set in breuiori tempore valde, sicut fortè est magnesia & mar-
casita: propter quod non liquatur sicut metalla, quamuis sint
ex similibus principijs. Quacumq; verò coagulantur per pri-
uationem humidi, scilicet acrei, aut per priuationem calidi;
quæ sunt per priuationem humidi, liquantur à frigido aqueo
ut vitrum et sal: quia à calido igneo coagulata sunt, Quæ au-
tem per priuationem calidi coagulata sunt, liquantur à calido
igneo, ut glacies, plumbum, & aurum. coagulata enim sunt
à frigido aqueo. Omnia igitur coagulantur & soluantur ne-
cessario à contrarijs. Non igitur videtur digestio & indige-
stio, quæ in metallis fit epsestis & mobynsis. Ad hoc deterius vi-
detur mihi, quod quidam ponunt, scilicet, aurum passum esse
digestionem, quæ pepansis dicitur: cuius oppositum dicitur ho-
motes. Hac enim digestio & indigestio propriè est in fructife-
ris, ut videtur quarto Meteororum. aurum autem & me-
talla reliqua, non sunt ex illis. Secundum metaphoram dicun-
tur superfluitates in corporibus animalium esse passa pepan-
sin, & eius oppositum, ut ibi dicitur: unde catarrhi & urinae
secessus, & apostemata & flegma, dicuntur digesta & indige-
sta istis nominibus, cum propria nomina non sint eis imposita,
sed aurum & alia metalla non sunt talia. Digestio autem
alimenti in corporibus animalium simulantur epsesti, ut ibi
dicitur. per quod patet, quod non solum ars simlatur natu-
ra, sed etia natura arti. Vnde si natura aebret facere domū
faceret

Faceret etiam sicut ars: & si ars deberet facere naturalia, faceret ea sicut natura. hoc autem est propter finem, ut dicitur secundo Physicorum. Propter quod ibi dicitur, Omnino quidē aliqua ars aliqua quidem perficit, qua natura non potest operari, alia vero imitatur, &c. Causa autem foris, quare ars imitatur naturam, & econuerso, videtur quod sicut natura est opus intelligens, & ab ea dirigitur sicut à cognoscēte, sic & ars est opus intellectus, & ab eo dirigitur sicut à cognoscēte: quare sic agit, ppter finem. Sicut ergo intellectus imitatur intelligentiam, & econuerso, sic ars imitatur naturam, & econuerso. Ita quod ab arte refulget opus intelligentia & influxus, & econuerso. In intelligentia enim & mente diuina, sunt idea omnium naturalium, in intellectu autem, idea artificialium. Quare cum intellectus recipiat ab intelligentia, ab intellectu de Ideis naturalium, intelligentia ab intellectu, de ideis artificialium, secundum quod est possibile: sequitur, quod ars imitetur naturam & econuerso: & quod ars perficiat aliqua, qua non potest natura, & econuerso, iuuādo se.

C A P V T III.

In quo ponit determinationem generalem, quā declarat post: & ostendit causas & modos difficultatis istius quæstionis: & ostendit causam & modum processus, de tali solutione quæstionis istius.

N hac admirabili, excellenti, & diuina, & occultissima arte, quæstio quæ de ipsa fit, scilicet, *Virum sit omnino apparēs & existens, aut solum apparens & non existens, est valde difficilis, quamuis prima fronte propter dicta philosophi, & alias intermixtas rationes, quampluribus facilis videatur. Non enim facilis est apud nos: eam tamen, quia pro & contra disputauimus exquisitè conueniens videtur, ut ipsam etiam exquisitè elucidemus, & enucleemus, & veritatem determinemus. Non modicum autem admirandum*

occurrit, quod nulla ars, nec scientia probat suum subiectum esse, nec probare potest, sed ipsum presupponit: quia est, et quid significat, ut dicitur primo Posteriorum. Et similiter undecimo Metaphysicorum; ostendens, quod ea quæ nota sunt, non debent probari, sed presupponi. Dicit, quod ridiculum est probare, naturam esse. Ideo dicimus et in artibus, quasi autem sola ista eget hoc, et est subiectum eius, hoc scilicet, transmutatio metallorum omnium, in verum aurum et argentum per ingenium artis. Considerat enim metalla et sibi similia etiam non solum in se, et in relatione ad sua principia, et suas causas, et proprias passionem, et transmutationes eorum à natura in suis mineris, in verum aurum et argentum, ut liber de Mineralibus: sed etiam prout transmutantur à natura, similiter extra mineras, per artis ingenium et ministracionem. Unde ars hac quarit, propter difficultatem inquisitionis eius, et quid est, siue quid significat: et hoc habito, utrum sit verum vel non: quia talis erit ipsa similiter. Ideo bene dicitur secundo Posteriorum, scilicet, quando medium est sensibile, et non sentimus, querimus. Nam impossibile est scire, quid est, ignorantes si est, ut ibidem dicitur. Et quia definitio est forma definiti, ut dicitur septimo Metaphysica. Ideo huius gratia expostorie nos Alchemiam sic definimus. Alchemia est scientia, quæ metallorum principia, causas, proprietates et passionem omnium radicibus cognoscuntur, ut quæ imperfecta, incompleta, mixta et corrupta sunt, in verum aurum transmutentur. Ex qua subtiliter colligi potest, quod proportionatur et subalternatur hac scientia, libro de Mineralibus naturalis philosophia: sicut scientia medicina, de Sanitate et aegritudine, naturalis philosophia. Nam sicut medicina contrahit genus subiectum commune illius ad corpus humanum: tantum, tam Theoricè quàm Practicè, sic et hac contrahit: genus subiectum commune illius ad metalla tantum, tam theoricè quàm practicè. Ideo hac scientia est operatiua, sicut et medicina, et forma naturalis in subiecto naturali introdu-

Et

Et a natura per ministrationē artis, ut in illa: & agens naturale, scilicet ignis, modo debito approximatus, quamuis agens artificiale & voluntas aliud regat, modificet & coarctet in suis proprijs organis, cum sedulitate, usque ad tempus prorsus stabilitum & prafinitum. Veruntamen medicina duas partes habet, practica scilicet, sanitatis conservatiua, & curationis agritudinis. hac autem non habet nisi curatiuam, id est completiuam, et differt valde hac curatiua ab illa, quia illa manente eadem forma substantiali, sanitatem inducit, ita quod utitur solo motu alterationis: hac autem transmutat, & curat, & sanat, & formam nouam substantialem inducit: & non eguit hac parte conservatiua, ut illa: quia metallum non sunt sic disposita, ut uiuentia, nec sic formata in forma una. Amplius difficultates huius questionis in duobus comprehenduntur generibus, primo speculationis scilicet propter sapientes diuersa rationis intuita opinantes & maxime, quia hac questio ab antiquo semper habuit rationes. Ad destruendum quamplures, ad construendum autem nullus ferè dedit iuuamen, nisi forè auctoritatibus & exemplis. Vidimus ergo magnos philosophos & sapientes, contraria de hoc adinuicem opinari: & cum discordant sapientes, necessario magna arguitur difficultas in illius rei cognitione, sicut elicitur ex verbis philosophi, primo de Anima: & sicut dicit Galenus, in commento primis Aphorismorum. Secundo practica: hac questio manet difficilis scilicet in experientia & in operatione. nam cuiuscunque artis veritas & experientia aut oculus debet videri. Vnde philosophus tertio Celi & mundi dicit, Quod complementum artis, & complementum natura, est per rem sensibilem cadentem sub visu, & sic per sensum visus iudicamus in operibus artis & natura. Quia igitur pura veritas non videtur in operibus huius artis, sed sophistica solum sunt, quae quotidie videntur & fantastica: Ideo arguunt ab effectu, eam non esse veram. Et quia vident alterationes magnas & fortis versus aurum & argentum,

non completas. Arguunt ex hoc alij, eas posse compleri, & per consequens artem veram esse posse: si enim nulla alteratio in eis fieri videretur, tunc nulla esset quaestio. Compellitur tamē necessario utraque pars confiteri, alterationes prædictas fieri posse. Vnde quasi dicere possumus, quod dicit philosophus primo Physicorum, quod omnes antiqui absque ratione principia natura contraria, tanquam ab ipsa veritate coacti posuerunt, quamvis ignorarent principia ipsa, & quibus contrarietas inesset: sic eodem modo coguntur ambae partes ponere has alterationes in metallis fieri posse: quamvis transmutationem alterationes sequentem ultimas ignorent fere omnes. Non enim diceretur ars, si sophistica esset tantum: quoniam ars imitatur naturam: & sicut natura non est sophistica in operibus suis, sic nec ars. Cum igitur Alchemia ponatur in numero artium, non videbitur sophistica. Et cum artifista ipsius non reperiatur aliquis: ergo nec ars erit, cum sint sicut relatiua. Ideo diuersi diuersa sentiunt. Non tamen est standum utrique iudicio aliquorum contraria iudicantium: quia oportet alterum iudicium esse corruptum, scilicet ex parte sensus vel intellectus: & illius iudicio non est acquiescendum, ut dicit philosophus undecimo Metaphysica. Si igitur quaestio istius artis est ita difficilis, quid dicemus de ipsius inuentione & inuestigatione reperienda? Posito quod sit vera: dico ergo, quod ars Alchemiae est omnino apparens & existens, & naturam imitans, faciens penitus idem aurum & argentum, sicut est minerale. quod enim à minerali deficit in aliquo, non est idem cum eo, & hoc in capitulis sequentibus ostendemus aperte, secundum quod est possibile apud volentes intelligere, & rationes omnes, tam Aristotelis quam aliorum, euidentissimè destruemus: & ostendemus eas veritatem aliquam non continere, sed apparentiam solam, quāvis difficilem. Vnde dicitur septimo Ethicorum: Si enim soluantur difficilia, & assumantur probabilia, ostensum utique erit sufficienter & in eodem, non solum oportet verum d. cere, sed

sed & causam falsi. hoc enim confert ad fidem: Ergo in ipsius operatione est insudandum, sed solum ab habente ingenium, callidum, sublime & perspicuum, & valde profundum. Et quia contra negantes sua principia, non potest quis disputare, ut patet ex primo Physicorum: contra autem confidentes principia, & propter ignorantiam concludentes falsa, disputari potest, ut patet ibidem. Et sicut ex bonis principijs oriuntur mala, sic ex veris principijs concluduntur falsa. Ideo contra confidentes principia, & concludentes ex eis falsa, dirigimus nostram disputationem, & questionis solutionem. Verum tamen ad istius questionis veritatis cognitionem, primò sequemur auctoritatem, & verba antiquorum philosophorum, in hac arte famosorum, ut introitus fiat arptus, ijs qui hoc ignorant etiam reliquis, ostendendo semper quomodo intelligimus eos: & dubia plurima mouendo, quæ cum hac questione insurgunt: & rectè soluendo, & rationes nostras assignando semper ad quodcunque quod dicimus, credere nos inducunt. Secundariò autem, scilicet in solutione ultima rationis philosophi, roborabimus omnia dicta prius rationibus naturalibus, tunc veridicis penitus inherentes. Amplius, ut verum fatear, dico, quòd quicumque veritatem alicuius artis uel scientiæ, aut alicuius difficultatis in illa radicatus videre intendit, debet cognoscere terminos in illa arte, & differentias proprias & quid dicatur per nomen. Si enim hoc ignorauerit, radicem & veritatem, quam quarit aut disputare intendit, nullo modo perpendit, sed arguet ex extraneis & ignotis, & paralogizabit seipsum, & in hac ignorantia stabit, & quiescet. Sed impossibile est, ex ignotis peruenire ad nota. Ideo videmus quamplurimos sapientes huius artis terminos ignorantes, hanc questionem inuestigare volentes, arguentes ex extraneis, hanc artem non esse veram, & sic in fine concludunt, & determinat, et ignorant. Vnde philosophus in principi pro undecimi de Animalibus, hanc insinuans sententiam, dicit sic: Ex operatione auditorum, docti est iudicare super

sermones dicentis, et locutiones loquentis, utrum inueniatur in sermone suo veritas, aut erretur, & forte est doctrina docti in cognitione naturarum, alicuius rei scientia singularis, & alter est doctus & sapiens naturarum alterius rei propria: & omnis scientia habet differentias notas, & qualibet partium scientiarum etiam. Et in primo Posteriorum dicit, quod non contingit, unumquemque interrogare de unoquoque interrogato, neque respondere. Et ibidem, In qualibet scientia sunt propria interrogationes & responsiones, & deceptiones. Et ibidem dicit, quod non geometra non potest disputare in geometria. unde primo Topicorum dicit, quod non ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis sermocinabimur. Ex quibus verbis patet, quod qui ignorat proprios terminos huius artis, & differentias, ignorat ipsius disputationem & veritatem, & nihil arguit. Vnde philosophus primo Posteriorum, & decimosexto de Animalibus dicit, quod sermo Geometricus est ex principijs & terminis geometricis: ideo bene dicitur primo Elementorum, scilicet imperiti, velut longè distantes, speculantur. Cogitur ergo necessario, hanc questionem disputare, radicatus ad intellectum intendens, ut terminos huius artis immisceat questioni: quibus ignotis ignoratur disputationis eius & veritas, & procedit tanquam cæcus ad colores, & sicut carens potentia ad obiectum potentia. Vnde dicitur secundo Posteriorum. Impossibile est scire differentias ad unumquemque, non cognoscentem unumquodque. Hoc autem in unaquaque arte & scientia numerando, & singulariter inducendo, est notum ad intellectum & sensum planum. Et quia termini huius artis, apud plurimos valde extranei sunt & ignoti: ideo hac questio necessario multam requirit dilationem sermonis. Quia igitur aliququaliter ex eius terminis nouimus, plures libros magnorum philosophorum antiquorum vidimus, & studuimus, determinabimus ipsam ut promissimus.

Alchemia est scientia, &c. Ad expositionem & notitiam huius

huius definitionis est notandum, quod per hoc, quod dicitur scientia, datur intelligi genus suum, cui subijcitur: quia sicut medicina est scientia, sic & ista. Per hoc autem quod dicitur, metallorum, datur intelligi, quod non de omnibus mineralibus tractat, sed solum de metallis primò & per se. Per hoc autem quod dicitur, principia, causa, proprietates & passionēs, &c. dantur intelligi differentia metallorum, quae addita huic quod est metallum, datur integra cognitio cuiusque metallorum. Dixit ergo quatuor, scilicet principia, causa, proprietates & passionēs. Per principia enim intelligit causam efficientem & finalem, quae sunt causae extrinsecae: nam efficienti proprie debetur ratio principij: quia movet rem in esse. similiter fini debetur ratio principij: quia est causa causarum, & imponit necessitatem ijs, quae sunt ad finem, ut dicitur secundo Physicorum. Per causas autem intelligit materiam & formam: quia sunt causa intrinseca, & de substantia rei, & sunt elementa rei. Per proprietates autem, intelligit proprias operationes metallorum in agendo, sicut in auro confortare cor. Per passionēs autem, intelligit proprias operationes in patiendo, sicut in auro pati ignem absque aliqua sui latione & mutatione & diminutione: & sicut in ferro, non liquefieri ad ignem. Et sciendum, quod quia propria differentia rerū sunt nobis ignota, loco differentiarum nos assignamus in definitionibus proprietates & passionēs, & sic facimus descriptiones, non definitiones. Per hoc autem quod dicit, ut quae imperfecta incompleta, &c. datur intelligi tota finalis intentio istius scientiae, per quod scitur quis est finis, & quae materia huius scientiae. Ad cuius expositionem notandum est, quod nullū agens naturale desistit ab actione in materia sua, nec separatur, nisi cum introductione formae in illa materia: Ergo donec agens est coniunctum materia, vel agit in materiam, res est imperfecta: quoniam perfectio rei non est, nisi per introductionem formae. Cum igitur in metallis omnibus, argentum visum subijciatur loco materiae: sulphur verò loco agentis, &

introducētis formam in illa materia: ergo nullum metallū
 est completum & perfectum, nisi à quo separatū est sulphur.
 Et quia solum aurum est expoliatum omnino ab ipso: adeo solum
 aurum est perfectum & formatum, secundum primam
 & veram intentionem naturæ. Et quia alia metalla omnia
 habent admixtionem sulphuris in materia: ergo ipsa non
 sunt formata, ergo nec completa. Dicuntur ergo omnia alia
 metalla ab auro imperfecta: quia nondum adepta sunt formam,
 qua perficiuntur & dicuntur incompleta: quia nondum
 perueniunt ad finem, in quo complentur. Et dicuntur mixta:
 quia agens adhuc est immixtum materia, & non separatū.
 Et dicuntur corrupta: quia hoc agens, id est sulphur, est
 una ex magnis causis corruptionis metallorum: quia per ipsum
 interficiuntur, denigrantur, euaporant & comburuntur.
 Et ob solum aurum ab istis passionibus est immune, tam
 in igne quam extra ignem. Quicunque ergo nititur trans-
 formare metalla reliqua in aurum, oportet necessario, quod
 hoc faciat cum ipsorum expoliatione ab illo sulphure, & non
 aliter, si vult verè sequi naturam. tunc enim fiunt aurum
 penitus, & tunc sunt perfecta completa simplicia, & non cor-
 rupta. Et fit hoc in instanti per solum lapidem philosophorū,
 qui generatur per ingenium artis valde extraneum & pro-
 fundum (dixit transmutentur) quia non sufficit alteratio
 sola, sed oportet ut alterationem sequatur transmutatio, ut
 generetur forma auri. Consueuerunt autem Alchemista al-
 iter definire. unde Morienus & Lilius: Alchemia est ars mi-
 nistralis, septem Metallorum essentiam continens, qualiter-
 que formæ earum, à diminutione ad complementum natura
 le deducantur, ostendens. Item Lilius, Alchemia est sub-
 stantia corporea, ex uno & per unum composita, pretiosa
 ad inuicem per operationem, cognitionem & effectum con-
 iungens, & eadem naturali commixtione ingenij melioris,
 naturaliter conuertens. Et sicut hoc nomen medicina est a-
 quiuocum, ad scientiam medicinæ, & ad instrumentum suū.

& sic dupliciter definitur. Sic & hoc nomen *Alchemia*. Prima istarum definitionum & nostra est eius, prout est sciētia: secunda autem prout est instrumentum, scilicet ipsum *Elixir*, siue lapis philosophorum, complens & perficiens.

C A P V T I I I I.

In quo ostendit omnes modos & causas
difficultatis istius.

Dicimus ergo, quod non est mirandum apud aliquem sapientem qui terminos in libris philosophorum huius artis nouit, si non appareat aliquis hanc artem actu habens, sed potius mirandum, quomodo quis possit peruenire ad ipsam: huius enim artis inquisitio, & veritas, & experientia, aliarum rerum omnium inquisitione fortior, difficilior, & occultior, & longioris temporis esse videtur. Quia non solum haec operatio per viam naturae procedit, imo verissima afferendo, ars ipsa & eius inquisitio, & regimen operationis, cum complemento supra naturam, existit, per modum miraculi: quoniam diuinis operibus, supra naturam existentibus, huius artis finem simulatur omnino, sicut dixit *Hermes*. Vnde *Barsenius* in libro qui dicitur *Turba philosophorum*, artis istius difficultatem insinuans, sic ait: Quod enim queritis, non est parui patij. heu vobis, vos quaritis thesaurum Dei maximum & remunerationem, nonne scitis, quod pro minimo huius mundi proposito, mundani se inuicem neci dant? Quid igitur agerent pro hac excellentissima oblatione, serè impossibili? regimen enim eius maius est, quod ratione percipiatur, ubi inspiratione diuina, &c. Et *Rosinus*, Nullo modo possunt studentes ea, quae philosophi ambigua posuerunt, à vero sequestrare, nisi Deo inspirante, vel aliquo docente. Et *Rasis* in *Lumine Luminum*: Ex hoc ergo in quantum diuina voluerit reuelare clementia perpendes. Et *Hermes*: Nullo modo ratio & intellectus aliud percipiunt, quam rubiginis sublimatio-

nem. Et Senior: Nihil occultauerunt prater preparationem, quia est difficilior rerum: unde si inuenerunt rem, non habuerunt preparationem, & res non perficitur nisi cum preparatione. Et Mundus in Turba philosophorum: Regendi namque ignorantia nonnulli errauerunt. Et Rasus primo 70. preceptorum: Dico quod nomen Lapidis non est possibile ut dicatur: non enim possumus eum dicere. Et idem in Epistola quadam: Hic Lapis occultatus est, tam ab hominibus quam a Daemonibus. Et Euthesia: Qui tuum nostrum fuerit, libros nostros potentissime legit: qui verò nostrum non fuerit, nihil eorum intelligit. Et Marienus: Quicumque igitur hanc artem sectatur, ceteras & precipue Dialecticam scire conuenit: quoniam philosophi huius artis non nisi sub inuolucro & figura locuti sunt. Et Theophilus in Turba philosophorum: Nemo nouit quod philosophi in suis libris narrauerunt, absque lectionum & tentationum frequentatione, ac sapientum inquisitione. Quod enim posuerunt, sublimius & obscurius est quid sciri potest. Et Parmenides in eodem: O illa natura cælestes, veritatis naturas nutu Dei multiplicantes. O illa natura fortis, qua vicit & superauerit, suasque gaudere fecit naturas. Hoc igitur est cui specialiter posse Deus tribuit, quod ignis non potest: Ideoque magnificauimus & honorauimus eam, quia nil pretiosius inuenitur in natura, cui simile vel par minime inuenitur. ipsa est veritas, &c. Et Barseus iterum in eodem: Qui curuat dorsum suum in libris nostris legendis, eisque uacat, & non est vanis implicitis cogitationibus, Deumq; precatur, in regno regnabit indeficenter priusquam moriatur. Et Rosinus: Qui autem in hac arte ingrediuntur, intellectu carentes, & notitia eorum qua philosophi in suis libris descripserunt, multipliciter errant, &c. Eius ergo modus effendi, tractandi, & intelligendi, & studendi, & regendi arguit in hac arte ultimam difficultatem & obscuritatem. Similiter ex diuersitate eorum qui circa ipsam hodie operantur, arguitur difficultas: quoniam varijs & diuersis.

ffis modis, & circare diuersas & extraneas eos quotidie operari videmus: & viroque modo attribuitur error arti. Vnde Galenus in commento Regiminis acutorum iuxta principium ait: Ex diuersitate, quae est inter illos, qui exercent aliquam artium, quacunque fuerit, dubitat homo necessariò ita quod facit cum hesitare quod non est de ipsa scientia, sed error: conuenientia autem eorum in ea est significatio magna super scientiam illam. Similiter ratione insuetudinis arguitur difficultas: quia rarissimè reperitur aliquis actualiter, per experientiam ipsam habens. unde philosophus sexto Topicorum: Omne quod insuetum est, obscurum est. Similiter ratione verborum suorum, quibus unusquisque contradicere sibi ipsi videtur & alijs, ut non perpendat quilibet legens quod dicunt, fortis arguitur difficultas. Vnde Rasis in Lumine luninum, In Alchemicorum libro, perfectum insinuauit fermentum, annotatione planum, in inquirendo facile, quod non esset fermentum in eodem asserui: sed qui discretione viget, & sapientia floret, si nostri sermonis interiora perscrutari voluerit; tam ipsius locum; quam exordium se inuenisse gaudebit. Idem in eodem: Cuius negocij si qua restat expositio, sacerdotum liber tibi pulsanti monstrabit. si quid enim in eodem minus dictum est, hoc in loco dilucide aperitur, & c. Idem etiam in eodem: Quod si aliqui, in libro duodecimo Aquarum transuersè accepti, tu dum operatus fueris ab ordine non declines, & c. Similiter ratione pretij arguitur difficultas in arte: quia quandoque dicunt, hunc lapidem nullius pretij, aut vilissimi, ut Geber, Morienes & Haly, & quod in via proiectum inuenitur, & in stercore: Et quandoque dicunt, quod absque multis sumptibus non potest homo peruenire ad artis complementum, & quod natura preciosissima est & charissima. unde dicit Zeno in Turba philosophorum: Lapis quem quaritis, palam vilissimo venditur pretio. Et Barsenius in eodem, Quod enim quaritis, non est parui pretij. Et Zeno: iterum in eodem: Philosophi etiam fecerunt in hac arte vulgus erra-

re, cum dixerunt quòd natura vilis est, qua pauca re-venit
 datur. Et dixerunt, naturam omnibus naturis esse pretiosio-
 rem: quare insipientes in suis libris sefellunt. Scitote ergo
 quòd ars duabus eget naturis: Non enim sit pretiosum absq;
 utili, nec vile absque pretioso, &c. Et Daucus, Cave ne in hoc
 Magisterio quicquam expendas, & maximè in auri magi-
 sterio. Similiter ratione transumptionis eius & equiuocatio-
 nis, & allegoria, & metaphora, maxima accidit difficultas. Ip-
 sa enim sic tota tradita est, ut expresse patet in libris philoso-
 phorum. Et quod in talibus traditionibus sit difficultas, ostē-
 dit philosophus sexto Topicorum, qui dicit: Contingere enim in
 nominibus secundum translationem, dictis calumniari. Et
 in octavo eiusdem dicit, Quòd ppositio difficile probabilis est,
 quia utitur nominibus obscuris, siue simpliciter, siue multi-
 pliciter dicantur: aut quia non facit notum, si principaliter
 vel secundum translationem de definito dicantur: vel quia
 proxima est principijs, ideo eget definitione: Imò quod diffici-
 lius & obscurius est, ipsa tradita est secundum nomina inusi-
 tata. Et hac traditio adhuc est peior translatione, ut patet in
 sexto. Unde dicitur ibidem, Quaedam sunt quæ non dicuntur
 secundum translationem, nec secundum equiuocationem, Et
 sunt peiora translatione, ut, i. ex est mensura, vel imago eorū,
 quæ naturaliter iusta sunt. Et ideo sunt peiora translatione:
 quia translatio facit notum per similitudinem eius quod di-
 citur: nomina autem inusitata non. Et quia ipsa utroque mo-
 do tradita est, ideo difficilis est ipsius inquisitio, & per conse-
 quens operatio, Imò ipsi etiam volentes exponere, exponunt
 ignotum per aliud ignotum, aut per ignotius, qui modus ex-
 ponendi & intelligendi est pessimus, ut ibi patet. Unde philo-
 sophus in eodem dicit: Definitio debet esse caussa innotescen-
 di. Qui ergo definit, vestem nigram esse coloratam, non male
 definit. Et in quinto dicit, Omne quod est extra morem,
 indiget determinatione semper. Non est ergo mirandum, si in
 hac scientia studentes & operantes, errant valde: quia non
 possunt

possunt determinatè asserere, certam & determinatam intentionem fuisse philosophorū hanc vel illam, nisi cum actū habent hanc artem, vel sunt iuxta. Ideo verba eorum sunt aspera & mordacia. Vnde philosophus secundo Elenchorum dicit: Est autem acris oratio, quæ dubitare maximè facit, mordet autem, & maximè. Talis autem est oratio philosophorum Alchemistarum. Est tamen etiam sciendum, quòd cum ab aliquo philosophorum hæc scientia scribitur in terminis suis proprijs, ipsa est valde difficilis ad inuestigandum & operandum directè, & cum multiplici fallacia precedente, ita ut paucissimi valde sapientes possunt attingere finem eius. Et hoc solus Geber fecit in Summa sua, inter omnes philosophos quos vidimus. Cum igitur ipsa apud alios omnes, scribatur in terminis alienis, & enigmatibus, & figuris extraneis, & impossibilibus, quid dicemus de inquisitione finis, inuestigatione, & operatione, & adeptione finis ipsius, ex talibus traditionibus? Videtur ergo mihi eius adeptio quasi impossibilis, nisi aut per vocem viuentem, aut per inspirationem diuinam, quamuis interpretationem plurimarum figurarum, quis bene & verè cognoscat.

Similiter ratione modi tradendi hanc artem plurima accidit difficultas: quia omnis ars & scientia procedit rhetorice, præter istam scientiam: quia docet ordinatè per capitula principia sua & terminos, cum definitione & expositione nominum, & instrumenta quibus peruenitur in cognitionem & notitiam conclusionum ipsius, & sui operis in quibus est finis, & nititur omnia omnibus modis docere & explanare quibuslibet iuxta posse. Sola autem ista facit contrarium: quia absque notitia principiorum suorum, & terminorum, & instrumentorum aggreditur tradere esse suum, & opus suum, intermiscendo modo hac modo illa, & diminutè tradendo, & super abundanser, & sine ordine, & præpostaro ordine: quia incipiendo à fine suo, absque expositione finis, & nititur omnia obscurè tradere, & occultare in quatum potest.

Vnde Anaxagoras in Turba philosophorum dicit: Scitote quod inuidi in hoc opere, perfectionem prius quàm initium narrauerunt. Et Rosinus: Scito quod philosophi non posuerunt in suorum operum initio, medietate vel fine, nisi arcanum occultis, unde nunquam calare distiterunt, &c.

Similiter ratione vasis decoctionis, videtur nobis non modica difficultas. Quia quamuis doceant plura vasa facere & diuersa, propter diuersas operationes quas docent, tamen unum solum vas est, in quo omnes operationes fiunt in una decoctione: quod quidem vas est unum tantum, tam ex parte materia, quàm figura, & quàm numeri, sicut patet in vasis generationis animalium perfectorum. Ideo dicit Lilius: Scias quod non nisi unicum vas huic nostrae operationi attribuant. Similiter omnes hoc idem sentiunt. Omne tamen vas cum operculo suo, aut cum operculis suis, dicitur solum unum vas ex suis partibus constitutum. Difficile tamen valde est imaginari hanc figuram vasis & compositionem: cum tamē quis veritati appropinquat, istius artis modus operandi, aperit sibi hanc unitatem vasis inuariabilem, ante autem quam appropinquet veritati, est impossibile.

Similiter ratione prognosticationis super determinatum tempus, & diem & horam Crisis natiuitatis, & generationis huius lapidis, ars ista difficilimè comprobatur: quoniam non est nisi unum tempus determinatum ortus ipsius, in cuius ortu observatur tota natura, & elementorum simplicium deputatorum coniunctio, & radix totius operis, & pondera sapientum: quibus ignoratis, & totum magisterium ignoratur. Vnde Tebith loquens ad Hamec interrogatiue, sicut discipulus in proœmio scolæ Platonis dicit: Scientia namque tua philosophia est infinita, & opus terminatum termino, & tempore terminato. Et Haly in suo libro Secretorum: Qui hunc lapidem honoratum cum germinauerit non inueniet, non surget alius loco suo: & qui nesciuerit & non fecerit, & non certificabitur, quando nascetur, iam parauit se morti, & pecuniam

niam suam perditioni, &c. Et Rasis in libro septuaginta Præceptorum libro primo, scilicet Diuinitatis, Animalia habent ordinem quorum quadam addunt super alia. Lapis verò philosophorum semper est secundum unum terminum, quem nunquam transcendit, & secundum unam habitudinem. Item idem in Lumine luminum: Amplius omnia sub definito tempore & dispositione certa consistunt, &c. Item idem in libro 70. Præceptorum libro Ludorum: Qui sciuerit conuertere aurum in argentum, sciet etiam conuertere argentum in aurum. Ad hoc autem sunt pondera & termini, quæ præparator studeat scire. Cum enim sciuerit pondera, sciet totum magisterium, & qui ignorauerit pondera, non laboret in ijs nostris libris. Philosophi enim nihil suarum rerum posuerunt, nisi secundum hoc, nec aliud occultauerunt nisi hoc, &c. Et ideo philosophus quarto Physicorum, & in secundo Cæli et mundi, vult, quod determinatum tempus sit cuiuslibet actioni naturali, in quo minori, vel maiori compleri non potest illa actio. Et Galenus in secundo de diebus Criticis dicit, Quod motus & opera nature adherent semper via uni. hunc autem terminum temporis philosophi scientes, concorditer in eorum verbis variauerunt ad errorem idiotarum. Vnde quidam ponunt hunc terminum uno anno, ut Rosinus & Plato, qui dixit in Scolijs. Et scias quod pauciores dies præparationis, est circuitus & reuolutio luminarium maiorum. Rasis autem ponit in nouem mensibus, in libro Trium verborum. Alij in diebus septem. Alij in 40. Alij in 80. quidam alijs modis infinitis, cum tamen in rei veritate non sit nisi unus terminus. propterea, quia sola una est decoctio à principio usque ad finem, sicut patet de generatione infantis & pulli. Sub tempore autem concluditur secretum ignis, quod est maximum in arte. Ad hanc autem diem Crisis & partus & ortus lapidis qui est terminus totius consumationis operis cognoscendam, oportet diem præcognoscere indicantem, cum ipsa sit sicut signum, & indicata sicut signatum, & habeant ad inuicem

quandam naturalem colligantiam, determinatam & ordinatam. Sicut patet in febris putridis, in quibus oportet modicum scire dies indicationis, & dies Criticos indicatos ab illis, ut rectè regat infirmum. Et sicut in generatione fatus: quia quando scimus tempus motus eius, scimus & tempus partus eius, & non aliter. Sed hic multo fortius, prædictis entibus non permiscetur voluntas, nisi valde per accidens. Huic autem voluntas necessario permiscetur, cum totius operis complementum sit à voluntate, regente naturam, qua sit tunc nõ affuerit, annihilatur opus. Hos autem dies indicationis, & præsertim Criticos nunquam narrare præsumpserunt per se, & purè. Imò semper mysticè, tanquam ab indignis celare cupientes. Ibi enim est operis perfectio, et ipsius annihilatio quoniam in ipsa die, imò hora, priuntur elementa simplicia, depurata ab omnibus inquinamentis, qua egent statim compositione, antequam volent ab igne, & conuertantur in terram, id est fixationem, & non prius nec posterius. Cognitio autem huius compositionis, reddit totam artis operationem vigilem & difficillimam, cum ipsa sit diuina, & incredibilis, & quasi impossibilis credatur & iudicetur.

10 Similiter ratione materia, ex qua fit hic lapis, ars videtur difficilis. Ipsi enim loquentes metaphoricè ut dura cervicis seducant ignaros, nominant quaslibet res de mundo, docētes ex eis diuersis modis operationum, posse fieri lapidem philosophorum, ita quod quidam in arsenico, quidam in sulphure, quidam in argento vivo, quidam in sanguine, quidam in spermate, quidam in urina, quidam in ouo, quidam in capillis, quidam in intercore, quidam in fermento; & sic in rebus alijs infinitis intentionem & opus suum applicant, & adhuc in eadem re diuersi sunt ad inuicem, & diuersimodè operantur, & simpliciter & commixtè. Sed tamē in rei veritate materia, ex qua fit hic lapis est tantum unica, nec potest in aliqua alia re de mundo, hic propinqua potentia inueniri, & est illud, quod magis simile est auro. Est autem illud ex quo generat-

generatum est, & est argentum viuum solum purum, sine al-
 cuius alterius rei commixtione, sicut infra probabimus in
 suis locis expresse. Quia igitur materia huius lapidis est uni-
 ca tantum, sed in arte & magisterio Alchemia est infinitis
 nominibus variata, & modus operandi est solum unus, sed à
 philosophis multipliciter variatus, ideo non est mirandum, si
 ars est difficilis, & operatores errent valde. Nam si plures
 res possent subijcere pro materia in arte ista, & essent planè
 tradita sicut in arte medicina, ubi ad eandem agritudinem
 plurima medicina pro materia subijciuntur, & sine allegoria
 tradita, tunc ars hac esset facilis, imò facillima. Et si in arte
 medicina esset tantum modo unica medicina ad sanandas
 omnes agritudines, non ita facile ab alijs reperiretur, & ma-
 ximè si similitudine esset tradita, ut est medicina siue mate-
 ria Alchemia. Sed quia medicina plures & diuersa, & quia
 in infinita reperta sunt, ideo non sic potuerunt occultari & ab-
 scondi, sed plano sermone omnes tradita sunt. Et causa profe-
 ctò huius & illius est: quia materia Alchemia est solū illud;
 quod est materia natura: aliter enim ars non poterit imitari
 naturam, & ipsa est materia metallorum. Et eget hac mate-
 ria, cum fuerit perfecta mixtione cum eis per liquefactionē,
 ut unum fiant omnino, absque diuersitate, sicut est substan-
 tia auri: sed materia scientia medicina non est sic. non enim
 fit unum cum corpore hominis, nec cum sanitate, nec cum a-
 gritudine, imò existens in corpore separata agit in ipsum, &
 sanitatem per alterationem inducit. Quia igitur non nisi
 res unica reperitur, quæ sit origo & materia metallorum, &
 de eorum substantia, ut diximus, ideo una sola materia erit
 Alchemia. Et quia in arte medicina plurima & quasi infi-
 nita medicina reperiuntur, scilicet, quæ non sunt de substan-
 tia humani corporis, quæ agunt in ipsum per motum altera-
 tionis, absque transmutatione, ideo infinita poterunt reperiri
 medicina siue materia, ad corpus humanum conseruandum
 in sanitate, aut curandum, tam in mineralibus quàm in ani-

malibus & vegetabilibus. Et non solum plures ad unam egritudinem, sed etiam una ad plures egritudines: quia de medicina non fit sanitas, quamvis sit causa sanitatis. Similiter cum forma substantialis cuiuscunque rei extrahatur de potentia sua materia propinqua, & non extranea, tunc cum fixa tantum materia una propinqua auri, ex qua ipsum facit natura: ergo & ars illa unicam materiam tantum recipiet necessario, si veram formam auri generare debet: ex materia autem medicina non fit in homine generatio, sed alteratio, ideo quamplures sunt. Iam istius artis tot & tantas difficultates enumeravimus, quod si plures sint, prosequenda patebunt.

Similiter ratione materia: Notandum est secundum Aristotelem primo Posteriorum, quando comparat demonstrationem universalem ad particularem, qua sit potior: quia quanto aliquid magis dividitur in partes, magis infinito appropinquat, & ideo minus scibile: Ergo quanto minus dividitur in partes, magis finito appropinquat, & ideo magis scibile. Cum ergo de essentia universalis sit, esse unum in multis, & de multis, ut in eodem dicitur: de essentia autem particularis sit esse multa: ergo quod universale est, unum est & magis scibile, & econverso. Similiter qui cognovit unum, & utile, cognovit plura & particulare, non autem econverso, ut ibi dicitur: quoniam unum & utile est in intellectu, pluralitas autem & particulare in sensu. Quamobrem cum ars Alchemia, per omnem modum sit tantum una, absque pluralitate: ergo maxime est finita & utilis, & maxime scibilis de se: ergo cognita hac unitate & utilitate, cognoscetur omnis pluralitas certitudinaliter, que ponitur sibi subiecta, & non econverso. Quia ergo Sophista pluralitatem & diversitatem materia, scilicet generis subiecti, huic supponunt arti, recedentes ab unitate, & mixtiones varias ex eis, & operationes in infinitum extendunt & multiplicant, quod est contra intentionem naturae: ergo ab hac unitate & ab hoc utili maxime recedunt: ergo per consequens, de hac arte minime sciunt: v-

nit. 14

uitas enim est pluralitatis & scientia eius, non autem econuerso: ergo Alchemista cognoscat omnes illorum pluralitates & non econuerso. Adhuc similiter, quia dicit Aristoteles secundo Ethicorum, Peccare quidem multis modis dicitur, malum enim infiniti, bonum autem finiti, dirigere autem uno modo: ideoq; hic quidem facile, illud autem difficile, facile quidem non contingere signum, difficile autem contingere, &c. Per quod patet, quod illud quod est bonum, sit uno modo, malum autem sit multis modis.

C A P V T V.

In quo ostendit, quod ars hæc sit tantum unica, non solum quo ad materiam, sed per omnem modum.

Narrauimus sufficienter, probando cum ratione, quod ars Alchemie sit tantum unica ratione materiae, nunc etiam dicimus, quod per omnem modum similiter est unica, ita quod omnia, quæ sunt in hac arte necessaria, quocunque modo tradita sint, semper reducuntur ad unum, tamquam ad genus suum, non recipiens diuersitatem: signum autem huius unitatis prædicta est, quod omnes philosophi huius artis, quocunque modo extraneo & figuratiuè loquantur, mutuo se intelligunt, quasi una lingua, & loquela extranea ab omnibus alijs, et nota solis eis, quasi sibi inuicem loquerentur, quod nullo modo esse posset, si ars hæc esset multiplex & varia, & diuersa, siue ex parte materiae, siue modi agendi & operationis. Quomodo enim aliter se mutuo in omnibus, quæ dicunt intelligere possent? Sicut enim Græci mutuo se intelligunt, & Arabes se, & Latini se, propter unitatem loquela ad rem eandem, non autem Græci Arabes, nec econuerso propter variationem ab unitate: sic & in proposito se habere videtur. Unde Rasus in Lumine luminum: Diuersas diuersi nominando protulere sententias, nusquam tamen oberrare videntur.

Et dicit Senior: Sapientes non sunt diuersi in intellectu, sed in nominibus & similitudinibus, & per omnia idem intelligunt. Et huic sententia concordat Galenus primo de Ingenio sanitatis, qui dicit: Non possumus de scientia alicuius rei tractare, nisi prius qualis sit eius intentio, & ubi sit, cognoscamus: tamen intentionem intendo, in qua omnes unius concordia sint. nam nisi tales fuerint, non debet constitui fundamentum & initium, &c. Ideo pro principio veritatis huius scientia, & fundamento, & initio firmamus, quod omnes antiqui philosophi huius artis, sunt & fuerunt in una & eadem intentione, & natura concordēs: nunc autem speciebus auctorisamus. Dicit Lilius: Vna via, una re, una dispositione, uno actu totum magisterium terminatur. Et Alphidius: Non indiges nisi una re, scilicet aqua, & una actione qua est coque-re, & non est nisi unum vas ad album & rubeum simul faciendum. Et Hamec in commento primi Scolicarum Platonis, Cum enim res ista sit difficilis, & via applicandi ad eam sit tantum una, non poterit reduci ad simplex, nisi post magnum laborem animae, & elongationem inquisitionis. Et dicit Hermes Trismegistus in suis Secretis: Sicut res omnes natae fuerunt ab uno meditatione unius, sic res omnes natae fuerunt ab hac re, aptatione una. Et Mahometus: Vnum vas in albo & rubeo, & unus ignis, & unum tempus determinatum in albo & rubeo. Et Morienus: Licet sapientes sua nomina & dicta mutarent, tamen semper intelligere voluerunt unam rem, & dispositionem unam, & viam unam. Idem in eodem: Qui alium lapidem ad hoc magisterium quaesierit, assimilabitur viro per scalas absque gradibus nitenti ascendere. Qui cum nequierit pronus super faciem suam in terrā decidit. Idem in eodem: Sapientes hanc rem cognouerunt, & eam rem esse unam sapius probauerunt. Idem in eodem: In mūdo alius lapis nō reperitur, qui huic assimilatur, vel qui ipsius habeat effectum. Quicumque ergo alium lapidem in hoc magisterio quaesierit, eius opus omnino frustrabitur. Et Tesmudrus

in Turba philosophorum: Omnia nomina sunt vera, ficta tamen sunt, eo quod unum sunt, & opinio una, & unum iter. Et uerum Morienius: Eius substantia atque materia est una, & de ea, & cum ea unum fit, nec aliquid sibi addunt, vel ex ea minuunt. Et Geber in Summa sua: In rerum multiplicitate ars nostra non perficitur. est enim lapis unus, medicina una, in qua totum magisterium consistit: cui non addimus rem extraneam aliquam, nec minuimus, nisi quia in preparatione superflua remouemus. Et Rasis in Lumine luminum: Album item & rubeum ex radice una, nullo alterius generis interueniente pululat: nam seipsum dissoluit, & copulat seipsum, albescit, & rubore decorat: seipsum croceum facit, & nigrum: praterea seipsum desponsat, & à seipso concipit, quousque operis finem acceleret. Idem in libro trium verborum: Huic lapidi nullus est similis in mundo, qui seipsum imprægnat, de seipso concipit, & seipsum parturit. Et Salomon filius David: Nemo habet in sulphure nisi unum iter. Et Senior: Natura cognoscit naturam, & natura congaudet naturæ, & tamen non est nisi unica natura, & genus unum, & substantia una, & essentia una. Et mundus in Turba philosophorum: Natura natura letatur, natura namque superat, & natura naturam continet, & tamen non sunt diuersæ natura, nec plures, verum una sola, habens in se suas res, quibus cæteris rebus imminuit. Et Haly in suis Secretis: Scias frater, quod hoc officium est huius lapis, super quem non intrat garip, id est, aliquid aliud, & cum eo operantur sapientes, & de eo exit quod quarunt, & non commiscetur cum eo aliquid, nec in eius parte, nec in toto, & vocatur origo mundi, & oritur sicut gementia. Et Hercules rex sapiens: Hoc autem magisterium, ex una sola prima radice procedit, & postmodum in plures res expanditur, & iterum in unum reuertitur. Vnde subtiliter inspicendo philosophi, semper dicunt unum, & circa ipsum versantur, & illud unum idem repetunt, sub diuersis uerbis, & talis diuersitas & multitudo facit errare valde.

Unde philosophus quinto Topicorum: Consturbat autem audientem, quod frequenter dicitur. Et dicit Castes in Turba philosophorum: nimius sermo omnis doctrina filij intellectum habentium, intellectus errorem augmēsat. Sed videtur quòd plures viae sint ad hoc, & non una sola. Nam dicit Geber in Capitulo de Natura sulphuris: Qui etiam ipsum, scilicet sulphur in preparatione commiscere & amicari corporibus novit, sciet unum de secretis natura maximum, & unam viam perfectionis, cum multa sint viae ad unum effectum, & unum intentum, &c. Et dicit Rasius, in libro perfecti Magisterij, loquens de corporibus & spiritibus, & eorum purgatione, & compositione diversa & multiplici quàm prius narrauit, & diversis vijs. Ego autem novissimè tibi dico, quòd unumquodq; praedictorum corporum & spirituum, si preparatione perfecta fuerit praeparatum album vel rubeum, est elixir per se solum, &c. Ergo plures viae perfectionis, & plures materiae possunt esse in hac arte. Et nos respondemus ut prius, quòd sola una via est et una materia. De unitate materiae satis patuit, & infra patebit. Ad illud autem, quod dicit Rasius, dicimus, quòd in subiecto realiter loquendo, spiritus & corpora sunt idem, sed solum secundum rationem differunt, sicut infra patebit. Ideo siue corpus siue spiritus sit, quod perfectè praeparatur, est elixir per se solum. De pluralitate autem viarum, dicimus ut prius. Nam sicut patet de nutrimento & nutribili, quòd una sola via est & una ultima dispositio, ut nutribile nutriat, sed multa dispositiones praecedentes hanc, siue viae sunt ex diversitate alterationum praecedentium, & quasi infinita ad illam: quae tamen etsi multa & diversa sint ad invicem, nunquam tamen secundum ordinem propter finem ab invicem variantur. Et ideo una sola via à principio usq; ad finem est per se: sic eodem modo hic est: quia intentio & finis, et modus est unus solus, & ideo una sola via ad ipsum: sed quia multa dispositiones sunt, necessariò praecedentes hanc ultimam, ideo dici possunt multa viae, sed sunt habentes ordinem & colligan-

gantium naturalem ad illam viam finalem, & ideo nunquam variantur, nec diuersantur ab inuicem. Imò Geber. hanc unitatem affirmans, dicit sic Capitulo de Differētīs omnium medicinarum: Tertiū autem ordinis medicinam appello omnem preparationem, qua quando corporibus aduenit, omnem corruptionem cum proiectione sua tollit, & cum omnis complementi differentia perficit. Hec autem est una sola, & ideo per illam excusantur à laborum inuentione decem medicinarum, &c. Et dicit similiter de Medicinis tertiū ordinis: Est autem huius tertiū ordinis medicina duplex, Lunaris scilicet & Solaris: est tamen in essentia una, & agendi modo similiter, & ideo à nostris veteribus medicina unica nuncupatur, &c. Et Pythagoras in Turba philosophorum: Aliam gubernationem ponamus, qua non est alia radice, verum nomine. Et Florus in eodem: Natura enim una est, à qua si quis errat peritum tendit, ac vitam amittit. Hanc igitur unam habetis naturā, alienam verò dimittite. Idem in eodem: Huius artis fundamētum, propter quod multi periere, unum est. Et Lucas in eodem: Pluribus autem rebus non indiges, nisi una re. Et Morienus: hoc totum non est nisi res una, qua scilicet habet patrem & matrem, & eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt: neque ipsa à suo patre atque matre aliquo modo differre potest, &c. Quia igitur res siue materia ista, est tantum una, tam ad tincturam albam, quam ad rubeam, & dispositio una, & via una, & vas unum, & terminus & finis unus, & modus operandi unus, & omnia unum sed pluribus modis et infinitis quasi tradita, tunc planum est, quod pluribus modis & quasi infinitis ab unitate & veritate, & tramite directo artificem deuiare cōtinget. Cum enim omnia hac sint, & reuertatur in unum in operatione, tunc in principiis istius artis & magisterij, qua sunt modi operationum, quibus artifex applicatur ad hoc magisterium, multipliciter loquuntur, & deceptorie, ita ut nunc dicant rem debere solui, nunc sublimari, nunc descendendi, nunc destillari, nūc

coagulari, nunc cerari, nunc fixari, nunc calcinari: & sic si quæ
 modi operationum sunt alij, quas tamen operationes omnes
 faciunt simul & semel in uno vase: Deuotus autem distin-
 guunt & separat opus ab opere, & variat & multiplicat, &
 quod facile est, fit difficile & impossibile. Vnde Rasis in libro
 trium Verborum dicit: Scias quod in solo igne, sine aliqua se-
 paratione, possunt fieri omnes destillationes, & sublimatio-
 nes, & calcinationes, & dealbationes, & rubificationes, &
 mortes ipsius Mercurij mortui, & fusiones cum omnibus reso-
 lutionibus & congelationibus, sicut debent esse, &c. Et Mo-
 rrienus: In una dispositione mutantur omnes colores, sed quā-
 to ignis magis eius colores innouat, tātō plura nomina sibi im-
 ponūt. Et Barseus in Turba philosophorum: Oportet vos opus
 coquere, simile, assare, calefacere, dealbare, terere, rigare, &
 rubiginem facere & tingere. Hac igitur plura nomina sunt,
 quorū regimē vnum est. Et Pythagoras in eodem: Quicquid
 dixerūt philosophi in libris suis, funde, assa, decoque, descen-
 de, reitera, &c. nō est nisi vna operatio in igne. Et Rasis libro
 trigesimo verborum, verbo 21. Regimē enim est vnum, & ope-
 ratrix vna, operatio verò atque transmutatio nō sunt vne.
 Possunt etiam hīs adaptari verba philosophi secundo Mundi
 et Cæli, qui dicit, Quod rectificationes rei vnius, faciliores et
 leuiores sunt rectificationibus rerum multarum: & rectifica-
 tiones rei semel, sunt faciliores & faciliores rectificationibus
 eius multotiens: & quando res recipitur operatione vna, &
 operationibus duabus est facilius, quā autem suscipi-
 tur operationibus multis, vehementior est &
 difficilius. Similiter quod benefis, vno
 modo fit, ut dicit philosophus
 secundo Ethicorum.

C A

C A P V T V I.

In quo ostendit, quòd hæc ars sit naturalis, & sit di-
uina, & quòd per ipsam philosophi antiqui
fuerunt vates de futuris mira-
lis diuinis.

Amplius ars hac cogēs nos, tum propter difficultatem
eius, tum propter insuetudinem dilatare sermones: di-
cimus quòd ipsa partim est naturalis, & partim diui-
na, siue supra naturam. Si enim consideretur ex parte proie-
ctionis lapidis super imperfecta metalla: quia perficit omni-
nò ipsa aurum, siue facit natura siue una pars super cētum,
siue super mille proyiciatur, sic est naturalis. Si autem consi-
deretur ex parte digestionis, & generationis, & germinatio-
nis, & ortus lapidis, hoc est dupliciter: quia aut ex parte sub-
limationis, in cuius fine germinatur anima candida mediā-
te spiritu, & tum spiritu ipso volans ad cælum. Et hic est la-
pis patens & manifestus, & in isto etiam modo est naturalis.
germinatio enim nihil aliud est, quàm reditio rei ad id, quod
erat tempore prafinito, & hoc est naturale. & hoc apud nos
est satis mirabile, quamuis non apud philosophos: aut ex par-
te fixationis & permanentia anima & spiritus in fine sublima-
tionis, & hoc fit per adiectionem lapidis occulti, qui sensu non
comprehenditur, sed intellectu solum per inspirationem, vel
revelationem diuinam, aut per doctrinam scientis. Vnde Pla-
to in scholicis: Cognosce illud ad quod peruenisti, deinde consi-
dera per intellectum, qua acquisuisti. Et dixit Alexander:
Duo sunt in hac arte ordines, scilicet aspectus oculo, intelle-
ctusq; corde. Et hic lapis occultus est, qui propriè dicitur do-
num Dei, de quo dicitur. Aristleus, in suo somnio: Munus ma-
gistri nostri occultum est non patens. Et hic est lapis diuinus
occultus, sine cuius commixtione lapidi patenti annihilatur
Alchemia, cum ipse sit ipsa Alchemia, & perditur opus eadē
hora, & hic lapis diuinus est cor & tinctura auri, quæ sita ē

philosophis, de quo dixit Hermes: Necessè est ut in fine Mundi, cælum & terra coniungantur: quod verbum est philosophicum. Et de hoc dixit Rasis in *Lumine luminis*: Occulti lapidis natura, eiusq; dissolutio omnino cognoscenda est, ea ubi ad imaginem cognita fuerit, ab opere cessandum moneo. Et Pythagoras in *Turba philosophorū*: Hoc autem Deu. celauit Apollo, ne mundus deuastaretur. Et hoc modo Alchemia est suprà naturam, & est diuina: Et in hoc lapide est tota difficultas istius artis, neque potest assignari sufficiens ratio naturalis, quare hoc ita esse possit. & sic cum intellectus non possit hoc comprehendere, nec satisfacere sibi, sed oportet ipsum credere, sicut in miraculosis rebus diuinis, ita ut fundamentum fidei Christiane, quod suprà naturam existit, à non credentibus primò existimetur verum omnino, quoniam finis eius miraculosè, & suprà naturam completur. Ideo tunc solus Deus est operator, quiescente natura artifice. Vnde Morienus: Post putredinem verò, ad hoc deueniet, quod omnipotens Deus, & omnium creator altissimus & magnus, perficiet hanc quasi tam compositionem, &c. Et Rasis libro trium Verborum dicit: Caliditas & siccitas, destruit frigidum & humidum, a quo sic & adustum, ratione diuina. Et præterea antiqui philosophi huius artis, in quibusdam futuris, hanc artem diuinam scribendo, quoquo modo prophetauerūt. Vnde Rasis in epistola quadam dicit: Cum hoc autem scilicet lapide rubeo, magnificauerunt se philosophi super omnes alios, & vaticinati sunt futura: Et in *Turba philosophorum*, respondens Turba Pythagora dicit, Remuneret tibi Deus pro disciplinis tuis philophe, qui futurorum dicendorum causa à regionibus nostris nos congregasti, cuius premium apud futurum iudicem non perdes. Specialiter autem non solum generaliter prophetauerunt, ita quid cognouerūt diā iudicij, et consummationis seculi debere venire, & mortuorum resurrectionem in ipsa, in qua unaqueque anima suo primo corpori coniungetur, et de cætero ab inuicem non separabuntur in perpetuum: & erit tunc

tunc omne corpus glorificatum, ad incorruptibilitatem trans-
 latum, & luciditatem, & subtilitatem ferè incredibilem, &
 penetrabit omne solidum: quia eius natura tunc erit natura
 spiritus, sicut et corporis: reliqua autem damnanda resurgēt,
 ut illa quod ad perpetuitatem & incorruptibilitatem, passibi-
 lia tamen erunt, & cum tenebris & obscuritatibus & opposi-
 tione illis. Knde Bonellus in Turba philosophorum: Omnia vi-
 uunt & moriuntur nutu Dei. Et est natura, cui cum humi-
 ditas vel combustio accidit, & cum ea dimittitur per noctes,
 tunc similis videtur mortuo, & tunc res illa igne indiget, quo-
 usque illius corporis spiritus extrahatur, & per noctes dimit-
 tatur, ut homo in tumultu suo, et pulvis fiat. Iis peractis, Deus
 reddet ei animam suam & spiritum, ac infirmitate ablata,
 confortatur illa res, & post coruscationem emendatur, quem
 admodum homo post resurrectionem fortior fit & iunior, quā
 fuerat in mundo hoc. Et dicit Milnescidus: Creator anima-
 rum, & has mortificat creaturas, postquam sequestrat ani-
 mas a corporibus, reddet eis animas suas, ut iudicet & remu-
 neret. Similiter oportet nos ijs adulatione uti animalibus,
 &c. Et Hermes in primo: Porro nisi iudicij diem timerem, hu-
 ius scientia nihil patefacerem, nec ulli prophetarem, &c.
 Quia igitur viderunt diem nouissimam in hac arte, scilicet,
 germinatione, & natiuitate, huius lapidis miraculosam po-
 tatem, quā rationalem: quia fit coniunctio anima beatifican-
 de cum suo primo corpore, mediante spiritu, & eorum perdis-
 ratio in aeternum gloriosa: Ideo ex hoc iudicauerunt diem iu-
 dicy domini nouissimam huius seculi debere venire, qua erit
 supra naturam et miraculosa. Ideo Pythagoras in Turba phi-
 losophorum dicit: Intelligite omnes sapientes, quod omne quod
 ex una essentia Deus creauit, non moritur, nisi in die iudi-
 cii. Similiter per hanc artem cognouerunt & iudicauerunt
 antiqui philosophi huius artis, virginem debere concipere &
 parere quia apud eos hic lapis concipit, & impragnatur à se-
 ipso, & parit seipsum: unde est conceptio similis conceptioni

virginis, qua absque viro concipit, quod esse non potest nisi
 miraculosè, scilicet per diuinam gratiam: & in partu istius
 lapidis, sit partus similis partui virginis: quia post partum
 manet virgo, ut prius ante conceptum, quod etiam esse nō po-
 test, nisi diuino miraculo mediante. Quia igitur viderunt
 conceptionem, impragnationem, & partum, & natricationē
 istius lapidis ita miraculosum, iudicauerunt mulierem vir-
 ginem debere concipere absque viro, & impragnari, & pare-
 re miraculosè, & manere virginem ut prius. Vnde Alphi-
 dius: Hic lapis in vijs proiectus est, in nubibus exaltatus, in
 aere habitat, in flumine pascitur, & in cacuminibus montium
 quiescit: cuius mater virgo est, cuius pater feminam nescit.
 Adhuc etiam nouerunt, quod Deus fieri debebat homo: quia
 in die nouissima huius artis, in qua est operis completum,
 generans & generatum sunt omnino unum, & senex, &
 puer, & pater, & filius, sunt omnino unum: ita quod omnia
 vetera sunt noua. Vnde quia hanc rem sic miraculosam vi-
 derunt, iudicauerunt etiam, creatorem cum creatura fieri
 debere unum. Quia igitur creatori nulla creatura uniri po-
 test, nisi homo solus, cum sit ad imaginem & similitudinem
 creatoris factus ratione anima intellectiua, iudicauerunt,
 Deum cum homine fieri debere unum. Et hoc factum fuit in
 Christo Iesu, & virgine matre eius. Vnde Balgus in Turba
 philosophorum dicit: O quàm mira natura, qua animam se-
 nis in iuuenile corpus transformauerunt, ac pater filius fa-
 ctus est. Benedictus igitur sit Deus creator optimus, &c. Si-
 militer Plato scribens in Alchemicis, scripsit Euangelium,
 quod post eum per tempora longa valde scripsit Ioannes Euā-
 gelista & compleuit. Scripsit enim Plato, In principio erat
 verbum, continuè vsque ad locum illum fuit homo missus à
 Deo, &c. Sicut recitat Beatus Augustinus, in summa Confes-
 sionum: & ostendit Deus hoc exemplum miraculosum philo-
 sophis in hoc lapide, ut ostenderet potentiam suam, ut ipsi sci-
 rent, & cognoscerent eum, opera qua supra naturam consti-
 stunt

fiant, quia noster intellectus non potest comprehendere, posse
 efficere quando vult. Vnde Morienus: Scias quòd hoc magi-
 sterium non est nisi Secretum secretorum Dei altissimi & ma-
 gni. Ipse enim hoc magisterium suis philosophis vel prophetis
 commendauit, quorum animas in suo paradiso collocauit,
 &c. Et hoc modo Alchemia, &c. Notandum est quod ope-
 rationes naturales, in quibus natura sua non videtur suffi-
 ciens, sicut in alijs, sed quasi modo quodam mirabili & di-
 uino fieri videntur, debent reduci ad potentiam diuinam,
 regens eas supra naturam rei, cum naturalis ratio suffici-
 ens ibi deficiat. Vnde Auicenna in tertio, Fen vigesima prima
 capite secundo, scilicet de Generatione embrionis, dicit sic: Et
 quando separatur fœtus, aperitur matrix apertione tali, ou-
 ius similem efficere nō valet in suo simili, & necessarium est,
 ut separantur iunctura quedam, & sustententur adiutorio
 Dei. Vnde post illud, & propter illud redeunt in proximo ad
 dispositionem naturalem: & est operatio illa de fortibus o-
 perationibus naturalibus, & formatiua quidem appropria-
 ta, tunc continuata à creatione, ut sit preparata, non
 sufficiens comprehendere cum augmento fœtus, quia non com-
 prehenditur. & hoc est de secretis Dei. Sit ergo Deus exalta-
 tus, qui est Rex verax & benedictus, &c. Ista sunt verba Au-
 cenna. Dico ergo, quòd natura non separat aliquas iunctu-
 ras corporis propter necessitatem aliquam, nisi hanc, scilicet
 ossa femorum tempore partus: neque aliquas separatas re-
 staurare potest, nisi hanc solam tali tempore, quod est mirabi-
 le valde, sed sola Chirurgia illas alias restaurat. Ergo expresse
 videtur, quod diuina potentia immisceat se secrete huic tali
 operationi naturali, & regat naturam supra conditionem
 naturae, quasi modo supra naturam, cum ultra naturam rei
 talis operatio fieri videatur. Natura enim rei, de se hoc
 fieri non posse videtur, & ratio est: quia si alio tempore fiat, se-
 paratio illius iunctura, non potest reddi ad dispositionem na-
 turalem, nisi per opus Chirurgiae, sic nec alia iunctura. Sic co-

dem modo dicimus, in hoc ope diuino: quia nec ex parte naturae tantum, nec artis ministrantis, iuuantis naturam, videtur hac talis compositio lapidis in fine operis fieri posse, ut super ignem perpetuo perseveret: sed potius in diuina potentia reseruari videtur hoc, mediante cognitione artificis: ergo quam difficile, quam occultum, quam mirabile, quam arduum est existimandum, hunc punctum artificem attingere posse? De hoc autem mirabile verbum dixit Socrates, scilicet, Quod virtus supra virtutes existens, est res impossibiles redigere ad possibilem facilitatem praeclare. Recte ergo dicendum, hoc opus esse diuinum, & secretum diuinum, & supra naturam: & sicut formatiua informat supra nostrum intellectum, & ultra nostram cognitionem, quasi supra naturam: sic & in hoc opere accidere videtur.

C A P V T VII.

In quo ostendit errorem omnium desiderantium recte operari, qui est in fine operis, scilicet in compositione Elementorum: & quod haec ars non est pro omnibus sapientibus.

Cum naturalia & eorum causa sint difficilia ad inuestigandum & sciendum: ergo quae sunt supra naturam, erunt difficilissima, cum in eis causas penitus ignoremus. Omnis enim res dicitur difficilis ad sciendum, propter paucitatem cognitionis causarum ipsius, aut quia non habet causas, & tunc non debet inquirere eas, ut dicitur decimo de Animalibus: Ex parte ergo, quae ars ista est naturalis, & similiter dubitatiua, est difficilis. Ergo ex parte, quae est diuina, erit difficilissima, propter quod non est mirandum de difficultate inuentianis veritatis ipsius, apud desiderantes ipsam & operantes in ipsa: quia non sufficit ratio ad ipsius inuestigationem, sed oportet credere sine eius sic esse posse, & fidem penitus adhibere.

bibere. Neque in hoc prodest fortuna, sed gratia Dei, rationi coniuncta, aut gratia diuina reuelationis sola: non enim est res secundum fortunam aut casum procedens et adueniens. Propter hoc igitur, quamplures antiqui sapientes solummodo naturaliter operantes, primam partem operationis compleuerunt directe, sed secundam partem cum sit supra naturam, ignorantes & non credentes, sine qua prima permanere non potest, pratermisserunt, & vacui à proposito remanserunt. Non enim permanet prima pars, nisi alligetur secunda in eadem hora: quia hac secunda est clauis totius operis. Vnde dicit Balgus in Turba philosophorum: Vidi enim tempore nostro quendam, qui elementa sciebat, quemadmodum & ego. Deinde Medens hæc erexit dispositionem, ad cuius letitiam non peruenit, propter tristitiam suam in regendo, et impatientiam nimiamque festinationem ad propositum, &c. Et dicit Gregorius in eodem: Vidi enim tempore meo quendam, qui hoc incepit opus, & veritatis naturas est operatus, rubore autem aliquantulum morante, putauit se errasse, & sic dimisit opus, &c. Isti duo qui sic errauerunt, sciebant elementa simplicia artis, & depurata, & ipsorum ad inuicem mixtionem, & signa apparitionis ipsorum, & omnia necessaria huic arti, neque deficiebat eis aliquid, nisi cognitio certa determinata diei. Imò hora ortus & partus lapides, in qua fieri debet coniunctio elementorum simplicium, & finis totius operis. Propterea igitur, quòd non fuerunt attenti in visione hora illa, euauit totum opus de manibus eorum. Lapis enim tunc ortus est candidus, & volans ab igne propter perseverantiam ignis, & euanescit in fumum simul cum lapide fixo, cum summa volatilis tunc superet summam fixi. Sed si per ingenium artis, tunc summa fixi superat summam volatilis, quod sit per compositionem elementorum simplicium ad inuicem, retinebit lapis fixus volatilem, & permanebunt inuicem in æternum, & non aliter. Et hic est tota fortitudo Alchemia, & ipsa Alchemia: qua Deo glorioso, & non natura soli, nec

arti pertinere videtur. Vnde Geber in Summa sua: *Ars nostra in potentia Dei reseruatur, qui cui vult eam largitur & subtrahit, qui est gloriosus & sublimis in omni iusticia, & bonitate repletus, &c. Et iterum idem ibidem: Miserrimus enim & infelicitissimus est, quem Deus post operis sui atque laboris finem, in veritatem denegat conspiceret: quia vita sua spatium, semper in maiorem concludit & terminat, &c. Et Rasis in Lumine luminum: Adhuc etiam cura observata eadem, superna mente recedit: eius quoque signa & vestigia penitus omnino pereunt. Et Alexander in Epistola sua: Mundus maior creatus est naturis quatuor diuersis et contrariis, scilicet appetitiua, digestiua, retentiua, & expulsiua siue masticatiua. Est quoque vis altera, scilicet ab eis vita, qua vires has coniungit quatuor, quas tibi narraui, ac descripsi, & est sicut clavis ad arcam, quam si ab eis perimas, tota dissoluitur, cum eius sic nexus, eiusque latera continens, &c. Et Lucas in Turba philosophorum: Ego notifico vobis omnia, qua Deus creauit, ex quatuor esse naturis, id est quatuor elementis, & qua ex eis creata sunt, ad eas reuertuntur, in quibus creatura generantur & moriuntur, prout Deus predestinauit. Et Alphidius: Scias fili, quod ex vitio sua creationis, omnia corrumpuntur: unde tam homo, quam omnis creatura, ex accidenti ad corruptionem tendit. Ideo idem ibidem: Omnis enim creatura potest augeri, quousque perficiatur: Cum autem ad finem perfectionis deuenerit, in detrimentum diminutionis descendit, per eiusmodi viam iter suum dirigunt, que in mundo sunt vniuersa. Et huic sententie concordat Albumazar, introductor iudiciorum, dicens: Res in quibus est initium, sunt in initio inceptions sue, in profectu & augmentatione, & in medio eius fortiores quam possint esse, in fine vero, imperfectione & debilitate. Et philosophus octauode Animalibus in fine dicit: Caliditates & frigiditates temporum, conueniunt modis generationis, & post hoc conueniunt corruptioni. Eget igitur lapis iste in ortu suo auxilio artifi-*

artificis, ut sit tunc vigilans, & oculata fide videat quod
 germinauit, & cum voluntate sociata natura perficiat ipsum
 retinendo, & non ultra eat. Vnde dixit Morienus: Vide ne
 hanc radicem prateras, nec aliquam eius queras mutatio-
 nem: quoniam neque proficuum, nec bonum tibi quasitum
 inuenire poteris. Sicut verbi gratia, factus in utero à princi-
 pio conceptionis perficitur continuo, usque ad tempus par-
 tus, & tempore natiuitatis perfectus est de se, & si tunc non
 egreditur, suffocatur & moritur: quia tunc eget auxilio ex-
 pulsive virtutis, & cum ortus est, tunc eget ultime perfici-
 quia motus ambulationis deficit ei cognitio, loquela, fortitu-
 do, ut dicit Meluescindus. Eodem modo quando hic lapis o-
 ritur, est perfectus per se: sed deficit ei tinctura, & fixio stans,
 & coniunctio matrimonialis: Ideo eget auxilio artificis ex-
 strabentis tunc statim ipsum complentis eum, ut dictum est.
 Hoc idem etiam est in auibus, quando in ovo generata sunt:
 perfecta enim sunt de se, quod si tunc non egrediantur, suffo-
 cantur & moriuntur: & si egrediantur, perficiuntur ultime,
 & non aliter. Et de hac tali imperfectione loquens philoso-
 phus in octauo de Animalibus dicit: Non est differentia in-
 ser animam pueri, & aliorum animalium, neque sunt sine co-
 gnitione omnino: Ideo hic lapis ita est occultus, quod à nemi-
 ne inueniri potest, nisi Deo volente, à cognoscentibus ipsum
 tempore suo. Et hoc est, quod dixit Hermes in quarto, scilicet:
 Intelligite filij sapientum, quod hic lapis pretiosissimus est, &
 clamat, protege me, et ego protegam te. Largiri mihi vim meam,
 ut te adiuuem. Sol enim meus, & radij mei intimi sunt in
 me, &c. Et in primo eiusdem dicit: Scito quod vultur supra
 montem existens, in cacumine clamat voce magna, inquit:
 Ego sum albus, citrinus & rubeus, &c. Vnde Parmenides cō-
 sulit nobis bene in Turba philosophorum, dicens: Notis omni-
 bus conditionibus lapidis & naturis, in hoc opere manus ve-
 stras imponite: si vero veritatis naturas ignoretis, nolite huic
 appropinquare, quo totum noxium est & infortunium, &

tristitia. Et Rasis in Lumine luminum: Occulti lapidis natura, eiusq; dissolutio, omnino agnoscenda est. ca enim, nisi ad unguem cognita fuerit, ab opere cessandum moneo. Idem in libro trium Verborum: Nihil enim est huius nostra scientia radix, nisi cognitionis, & cautela erroris bonitas. Idem in Lumine luminum: Cauendum etiam summo opere moneo, ne unquam id aggredi presumas, elementorum admixtione incognita. Et hac pars operis est, quæ supra naturam, quæ terrena cum cælestibus coniungit, quam dicunt diuinam, cælestem, speciosam, mirabilem, pulcherrimam, difficilissimam, cum eius inuentio in diuina potentia referuetur. Vnde dixit Hermes, in principio lib. septimi Tractatum: Huius autem artis scientiam, ab unius tantum Dei habeo inspiratione &c.

Propter hoc igitur quam lures, &c. Notandum est, quod philosophi antiqui appellauerunt primam partem operis, principium operis: Principium autem operis appellauerunt, lapidis natiuitatem & germinationem: & hoc fit in die complementi, decoctionis, & digestionis, & sublimationis perfecta. Non autem appellauerunt principium operis, ut quidam in superficie imaginantur, principium digestionis vsq; ad complementum digestionis, sed ipsam digestionem iam perfectam, & ipsum digestum iam perfectum, ut patet subtiliter enucleanti verba ipsorum: Finem autem & complementum totius operis, appellauerunt retentionem lapidis sic digesti. Si igitur principium fuerit inuariabile, et impermutabile, quicquid fuerit de essentia principij, & pertinebit substantialiter ad principium, erit inuariabile & impermutabile: Si autem principium recipit variationem & permutationem, quicquid erit de essentia principij, & pertinebit substantialiter ad principium, variabitur & permutabitur. Vnde philosophus undecimo & decimo octauo de Animalibus ostendens, quod testiculi sub una particula principali nostri corporis dicit, quod principio modicum permutato, mutata simul permutari consueuerunt eorum, quæ sunt circa illud principium.

Et

Et primo Caeli & mundi, quod parvus error in principio, ma-
 ximus est in fine. Et primo Physicorum dicit: Vno inconueni-
 enti dato, alia plura sequuntur. Quapropter si principium
 Alchemia fuerit inuariabile, & steterit impermutabile,
 quaecunque pertinebunt ad istud principium, erunt necessa-
 riò inuariabilia & impermutabilia. Si autem permutentur,
 & illa nocessariò permutabuntur: & si in illo principio fiat
 error, in fine & toto opere necessario erit: & isto inconuenien-
 ti facto, quicquid fiet post, erit inconueniens. Ideo penitus ca-
 uendum, & precauendum à permutatione aliqua huius prin-
 cipij, & sic nec error, nec inconueniens aliquod adesse poterit.
 Cum igitur principium recipiat perfectionem & complemen-
 tum, propter attingere finem suum, & amplecti, & conuer-
 sò: ergo oportet quod istud principium includatur in suo fi-
 ne: finis autem est fixio principij immediatè, & absque mora.
 Vnde dicit Morienus: Oportet quod finis restituatur super
 suum principium, & principium super suum finem. Et hoc
 est compositum, quod sic perpetuabitur nutu Dei, & nan ali-
 ter. Est autem totius operis initium dealbatio. rubor autem
 perfectio, ut dicitur in Turba philosophorum. Et est rubeda
 in albedine, quemadmodum minium in cerussa: ita quod fi-
 nis & principium sunt simul eadem hora. De hoc autem tali
 principio dixit Rasis, in Lumine luminum: Numquam igi-
 tur spiritui in corpora patebit ingressus, quousque eadem
 munda & purgata subiaccant. hac autem precipua & di-
 gnior, notanda & attendenda istius negocij radix at-
 que principium, &c. Et dicit Lilium: Dealbatio
 semper expectanda est, qua operis di-
 citur initium & firma-
 mentum.

C A P V T VIII.

In quo ostendit, quomodo hæc ars inuenta sit,
& quibus data sit, & quibus non: &
quare sic obscurè scripserunt
eam philosophi.

Nunc dicimus, & verè firmamus, quòd nullas antiquorum, à primo homine vsque ad ultimum, potuisset secretum istius artis diuinum adinuenire suo ingenio naturali secundum rationem naturalem solam, nec secundum experientiam, cum ipsum suprà rationem & experientiam consistat, ut quid diuinum occultum: Sed Deus gloriosus, gratiarum largitor, ipsum suis fidelibus sapientibus, eum simentibus, aperuit, & probauit. Vnde Alphidius: Non ignores fili mi, quòd filijs Ada rationalibus, Deus hunc scientia thesaurum aperuit: demum pauperibus proprium esse voluit. Et Rasis in libro Trium verborum: Hoc est donum Dei. Vnde Aristoteles in libro de Secretis secretorum ad Alexandrum, dicit, Capitulo de Medicina magna, & secreto philosophorum: Dignum itaq; est, ut scias medicinam magnam, qua dicitur gloria inexestimabilis, & Thesaurus philosophorum. Ego siquidem nunquam persepi, nec veraciter noui, quis eam inuenerit. Quidam enim dicunt, quòd Adam fuit eius inuentor, Alij quòd Aesculapius, &c. Quidam autem affirmant, quòd Enoch nouit hoc secretum per visionem. volunt etiam dicere, quòd iste Enoch fuit magnus Hermogenes, id est Hermes, quem Graci multum laudant & commendat, & ei attribuant omnem scientiam secretam & celestem, &c. Idem in eodem, in Epistola quam scribit in principio, respondens Alexandro dicens: Preterea quod interrogasti, & scire desideras, est arcanum tale, quod vix humana pectora poterunt tolerare. Quomodo ergo in mortalibus pellibus poteris depingi? Ad illud itaque, quod te decet querere, mihi licitum

citum est tractare, & me oportet, & teneor ex debito respon-
 dere, sicut tu teneris ex debito tuæ discretionis, non exigere à
 me amplius ex hoc secreto, quàm quòd tibi tradam in hoc li-
 bro, &c. Et quamuis dicant aliqui, hunc librum non fuisse
 Aristotelis, cum non redolet eloquentiam eius, ut in natu-
 ralibus & Metaphysicis, tamē quia fama testatur eius fuisse:
 & quia materia libri magis est narratoria, quàm inquisi-
 tiva, ita quod stilus facilis fuit utilior: & quia inuenimus
 auctoritates eius libri allegatas à Ioanne Mesue, Capitulo de
 Aegritudinibus oculorum, & ab Haly, in libro suo de Secretis
 secretorum, ideo credimus ipsum fuisse suum. Amplius sci-
 endum est, cum mos philosophorum sit non inuidere, quoniā
 signum scientis est docere posse, ideo hoc arcanum diuinum à
 Deo primis philosophantibus reuelatum, posteris tradiderūt
 in scripturis, timore & præcepto Dei coacti. Et quia arcana,
 præsertim hoc, non quibuslibet, sed solis sapientibus dignis, à
 Deo dilectis, non sunt reuelanda, ideo solis illis scripserunt. Si
 enim omnibus indifferēter hoc scripsissent arcanum, sicut in
 alijs scientijs omnibus, plano sermone & ordine omnem ipsius
 modum, & circumstantias omnes, quibus peruenitur ad ip-
 sum, absque figura & enigmate reuelassent. Ergo volentes
 hoc solis aperire prædictis, & ab insipientibus occultare, tra-
 diderunt sermonibus obscuris illis, & obscurissimis istis, neq̃
 potuissent philosophantes sequentes aliter ad eius notitiam
 peruenisse. Vnde Morienus: Si sapientes qui post illos fuerūt,
 de qualitate vasis in quo conficitur, expositiones suas non in-
 uenissent, nunquam ad eius notitiam peruenire potuissent.
 Idem dicit: Est autem Ysir medicina ex pluribus confecta,
 quam philosophi non funditus celant, & tamen aperiunt nō
 nisi sub inuolūcro, & operimento deregunt. Idem in eodem:
 Philosophi alligorizauerunt dicta super vulgus, non sunt ta-
 men mentiti, sed locuti secundū quod bonum videbatur eis.
 Et secundum hoc, quod ad inuicem se intelligerent, ut alios
 Listeret hoc, &c. Vnde Geber in Summa sua Capitulo, de Ne-

gantibus artem à datis, dicit sic: Hac enim ars occulto sermone non eget omnino, neque penitus manifestè, trademus igitur ipsam sermone tali, quem prudentes latere non accidit. hic autem mediocribus profundissimus eris, fatuus autem utrosque terminos miserabiliter concludis in hac una & eadem traditione nostra. Idem in eodem Capitulo de Administratione solaris medicina: Sed siquidem hanc scientiam palliamus, non miretur doctrina filius: nō enim illi palliamus, sed malis & improbis: & eam tali sermone tradimus, quòd latere insipientes necessariò accidet, & eo ad illius inuentionis perquisitionem prudentes alliciet. Filij igitur doctrina perquirite, & hoc excellentissimum Dei donum vobis solis seruatum inuenietis. Filij insipientes, nequitia & maleuola prauitatis immensa, ab hac scientia fugite: quia vobis inimica est & aduersaria, & vos in miseriam paupertatis constituet, quoniam vobis penitus hoc Dei donum est occultum, & à diuina prouidentia denegatum omnino. Idem in eodem Capitulo ultimo: Non enim tradidimus scientiam nostram, sermone continuatione, sed eam separauimus in diuersis Capitulis: et hoc ideo, quoniam tam quilibet improbus, quàm probus, si continuatione fuisset tradita, surpassaret ipsam indignè, &c. Idem in eodem: Solum igitur prudentes ad artem allucimus, & per ingenia à nobis tradita, viam inuestigationis eisdem exposuimus, non autem eam inuentam, nisi solis nobis scripsimus, sed inuestigationis modum & modorum in, eni, &c. Et Alexander: Scias quòd hunc meum librum, nullis nisi philosophis posui. Et Rasis libro 70. Præceptorum, libello Ludorum: Non enim fecimus libros nostros, nisi nobis & filijs nostris, et quisquis sit, qui peruenit ad intelligendum eos, erit nobis, & qui non peruenierit, erit contrarius nobis. Idem in Lumine luminum: Si enim omnia prout se habent, vellem conodare, nullus ultra prudentiæ esset locus, cum insipiens sapienti æquaretur, neque sublimari circulo quisquam mortaliū paupertate nouerca, in mediarum ulterius defleret angustiam.

Flas. Et Hermes in primo: Scito fili, quòd philosophi non inuident morigerosis, neque legitimis, neque religiosis, nec sapientibus: Veruntamen ignaris & vitiosis à lege, & benignitate priuatis, ne mali potentes fiant: quoniam penitus indigni sunt sapientia. Vnde deprecor vos filios philosophorum, ut nemini fatuo, nec ignaro, nec cuiquam ad hoc inepto, huius scientia quicquam narretis. Et Alphidius: Philosophi autem timentes Deum, non adeo illud pretiosum habuerunt, quin alijs philosophis arcanum lapidis patefacere vellent: Ideoq; patens opus lapidis, alijs in lucem non posuerunt, timentes ne luce manifesta, totus mundus vergeret ad occasum; metèdi, seminandi, plantandi, agricultura periret exercitium. Quòd propalare volentes, posuerunt in scripturis & figuris, & anigmatibus velata tenuerunt. maluerunt enim suam scientiã sic abscondere, quàm per eam patefactam mundi conditionẽ debere. Item ibidem: Hanc artem tibi aperui, & sicut aperui, ita abscondi, ne cuiusque patefiat nisi peritis: quoniam in imperitam animam non introibit sapientia Dei, cui adest rationis imbecillitas. Et Rosinus, potius namque philosophi mori volunt, quàm ea patefacere, qua alienis nominibus nũcupauerunt. Idem in eodem: Scito quòd non inuidia causa hanc artem philosophi celauerunt, ut alij ditarentur, verum timuerũt, ne quis deuasator, aut malefactor, hoc habito illicita ageret, & abominabilia, & esset ad suum detrimentum. Idem in eodem: Dei namque iudicium est, hanc rem scientibus inuidiam inuenire, non propter mundi auaritiam, sed ne mali percipientes hoc, ad prophana agenda fiant promptiores, & de eorum peccatis reddituri sint philosophi rationes. Et Dyomedes in Turba philosophorum: Si ignorantes estis, Deus celauit vobis veritatẽ: nolite ergo sapientes reprehendere, sed vos ipsos. Et Pythagoras in eodem: Hoc autem Deus celauit Apollo, ne mundus deuasaretur. Et Alfritis in eodẽ: Iuro vobis, quòd si reges hanc artem scirẽt, nemo vestrum unquam ad eam perueniret. Et Bonellus in eodem: Hunc igitur

lapidē reges quærētes, nō inuenerunt, exceptis quib. Deus annuit. Et Morienus: Si apertē eam docerent, omnes eam scient, vilisq; efficeretur: vel fortē qui primus legisset, eam post eos ob inuidiam, ne ad posteros peruenirent, libras destruxissent, &c. Patet igitur ex ijs, quod non est scientia hac pro quo libet, nec scripta pro quolibet. Et hac simul sententia scribitur libro de Proportionē, et proportionalitate sic, scilicet Platon prohibuit, ne scientia omni loco, & omni demonstretur discipulo: & huius significationis hac verba protulit: Si quis scientiam demonstrauerit in loco, ubi cupiditas & timor vincunt inquirendi voluntatem, & existimauerit eam ab inquisitoribus recipi, semetipsum deludet. Rationabiliter etiam subtiliati fuerunt philosophi, obscurē & difficulter ipsam scribere, ut unusquisque sapiens, cum summa diligentia studere nitatur, ut cum ipsam inuenerit, magis diligat, & gratias innumerales agat altissimo largitori. Vnde Rosinus: Voluerunt enim philosophi, ut perscrutatores suis in libris frequentissimē inuestigent. Et Barseus in Turba philosophorum: Iubeo ergo vos frequenter legere, & super ijs, quae narrauimus, plurimum meditari: Legere namque sermo mortuus est, labijs autem proferre sermo uiuus. Idem ibidem: Heu vobis, qualiter vultis habere hanc nobilissimam oblationem, lecto semel libro, vel primo regimine experto? Et Rasis in libro 70. Praceptorū: Liber enim librum aperit, & sermo sermonem explicat. Idem in libro Perfecti magisterij: Vnde, cum de huius rei experientia nemo possit per se prima fronte esse discretus, tibi suadendum prouidi, ut actione incepta, ab ipsa non cesses, si prima vice non rectē fueris operatus, secundo, tertio, & etiam amplius si opus fuerit, reiterando, quousque quod appetis, perfectissimē deprehendas, neque te ab hac re, labor manuum rerū uel impensa dimoueat: quia cum instantia vinces, & cum patientia superabis, & ad id, Deo duce, deuenies quod optasti, & de manuum labore mercedem & lucrum, de rerum sumptibus, re habebis. Sic igitur propter dictas causas, hanc

ascem.

artem taliter philosophi tradiderunt.

CAPUT IX.

In quo ostendit, hunc lapidem similari omnibus rebus mundi, & quot sint nomina eius, & quod philosophi huius scientiæ tetigerunt eam, cum omnibus alijs scientijs. Et soluit opiniones antiquorum, quas Aristoteles in philosophia reprobat.

Antiquissimi philosophorum viderunt hunc lapidem in ortu, & sublimatione sua, & coniunctione Elementorum eius, omnibus rebus mundi, tam realibus quàm intellectualibus, et eorum accidentibus, posse in similitudinibus convenire. Unde quacunque dici & tractari possunt de virtutibus, & vitijs, de celo, & omnibus celestibus, tam corporeis quàm in corporeis, de mundi creatione, & eius principio, & fine, & de Elementis omnibus, et eorum qualitatibus, tam primis quàm secundis, & eorum locis, & eorum confusione in materia prima, & ipsorum distinctione, & ascensione ipsorum, & depressione, & eorum proprietatibus & passionibus omnibus, & de Elementatis omnibus, tam animalibus quàm vegetabilibus & mineralibus, & de corruptibilibus & incorruptibilibus, & visibilibus & invisibilibus, & de spiritu, & anima, & corpore, & ipsorum unione, & separatione, & de vita et morte, & bono et malo, de veritate & falsitate, de unitate & multitudine, de paupertate & divitijs, de volante & non volante, de bello & pace, de victore & victo, & labore & requie, de somno & vigilia, de conceptione & partu, de puero & senes, de masculo & femina, de forti & debili, de albis & rubris, & quibuslibet coloribus coloratis, de in ferno & abisso, & eorum tenebris, ac etiam ignibus sulphureis, et de parafuso et eius celsitudine, et claritate, ac etiam pulchritudi-

ne, et gloria eius inextimabili. Et breuiter de ijs qua sunt, et de ijs qua non sunt, et de ijs qua loqui licet, et qua loqui non licet, possunt omnia dici de hoc lapide venerando. Vnde philosophi huius artis, in omnibus suis scientijs et operibus, tetigerunt scientiam huius lapidis, mystice loquendo: Ita quod scientia ista nihil dimisit, quin ad se traheret, et sibi componeret: Neque est hoc inconueniens, quoniam omnia qua sunt, et qua non sunt, ars ista diuina sibi pro terminis suis assumit, et loquitur de omnibus secundum analogiam in suis libris, et omnes alia de ipsa hoc idem possunt, tam philosophia, quam Astrologia, et quam Geomantia, et quam ars imaginum, ut dicit Balgus in Turba philosophorum, et Morienus. Et hoc confirmans Albumazar, in Introductorio iudiciorum, dicit: Inueniemus quoque quosdam antiquorum retulisse, quod sint imagines in circulo, et res alia diuersa ab hac, quod diximus, et locuti sumus super eas multas locutiones figuratiue, quasi per Allegoriam: sed dimisimus hoc, quia incongruum erat huic nostro libro, etc. Non solum autem sicut est, sed etiam tota poetica facta est, et historialis et fabulosa, sicut patet in libris Vergilij et Ouidij. Vnde, quicquid est de creatione mundi, et transmutationibus rerum, tam extraneis quam impossibilibus, in libro Ouidij Metamorphoseos, et in alijs, qui hoc sciuerunt, est de hoc. Legentes autem eos, et in superficie considerantes, habent fabulas mirandas, et de radice nihil gustant. Quod si silem nostram, etc. Non fuerunt hanc artem antiqui propheta persequenti, propter argentum et aurum habendum, sed ideo, quia viderunt inquisitionem eius, et inuentionem per suos terminos, miraculosam et super naturam, et ideo diuinam et mysticam: quocirca terminos eius, cum suis diuinis intermiscere potuerunt, et voluerunt principali proposito et indice manente, cum ipsorum termini sint diuini et mystici etiam, neque hoc principale propositum derogare videtur, nec remouere, intencionem eorum ab inquisitione ipsius. Non enim propter bonum utile, neque delectabile inquisierunt, sed

sed propter honestū, quia dilexerūt rē propter seipsam. Et legimus in libro Auicenna de Circulo anima, Ioannem Euangelistam in numero philosophorum huius artis. Quod si fidem nostram Christianam non offenderem, neque legem, auderem dicere, quosdam antiquorum prophetarum habuisse, (si fas esset) artem, ut Moysen, Dauid, Salomonem, et quosdam alios, et similiter Ioannem Euangelistam, et eam dictis domini intermisciuerunt et occultauerunt, sicut perpenderunt sapientes. Vnde Rasis in Lumine luminum: Seria administratione dignum iudicaui, ut id ad propriam reduceret naturam. unde sententiam huius sermonis in lege Moysi, &c. Et Rosinus: Deus tribuit recte Moysi, &c. Et Alphidius in libro Malchia propheta: Huius autem rei purganda, pex prophetam bene predictum esse legimus, Tota die sedebit constans, & mandabit argentum, ac purgabit filios Leui, qua purgatione peracta, erit cælum nouum & terra noua, & videbit omnis caro salutare suum, cum se cognouerit ab omni corruptione fore mundatam, et ad pristinam sanitatem, in qua condita fuerat redire, &c. Ideo in Libris philosophorum plures prophetarum vidimus allegatos, qui in suo principali proposito hanc artem intermiscuerunt. Ista enim scientia est diuina, & cum reliquis mystice patitur implicari. Ex dictis igitur verè pate-re potest, quòd istius lapidis infinita nomina consurgere necesse est, quia omnia sunt vera apud philosophos Alchemia, quamuis ficta sint, id est similitudines. Vnde Rasis in Lumine luminum: Hac enim qua dicimus, ad imagines referuntur. Et ideo primo 70. Preceptorum: Hac omnia qua dicimus sunt typica, qua subtiles in hac arte intelligere debent. Idem in eodē libro: Mibi est necessariò dicere, sicut dixerunt antiqui, ipsi namque sunt, quibus innitendum est. Et Pythagoras in Turba philosophorum: Scitote quòd res quam multipliciter narrauerunt, suum absque igne socium consequitur, prout magnes consequitur ferrum, quam ubique inueniunt, quia est lapis & nō lapis, vilis & pretiosa, obscura, celata, & à quo-

Libet nota, unius nominis & multorum nominum. Et Alphidius: In eo enim omnis similitudo, & omnis descriptio inuenta est: omnium animalium genera, & lapidum sunt in ipso naturis, coloribus, omnibus odoribus: operibus est similis, cui nihil est simile, in actione, in descriptione, in transitu, in dominatione, &c. Et Miluescindus? Si spiritalia nuncupes, probabile quid agis: Si corporale, verum dicis: si caeleste, non mentiris: si terreum, certum refers, &c. Et Morienus: Ego veritatem vobis dico: quia nihil aliud huius artis operatores in errorem detruxit, nisi varietas, & nominum multitudo. Sed si quis rectè cognouerit, quòd hac nomina non sunt, nisi colores in coniunctione apparentes, in huius magisterij via non deuiabit. Et dicit Lilius: Nostri lapidis tot sunt nomina, quot res vel rerum notabilia. Et Rosinus: Philosophi namque millibus millium legionum nominum ipsum nuncupauerunt, unde homines in eo errare fecerunt, & ad eum peruenire non potuerunt. Et Rasis in Lumine luminum: Antiquis enim tot nominibus, & tam diuersis istarum rerum significantiis libuit occultare, ut vix aut nūquam ulterius noua possent inueniri notabilia. unde non nisi studiosa assiduitate, vel multiplici exercitio, cui parti faueant, quis advertere poterit. Et Alphidius: In hoc opere est parabolarum diuersitas, & nominum & actionum, ut ab imperitiis celes, & intelligentia capitibus aperiant & demonstrent. Et Morienus: Sapientes huius magisterij, eius dispositiones alia de causa non multiplicauerunt, nisi ut sapientes in hoc magisterio instruerent, & insipientes penitus excarent. Et Rosinus: Caue ne sis de illis, qui aliter libros nostros legunt, quam intentio nostra in eis extiterit. Quare cæci memoria remanent à verò sequestrati, & eorum imputant ignorantiā philosophorum esse peccatum, ac philosophos mentiri testantur, cum ipsi sint potius mētiētes. Amplius quamuis hac nomina infinita ficta sint, non est mirandum: quoniam hic lapis Orphanus proprio nomine caret, nec proprium nomen aliquod habere

habere potest, nisi lapis philosophorū. Ergo cum hoc in ipsis cognitione non sit sufficiens, attribuerunt ei nomina aliarum rerum omnium, ut per tales similitudines, sapientes deuenire possint in cognitionem ipsius. Propterea igitur omnia eius nomina vera sunt apud philosophos, & nota solis eis: quia intelligunt quid significant. Quamuis enim materia ex qua fit lapis sit tantum una, & ipse lapis tantum unus, tamen secundum diuersos colores & varietates, qua in decoctione apparent, & ortum eius et cōiunctionē in magisterio diuersam nomina imponunt ad libitum. Similiter vulgus hoc idem facit, scilicet quia imponit nomina diuersa uni rei, propter diuersas formas accidentales. Na ex auro & argēto fit annulus, cyphus, armilla, nūmus, corona, & tamē omnia sunt aurū et argentū. Similiter in alijs metallis, et in cera, et in ligno, et argilla et vitro, q̄ tamē omnia sunt aurū et argentū. Similiter in alijs metallis & in cera, et in ligno, & in argilla & vitro: q̄ tamē oīa, secundū materiā & formā naturālē, sunt idē & unius nominis, et ratione accidentiū multorum nominū. Et sicut hac nomina plura unius rei, sunt nota vulgo & omni populo, cum sit omnium, sic & lapis philosophorum, cum sit de se unicus, & ipsius nomina plurima & infinita, sunt nota philosophis sēlis, cum sit res ipsorum, & non aliorum. Et cum vulgus procedat prouerbialiter & figuratiuē, in sermonibus suis, scilicet unum dicens, & aliud occultē intelligens, ut sapiens vulgus, ab insipienti discernat quod occultum est, quanto magis haec ars diuina hoc facere debet, praesertim cum ipsa sit Secretum secretorum Dei altissimi & magni, ut dicunt philosophi huius artis. Vnde Aristoteles in Epistola libri Secretorum ad Alexandrum dicit: Causa quidem, quare tibi reuelo secretum meum, figuratiuē loquens tecum exemplis, enigmatibus atque signis, est: quia timeo nimium, ne liber praesentium, ad nauus deueniat infidelium, & ad potestatem arrogantium, & sic perueniret ad illos vltimum bonum, & arcanum diuinū, a quo summus Deus iudicauit impios & indignos. Ego

etiam sanè trāsgressor diuina gratia, & fraudator cælestis secreti, & occultior reuelationis: ea propter tibi sub attestatione diuini iudicij istud detego sacramentum, eo modo quo mihi reuelatum est, &c. De ijs similitudinibus etiam, & allegorijs loquens, quas dixerunt antiqui, dicit decimo sexto de Anima libus, quod quadam monstra assimilauerunt capra sufflanti ignem, & quadam porro præconizanti. Et dicit ibidem: Est autem nihil eorum qua dicunt, sed assimilata solū. Et dicit iterum duodecimo Metaphysica, quod talia qua dixerunt antiqui, non derisorie dixerunt. Aristoteles contra antiquos, & solutio contradictionum. Antè tamen quàm Aristoteles perueniret ad intellectum talium sermonum antiquorum, improbabat eos, maximè Platonicos & Pythagoricos, qui tractando philosophiam, & artes, & scientias, loquebantur mysticè & metaphoricè, & non quo ad veritates rerum. Vnde primo Physicorum improbat Anaxagoram, qui dicebat, omnia fieri ex similibus. Et in principio de Generatione & corruptione, Democritum, qui dixit, quod actio & passio fit à simili, & quod generatio fit per congregationem atomorum, & corruptio per segregationem ipsorum. Et in primo de Anima, improbat eundem de eo quod dicit: quod omne simile cognoscitur suo simili, & animam ingredi quodlibet corpus, cui primò obuiat, & quamlibet animam, ingredi quodlibet corpus. Et ideo dicit ibi: Hac dicta, esse Pythagoricas fabulas. Et secundo Metaphysica dicit: Quod propter consuetudinē audiendi fabulas, multi negligunt veritatem. Et secundo Cæli & mundi, dicit contra illos, qui dicebant, cælum esse corruptibile, sed propter animam, quàm habet, scilicet intelligentiam, esse sempiternum. Volo autem nunc dimittere ista antiqua & fabulosa, &c. Et in secundo Perigenes, Platonem improbat, qui dixit, primam materiam esse planitiem & superficiem. Et in eodem similiter increpat Empedoclem, qui dicit, omnia moueri per litem & amicitiam, & per amicitiam fit generatio, & elementorum coniunctio, & per litem corruptio,

&

& elementorum segregatio, & quod in circulo sunt elemen-
 ti coniuncta vera amicitia, ideo non potest ibi esse lis, & ideo
 est incorruptibile. Et in tertio Caeli et mundi ipsum improbat:
 quia dicit, quod dilectio & amicitia aggregauerunt elemen-
 ta quadam, & generata sunt capita multa sine collis. Et ibi-
 dem, Quod elementa omnia sunt similium partium, & quod
 omnia sunt ex similibus. Et iterum, Quod omnia sunt gene-
 rata ex spissitudine unius elementi, quod tamen dictum, est
 verissimum. Imò necessarium, & reliqua. Vnde philosophus
 improbat eos, quia non inquirebant causas proprias rerum.
 Ideo dicit secundo Caeli & mundi contra illos, qui dicunt,
 quod ignis sit in medio mundi, & terra una ex stellis sit. &
 non dixerunt hunc sermonem, nisi quia non inquirebant co-
 gnitionem propriam earum rerum: sermo enim in terra est
 per visum, verum ipsi pertransierunt visum ad quasdam vo-
 luntates, deinde student ad affirmadam illam voluntatem,
 &c. Et in tertio eiusdem contra illos qui dicunt, Elementum
 unum esse commune alterationi & permutationi, dicit: Acci-
 dit autem eis illud, quoniam non acceperunt principia rerum
 acceptione bona secundum veritates suas: Sed loquuntur de
 rebus cadentibus sub visu, quod non testificatur eis visum: e-
 lementa autem omnia cadunt sub visu, &c. Sed quamuis
 hac talia dicta extranea non sint vera apud Aristotelem:
 quia non inquirunt proprias causas rerum, sicut requirunt
 res: tamen omnia sunt vera in Alchemia, & ei corresponden-
 tia, & in libris Alchemie tradita, & narrata in similitudi-
 bus dictis, & alijs quasi infinitis. Vnde omnes in suis libris na-
 turalibus, & alijs volentes artem hanc intermiscere, & insi-
 pientibus occultare, & sapientibus aperire, videbantur opè-
 nari falsa, cum tamen naturalium veritatem non ignora-
 rent. Propter quod dixit Morienus: Quod omnes philosophi
 in suis libris passim eam tetigerunt. Nam qui dicebant, om-
 nia esse unum, & principia corporum lamina & atomi, &
 alia talia dicebant referendo ad Alchemiam. Quis enim phi-

losophorum tam fatuè locutus fuisset, ut naturaliter solum
 loquendo, diceret omnia esse unum, & nil moueri, & alia si-
 milia. Et ideo philosophus primo Metaphysica dicit, Quod
 dicere exemplaria esse, & eis alia participare vaniloquium
 est, & metaphoras dicere poeticas: ideo volens definire scien-
 tiam, quid sit sexto Ethicorum dicit, Certificari oportet de ea
 quid sit, si non velimus sequi similitudines: signum autem,
 quod hoc quod dictum est, reprehendat eos, est quia tertio
 Metaphysica inquirens, utrum eadem sint principia rerum
 corruptibilium & incorruptibilium, dicit sic: Ponunt enim
 antiqui principia esse Deos, & ex elementis, & fixerunt quod
 principia, que non gustauerunt de amaricio, & non potaue-
 runt de sublimatione, moriuntur. Alia translatio ponit ne-
 ctar & manna, ubi hic ponit amaricium & sublimationem.
 Et post dicit: Sed de fabulose sophistantibus, non est dignum
 cum studio intendere, & cetera. Ipsi enim dixerunt ista, &
 sunt nota apud eos, sed hoc quod posuerunt de istis causis, quan-
 tum gustant & possunt, est extra nostras rationes, & ideo non
 oportet perscrutari de sermonibus ipsorum, quorum philoso-
 phia est similis pictura, &c. Patet igitur ex omnibus dictis,
 quod omnia nomina huius lapidis sunt ficta. Quod si consin-
 gat, ut quandoque verò nomine hunc lapidem nominent, si
 aliquid habet, multa talia extranea intermiserunt, ut indi-
 gne querentes errent. Unde Rosinus: Scias quod philosophi nū-
 quam merum & verum verbum posuerunt, quando quam-
 plurima cum eo falsa posuerunt, ut similitis nominibus illa
 transfigurerent. Quare neminem inuenimus merum ver-
 bum posuisse, à falso denudatum, excepto Hermete, cum in-
 quit, Scitote, quod nulla tinctura verax sit unquam, nisi ex
 lapide rubeo. Quia igitur cum vno vero verbo, multa & ex-
 tranea commiscens falsa, & regimen in operatione, & terminum
 & reliqua variant & multiplicant, solus vir excellen-
 tis ingenij, potentis intelligere figuras & analogias veterum
 cum diuturna inquisitione, & labore magno & prolixo, ani-
 ma &

mae & corporis. & pluribus sumptibus. & multiplici fallacia
 precedente, & admiratione deceptionis suorum operum, &
 difficultate plurima eorum consortium poterit adipisci. Quo
 modo ergo libros ipsorum superficialiter. & secundum sonum
 litera tantum considerantes, & prima fronte accedentes ad
 operationem ipsius veritatem, & profunditatem attingent.
 Unde Rasis hoc insinuans, dicit libro Perfecti magisterij: Isti
 enim septem spiritus super ignem non perseverant, sed sensim
 paulatim ab eo fugiunt & euolant, nisi ad ipsos perficiendos
 quibusdam inenodabilibus vinculis, & artificiosis gumphis,
 indissolubiler constringantur, quae diuturna constantia, sub
 tili meditatione, indefessa simul instantia & operatione, post
 multiplices laborum fallacias, & operationum diuersa sophis
 mata, est philosophia perfectissime consecuta, & eorum arca
 na suis reliquit filijs, &c. Sic ergo patet: quare tanta est va
 rietas & multitudo nominum, introductione occulta istius
 occultae artis & diuersitatis causa intentionis philosophorum
 in omnibus artibus & sciētijs, propter quod oportet eum, qui
 vult fructus istius scientiae adipisci, derelinquere nomina, cū
 sint infinita, & sicut signa imaginata, & descendere ad signi
 ficata, & res ipsas, cum res sint finita & pauca. Et hoc consi
 lium dans Plato dixit: Contemnere oportet nomina eos, qui
 bus tantarum & tam magnarum rerum praeiacet inuestiga
 tio, &c. Non est ergo utilitas, sed cōfusio, speculatio in nomini
 bus, sed per eorum distinctionem transire ad significata propria,
 quod est difficile valde. Unde dicitur primo Topicorum, Quae
 habent fantasiam, id est apparentiam in superficie, & nō in
 profundo videntur probabilia, & non sunt. Et dicitur primo
 Elenchorum: Philosophi non sunt, ferētes res ad disputandum
 sed nominibus utuntur pro rebus notis. Ideo qui sunt ignari
 virtutis nominum, paralogizantur, & ipsi disputantes & au
 diētes, ut ibi dicitur. Distinguere ergo nomina multiplicia,
 est utile, ad manifestandum propositum, et syllogizare ad rem,
 & nō ad nomē, ut dicitur primo Topicorum: Et debet inter

rogās & respondens ferre intellectum ad idem, ut ibidem dicitur. Adharendum est ergo rebus per se, & non nominibus.

Sed quamuis hac talia, &c. Notandum est, quod sicut prius est esse rerum, et veritas secundum naturam, quam earum similitudo et allegoria, scientia et artes, prius tractare dicuntur esse, & veritates rerum, secundario autem similitudines, & allegorias, quoniam veritas nihil aliud est, quam adequatio intellectus ad rem: Similitudo autem & allegoria sunt, sicut figmentum in accidentibus rerum, siue sint, siue non sint, factum ab intellectu solo. Maxime ergo fecerunt antiqui philosophi, qui fuerunt ante Aristotelem, qui volentes tradere cognitionem veritatis rerum, & alijs communicare, ut cum eis participarent: quia semper sub allegoria & similitudine loquebantur. Solus autem Aristoteles, videbatur incepisse a traditione propria veritatis rerum, & ordine tradendi, quem Alexander philosophus, & Auerroes, & Auicenna, & plures alij, sunt secuti. Ideo quantum ad hoc, iuste Aristoteles increpauit eos: Postquam autem Aristoteles tradidit esse & veritatis rerum, & causas suas locutus fuit, sicut & ipsi: quia hoc requirebat rerum natura, & ordo, & modus. et hoc irreprehensibile est. Similiter philosophus est locutus, & docet loqui metaphoricè, similitudinariè & allegoricè in tertio Rhetorica: quia hoc requirit ars illa, & ex enigmatibus acquiruntur etiam metaphora conuenientes, ut ibi dicitur: Sed poeta non sic utuntur, sed faciunt ridiculositatem & obscuritatem, ut ibi dicitur.

CAPUT X.

In quo improbat Sophistas, & deceptores, & contraditores: & ostendit, artem de se esse breuiem & leuem, nobilitatem eius & veritatem ostendit.

Moderni autem ferè omnes, alterationes solis, absque transmutatione facere curantes, propterea quia hanc

tant, finem hunc arduum attingere nunquam posse, aut pluribus modis alijs & rebus hoc idem posse perficere, aut quod nunquam fieri possit, alterant metalla pluribus modis & pluribus rebus, tam similibus quàm extraneis, ut videantur aurum & argentum. Cumq; non appareat alicui, nisi opus sophisticum, merisò omnes tales sophistæ iuacabantur, non tamen ob hoc ars hæc sophistica dicitur. Deceptores etiam & Barattores quamplures reperiuntur, dicentes, se posse facere verum aurum & argentum, & quamplura commiscere, & imponunt aurum, vel argentum verum, puluerizatum & denigratum, ut non noscatur, & qui discere volunt, hoc non perpendunt, & in conflatione remanet aurum vel argentum verum, quod imposuerunt, & extorquent pecuniam ab eis: & ob hoc, cum sentiunt se deceptos, arguunt artem hanc esse Baratatoriam. Conantes autem veritatem inquirere, & cupientes, non potentes autem consequi hunc gloriosum finem, præsertim propter errorem radicis: præfinito tempore orientis, quam oculo non conspiciunt ex ignorantia, evanescit ab igne: quam iterum expectant, qua nunquam est regatura, quasi desperati arguunt hoc esse non posse, & contradicunt. Habuerunt enim quod querebant in sua potestate: sed quia non viderunt, non præparauerunt, & euasit de manibus eorum. Non enim loris & retinaculis suis ligauerunt eum. Omnes ergo contra arguentes, siue prædicti, siue alij, errores suos imperitia indigne huic imponunt arti. Nonne videmus, quòd Astrologia est scientia in semetipsa vera, & in principijs veris fundata, & habet vera iudicia in seipsa. Si quis autem Astrologus non rectè iudicauerit, nunquam ipsius scientiæ erit error, absit, imò erit error iudicantis, ignorantis proportionales subtiles & profundas in correspondentiæ planetarum, secundum suos aspectus, secundum diuersitatem signorum & graduum, & circumstantiarum aliarum. Inspiciunt enim ad pauca & communia, non autem ad multa & propria. Vnde philosophus primo Perigenes, ad pauca, id est, utilia inspi-

cientes, facile enunciant. Et hoc confirmans Albumazar, in
Introductorio iudiciorū dicit, Quod si acciderit in hac sciē-
tia error, non erit hoc ex nostra scientia vel magisterio, imo
erit ex breuitate scientia multorum, qui aspiciunt in hoc ma-
gisterio, & deficiunt à comprehensione scientia eius: pra debi-
litate eorum, ab intellectu subtilitatis causarum, quibus eum
experiantur. Idem in eodem: Verū neq, propter ignorantia
eius, qui Astrologiam ignorauerit, ponēda est ratio erga eum,
qui eam bene sciuerit, & veredicus in ea fuerit, &c.

Similiter scientia Geometria, est scientia vera valde, in
suis mensuris, cum ipsa sit de genere mathematicorum, qua
sunt verissima. Mensurat enim altitudines turrarum, &
montium inaccessibilium, & profunditates puteorum, & e-
liarum profunditatum, & latitudines corporum, in instr-
mentis suis appropriatis, per lineas, & angulos, & altitudi-
nes calorum, & planetarum, & stellarum magnitudines,
& ambitum calis, & ambitum totius terre & eius diametrum,
& breuiter omnium magnitudinum per sensum visus absq,
hoc, quod tangat illa. Et cum hac talia sint admiranda, &
extranea valde, & videātur impossibilia posse esse apud vul-
gum, & ignorantes principia huius scientia, et instrumenta,
quibus peruenitur ad hoc, nunquam ignorantia eorum, &
rationes inanes sua probabunt geometriam non esse veram,
absit. Similiter scientia medicina, est scientia vera in seipsa,
cum iudicijs & medicationibus veris: sed si quis quasi medi-
cus (ut sunt nostro tempore humorista) errauerit ignoscen-
te aegritudinem per signa propria, & in medicando & progno-
sando nunquam errores illi attribuentur scientia medicinae
absit. sed illi quasi medico & quasi artifice, in scientia illa er-
rant. Eodem modo verè dicimus, quod errores, qui accidunt
Alchymistis rectè operari desiderantibus, non erunt artis Al-
chemie, sed Alchymistarum deficientium à comprehensione
veritatis ipsius: quia sicut res se habent ad esse, ita & ad co-
gnosci, & cognitio erit tantum una, ut dicitur, secundo Ma

8. 1. 1. 1.

sophistica. Ergo cum esse rei sit tantum unum, et veritas eius tantum una. Deuiantes ergo ab unitate et veritate rei, pluribus modis & infinitis quasi errare contingit. Propter suam igitur ignorantiam, & errores suos multiplices, volunt & credunt, hanc artem interimere. Vnde Rasis huius artis egregius, libro Perfecti magisterij, dicit sic: Quidam verò sophista, naturalium rerum in se, & secretorum philosophia exortes, et eius sequentorum improvidi, inuenientes scripta eiusdem, is nebulus, ipsaq; non intelligentes, cum post opus, in manibus suis nihil inueniant, errorem imperitia sua philosophia ascribentes, hoc opus non solum non facile, verum impossibile predicant, de quibus philosophia non curat. Non enim omnes ad hoc epulum conuocant, sed illos tantum, qui huius mensa accubitu digni, & istiusmodi refectione epulae sunt inuenti. Sat age igitur, ut non sis sophista, sed sophus, id est, ut rerum virtutes, non meditatione solum, verum etiam meditatione & experientia cognoscas, &c. Et Alexander: Cum verò opinio sit brevis, contemplatio verò debilis, et non peruenit ad propositum, impotentia sua peccatum inferat, neq; te putes errasse, sed seipsum, &c. Et Geber in Summa sua: Si igitur es trium perdidisti, nostra non attendes monita, qua in hoc loco tibi scripsimus, aperta et manifesta, non nos inique corrodas, nec nobis blasphemias inferas, sed tua imputa ignorantia et presumptioni, &c. Aristoteles primo. Metaphysica: **MAGIS IN SENTENDVM EST VERITATI, QVAM OPINIONI HOMINVM.** Idem in primo Topicorum: Loquendum est ut plures, sed sentiendum ut pauci. Idem quarto Ethicorum de Magnanimitate: Et curare debet magis veritatem, quam opinionem. Idem dicit eandem sententiam tertio de Somno et vigilia: Loquens de somno, & diuinatione, quasi in somnijs, & quia tales sophisticis operationibus solum adherent, postquam veritatem hanc unicam habere non possunt, receptas plures scripserunt, et composuerunt diuersas, ex diuersis sophisticas, omnes in alba tinctura

& vnde, de huius plus, & de illa minus, aut equaliter, & de
 ratione apponentes. Sequentes autem hac scripta, reperien-
 tes & operantes secundum ea inueniunt omnia erronea: &
 ex hoc libri magnorum philosophorum veridicorum erron-
 reputantur, cum tamen sint verissimi. Vnde Geber in *Sima-
 ma sua*, Capitulo de Negantibus artem, à datis eos valde vi-
 tuperat & blasphemat. Philosophi etiam huius artis, in libris
 suis, commixtiones multas scripserunt diuersas & falsas: &
 hac merito facere debuerunt, cum contrariorum eadem sit
 disciplina. Nam ad eundem artificem spectat tractare ver-
 tatem de subiecto suo & proprietatibus, & passionibus eius,
 & postmodum falsitatem, ita ut discreta veritate persequa-
 tur, & falsitas refutetur. Non enim potest quis verum perse-
 qui, nisi cognita falsitate, dantes intelligere, quòd quisquid
 dicunt, de istis pluralitatibus & diuersitatibus, sophisticum
 & falsum est, cum hac ars sit unica solum, ut supra osten-
 sum est. Scripserunt enim philosophi hac, cum versutis p-
 bolarum, vnum dicentes & aliud intelligentes, ut fatu-
 dicant, & à vero sequestrent: & y non intelligentes, op-
 tur iuxta sonum scripturae tantum, & in fine nil veritatis
 reperiunt, & mirantur: & post credentes bene agere, has re-
 prones mutant, & in infinitum multiplicat et extendunt. philo-
 phi autem vnu tantum modo voluit, et in illo oēs mutuo se intelligere.
 Et verè dico, sicut opinor, quòd si totam hanc artem, cum om-
 nibus necessarijs, practica tradere vellent, relinquendo omnes
 figuras, quòd in 6. vel 12. lineis scribere ipsam possent, quòd
 quare non fecerint, supra dilucidè satis enituit. Ex hactenus
 ergo habere possumus, quòd nemo ad finem & complemen-
 tum huius gloriose artis occultae accedet, per solum studium
 & librorum copiam, sed oportet ipsum habere ingenium na-
 turaliter profundissimum & excelsum, ut discernere sciat fi-
 guras, & analogias verborum, in suis significationibus va-
 rrys et multiplicib. Figura enim vnius et eiusdè verbi, erit in
 vno loco vnius significationis, & in alio loco contraria, ut di-
 cit.

cit. *Raps in lumine Luminum*, ubi loquitur de Elementis, unde *Morienus*: Sunt autem libri huius artis sub figura compositi omnes, quorum pars maior multum obscura videtur. Neque ferè nisi à suis compositoribus intelligi possunt, & qui per eius inquisitionem libros circuit, tardè ipsam reperiet. Et *Geber* Capitula ultimo Summa sua: Non desperet igitur doctrina filius, quia si illam quæret, illam inueniet, non doctrina, sed proprii motus indagazione natura: quoniam qui per se, & sua bonitatis industriam quarit scientiam, inueniet: qui verò per librorum insecutionem quasierit, tradisimè perueniet ad hanc artem praeiosissimam: quoniam nobis solis artem, per nos solos inuestigatam tradimus, & non alijs: verissimam tamen, & omnino certam, quia ars iuuatur ab ingenio, & ingenium ab arte similiter. Et *Lilium*: Hoc fideli memoria commendauit potius, quàm scriptura. Et ideo in ijs potius est visio quàm scriptura quærenda. Et *Expositor in Lumine luminũ*, Recurdo et cognoscendo naturã per teipsum inuenies: quia à philosophis non perpendes determinatum modum solutionis corporum. Ideo dixit *Auicenna*: Nobis itaque necessarium est, ut operationem hanc per nos ipsos inueniamus. Idem in eodem: Ista res fuerunt nobis nota ante experimentum, cum cogitatione subtili, vehementi & longa. Vnde *Geber*, Capitulo de preparatione Saturni: conqueritur & lamentatur de difficultate, quam habuit in acquirendo hanc artem, dicens: Propter hoc igitur & nos similiter in stuporem adducti, multi temporis spatio, sub desperationis umbraculo delitimus: redeuntés igitur in nos ipsos, nosmet torquentes, immensa cogitationum meditationis affectionibus respeximus, &c. Idem capitulo de modo administrationis solaris medicina: Et in hoc ordine completur arcanum praeiosissimum, quod est super omne huius mundi scientiarum arcanum, & thesaurus incomparabilis. & tu quidem exciteris ad illud, cum laboris instantia maxima, & cum diuturnitate meditationis immensa: cum illa enim inuenies, & sine illa non.

Postquam autem inquisitor inuestigauerit, quantum potest, tunc subijciat se operationi, inuestigata prius, ut cum errauerit, cognoscat errores suos. Tam magnū enim quid est, cognoscere errores suos in operatione, quod aliter non potest aliquis attingere veritatem, nec ipsam inuestigare. Ergo cum errauerit, redeat ad inuestigationem iterum, & post operetur iterum, nunquā tamen renuendo ac vilipendēdo inuestigationem: quia operando detegentur errores inuestigati prius, & veritati appropinquabit, & non aliter: & totiens operetur et inuestiget; quousque operis finem attingat, Deo volente. Si cut enim dubitans, potest inuestigare veritatem dubitanti, & non aliquis aliter: ita per inuestigationem operans & errans, reinuestigando potest veritatem inuenire. Vnde Rasis in libro 70. Præceptorum, libro ultimo. R̄sus alleuiabit tibi hoc opus, & ostendet tibi mirabilia suarum operationum, sed ille qui non habet vsum, aggrauabitur in hoc opere. Et ita accidit omni homini, qui ingreditur ad hoc magisterium, donec utatur eo. Item idem, libro Perfecti magisterij: Modici enim sine experientia nihil valet, sed experientia absque meditatione perficit, unde plus est experientia, quā Meditatio perquirenda.

Operatio autem hac, & cetera. Notandum, quod in hac gloriosissima arte, valde est necessaria operatio manuum, & intuitus visus. Operatio manuum propter auferenda superflua, quæ natura separat & mundificat toto tempore digestionis per ignem & sublimationis continuo, absq. interuallis magnis iuuando naturam: quia ipsa sola, & si superflua separaret, non tamen continuo: nisi iuuetur: nec illa superflua etiam auferre potest, sed solus artifex. Vnde dixit Socrates: Inquirite frigus Luna, & inuenietis calorem Solis, & utantur manus vestrae operibus, ut onera vobis alleuientur. Et Geber in Summa sua: Qui non habuerit sua completa organa, non poterit ad huius operis complementum per se deuenire: ut si cæcus fuerit, vel in extremis detruncatus, &c. Et de hoc Aristoteles

Aristoteles reprehendit Anaxagoram, 14. de Animalibus, qui dixit, Hominem esse prudentissimum animalium, propter habere manus, Aristoteles enim non intellexit eum, cum tamen uterque verum dicat diuersis respectibus. Sine manibus enim est impossibile, quenquam per se deuenire ad hanc summam prudentiam. Intuitus etiam visus est necessarius omnino, praesertim cum in fine decoctionis & sublimationis, ut ablati omnibus superfluis, videat artifex candorem mirabilem, & terribilem, & statim inueniat sibi requiem, post hanc consummationem laboris: tunc enim infrigidando Lunam, Sol occultatur in intimis eius, & oriens coniungetur occidenti, & caelum terra, secundum antiquos, & spirituale cum corporali. Vnde dicitur in Turba philosophorum: Scitote quod vos non tingitis purpureum colorem, nisi frigido. Et Hermes in 2. Cuius enim natura fuerit calida, si frigus eum inuenerit, non ei nocebit. Et Auicenna: Scias quod qui euaporauit totum, tunc bene operatus es in compositione, sed errasti in calcinatione. infrigida ergo ipsum, etc. Tunc enim manifestatur occultum, et occultatur manifestum infrigidando: Et hac infrigidatio fit cum requie, in qua requie nulla est operatio manuum, cum sit finis operationis, de qua dicit Morienus: Hac est dispositio illa, qua manibus perfici non potest, &c. Et dicit Pythagoras in Turba philosoph. Scitote, quod res, quam multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne socium consequitur, prout lapis magnetis consequitur ferrum, & multos facit apparere colores, &c. Quasi dicat, quod non egemus plus igne, sed frigido componimus spiritus & corpora. Prima operatio, qua fit cum manibus, est primus gradus operis, qui fit per sublimationem & mundationem. Secunda vero operatio, qua fit cum requie, & absque labore aliquo, est secundus gradus operis, qui fit per fixationem et permanentiam eius quod sublimatum et mundatum est: quia tunc agens cum introduct formam, imponit finem operi, et quiescit, et delectatur. Nam delectatio magis est in quiete quam in motu, ut di-

citur septimo Ethicorum. Operatio autem hac et experientia
 eget continua operatione manuum quasi, & intuitus visus
 in suis horis determinatis, ut artifex mundet elementa, & i-
 ipsa mundata videat & coniungat. Amplius animaduerten-
 dum est, hanc scientiam omnibus tam speculatiuis quàm pra-
 cticis, excepta Lege, in qua est salus anima, per diuinam reue-
 lationem ostensa nobiliorem esse. Ferè enim omnes, qui addi-
 scunt, tam in artibus quàm scientiis quibuscunque, faciunt
 propter aurum & argentum acquirendum: quia cum ijs om-
 nia necessaria acquiruntur. Ita quòd non addiscunt scientias
 & artes propter seipsas, scilicet propter inquisitionem verita-
 tis, quæ est intrinseca rei, scilicet propter intrinsecum, quod
 tamen acquiritur cum labore & fatigatione anima & corpo-
 ris plurima, & dolore, & seruitute, & obedientia, & quando-
 que cum toto hoc non acquiritur. Hac autem propter seipsam
 addiscitur: quia in ea est intrinsecum aurum & argentum,
 & non extrinsecum, & veritatis inquisitio, & semper acqui-
 ritur, & commiscetur hac scientia omnibus, et amicitur: hac
 autem per se separatur ab eis. Et quia est de nobili subiecto,
 cui omnia obediunt, & quod omnia suppeditat, ipsa est nobi-
 lis valde. Et quia modus eius tradendi & inuestigandi est fi-
 guratiuus, & diuinus totus, dicetur nobilis valde. Et quia fi-
 nis operationis eius est suprà rationem, dicetur nobilior. Cum
 ergo omne quòd est nobile, & propter se magis sit eligendum
 & concupiscendum, quàm quod est propter aliud & per ac-
 cidens, ideo quoad hoc, hac scientia omnes alias superat. Vnde
 Hermes in secundo septem Tractatum: Scias fili, quòd omnes
 sapientie, quæ in mundo sunt, huic nostræ sapientiæ subditæ
 sunt. hac namque in mirabilibus arcanis, quæ in ijs sunt ele-
 mentis finita est & consecuta. Et idem in libro primo: Omniū
 bonorum clauem; vobis philosophorum librum nuncupauit.
 Et idem in suis Secretis: Sicq; habebis gloriam claritatis to-
 tius mundi. Et idem in libro de Quindecim stellis & quin-
 decim herbis, & quindecim lapidibus, dicit: Quatuor sunt sci-
 entiarum

iarum scientia nobiles, scilicet, *Astrologia, Physica, Magica, & Alchemia*. Imò etiam propter nobilitatem suam, non patitur applicari alicui, nisi eius filius sit & haeres, sicut intellectus non patitur alicui applicari, nisi anima humana. Vnde bene doctus Rasis, libro Perfecti magisterij dicit: Si enim alius quàm eius filius hoc attentare præsumpserit, ut indignus penitus repulsam patietur, & se opus & impensam amisisse merito deplorabit. Ideo Morienus: Hac est scientia, qua inter alias maximè inquire debet, cum per ipsam ad aliam magis admirabilem peruenire possimus. Et quia ista scientia sic altissima & nobilissima est, ideo apud unumquemque sapientum, sagacissimè inquire debet, quamuis rarissimi sint, qui ipsius finem & complementum attingant. Vnde philosophus decimo de Animalibus: Magis enim concupiscimus scire modicum de rebus honorabilibus, & altissimis, etiam si topicè illud sciamus, quàm scire multum per certitudinem, de rebus minus nobilibus. Et idem insinuat primo de Anima: Ipsa enim ingenium nobilitat, & sublimat, & à captiuitate natura animæ & corpus liberat. Vnde Morienus laudans finem eius dicit: Utilitas huius artis duplex est. Nam & animam, dum rectè fit, felici iucunditate decorat, & corpus à paupertate & seruitute liberat. Et Plato iuxta finem Stollicarum dicit: Et qui cognouit propositum nostrum, & intentionem nostram, iam est philosophus, & ditatus est: & qui non cognouit dicta nostra, est in laqueis natura. Hac autem est lucerna sapientis in vita sua: sicut lumen lucens: filij autem natura in loco tenebroso vexantur, quibus non lucebit lucerna cum sint vacui ea. Et Morienus: Iterum vniuersi enim qui huius artis expertes sunt, quoquo miseria genere medici sunt, quòd enim faciunt, faciunt ut habeant res abundè, quas tamen sine hac arte adipisci non possunt. Rursus dicimus, hanc artem esse omnibus certiore: quia philosophi ipsius omnes concordant in unum, tam in parte speculatiua quàm practica, nec in aliquo sibi inuicem contradicunt, nec variant opiniones, se-

secundum rei veritatem, nec verba, sed solum secundum apparen-
 tiam, propter causas superius dictas, ita quod totalis con-
 uenientia omnium eorum ad unum & idem ostendit, eam
 esse omnibus certiore & veriore. In omnibus enim alijs,
 tam artibus quam scientijs plerumq; quantum ad id, de quo
 quarunt, variatur opiniones, & diuersantur, & contrarian-
 tur, & quandoque valide, tam in speculatiuis partibus, quam
 in practicis. Similiter tota operatio huius artis, vera & cer-
 ta, cum sit unica tantum, potest doceri & addisci in die una,
 imò in hora una ab aliquo sciente, absque inuestigatione &
 scientia, quòd in nulla scientia nec arte contingit. Non ta-
 men diceremus ipsum Alchemistam, cum ignoraret prin-
 cipia & causas, & intellectum figurarum, & sermonum alle-
 goricorum. Sicut enim turpe esset, aliquem ignarum docere
 hanc operationem perfectam: Sic derationabile esset ipsum
 dicere Alchemistam, propter operationem solum quam sci-
 ret. Vnde philosophus secundo Ethicorum: Non quicumque fa-
 cit grammaticalia vel musicalia, est Grammaticus vel Musi-
 cus. Scientia enim hac extollit intellectum ad diuina, & su-
 per naturam, & hoc in operatione verificatur, quod non fit in
 illo, sic solum docto, & ideo certissima est, et unica, et occulta,
 et caelestis, etc. Vnde Alexander: Demonstravi arcanum, ce-
 lesteq; patefeci scientiarum difficile, atque absconditum illu-
 minaui, perfectamq; scientiam regendi modum certificaui,
 alias tamen certitudines scientiarum ad inuicem, scilicet quae
 sit certior, et quae non assignat philosophus primo Posteriorum,
 Quae quamuis sint veraces, non tamen faciunt idcirco ad hoc
 propositum. Et hanc certitudinem ostendens Hermes in prin-
 cipio Secretorum suorum, dicit sic: Verum sine mendacio cer-
 tum, certissimū, verissimum: Quòd est superius est sicut quòd
 est inferius, et quod est inferius, est sicut quod est supe-
 rius, ad perpetrandum miracula rei
 vnius, et cetera.

C A P V T X I.

De fermento, & modis, & conditionibus, & proprietatibus eius, & conuersione, quam facit secundum philosophos huius artis.

Postquam narrauimus terminorum quorundam, & propositionum difficultium extraneorum modos faciliores secundum philosophos, per capitula ordinata, quibus fieri potest introitus ad hanc questionem inuestigandam, & artem veram esse cognoscendam: nunc difficillimos quosdam terminos per inuestigationem, exercitando expositione ad eandem intentionem aggrediamur, interponenda semper, cum fuerit expediens, auctoritatem ipsorum. De fermento igitur, sine quo ars Alchemia perfici & compleri non potest, occultissime et uelatis sermonibus tractauerunt, quoniam ipsum est de secretissimis terminis huius artis. Sicut igitur intelligimus, disseramus nunc. Apud philosophos fermentum dupliciter videtur dici: uno modo ipse lapis, ex suis Elementis compositus, & completus in comparatione ad metalla: Alio modo illud quod est perficiens lapidem, & ipsum complens. De primo modo dicimus, quod sicut fermentum pasta vincit pastam, & ad se conuertit semper, sic & hic lapis, conuertit ad se metalla reliqua. Et sicut una pars fermenti pasta, habet conuertere infinitas partes pasta, vicissim & non conuertit, sic & hic lapis habet conuertere plurimas partes metallorum ad se, & non conuertit. Et sicut pasta alteratur, & conuertitur ab eo quod sua natura est, & quod sumpsit originem ex ea, nec conuertitur à re extranea: simili modo metalla alterantur, et conuertuntur ab eo, quod sua natura est, & quod sumpsit originem ex eis, & non ab alia re extranea. Et sicut pasta non alterat nec conuertit aliam pastam ad se, nisi prius alteretur, & recipiat virtutem quandam additam, per quam recipit

potentiam alterandi, & conuertendi aliam pastam ad se: si-
 mili modo hic lapis non alterat, nec conuertit metalla ad se
 nisi prius alteretur, & conuertatur, & recipiat quandam na-
 turam additam, per quam habeat potentiam alterandi, &
 conuertendi metalla ad se. Vnde dicitur in Turba philosopho-
 rum, quòd non alterat, nisi prius alteretur, nec colorat, nisi
 prius coloretur, nec mutat, nisi prius mutetur. Et sicut fer-
 mentum recipit illam virtutem alterandi, conuertendi, &
 transmutandi aliam pastam à calore quodam occulto ibi de-
 coquente, per caliditatem aeris continentis, & digerente, &
 extrahente in actu de potentia materia, quod erat ibi in po-
 tentia: per quam virtutem conuertit aliam pastam in poten-
 tia existentem omnino ad se. Simili modo hic lapis recipit
 virtutem alterandi, conuertendi & transmutandi aliam
 pastam, omnia metalla à calore quodam, scilicet artis, coquen-
 te & digerente, & extrahente in actu de potentia materia
 virtutem illam, per quam metalla omnia ad se conuertit:
 quoniam sine colore non est digestio nec operatio, nec motus,
 ut dicit Theophilus. Veruntamen est sciendum, quòd est di-
 uersitas magna in hoc fermento & illo. Nam à pasta per ta-
 lem decoctionem nihilominus auferetur quando fermenta-
 tur, cum in ea nihil sit superflui. Sed in hoc oportet, ut per de-
 coctionem demantur partes superflue corrumpentes, sicut
 facit natura in decoctione auri, quibus demptis, dirigitur la-
 pis, & recipit tunc virtutem alterandi, & conuertendi, &
 transmutandi ex se solo, non ex alio, sicut patet in pasta, per
 ingenium valde extraneum, et profundum artis ministran-
 tis. Vnde Rasius libro Perfecti magisterij dicit, quòd omnia
 sunt in idipsum, scilicet calidum, frigidum, durum, molle, hu-
 midum, siccum, graue, leue, asperum et leue, etc. Et Auicen-
 na in fine sui tractatus: Hoc Elixir tingitur tinctura sua, et
 subiungitur oleo suo, et figitur calce sua, etc. Et Pythagoras in
 Turba philosophorum: Lapis noster proprio iaculo interficit
 seipsum, desponsat seipsum, soluit seipsum, calcinat seipsum,
 imbibit

imbibit seipsum, cibatur seipsum, imprægnatur seipsum, et parit se ipsum in una die, aut breuiori tempore, etc. Et Rasis libro Trium verborum: Huic lapid: nullus est similis in mundo: quia seipsum imprægnat, de seipso concipit, et seipsum parturit. Sicut igitur fermentum massæ, fit ex massâ, et omnem aliam massam ad se conuertit, sic et fermentum metallorum, fit ex eadem substantia metallorum, et omnia metalla ad se conuertit. Et cum metalla sint generata ex sulphure, et argento viuo: ergo et hoc fermentum generabitur ex eisdem. Et cum hoc fermentum conuertere debeat omnia metalla in aurum, et fit ex solo argento viuo purissimo, absque permanentia sulphuris generatum, ut infra expresse probabitur: ergo ex solo argento viuo hoc fermentum, siue hic lapis fieri debet per Alchemiam. Ex quibus liquide patet, quod hoc fermentum siue lapis, duplici de causa potest dici fermentum. Prima, quia sicut fermentum massæ, non fit nisi ex simili substantia, nõ ex extranea, per quam omnem massam ad se conuertit simili modo & hoc fit ex substantia metallorum, non ex extranea. Secunda, quia sicut fermentum massæ remanet idem quod prius, sed cum virtute conuertendi addita, omnem massam conuertit ad se, sic & hoc. Ex quo patet, quod argentum viuum fermentatum, & ad naturam fermenti conuersum, conuertat ad se omne liquabile sui generis, scilicet omne metallum, cum sint similis liquefactionis omnino, & ipsum argentum viuum. Et cum ipsius generatio proprie secundum materiam, fit ex argento viuo solo, sicut est aurum: ergo omnia conuertet in aurum. Sed aduertendum occurrit, quod conuersio metallorum per ipsum, ad substantiam auri est, non conuertere omnino ad se, sicut fermentum pastam. Et ratio est: quia tunc sequeretur, quod per ipsius conuersionem, nunquam haberemus aurum, nec aliud metallum: quia sicut tota pasta conuertitur ad naturam fermenti, & fit fermentum, sic & metalla omnia fierent lapis ille, siue fermentum. de hac autem conuersione, non curat Alchemia. Sed ego imaginor, quod conuersio metallo-

rum, per ipsum, sit reductio ipsorum, ad quoddam medium, scilicet in substantia, in colore, in digestionem, & in fusionem, & in sonoritatem: & per hanc talem conuersionem fiunt aurum. In substantia quidem, quia cum aurum habeat substantiam mediam in duritie & molitie inter omnia metalla, propter eius summam perfectionem: ita hic lapis conuertit & reducit omnia metalla ad illam substantiam mediam. In colore verò, quia quaedam sunt nigra, ut Saturnus & Mars: quaedam rubea ut Venus: quaedam alba, liuida, ut Iupiter: quaedam alba albedine vera, ut Luna: quaedam crocea, ut Sol. & hic color est medius omnium, ad quem hoc fermentum conuertit. In digestionem verò: nam omnis digestio fit per calidum: calidum autem comburens generauit Venerem & Martem: diminutum autem Saturnum & Iouem: Temperatum autem generauit Lunam & Solem, sed magis proprie Solem. Vnde Rasis: in libro 70. Præceptorum libro primo: Melius quod est in lapide, est digestio. & digestio quidem est aequalitas, & applicatio ad completum. In fusionem verò, quia Venus funditur cum difficultate: Mars autem non nisi ingeniose: Iupiter autem & Saturnus facile: Sol autem & Luna medio modo. Ad hoc autem medium conuertuntur per dictum fermentum. In Sonoritate verò, quia quaedam sunt muta in sono, ut Iupiter & Saturnus. Quaedam in sono acuta, ut Mars, & Venus, & Luna: Sol autem solus tenet medium. Ad quod per hunc lapidem reducuntur, sed in pondere & extensione sub malleo, omnia præexcellit propter sui ultimam perfectionem: quia ultima subtilitatio partium metallorum, & suorum principiorum, & uniformitas in substantia est tam magni ponderis, & aliarum conditionum, contrarium autem contrarij: Reductio autem talis fit, per ipsorum commixtionem, secundum determinata pondera. Et quauis lapis hic conuertat, quodammodo etiam conuertitur & patitur. In omni enim mixtione fit actio et passio mixtorum ad inuicem, & mutatio in quoddam tertium, quamuis ad eorum prædominetur secundum diuersam ipsorum

rum

rum proportionem, ut patet ex primo Perigeneseos.

Fermentum autem secundo modo, &c. Notandum est quod fermentum dicitur quasi feruentum à feruore, quia feruere, ebullire & excrefcere facit pastam, & habet substantiam unam per totum similem: & habet virtutem victricem, & dominantem, occultam & corrumpentem pastam, & substantiam & virtutem totius pasta, cui admiscetur in sui similitudinem conuersam. Vnde corrumpendo pastam, conuertit eam in similitudinem suam, rectificando & reducendo eam ad statum digniorem & meliorem. Cum igitur corpus, quod est occultum, in argento viuo philosophorum per Alchemiam, generatio habeat substantiam unam per totum similem, & conuertit in sui similitudinem totum illud argentum viuum dictum, cum ei miscetur per voluntatem artificis, & faciat ipsum feruere, ebullire et excrefcere secundum similitudinem quandam, propter virtutem suam occultam, victricem, & dominantem, et conuertentem, corrumpit, id est mortificat ipsum, rectificando & reducendo ad statum digniorem & meliorem. Ideo dignè nominatum est illud corpus fermentum. Argentum enim viuum, de se nihil valet. Cum autem cum illo suo corpore occulto mortificatur, retinetur cum eo semper, & vita viuut incorruptibili in aeternum, & cum suum corpus sit de natura solis, oportet quòd totum id conuertat ad naturam solis, & totum fiat fermentum, conuertens omnia in solem. Vnde Hermes in septimo. Scias quòd fermentum pasta, non sit nisi ex sua natura, ita similiter & fermentum auri, &c. Nos autem formam frumenti puram, aspersione aqua, manibus massando conglutinamus in massam, & fuit facta massa azyma. Post seruauimus hanc massam in vase vitri, et fuit fermentum in seipso, soluto à calore aeris cum calore intrinseco, et factum fuit fermentum per sui corruptionem, cum acetoso sapore, sine extrinsecare rei additione aliqua, in quinq; diebus. Et causa est, quia fermentum, compositum est diuersis virtutibus occultis in una substan-

ria. Fermentum secundo modo dictum est illud quod est lapidem perficiens, et ipsum complens, sine quo lapis philosophorum constare non potest. et hoc proprie est fermentum, in quo tota artis est difficultas. Hoc autem fermentum est occultum sensui, sed intellectui et rationi manifestum; et est corpus retinens animam: et tunc anima suas vires demonstrat, cum suo corpori est unita, quas sine unitione monstrare non potest. Cum igitur animam candidamortam, artifex visu perpendit, suo corpori eodem momento coniungat: nō enim potest anima sine suo corpore detineri: talis autem unio fit mediante spiritu, quia anima non potest vitam habere in corpore suo, nec perseverantiam, nisi per spiritum: & talis unio & coniunctio est finis operis. Neque est intelligendum quod hoc scilicet corpus, cui unitur, sit aliquid noui & extranei, quod ad latur, nisi quia quod erat occultum fit manifestum, & e converso: sicut patet in cera liquefacta, quando coagulatur, ita quod virtus corporis tam fortis est, quod anima de cetero in aeternum separari non potest. Vnde dicitur in Turba philosophorum, & in Lilio Miluiescindo, quod corpus habet maiorem vim fratribus suis, id est anima & spiritu. Et dicit Plato in Stellicis: Nō retinetur res, nisi à fortiore illa. Vnde sicut pasta absque fermento suo intrinseco, occulto, & non cum alieno, fermentari non potest: ita sine hoc corpore occulto, spiritali, lapis non potest fermentari, nec perfici, nec compleri, quamuis in rei veritate, ipse lapis secundum se totum, & secundum corpus, & secundum animam, & secundum spiritum semper sit idem secundum rem: sed secundum diuersas relationes, & intentiones philosophorum, dicunt ipsum esse nunc hoc, nunc illud. Et hoc voluit Plato, quando dixit, quod materia fuit infinitum, nisi forma sistat fluxum. Oportet enim quod corpus retineat animam, ne ipsa fluat. Et sicut intellexit Rosinus & antiqui primi, quando dixerunt: Omne corpus, quod animam inuenit, facile ipsam occupat. Et de hoc prophetauit quasi Plutodum iudicij, qui dixit in quarto Stellicarū,

&

& Hamech in commento scilicet: Oportet quòd coniungatur anima cum suo primo corpore, de quo fuit, & non cum alio, quod nisi feceris, deficies à proposito, sicut plures operantium, eo quòd ignorant hoc secretum. Et ideo Rasis in Lumine luminum, appellat hoc corpus spirituale occultum, quod est fermentum & forma, cum dicit: Non ingrediendi verò causa est, quia ipsum corpus est forma, spiritus verò materia, &c. Et verè subtiliter loquitur: quia sicut materia non habet esse absq. forma, sed totum esse suum & dependentia est à forma: ita anima, mediante spiritu, non potest esse in ipso lapide, nisi per corpus, quia eorum esse & perfectio dependet à corpore: ergo corpus est vinculum & forma eorum, quamvis sunt idem. Similiter iterum patet, quòd corpus sit forma: quia illud quòd disponit rem ultima dispositione, & ipsam complet: est forma specifica eius, sed corpus est huiusmodi, ut diximus: ergo, &c. Similiter cum omne compositum sit ex materia & forma, & ipse spiritus, id est virtus, sit materia: ergo corpus erit forma. Similiter cum fixum sit informans, tam lapidem quàm aurum, & sit de natura corporis: Mercurius autem sit qui figitur, & in formatur, & sit de natura spiritus, ergo corpus est forma. Et iterum; Quia quòd est principium totalis cognitionis alicuius rei, est forma specifica eius: sed ipsum corpus sic est, ut diximus: ergo, &c. Ideo notanter dixit Plato in primo Stellicarum: Cognitio corporum ac qualitatum; principium eorum est ex eo, quòd facit opus facile: Corpora namque dura, substantiva, aspera sunt & fortia, subtilia verò infirma & levia sunt, &c.

Hoc igitur corpus, &c. Notandum est, quòd antiqui philosophi huius artis, appellauerunt corpus omne illud, quòd secundum sui potentiam naturalem habet fixationem & permanentiam ad pugnam ignis, cum continua perseverantia; & super hoc habet potentiam retinendi secum in commixtione illud, quòd non est corpus, & est de sui natura. Incorporatum autem, siue non corpus, siue animam appellauerunt omne id, quòd secundum sui potentiam naturalem, non habet fixationem, nec

permanentiam ad pugnam ignis, sed euolatur, & euolat ab igne, & super hoc habet potentiam eleuandi in fumum corpus in eo occultum, quod est de sui natura. Et hoc est anima, de qua quidam philosophorum dixerunt, eam esse aerem: quidam ignem: quidam nubem: quidam vaporem incorporalissimum: quidam substantiam tenuissimam: quia secundum analogiam locuti sunt. Spiritum autem appellauerunt omne illud, quod subtiliatum, vel solutum, vel liquefactum ad ignem secundum sui potentiam naturalem, habet potentiam resoluedi corpus cum anima in vaporem, vel retinendi animam cum corpore ad pugnam ignis, ut non euaporent: quia spiritus cum equalis fuerit, facit corpus retinere animam: et cum fuerit fortis, facit animam separari à corpore, & cum corpore: quoniam sine spiritu nec anima cum corpore manet, nec à corpore separatur, cum sit ipsorum vinculum: Vna tamen & eadem res in subiecto est, habens omnes istas proprietates & operationes. Dum enim in liquefactione permanet, ratione subtilitatis dicitur spiritus sine quo spiritu non potest fieri generatio anima & corporis, nec coniunctio anima & corporis. Vnde in toto magisterio dominatur spiritus in actu, usque quo generetur anima & corpus. dum autem volare potest ab igne, dicitur anima: dum autem manere potest in igne, et perseverare, dicitur corpus. Si igitur tempore generationis, anima steterit in igne, & preualuerint vires per vim spiritus, tunc volat ab igne, & trahit secum corpus ad volatum, & permanet operans vacuus à proposito, & expectat quod iam venit, & iam recessit, & nunquam de cetero est venturum, & videtur ei mirabile. Si enim preualuerint vires corporis, tunc super vires anima per aequalitatem spiritus, conuersum de actu in habitum, tunc corpus retinet animam omnino, nec vnquam habet anima vim fugiendi ab igne, & operans tunc habet propositum, quod habuerunt tunc antiqui: & tunc spiritus permanet cum eis semper, quandoque in actu, quandoque in habitu: quod totum recipitur ex verbis Platonis

tonis in Turba philosophorum, & in Stellicis, ex verbis Senio-
 ris, & Haly, & Rasis, & aliorum omnium. Quia igitur hoc
 corpus perficit & retinet animam, & dat esse sibi & toti ope-
 ri, & anima in hoc corpore suas vires demonstrat, & per spiri-
 tum sit hoc totum, ideo dignè, quamuis metaphoricè dixerūt,
 corpus formam esse. Vnum igitur & idem secundum substan-
 tias, quandoque dicitur spiritus, quandoque anima, quando-
 que corpus diuersis respectibus. Alia igitur est consideratio
 spiritus, animæ, et corporis, quo ad philosophum Alchemistam:
 & alia quo ad naturalem philosophum & Metaphysicum. Imò
 valde diuersa subtiliter speculanti. Et sciatis similiter,
 quòd spiritus procedit equaliter ab utroque necessario. Hoc
 igitur corpus est, quod est forma, & fermentum, & perfectio,
 & tinctura, quam philosophi quasiuerunt, & est solet aurum
 philosophorum, quod est album in actū, & rubeum in poten-
 tia: & album est imperfectum, & perficitur rubedine, & non
 alio, ut dicitur in Turba philosophorum. Et hoc est quod dixit
 Rosinus, scilicet, Sol albus est apparitione, rubeus verò experi-
 mento. Et Anaxagoras dixit Solem esse lapidem rubeum ar-
 dentem, anima autem cui iungitur sol spiritu mediante, est
 alba, & est de natura luna, & dicitur argentum viuum phi-
 losophorum. Et ideo nunc patet veritas eius, quod dicit Her-
 mes, scilicet quod sine rubeo lapide nulla sit verax tinctura.
 Et patet veritas eius, quod dicit Morienus, scilicet, Quòd ad
 effectum non perueniūt, donec Sol & Luna in unum corpus
 redigantur, quod antè Dei præceptum euenire non potest. Et
 patet etiam, quomodo sine Sole ars Alchemia non perficitur,
 nec completur: quoniam ipsum est verum fermentum, tam
 Solis quàm Luna. Et patet veritas eius, quod dicit Rasis in
 Lumine luminum, scilicet rubicundus seruus, candidam du-
 xit uxore. Et similiter eius quòd dicit alibi, scilicet, Nisi quis
 ruborem cum candore adiiciat, & introducat etiam quod cū
 labore & expectatione parauit, ad ruboris fulgorem accede-
 re non potest. Et patet similiter, quomodo duplex est aurum

unum album & aliud rubeum, de quibus dixit Rosinus: *Tu autem, nisi aurum in aurum ponas, nihil habes.* Et de hoc auro albo, dicit Rasis libro Perfecti magisterij, quod ipsum est corpus neutrum: quia nec agrum nec sanum. & hoc aurum album est argentum viuum, de quo dicit Geber, capitulo de Argento viuo, quod nullum metallorum submergitur in ipso nisi sol, & quod est medium coniungendi tincturas. Et iterum de hoc sole & argento viuo dicit, Capitulo de Natura Solis: Cum ipso similiter commiscantur spiritus, & figuntur per ipsum maximo ingenio, quod non peruenit ad artificem dura ceruicis, &c. Quae verba videntur plana, sed sunt valde deceptoria. Et quod hoc sit verè fermentum, videtur velle Hermes in 7. qui dicit: Et notandum quod fermentum confectio nem dealbat, combustionem inhihet, tincturam continet ne fugiant, corpora leuificat, & se inuicem ingredit facit, & coniungi, quod finis est operum, &c. Et Morienus: Fermentum auri aurum est, sicut fermentum pasta pasta est. Ex quibus omnibus liquide patet, quomodo Sol & Luna sunt eiusdem natura, & quod Luna praecedit Solē, & ordinatur ad ipsum: & quomodo sol est occultus in luna, & quomodo de ventre luna sol extrahitur. Ideo dixit Senior, quod sol est oriens in Luna crescente. Et Zeno in Turba philosophorum: Scitote omnes huius artis inuestigatores, quod nisi dealbetis, non potestis rubeum facere, eo quod due natura nihil aliud sunt quā rubeum & album, & de albo fit rubeum & album. Et Dardanus in eodem: Sciatis firmissimè, quod si paupum auri in compositione ponatur, exiet tinctura, potens, candida. Et Alfridus in eodem: Scitote quod totius operis initium est dealbatio, cui succedit rubor, postquam est operis perfectio. Vnde dicit Libium, quod spiritus & anima nunquam uniuntur vero modo, nisi in albo colore. Eadem enim sunt res, quae dealbāt & rubificant, intus & extra, ut idem in eodem dicit. Et quia hoc totum, scilicet corpus et anima, simul unita per spiritum, est de sola natura auri: ergo quicquid conuertet, penitus conuer-

uertet ad naturam auri: quia, quamuis hac tota massa sit in fine primi magisterij & primi gradus, alba propter naturam luna tunc apparentem, attamen quia sole est ibi occultus, & situt dominans, cum sit fermentum, facit illam massam in potentia propinquissima rubeam in secundo magisterio & gradu. In magisterio autem tertio, quod est gradus tertius, & decoctio secunda & ultima fermentum dominatur in actu, & conuertit totam illam massam in naturam rubedinis, actua-lem, talem ut est in croco, ut dicit Zeno & Rasis & Lilium, &c. Amplius dicimus, quod hoc fermentum est illud forte & fortissimum, quod omnia vincit & ad se conuertit. Et hoc est veritas, occultata à poetis in fabula Gorgonis, quæ dicit, quod omnes respicientes se conuertebat in lapides. Et hac imago lutea, quæ semper durefcit in igne, & imago cerea, quæ in eodem igne liquefcit, quas Vergilius describit in Bucolicis. Et hæc est fabula Prothei, qui dicitur Deus Marinus, quem Vergilius describit in quarto Georgicorum, qui si capiatur quando dormit, dat responsa de omnibus presentibus, præteritis & futuris, scilicet quando capitur, transmutat se in omnes formas extraneas & mirabiles: Ita ut nunc fiat sus horridus, nunc serpens, nunc leo, nunc fluuius, nunc det terribile sonum, & sic de alijs, ut te illudat, & eum non cognoscas, & ipsum dimittas: sed quanto magis se transformat, tanto vinculis magis retinetur, quousque reuertatur in illam formam, in qua inuenisti eum dormientem. & Arisleus hoc modo cepit & tenuit ipsum, ut ibi dicitur, &c. Minerva secundum poetæ dicitur Dea sapientia maximè, & armorum & lanificiorum, in cuius pectore celatū est caput Gorgonis, & in ea est omnis mirabilis sapientia, quæ confundit & superat omnes alios sapientes, & imperitos in lapides et saxa conuertit, quæ aliter dicitur Tritonia. Gorgones autem secundum poetæ tres fuerunt in extrema Africa circa montem Athlætē: quæ omnes dicuntur unum solum oculum habuisse, & nomina eorum sunt Stenio, Euryale, Medusa. Et hæc est fabula Aenea,

quam describit Vergilius in sexto Aeneidos, qui iuit cum Sybilla Cumæa ad accipiendum ramum aureum infernalem; quem nemo accedens accipere potest viribus aliquibus; sed solum si fata eum vocent, quem praenunero quilibet accipiens, Proserpina uxori Plutonis presentare debet. quo ramus ablato, semper immediate virescit alter. & sic potest omnia infernaliter videre secreta, ut ibi dicitur: Et hæc est fabula Ovidij in Metamorphosi de Phaeronte, qui super radium solis, per foramen domus ingredientem, orationibus coagulatum, ambulavit, & gressus est usque ad cælum ad Solem patrem suum, qui incepit regere currum Solis cum equis suis, qui nimum appropinquas terra, combussit eam. &c. Et hoc est fabula eiusdem de edificio perplexo, quod dicitur Labyrinthus, in insula Cresi, cuius unus est introitus, & idem exitus secundum veritatem: multiplex autem secundum falsitatem, in quo Minotaurus morabatur, qui deuorabat gentes, in cuius ore massa plurima, de sepe, & de cera vicissim per Theseum proiecta sunt, qua inuiscentes dentes eius, & vires dentium obtundentes per ipsum interfectus est armis. Et hoc est fabula eiusdem illius senis, volentis reiuuescere, quem Medea docuit, membra sua omnia anatomia diuidi, & decoqui in aqua, usque ad perfectam decoctionem integrè, & non ultra, & tunc membra omnia in suis locis glutinarentur, & esset factus iuuenis: sed cum custos dormiret, in complemento decoctionis integræ, resoluta sunt omnia membra in fumum & non reuiuiscit, &c. Et hoc est aurum in Ouidio occultatum. Et serpens quem interfecit Iason, cuius dentes seminavit, & germinabat homines armatos. Et hoc est fabula de mora, quæ cum primitus essent alba, facta sunt nigra & rubra, propter effusionem sanguinis Pyrami, qui amore Tisba, quam credidit à seris interfectam, frænea se interfecit, iuxta arborem moriferam. Et breuiter, hoc est omnis transformatio extranea, & impossibilis, quam fabulatori ipsi narrant. Rursus mirum dicimus, quod isti sapientes Poetæ, scilicet Vergilius & Ovidius,

vidius, assumpserunt pro materia principali & manifesta suorum librorum, historias quasdam veraces, quibus intermiscuerunt historias fictas, & fabulas mirandas, & extraneas auditui, quod quidem concessum est eis, quamuis non vera dicant. De quibus philosophus primo *Metaphysica* dicit, quod fabule compositae sunt ex miris, & in ijs historijs & fabulis, hanc artem interseruerunt mysticè cum ornatu loquendi, pro principali materia & occulta, ut solis intelligentibus, eorum occultum propositum patefiat: quia ut prius dictum est, hac scientia, cum omnibus quae dici & fieri possunt, est *Mystica*. Quidam verò posteriores ipsorum, materiā principalem manifestam, solam verbis pictis, ornatis & fictis habentes, aut eam tropicè ad moralitatē corporis & animae humanae contrahentes, principalem autem materiam occultā & verā ignorantes, omnino exposuerunt illorū dicta, & easdem fabulas, & alias similes narrauerunt, & de radice occulta nil gustauerunt. Et sic vicissim continuò faciunt consequentes, & poetarū nomina sibi falsò mendicauerunt. Poemata quippe, quamuis ficta sint, tamē semper veritatē occultam quandā propriā existentē in mente poetae, fundamentū habent ita, ut ex poematibus veritas occulta, à sapientibus solis possit discerni. Aliter enim nō poemata nec figmenta, sed fatuitates potius iudicarentur, & omne quidē poema, & omnis figura extenditur ad plurima significata. Quapropter quibusdā libuit, hoc secretū in historijs & fabulis occultare & operire, quibusdā autē in diuinis narrationibus, quibusdā in alijs scientijs & artibus, quibusdā in terminis proprijs & sibi similibus, cum sit possibile omnibus, quod quidē secretum, quocunque modo traditū sit, est difficile valde. Unde dixit *Morienus*: Quod philosophi omnes, passim in libris suis eam tetigerunt. Opinati sunt quidam quærentes artem, & quam pluri mittere opinantur, quod fermentū sit aliud, & aliter dictum. Dicunt enim, quod per magisterium *Alchemia*, ex argento viuo, aut alia re, fit lapis philosophorum completus:

quia lapis est fermentum, non in compositione ad metalla imperfecta, nec secundum illam intentionem, quam diximus, sed ad comparationem eius, quod est sui generis: & est illud, ex quo generatum est, quicquid sit illud. Unde sicut fermentum masse conuertit ad se continuo in infinitum illud quod est sui generis, & ob hoc dicitur fermentum: & per hunc modum, quod nunquam deficit iste lapis, dicunt, ita quod minima pars eius extendit semper in infinitum. Et hoc confirmat autoritatibus. Dicit enim Plato in quarto Stellicarum: Superfluum est apud operantes hanc scientiam: quia qui parauit semel hoc opus, ditatus est ab iteratione operis. Hoc autem non videtur illi, qui non est peritus in ijs scientijs superiorum, &c. Idem ibidem: Oportet quod spiritus coniungatur cum corpore, de quo fuit principium operationis, et diues sit operans, per hunc effectum spiritus, sine hoc quod iterat opus, velut qui attrahit ignem a lapide, diues est ab igne superfluo, quamdiu ignem habet, nec desinit augmentari & multiplicari sine termino, ita quod afficitur radio operans, et oportebit ipsum derelinquere partem. Et Rasis in primo 70. Præceptorum: Qui semel perficit opus, ditatus est. Et idem in libro Perfecti magisterij, neq; indigebis huius rei iteratione, ex quo ipsam semel recte peregeris. Ego autem rationabiliter non possum imaginari illud, sed solum illud, quod prius narratum est. Et ratio est, quia non ex aliqua alia refit hoc fermentum, quam ex substantia illa, de qua est aurum, ut infra probabitur. Et quia aurum est ex solo argento viuo: ergo totum argentum viuum, quod conuerteret, fieret tale fermentum, & non aurum. Similiter cum imperfecta metalla sint ex eadem substantia, ex qua est aurum, quamuis impura, tunc eorum conuersio esset semper in fermentum, & nunquam in aurum vel argentum. De tali autem conuersione non curat Alchemia: Vltimus enim finis intentus est generare aurum: hoc enim in consideratione est primum, in opere vero vltimum. Unde Geber, ubi loquitur de numero decimo Medicinarum,

ponit

ponit, quòd per hunc lapidem conuertitur argentum viuum in aurum, & omne metallum: similiter omnis philosophus. Igitur lapis iste non dicitur fermentum secundum modum quem dicunt. Ad illud autem quod dicit Plato, & Hamec, & Rasis, dicimus, quòd ipsorum dicta non intelliguntur iuxta sonum litera. Nam qui errat in opere experiendo, eget reiteratione secundo & tertio, & totiens, quousque quod appetit comprehendat. Vt ibi dicit Rasis: Cum autem semel perfecerit, non eget reiteratione illa, sed perfectionis: quia aliter reiterat perfectus & imperfectus in opere. Voluit ergo, quòd postquam opus semel rectè peregeris, et cognitione conditionum omnium & circumstantiarum, quòd tu es diues ratione cognitionis: quia potes reiterare quoties vis sine fallacia, & ideo non egere reiteratione huius rei ratione cognitionis, cum ipsa sit infinita, neque ratione probationis, sed sit ratione operis. Vnde dicit Thabit ad Hamec, tanquam discipulus ad Doctorem, in commento proemij Stellicarum: Scientia namque tua philosophi, est infinita, & opus terminatum termino, & tempore terminato. Et Rasis in Lumine luminum, & Expositor: Non nisi semel leges lapide, id est, ut cognoscas eius pondera. Et Rasis in eodem: Si pulueris preparatio semel cognita sit, secunda non eget iteratione: id est si pondus semel cognitum sit, denuò iterari recusat. Vnde Morienus: Hoc quod nos de eius principali substantia atque materia iam sepe probauimus, explicabo. Ecce quia cognitio & scientia huius rei infinita videtur, sed operatio pluries reiterata & finita. Ad quid vellent etiam philosophi pluribus vicibus operari, si hoc esset fermentum? esset enim perditio temporis. Vnde sciendum, quòd cum operans in decoctione sua & putrefactione, peruenerit ad finem primi gradus, in quo apparet color primus & simplex, post antecessorem omnium aliorum colorum, qui color est albus, tempore maturationis apparens, tunc statim incipit secundus gradus operis, & hic secundus gradus est fermentum, & fermentatio massa: tunc enim elementa omnia debent aquali-

ponderari & commisceri, & non palpari, cum sint facta in illo colore simplicia, & mundissima: & cum comixta sunt, facta sunt perpetua super ignem, & operans factus est diues, nunc per hunc affectum, neque eget reiteratione illius effectus, in illo magisterio, sed cognitione semper, ut alias reiteret quando vult nouum opus. Quod si tunc coniungat elementa, euanescent ab igne propter vim spiritus, & rei volatilis dominantis, & sit pauper, cum perdat diuitias acquisitas. Vnde hanc difficultatem inquirendi, & inueniendi fermentum infinitum insinuans Geber libro Spoliationum, Capite de auro & perditione operis in hora una, & inuentionis, dicit sic: Et sciatis, quod nisi posueritis leuamentum, amittitis totam perfectionem. & haec est clauis omnium philosophorum, &c.

Hermes etiam idem dicit Capite septimo sic: Negligentia vero ex mala opinione de eo, id est fermento, opera corrumpuntur. Et idem in suis Secretis dicit: Haec est totius fortitudinis fortitudo fortis. Et Haly in suis Secretis dicit: Et vade cito: quia cito euanescent: & qui nesciuerit, & non fecerit, non certificabitur, quando nascetur, iam parauit se morti, & pecuniam suam perditioni. Et idem ibidem: Qui hunc lapidem honoratum, cum germinauerit non inueniet, non surget alius loco suo. Et Plato in quarto Stellicarum: Caue ne in patrefactione peruanias ad terminum nouum: si rem contraxerit opus in solutione, moram fortasse augmentabitur in corruptione, unde caue ab hoc, etc. Idem in eodem: Ditatus est operans ab eo quod retinetur, cum peruenit ad terminum, in quo nihil potest videri subtilius: non tamen sum fideiusor, de defectu & diminutione, quoniam est in loco multorum accidentium & defectuum, ita quod potest esse, & cum saluatione, & cum errore, &c. Et Rasis libro septimo Praeceptorum libro sexagesimo sexto: Hoc est in conuersione rerum ad suas naturas, & conuersione occultorum ad manifesta, & manifesta ad occulta. Idem in l b. Ducatus de septem conuenit ut colligant lapidem in diebus suis. Et Milneycandus dicit: quomodo

est, quod putrefactio fuit eius cibi & vitæ: deinde facta est eius mors & ruina? Et ipsa tunc respondet per exemplum factus in matrice. Et hoc est quod voluit etiam Pythagoras & Heraclitus, & alij antiqui, scilicet quod omnia sunt in continuo fluxu, & tam cito-velociter vniuntur, ut nulla natura permanentis aliquo tempore sit fixa in rebus, sed continuo & subito permutetur. Nonne videmus in ijs quæ per artem coquantur, quæ nostre subiacent voluntati, ut panis, & confectiones de melle, et de zuccaro, solida substantia, cum fuerint in complemento suæ decoctionis, perfectæ sunt, & ab igne remouenda sunt. & si ulterius coquantur, comburuntur & destruantur, quamuis completa & perfectæ sint: neque eget homo reiteratione illius decoctionis perfectæ in illo opere. Vnde Haly adducit nobis exemplum de sapone, quoniam habet terminum decoctionis perfectæ, quem si artifex transgreditur, corrumpit ipsum, quamuis non sit totalis similitudo. Ex quibus liquide patet, quod oportet artificem continuo esse vigilem cum fuerit in opere, ut cum peruenierit ad gradum primum illius perfectæ decoctionis, in quo subtilius non potest videri, ibi permaneat: quia voluntas perficit secundum gradum, & corrumpit primo, & reiteratione eius non eget, si recte peregerit & dilatus est, imò si reiterare vellet, non posset. Quod si ulterius transcendat, euanescit opus: quia summa volatilis, quæ est de natura spiritus, superat summam fixi, quæ est fermentum, propter vim caloris ignis: & sic euanescent omnia elementa. Quicunque ergo tunc per compositionem sciuerit concordare & pacificare elementa, cum sint contraria, perficiet opus, & faciet mira, & non aliter. Ideo dixit Rosinus: Miror philosophi, qualiter ignem & aquam sibi ipsis placabiles esse fecerint, quousque in regimine simul habitauerunt. & tunc philosophi eorum partem notificare deterriti sunt, & idem dicir Morienus. Vide ergo, ne radicem hanc prætereas, ne aliquam eius quæras mutationem, &c. Vnde pulchre dixit Plato in Stelligis, scilicet, Circuui tres calos, calum a-

anima, cælum anima, et cælum intelligentia: cumq; voluisssem ingredi ad altius, prohibuit me propositio naturalis, & inspirauit mihi intelligentiam, quod non est iter ulterius. dixi ergo: Cognosco id quod circuiui & intelligo illud, quod non circumeo per hoc quod acquisiui per gyrum, & circuitum trium cælorum, & si fuisset ulterius ambulare, abij: spem verò ex diminutione, hoc accidit non ex negligentia, &c. Idem in eodẽ: Ne quaras voluntatem complementi: quia hic ducit ad remotionem remotam, & hac species actionis est de fortioribus passionibus anima, &c.

Causa quippe eius, &c. Notandum quòd operationes caloris in generatione & corruptione, in quantum calor, non sunt determinata nec ordinata ad aliquem unum finem determinatum & manifestum, nisi in quantum calor regitur ab anima vel intelligentia: quoniam calor est instrumentũ anima, & omne agens suum instrumentum mensurat ut introducat formam: per calorem autem intelligo eum, qui est in actu, ut in animalibus habentibus ipsum in actu, aut potentia & virtute: ut in vegetabilibus & mineralibus: & animalibus habentibus ipsum modo simili. & iste calor est elementalis & cælestis, confusus inmixtus. Vnde philosophus secundo Physicorum dixit: Homo generat hominem & sol: quia sine isto duplici calore, non fit generatio. Mensuratur autem iste calor quantitate, qualitate & tempore ab anima, vel ab intelligentia, vel ab utroque in omnibus naturalibus, ad aliquem unum finem determinatum, in quo est acquisitio forma. Cum igitur ars Alchemia sit sequela nature, & operetur cum calore actu, scilicet ignis, oportet necessariò, quòd anima artificis modifcet & mensuret illum calorem quantitate, qualitate & tempore, usque ad finem quandam determinatum ad formam adipiscendam: quia semper determinatum tempus est inter agens & patiens, in quo introducit formam, quod si artificis anima sic non mensurat, sed continet calorem ignis ultra terminum, tunc ignis necessariò destruet

struet formam, quam fecit propter immensurationem. Hoc autem satis patet sic: quia ignis actio est infinita, & omne quod efficit, de se destruit: sed anima artificis mensurans ipsum, imponit sibi finem quando vult, & conseruat, quod generauit ignis: & de cetero in igne poterit conseruari in infinitum, absque aliqua mensuratione ignis facta ab artifice, quod est mirabile: quia igne gaudet, sicut res qualibet inanimata, in loco proprio sua generationis. Vnde philosophus nono Metaphysica dicit: Quod potentia irrationabilis, est determinata ad unum tantum, & exit in actu existente, presente passiuo disposito ut ignis ad combustibile: potentia autem rationalis se habet ad contraria, & exit in actu in alterum per appetitum sensituum, vel rationalem, presente passiuo disposito, & facit in eo quod vult, siue quod desiderat. Et propter hoc dixit Pythagoras, Hominem esse mensuram omnium rerum, ut recitat philosophus undecimo Metaphysica: Quapropter veraciter dicimus, quod natura est, qua regit opus huius artis per decoctionem in igne suo & vase proprio, prout regitur a celestibus usque ad finem operis, & ultra. Voluntas autem est libera, & debet regere & modificare naturam in fine operis, ut non transcendat ultra: quia voluntas regendo naturam debet trahere ad se naturam, sed si voluntas trahitur à natura, & inclinatur ad eam naturam, transcendet finem operis, & ipsum destruet, quod omnino ab omnibus prohibitum esse videtur. Ad huc opera natura planius scrutando dicemus, quod sicut natura agit propter finem, sic & ars: finis autem natura est introductio forma in propria & conuenienti materia cum fuerit in vltima dispositione, per actionem agentis instrumentalis, directi ab ipsa natura, quod est calor appropriatus, & tunc operi finem imponit. Cum igitur per ingenium & sapientiam artificis, fuerit ortum & generatum argentum viuum philosophorum, quod est materia disposita vltima dispositione ad formam, per actionem agentis instrumentalis, scilicet ignis, directi ab anima artificis: ergo oportet

quòd deformetur tunc, & operi finem imponat, cum finis intentionis artis & natura fuerit generare tale argentum viuum, habile ad talem informationem, scilicet auri vel elixir, siue lapidis philosophorum: anima autem artificis aequipollet nature in hoc: frustra ergo in desperatione laborat, qui ultra laborat, cum labores contra naturam, & contra natura intentionem & artis. Et hoc est quod posuit Parmenides & Melissus, qui posuerunt principia natura esse solum unū & immobile, ut dictum est. Causa quippe eius, quod dictum est, videtur mihi, quòd in fine perfectæ decoctionis & putrefactionis, natura generat ministrante arte materia simplicem, nudam, non coniunctam formæ suæ, quam antiqui vocauerunt materiam primam, propter similitudinem cum materia prima mundi, antequam informaretur, de qua dicit Plato in tertio Tymeï, Quòd cum materiam primam imaginamur, patimur velut somniantes: & eget hac materia coniunctione cum forma sua, quæ est fermentum, quod quidem fermentum occultum est in gremio eius, quæ coniunctio debet fieri statim in ortu materia, ut materia permaneat, & perseueret: natura enim sola hanc coniunctionem facere non potest: quia actio natura est continuò cum igne, & actio ignis est infinita, ut dicitur secundo de Anima: & est irrationabilis. Similiter, ut dicitur secundo peri Herminias: & sic natura, continuò agendo destruit quicquid perfecit: sed artis sapientia, tunc ipsa coniungit, post completam actionem natura, faciendo naturam ab actione desistere. Ideo artifex tunc ab operatione & vigilia est totaliter absolutus, & potest quiescere. Unde dixit Socrates in Turba philosophorum de Coniunctione: Ei autem (Ci, id est, plumbo, quod est fermentum corpus) notò, nil aliud est, quàm mulierum opus, et ludus puerorum, etc. Non enim artifex plus laboris eget occupatione illius, sed debet ab eo quiescere, aut quicumque vult agere, ab hoc magisterio. Propter hæc, coniunctio est res facilima. Ideo Rasis in 66. 70. Præceptorum dicit: Coniunctio verò mercurij cum vitro,

pro difficili est ad inueniendum, non tamen est res facilior in mundo. Et Rasis in Lumine luminum: Sola custodia totum complet negocium. Sic enim elementa tunc coniunguntur & perpetuantur, propter vim fermenti. Vnde dixit Morienus: Et in hora coniunctionis maxima mirabilia apparebunt. Et sicut elementorum ablutio & depuratio fit propter praesentiam ignis, sic post eorum abluitionem, coniunctio & perpetuatio, & fermentatio fit tunc propter ipsius al sentiam. Vnde Rasis in libro trium Veriorum: Et hoc fit virtute Dei, temperamento ignis, & moderantia terminorum ignis. Et Morienus: Eius ignis est tota huius rei vera ac perfecta probatio. Et Plato in tertio Stellæ caræ: Igneitas contrariatur in hora coagulationis. Et idem in libro Sanationum: Commodum & incommodum huius rei, peruenit à commodo & incommodo ignis. Et quamuis hoc dictum sit extraneum & mirandum, scilicet quòd natura generat materiam simplicem informem, non coniunctam sua forma, attamen est verum secundum antiquos, sed similitudinarium. Et philosophus in sexto de Animalibus simili verbo mirando utitur: ubi ostendit, quòd anima vegetatiua & sensitiua dantur ab intrinseco materia, intellectus ab extrinseco. Vnde dicit ipse sic ibi: Corpus spermatis, cum quo exit semen, spiritus est, qui est virtus principij anima, est separatum à corpore, id est materia, & est res diuina: & tale dicitur intellectus, & iste spiritus non separatur à spermate, &c. Ecce quòd ponit sperma separatum à corpore, quamuis in rei veritate non sit separatum, neque esse possit. Intelligendum est ergo, corpus spermatis separatum à corpore, non quia non sit in materia spermatis, sed quia est ibi quoddam occultum, non eductum de materia spermatis, sed ab extrinseco datum, quod est intellectus, ad cuius nutum, id est potestatem, cuius spermatis sic spiritualiter disponitur. Eodem modo est hic intelligendum, sed secundum analogiam, cum tota traditio artis istius sit analoga & typica. Amplius sciendum est, quòd hoc tempus fermenti & fermentandi massam,

est tempus in quo germinat lapis: quia oritur sicut germinatio, ut dicit Haly & Plato, & omnis alter. Et quia germinatio proprie est vegetabilium, & reditio rei post corruptionem ad id quod erat tempore praefinito, ideo cum hic lapis quasi germinet redeundo ad id quod erat, similabitur quasi vegetabilibus. Cum igitur esset in principio argentum viuum coagulatum: ergo quando orietur argentum vinum per decoctionem, tunc germinauit: sed cum sit liquefactum per decoctionem, oportet ut tunc coaguletur: & hac congelatio fit cum fermento sine corpore suo, quod est idem. Et hac proprie est Alchemia instrumentaliter. Vnde Lilius definiens Alchemiam, sic dicit: Alchemia est substantia corporea, ex vno & per vnum composita, &c. Hanc autem in commento primi Stelli carum dicit: Nos utimur ingenio cum subtilitate preparationis, secundum possibilitatem ingenij quae fieri potest in hoc mundo, ut erigatur res vna. & eadem, quae fuit in principio, vacua tamen ab alterationibus suis contrarijs, &c. Et Rasis in Lumine luminum: Qua seminauerit homo, hac metet. Idem ibidem: Omne semen in terra proiectum, proprio generi correspondet. Quid si diuersa generis genera adinuicem mixta sint, unumquodque proprium exprimit genus, &c. Idem in libro 70. Praceptorum, in libro Ducatus: Scias quod fiducia philosophorum in Capitulo Maiore, est secundum duas res, quibus iungitur tertia: & sunt diuidere naturas lapidum, & mundare eas singulariter & tornare eos lapides, &c. Et hoc est quod dicit Senior scilicet: Ex paucitate aequitatis ignorantium esset, si dicerem, quis peperit homines, aut grana tritici fructificant galbanos, aut palma portat mala granata, aut volatilia parturiunt pisces: Non enim generant res, nisi sibi similia, nec fructificant res, nisi fructus suos, &c. Idem ibidem: Mineralia non nutriuntur ut exeant à radice sua, sed redeunt ad id ex quo fuerunt, nec conuertuntur ex hoc ad aliud: & qui aliud, dicit, falsum dicit. Et Rosinus: Inspicite seminatores, qui seminant, quid eis exiet. Et Hermes in quarto:

Ex

Ex homine non fit nisi sibi simile: nec ex volatilibus nisi similia: nec ex tauro vel leone nisi sibi simile. Et si aliqua creaturarum concumbat cum altera diuersa, procedit quod non est simile, nec uni, nec aliteri, nec priori. Et Dyomedes in Turba philosophorum: Non exit ex homine nisi homo, neque ex brutis animalibus nisi sibi similia: sic etiam ex volatilibus, nec piscibus, nisi sibi similia, &c. Sic igitur patet, quid sit fermentum, & eius germinatio, & compositio. Et quamuis hac verba dicta sic plana & aperta videantur, sunt tamen obscura & ponderosa valde.

C A P V T XII.

In quo ostendit quid sint elementa lapidis philosophorum, & quomodo in ipso conueniant, & in auro, & in omnibus mixtis, & similiter in cœlestibus, secundum antiquos philosophos huius artis.

ET quia diximus, quod omnia Elementa in lapide philosophorum sunt depurenda primò, & post ponderanda, & ultimò commiscenda, ut compositum perpetuetur, ideo de ipsis narremus. Sunt quamplurimi, hanc artem moderno tempore inquirentes, & fuerunt antiquitus, & semper erunt, & operantes in superficie iuxta sonum primum verborum, qui ex partibus animalium, sicut cerebro, sanguine, ouo, & spermate, aut superfluitatibus, ut capillis, stercore & urina, & sibi similibus: aut etiam ex vegetabilibus, sicut frumento & similibus, alijs præmissis putrefactionibus in simo, per destillationes, destillant primò aquam limpidam per se, secundo oleum album per se, quod est aer, & fex qua est remanens in fundo ex terra, in qua est ignis, id est tinctura. Vel post oleum album sequitur oleum citrinum aut rubrū, quod est ignis. Post calcinant terram toriens, quousque figatur, &

imbibunt.eam cum aquis & oleis albis pluries destillatis ad album, & cum oleo rubeo in fine ad rubrum, diuidendo pondera eorum, & coniugendo sicut litera sonat. & dicunt, quòd per talem diuisionem talium elementorum, et depurationem & coniunctionem fit fermentum verum, et Elixir magnum, & lapis philosophorum.

Sed isti ab elementorum, &c. Notandum est, quòd inuestigatio, per quam deuenire possumus in cognitionem veritatis cuiuslibet rei, sumitur necessariò ab essentia et natura rei, & ab accidentibus proprijs ipsius, non ab extraneis: et per consequens, operatio in generatione ipsius, si subiacere possit actibus nostris, ut inuestigatio in cognitione hominis, sumitur ab essentia & natura hominis, non autem à natura ligni & essentia, neque lapidis. Si igitur ab extraneis quis voluerit inuestigare, ut cognoscat naturam rei & essentiam, stabit in extraneis. Ergo si operabitur in generatione illius rei, extranea generabuntur: Quia qualis fuit inuestigatio, talis & cognitio: ergo & per consequens talis operatio & generatio. Cum igitur Alchemia inuestigando inquirat, transmutare omnia metalla in aurum, ergo oportet prius inuestigando habere cognitionem auri, & aliorum met. aliorum: & hac cognitio necessariò erat ab essentia & natura ipsorum, & accidentibus: ergo & operatio & transmutatio sumetur similiter ab eisdem. Non igitur inuestigatio sumpta ab extraneis est necessaria, nec utilis, cum non ducat nos in cognitionem rei per accidentia, sed potius in maiorem ignorantiam. Ergo nec operatio sumetur ab ipsis, cum non possit fieri recta operatio absque recta cognitione & inuestigatione precedente. Operantur similiter absque inuestigatione & cognitione fortuiti, sicut vident & audiunt alios operari, sed non sperent aliquo modo à fortuna iuuari in operibus suis. Et sciatis, quòd cognitio essentia, & natura rei, sumitur à cognitione principiorum suorum: principia autem sumuntur, aut à per se notis, aut à superioribus scientijs: principia autem rei, sunt causa sua propinqua.

piñqua. Mirabile ergo videtur & fatuum cum insania, quomodo, & quare conantur operari cum predictis extraneis, cum per illa non sit cognitio, neque inuestigatio aliqua suarum causarum & principiorum, scilicet auri. Et hanc eandem sententiam inuestigandi, in habenda cognitione veritatis cuiuslibet rei, ostendit & affirmat philosophus, in primo de Anima, qui dicit, Quod qualibet res debet inuestigari per sua propria. Item dicimus, circumscriptis libris omnibus, & doctoribus huius artis, & per nos ipsos volumus inuestigare hanc artē, et ipsam verā ratione bonæ inuestigationis probare. Ponamus, nunquam operationi impendimus in vegetabilibus, aut animalibus, aut eorum partibus & superfluitatibus, aut etiam mineralibus, extraneis ab intentione natura, absit. Cum enim nullum predictorum cadat, neque cadere possit in intellectu ratione veræ inuestigationis, cum non sint de intentione natura omnino: ergo & in operatione minime reponentur: ergo sola illa, quæ inuestigando cadunt in intellectū, per iudicium sensibus datum, & habitum à natura, necessariò in opere reponentur, nec de cetero egemus nisi inuestigatione modi operandi in eis: quæ inuestigatio fit respiciendò ad modum operationis natura, & non aliter. Oportebit igitur sequi naturam penitus in materia & principijs, & elementis similibus: In modo autem operandi, quantumcunque possumus. Et hanc sententiam principiorum & elementorū cognoscendam, ostendens Geber, dicit Capitulo de principijs corporum: Cognoscere verò non est possibile transmutationes corporum, vel ipsius argenti viui, nisi super mentem artificis primo deueniat vera cognitio illorum natura secundum suas radices.

Præius igitur corporum principia notificauimus, &c. Hoc autem totum recipit ingenium & similitudinem per philosophum tertio Metaphysica, dicentem, Quod eadem sunt principia essendi & cognoscendi. Et in secundo eiusdē dicit, Quod sicut res se habent ad esse, sic ad intelligi & cognosci. Quapro-

pter bene vidimus, quòd in omnibus rebus reperiuntur tres modi, scilicet modi essendi, modi cognoscendi siue intelligendi, & modi significandi. Qui tamen tres modi sunt unum & idẽ essentialiter. Sic igitur modus inuestigandi & cognoscendi elementa in auro & lapide philosophorum, patet vere, & non sicut illi existimant. Sed isti ab elementorum consideratione, & ipsorum materia prima secundum Alchemistas, et operatione ipsorum, sunt valde remoti. Quia oportet, quòd omnis forma extrahatur de potentia sua materia propinqua. Cum igitur nullum illorum sit, nec esse possit materia auri: ergo nec ex eis generabitur forma auri: ergo nec lapis philosophorum: ergo neque elementa generabuntur ex eis. Omnis enim forma debet esse uniuoca, & eiusdem generis cum sua materia, ex qua fit, & potentialiter in materia sua. Nos igitur antiquorum sententias occultas ex verbis barbaris elicere volentes, de elementis dicimus, quòd in omni mixto quatuor ad mixtionem conueniunt elementa, quorum duo sunt inclusa, ut ignis & aer: & duo includẽtia, ut terra & aqua. Et ideo in omni mixto videtur superabundans terra & aqua: Ignis autem & aer sunt principia magis formalia & mouentia: alia verò magis materialia, & non quietem facientia. Et virtus ignis & aeris propriè apparere non possunt, nisi in terra et aqua, sicut nec virtus forma, nisi in materia: quia sicut forma est inclusa in materia, sic ignis & aer in terra & aqua. Vnde philosophus decimo septimo de Animalibus dicit: Et forma ignis non apparet per se omnino, quoniam ignis habet formam propriam, & forma eius non apparet nisi in alio corpore, &c. Et in decimo sexto etiam dicit: Ignis autem non generat animalia, neque apparet sustentatus, nisi in rebus humidis aut siccis, per se autem non habet substantiam, &c. Et Rasis in septimo libro Reprehensionis: Omne compositũ cõponitur ex quatuor naturis, duabus manifestis, et duabus occultis. Cum igitur inclusa fuerint fortia, includẽtia verò debilia, tũc mixtum faciliè corrumpitur: quia principia formalia exha-

• *exhalant, per quæ datur forma, color, sapor, odor, et similia, et materialia remanent, non tamen penitus deserunt illa hæc. Si autem econuerso, non facile corrumpitur mixtum: quia propter fortitudinem includentiam, inclusa non facile resoluantur: Si autem ambo debilia, tunc totum mixtum facile corrumpitur: quia una pars elementi non potest alia retinere, ut patet in Camphora. Cumq; in fortitudine elementa æquantur omnia, secundum omnem modum possibilem natura, tunc inuicem pariter continentur, & pars minima cuiusque temperatur, ligatur, & retinetur a suo compare, & contraria aequaliter: ita, ut humidum & siccum sint æqualia in virtutibus, & calidum & frigidum sunt omnino unum absque diuersitate, & tunc perpetuatur mixtum, cum ibi nõ sit repugnantia elementorum componentium, nec contrarietas, sed identitas, & similitudo totalis. De elementis igitur, secundum Alchemistas loquendo, dicimus, quod elementa in hac arte sunt humidum & siccum, id est aqua & terra, & in aqua est aer, & in terra ignis. Veruntamen primum elementum & radicale, de quo elementa omnia alia originem contraxerunt, est humiditas siue aqua, id est liquefactio: aut secundum alios est terra: sed quicquid sit, ad idem vertitur. Et de hoc Empedocles, & quidam antiqui dixerunt, quod solum unum elementum est commune alterationi & permutationi, & quod omnia generata sunt ex spissitudine unius elementi: quia quando inspissatur aqua, tunc cum qualitates terra vincunt qualitates aqua, ex aqua fiet terra: ergo tunc quatuor elementa conueniunt & faciunt mixtum, secundum eos, quos philosophus redarguit in libro de Sensu & sensato, dicentes, quod omnia facta sunt ex aqua. Unde dixit Morienus & Hermes, quod ex grossitie aque, terra concreatur: & alij antiqui, quod terra natat super aquas, & est super aquas fundata. Et quia aqua & terra adequantur in potestate & virtutibus, & aer adequatur aqua, & ignis terra, & sic mixtum fit perpetuans: ergo necessario quatuor elementa,*

x

conueniant aequaliter in compositione lapidis philosophorum
 & auri. Signum huius est, quia cera, dum liquefacta est ipsa
 tota, dicitur aqua secundum eos, ratione humiditatis fluxi-
 bilis: dum autem coagulata est ipsa tota, dicitur terra, ratioe
 siccitatis: quia quolibet modo aequaliter ponderat. Vnde Ale-
 xander in fine sua Epistola dicit: Scias quod philosophi omne
 calidum ignem vocauerunt, & omne fluxibile aquam, & om-
 ne coagulatum terram vel lapidem, &c. Et neque aqua nec
 aliquod elementum simplex, confert nobis aliquid utile in ar-
 te, nisi omnia diuisa & depurata inuicem coniungantur, &
 aquantur perpetuo. Ergo necessario cum generata erit aqua
 munda & candida, oportet quòde i terram coniungamus ea-
 dem hora, & coniunctis istis duobus omnia quatuor coniun-
 cta erunt, & tunc perfectum est opus: & si non coniungatur,
 tunc aqua resoluitur in fumum cum terra, et per consequens
 alia elementa propter vim & perseverantiam ignis, & sic o-
 pus annihilatur: propter quod oportet artificem cognoscere e-
 lementa simplicia penitus, antequam ipsorum compositionem
 incipiat, ut sciat ea recte componere ad constitutionem com-
 positi. Vnde dicitur in Lumine luminum: Oportet antequam
 inhumentur elementa, ut simul cognoscatur pondus cuiusli-
 bet, & eius similitudo, & de coniunctione non est separandum
 aliter. Item ibidem: Si vis elementa miscere, necesse est ut ele-
 mentorum cognoscas naturas, & componas contrarium cum
 contrario. Similiter in ceteris artibus & scientiis, oportet pri-
 mò habere veram cognitionem simplicium, qua dicuntur e-
 lementa, antequam deueniatur in certam et determinatam
 compositionem ipsorum: quia simplicia per se non consideran-
 tur, nisi in quantum ex eis fuit suum compositum. Vnde Ale-
 xander in suis Secretis dixit, quòd elementa simplicia nihil
 prosunt, cum autem complexa sunt, mirabilem & altissimam
 rum sunt operationum. Et Aristoteles in Turba philosophorum:
 Scitote, quod in ijs elementis, qua vobis narraui, est arcanum
 absconditum, quorum duo tactum habet & aspectum apud
 visum.

visum largientia, & quorum virtus ac opus sumitur, quæ sunt terra & aqua: alia autem duo elementa nec videntur, nec tanguntur, nec quicquam largiuntur, nec locus eorum videtur aliquis, nisi in prioribus elementis, id est terra & aqua. Cum autem quatuor elementa non coniunguntur, nihil hominibus artificij de eo quod concipiunt, perficitur: mixta autem, & à suis naturis exeuntia alia fiunt, etc. Et Morienus: Hac dispositio est naturarum mutatio, & earum naturarum calidi cum frigido, humidi cum sicco, subtili dispositione admirabilis connexio. Et Aristoteles in suo libro de Secretis secretorum: Quando habueris aquam ex aere, & aerem ex igne, & ignem ex terra, tunc habebis plenam artem. Et Horculfus in Turba philosophorum: Conuertere elementa, & quod quaris inuenies. Conuertere autem elementa, est facere humidum siccum, & fugiens fixum, &c. Et sciat, quod omnia elementa tunc conuertuntur in terram actualiter, & elementa alia sunt & remanent cum ea in potentia & virtute. propter quod dixit Hermes: Terra est elementum: de terra omnia facta sunt, & ad terram conuertuntur. Et Moyses: Terra est mater elementorum: omnia de terra procedunt, & ad terram conuertuntur, sicut recitat Morienus: Hac autem terra est corpus & fermentum, per quam alia elementa perpetuantur cum ea. Secundum hunc ergo modum, in compositione lapidis philosophorum, & in auro, conueniunt quatuor elementa: aquantur enim ibi omnia elementa aquatione vera secundum omnem possibilitatem naturæ. Vnde Rasis libro Perfecti magisterij, loquens de corpore & spiritu, prout sunt principia & elementa lapidis philosophorum, ratione qualitatum contrariarum, repertarum in eis, dicit sic: Cum verò alternatim modo congruo desponsantur, generatur ab eis substantia temperata, quem non potest ignis violentia separare, nec terra sæculentia vitare, nec aqua limositas condemnare, nec contactus aeris obumbrare, &c. Idem in eodem dicit, quod in ipso, & in auro, qualitates quatuor elementorum,

cum duritie & molitie, sic sunt equata equalibriter, quod nulla vincitur à sua contraria. Et idem dicit libro de Aluminibus et salibus, capitulo de auro. Et Geber libro Denudatorum, Capite de Auro, dicit, quod in auro sunt decem partes caliditatis, & decem frigiditatis, & decem humiditatis, & decem siccitatis. Et ideo aurum, & lapis philosophorum non corrumpuntur in igne, quantumcunque stent in igne: ipsa enim generata sunt in igne. & sicut locus ad generationem rei, sic & ad conseruationem eius: quia omnis res ferè, tam vegetabilis quàm mineralis, & similiter animalis, in loco proprio generationis melius quàm alibi conseruatur. Quia igitur lapis philosophorum, & similiter aurum, presertim Alchemicum, sunt generata in igne: ergo proprius locus conseruationis, & melior, erit ignis: quia inter ea actio non fit, nec passio corruptiua. quia quandocunque agens tantum potest in agendo, quantum patiens in patiando, & econtrario, tunc perpetuatur patiens per actionem agentis. Vnde dixit philosophus, libro de Motibus animalium: Tantum potest terra in quiescendo, quantum Deus in mouendo. Quia igitur lapis philosophorum tantum potest contra ignem in patiando, quantum ignis in agendo: ergo est perpetuus in igne: Patitur enim passione, qua est salus et perfectio, non autem passione, qua abiicit à substantia. Ex quibus directe patet veritas & intellectus antiquorum philosophorum, de generatione corporum cælestium, quam posuerunt ex elementis, & esse incorruptibilia: posuerunt enim cælum & cælestia, sic mixta, & ideo incorruptibilia facta: quoniam principia materialia non possunt à formalibus separari, nec econtrario, cum in eis non fiat actio & passio propter aequalitatem in virtutibus actiuis & passiuis: & ideo natura sagax, secundum eos, posuit spheram ignis iuxta cælestia, ad conseruationem ipsarum, cum maxime actiuis. Qualis igitur proportio est ipsius ignis materialis ad lapidem philosophorum & aurum, talis est proportio ignis elementi in sphaera sua ad cælestia corpora. Sicut igitur hac in hoc igne seruatur in esse.

in esse suo absque corruptione aliqua, sic & illa cœlestia, in illo igne. & tales res gaudent igne, ut dixit Alexander. Verū tamen cœlestia, sic à solo Deo processerunt iussu Dei: Lapis autem philosophorum, & ipsorum aurum, à Deo non solo, sed à natura etiam, non tamen à natura sola, sed ut est ab artificis voluntate directā iussu Dei: quoniam natura sola non potest, nec scit in ijs aquare elementa in virtutibus, ut perpetuentur in mixto, nisi prout est ab artificis voluntate directā. Et per hunc modum etiam, scilicet voluntatis diuinæ, cœlestia corpora incorruptibilia sunt, ut dicit Plato, qui dicit: Natura quidem nostra dissolubilis est: voluntate autem mea indissolubilis. Et sic patet, quomodo ars iuuat naturam. Ideo nō possumus sequi naturam in modo sui operis, sed sic in opere. Vnde Hamec in commento primi Stellicarum dicit: Oportet ut scias o Thebit, quod natura & voluntas sunt repugnantia & contraria, & actus natura est impossibilis, propter repugnantiam duorum, iudicij scilicet voluntatis & nature. Generatio enim auri in hoc mundo cum voluntate, sicut generatio eius per naturam, est impossibilis: sed nos diuersificamus ab hac, & præparamus ipsum præparatione voluntatis in radice, & tunc cōuertimus simplex in compositum, ad hoc quod queritur in substantijs, &c. Ex quo patet, quod nostra voluntas cum sapientia ingreditur in hoc opus, sicut complens & perficiens: quoniam voluntas cum sapientia, cognoscit naturam & opera eius, & ipsam sequitur & gubernat propter eundem finem, ut superius dictum est. Sunt igitur omnia elementa numero quatuor, ratione quatuor qualitatum, & sunt conuertibilia ad inuicē: quia quodlibet est in quolibet potentia & virtute, propter quod reciprocē continuō generantur & corrumpuntur. In substantia autem ab exordio mundi vnum solum est elementum, quod est materia prima ex eius diuisione. Propter repugnantiam quatuor qualitatum, generata sunt quatuor elementa actu, quæ erant ibi in potentia. Similiter in huius lapidis ortu sunt quatuor elementa in

uno in potentia, quod est materia prima, qua inenarrabili
 artificio diuiduntur & complectuntur. Censemus porro, hanc
 lapidem esse perpetuum, & in corruptibilem super ignem, non
 solum propter adaequationem quatuor elementorum in viri-
 bus suis: sed propter coniunctionem quinti elementi cum il-
 lis: quia sicut maior mundus ex quatuor elementis corrupti-
 bilibus est compositus, & uno in corruptibili, quod dicitur quin-
 ta essentia: sic & ars diuina virtute, elementa quatuor lapi-
 dis corruptibilia, nexu & nodo unius incorruptibilis, quod
 quinta essentia dicitur, in hoc minori mundo indissolubili co-
 pulauit, quod quintum dicitur elementum. Ideo dicit Aui-
 cenna, Hoc est unum quinque elementorum. Vnde Alexan-
 der dicit: Initium huius artis ex quatuor est viribus per age-
 ribus, scilicet appetitiua, retentiua, digestiua & expulsiua, si-
 ue mundificatiua, & quinta scilicet anima vel vita stans, or-
 tus & lumen clarissimus. propter quod etiam dicit ibi, eam
 non esse calidam, nec frigidam, nec humidam, nec siccam. Est
 autem hac quinta essentia, sulphur diuinum, incorruptibile,
 quo compositum incorruptibile perpetuo perseverat. Et sicut
 humidum & siccum sunt elementa huius artis, secundum
 modum quem diximus: sic similiter anima, spiritus & cor-
 pus, cum sint unum & idem cum humido & sicco, & econuer-
 so. Eodem modo fixum & volatile sunt elementa: similiter
 etiam candidum & rubicundum. Ad hac etiam sulphur
 & argentum viuum. Similiter aurum & argentum viuum,
 quoniam eadem sententia est omnium. Et quia inter omnia
 elementa quatuor, sola terra est fixa, & ars Alchemia vult
 suum lapidem esse fixum, ideo oportet necessario quod in fine
 operis conuertantur omnia in terram, id est fixationem, secun-
 dum philosophos. Qua ergo dixerunt antiqui philosophi ante
 Aristotelem de elementis, & post ipsum in hac arte, & de e-
 lementis, & ipsorum generatione, ex uno solo elemento, aut
 duobus, aut tribus, aut quatuor, & ipsorum corruptibilitate,
 & perpetuitate, secundum allegoriam dixerunt.

CA

CAPVT XIII.

In quo ostendit, quid sit Tyriaca & venenum
in lapide philosophorum, secun-
dum antiquos philo-
sophos.

Quia antiqui philosophi assignauerunt in composi-
tione sui lapidis venenum & Tyriacam, & ipsum com-
parauerunt eis, vel e conuerso sicut veneni et Tyriacā
humano corpori, et sunt hac de terminis occultissimis huius
artis, nec possis lapis perfici & compleri, nec etiā quomodo elu-
cidari sine ipsorum cognitione, sicut sine cognitione predicti
fermenti & elementorum, & sibi similium: ideo de ipsis nunc
dicamus. Sunt quidam, sicut mos est, & fuit, hanc artem, secū-
dum verborum scripturam, & sonum inquirentes, & operan-
tes, qui credunt interficere Mercuriū cum rebus venenosis:
unde quidam ipsorum acceperunt venenum ex vegetabili-
bus, ut ex napellis aut cicuta, et sibi similibus: quidam autem
ex animalibus, ut ex buffonibus & serpentibus, & alijs simi-
libus: Quidam autem ex mineralibus, ut Arsenico & simili-
bus. Et eodem modo in Tyriacis fecerunt, & simpliciter et cō-
mixtē: & crediderunt coagulare mercurium cum salute,
in elixir cum eis, & delusi sunt omnibus modis: quia non in-
tellexerunt antiquos. Reprobantur enim, sicut in capitula e-
lementorum nuper diximus. Et similiter: quia non commi-
scentur nisi homogenea in natura. Cum igitur ea quae sunt,
vegetabilium & animalium, non sunt homogenea in mixtio-
ne cum natura ductibilium: ergo eorum venenum & Tyria-
ca nil perfectionis operabuntur super Mercurium, ut interfi-
ciatur, & coaguletur, & fiat elixir. Et si mineralium aliquo-
rum natura ipsum mortificet & coagulet propter homogenei-
tatem mixtionis in naturam, & sint res venenosa, ut sul-

phur & Arsenicum. Dicimus, quod illorum coagulatio est ad corruptionem, & non ad perfectionem, ut infra bene probabitur: ergo de veneno alio, & Tyriaca alia erit intellectus philosophorum. Dicimus ergo, quod sicut fermentum dupliciter dicebatur, sic & venenū, cum sint idē, & similiter Tyriaca uno modo, ipse lapis perfectus et cōpletus in operatione ad imperfecta metalla. Alio modo id quod est, perficiēs ipsum lapidē. Primo modo est improprie dictū, secūdo aut modo proprie. De primo modo dicimus, qd ipse mūdificat imperfecta metalla, et oēm agritudinē et corruptionē ab eis aufert, & ea sanat, & cōuertit et perficit in aurū, dicetur dignē Tyriaca ipsoꝝ, quemadmodum patet de Tyriaca hominum. Et quemadmodum res venenosa, appropriata, corpori leproso adhibita, ipsum ab humoribus corruptis, membra principalia et alia corrumpentibus, sanant omnino: sic et hic lapis efficit in metallis leprasis, et ideo quandoque venenum, quandoque Tyriaca dicetur. Metalla enim corrupta, quae sunt quatuor, laborant speciebus lepra quatuor, ex aliquo quatuor humorum corrupturū, et sanantur per dictum lapidē, sicut lepra hominum per serpentes appropriatos. Ferrum enim patitur lepram ex corruptione colerae, ad naturam melan. holia conuersa, quae Leonina dicitur. Aes autem ex corruptione sanguinis, ad naturā melancholiae conuersi, quae dicitur Alopattia. Stannum autem ex corruptione flegmatis, ad naturam melancholiae conuersi, quae dicitur Tyria. Plumbum autem ex corruptione melancholiae solius, quae dicitur Elephantia. Haec autem lepra omnes sunt per admixtionem diuersi sulphuris, corrumpentis ipsa, quod fuit in mineris iuis. Et ideo per sulphuris illius ablationem directam, cuiuscunque modi sit, sanantur et perficiuntur per hūc lapidē, sicut lepra hominum per serpentes appropriatos. Argentum autem patitur principium lepra flegmatica: quia in seipso habet partes sulphuris adurentis, ut patet: Sed natura sagax, in ipsius generatione miscuit Tyriacā talem, quod non augmentatur, sed sic manet, aut in melius transmu-

transmutatur, quod sulphur, cum per hunc lapidem ablatum fuerit, statim erit aurum. Aurum autem purissimum est, et nobilissimum, & equalissimum, sicut sol inter sidera, & sicut sanguis purissimus in corpore humano temperata complexionis, carens omni extranea qualitate, & habes sanitatem summam. Et ideo ars sequens naturam, vult omnia cum hoc lapide sanare, & est Tyriaca & venenum: & in solum aurum transmutare, sicut facit natura. Venenum autem proprie dictum, & similiter Tyriaca, secundum Alchemistas, est quod fuit dictum fermentum: & hoc est, quo ad operantem: quia si stet in gradu suo vigilanter, tempore ortus & germinationis, est Tyriaca & vita, sibi & operi. Quod si ulterius ignoranter transcendat, corrumpit opus: quia evanescent omnia elementa, quae erant miscenda: quare est sibi venenum, mors et desperatio: & moritur etiam lapis, eo modo, quo sibi inerat vita. Unde Hamec in tertio Stellicarum in commento, hanc insinuans sententiam obscure dixit: Res quando pervenerit ad terminum suum, est venenum mortificum, & est res simplex unius essentiae, & attrahit quicquid assimilatur ei, & propter hoc interficit animal: & hic gradus est vita, & interfectio operantis ex odore suo. Et ideo cauendum est omnimoda cautione ab eius odore, ne interficiat, & quando hoc signum apparuerit, pervenit ad terminum, & ditatus est operans ab eius observatione, &c. Et Rasius in Lumine luminum: Si morieris tecum moritur: & si interimitur, & tu cum eo obis mortem. Item idem in eodem: Amplius, aqua dum admiscetur ari, ipsum dealbat interius. Expecta ergo candorem. In hoc enim negotio, si dilatio qualibet, seu agendi difficultas, aut tadiofa defatigatio opificem negligentia afficiet, ipsum expectando gaudio priuat, spem suffocat, & extimationem interimit, etc. Et Hali in suis Secretis: Hoc est sulphur rubeum, luminosum in tenebris: & est hyacinthus rubeus, & toxicum igneum, & interficiens: & Leo victor, & malefactor, & ensis scindens, & Tyriaca sanans omnem infirmitatem, &c. Et Rasius in Episto-

la: Lupus noster in Oriente inuenitur, & canis noster in occidente: hic momordit illum, & ille momordit istum, & fiunt rabidi ambo, & interficiunt se ad inuicem, donec ab eis exeat toxicum & Tyriaca, &c. Et Rosinus: Hoc est venenum ineffabilis pretij, quod palam minima & vilissima venditur re, &c. Et Haly: Illic lapis est vita mortuorum, & eorum resurrectio: est etiam medicina, conseruans corpus & purgans, &c. Et Morienus: Est autem elixir medicina ex pluribus confecta, quae quidem medicina infirmitates metallorum sanat, quemadmodum Tyriaca infirmitates hominum. Vnde à quibusdam venenu appellari solet: quia sicut venenum in corpore humano: ita elixir in corpore metallo: no, &c. Vnde sciendum est, quidd in magisterio & termino operationis, cum oritur anima ipsa, quarit corpus suum ut uniatur cum eo, & recipiat vitam & operationem, & unio ista & compositio fit mediante spiritu, et cum coniuncta fuerit corpori, uiuit in aeternum cum suo corpore. Hec autem coniunctio fit in ortu & resurrectione anime: quia quamuis prius creata esset cum suo corpore, tamen propter iniquationem corporis & corruptibilitatem, non poterat anima suas proprias et incorruptibiles ostendere operationes: imò tanquam mortua & inutilis iacebat, & quasi cum corpore tumultata: & quando per magisterium ipsa purificatur, et cādidatur, resurgit à suo corpe separata, et tunc suum corpus est etiam purificatum, & ipsa quarit suum corpus, & desiderat coniungi sibi ut in aeternum uiuat, nec potest coniungi cum corpore alieno: Ante enim tunc euolat ab igne, trahens secum corpus suum ad volatum, quam alteri corpori patiatur coniungi & uniri: & sic opus annihilatur, & artifex à suo proposito vacuatur. Ideo corpus dicitur Tyriaca ipsius anime, cum anima per ipsum saluetur, et cum ipso beatificetur: & dicitur venenum, cum sit causa mortis anime perpetuae, quando per insipientiam artificis non coniunguntur. Et ex hoc patet veritas illius verbi Platonis, quod apud philosophum humanum verificatur octauo Metaphysica, scilicet.

Tacet, Quòd anima nostra orta in orizonte aternitatis, antequam suo corpori uniat: quia posuit formas uniri per medium & separatas: fuit enim locutus secundum analogiam. Et in hac coniunctione resurrectionis fit corpus totum spirituale, ut ipsa anima: & fiunt sic unum, sicut aqua mixta aque, & non separantur de cetero in aeternum, cum in eis nulla sit diuersitas, imò veritas & identitas omnium trium, scilicet spiritus anima & corporis, absque separatione in aeternum. Sicut verè patet de identitate & unitate trinitatis, in Deo scilicet patris, & filij, & Spiritus sancti, que sunt in ipso Deo unum & idem, cum distinctione, absque diuersitate in substantia. Ex quibus verbis conuincere possumus directè, quòd philosophi antiqui huius artis fuerunt vates verè, per hanc diuinam artem, de apparitione Dei in humana carne, scilicet Christi, & identitate ipsius, cum Deo, mediante influxu, & manatione Spiritus sancti, quamuis indistinctè valde hoc nouerint & confusè.

Ex quibus verbis, &c. Notandum censeo, apud considerantes veritatem, & figuras in rebus, quod quicunque huius artis diuina & gloriosa fuerit verus opifex, ponere in Deo poterit trinitatem in unitate, & unitatem in trinitate, cum distinctione trium, sed absque diuersitate in ipso. Nam in hoc lapide verè assignatur trinitas in unitate, & econuersò, cum distinctione, & absque diuersitate, subtiliter intuenti & scièti. Neque video exemplum in mundo sic per omnia simile, ad assignandam trinitatem in Deo, ut hoc. Illud enim beati Augustini, quod ponit decimo de Trinitate, de Anima: & ponitur primo Sentètiarum, scilicet quòd in anima sunt ista tria idem, scilicet memoria, intelligentia & dilectio: siue volùtas & pulchrum, & verum, sed fortè aliquam patitur contradictionem: hoc autem nullo modo. Et credo firmiter, quòd quicunque infidelis hanc artem diuinam veraciter sciret, fieret necessariò fidelis in trinitate Dei, & crederet in Christo Iesu filio Dei domino nostro: Et si hoc facit, non est nisi ex timore

pæna, præcepta in seſſa & lege illa, et alijs illata, ne ſibi ſimilis pæna inferatur: Nilominus tamen perfectiſſimè videt, & trinitatem in Deo eſſe; & aſſignari neceſſariò poſſe, per iſtius lapidis precioliſſimi & occultiſſimi inuentionem. ſicut videntur Hermes, Plato & antiqui philoſophi. Nō igitur videtur in mūdo ſimilitudo ſimilior, nec inquiſitio, nec ſubtilitas, nec utilitas, nec theſaurus ſimilis huic, cū anima ſciētis hoc, et corpus ſint in hoc mūdo libera, et futuri ſeculi beatitudine adipiſcatur, cū ex fide et bonis operibus poſſit ad ſuū creatorē poſt mortem transferri, & in die nouiſſimo iterum coniungi, & apud creatorem beatificari completè.

Ad propoſitum autem de veneno & Tyriaca, propriiſſimè loquentes; dicimus nunc, quòd hic lapis, cum in decoctione oritur, oritur in diebus præſinitis, ad ſimilitudinem argenti viui candidiſſimi, & dicitur argentum viuum, & eſt argētum viuum philoſophorum, ut ex verbis eorum omnium conſpiciamus. Et quia argēto viuo nulla utilitas ſequi poteſt, niſi cum à corpore ſuo coniungatur & mortificetur: ideo neceſſariò, ut veritas et ſinis conſtet operis, oportet ut à corpore ſuo tūc interſiciatur. Et quia omne interimens, largè ſumendo, poteſt dici venenum; ideo iſtud corpus dicitur & dici poteſt venenū, ſine quo hoc opus conſtare non poteſt. Et quia talis interemptio eſt ſalus & perfectio eius quod interimitur, ut viuas vita incorruptibili in æternum, ideo dicitur Tyriaca, quia ad vitam incorruptibilem per interemptionem, ipſum reducit: Sicut verè patet de glorificatione ſanctorum. Nam quod eos interimis, ſcilicet mors, poteſt dici venenum: ſed quia ex hoc accedit vita perpetua cū glorificatione, ideo poteſt dici, quòd ſit Tyriaca, quia Tyriaca propriè & verè erit in die iudicii, ſcilicet nouiſſime: tunc enim fiet animarum & corporum ſuorū purgatorum reſurrectio, & coniunctio, & unio perpetua. Et ſic etiam in hac arte accedit glorioſa, in ſuo die nouiſſimo. Hoc autem venenum & Tyriaca, eſt corpus antedictum, & fermentum, & clauis totius operis, et eſt forma ſolis, & ſos auri. Vnde

ri. Vnde Zeno in Turba philosophorum: Scitote, quòd nullum corpus est pretiosius, nec purius sole, & quod nullum venenū tingens, generatur absque sole, & sua membra. Qui igitur philosophorum venenum absque hoc facere conatur, iam errans decidit in id, quod eius tristitia permanet, qui cum sapientum venenum sole & eius umbra tinxit, ad maximū peruenit arcanum, &c. Et Asuboles in eodem: Cum autem venenum corpus penetrat, ipsum inuariabili colore colorat, & nunquam dimittit corpus animam, qua compar sibi est, à se separari: et cetera. Ex quibus dictis patet, quòd sine veneno et Tyriaca Alchemia non perficitur, non secundum intentionem considerantium in planicie, scilicet quòd apponatur aliquod illorum ab extrinseco, sed quia in fine operis et decoctionis, sunt hac obtinentia nomina eorum, ut dictum est. Et hac verba sunt profundissima, et dicta secundum sententiam antiquorum philosophorum, et sunt consona cum prius dictis de Fermento, et de Elementis.

C A P V T XIII.

In quo ostendit quid sit coagulum, & quid lac
in lapide philosophorum; & quid ma-
culus & foemina, secundum
philosophos.

DE coagulatione quoque & lacte, neque non & masculo
& femina, philosophi in hoc lapide tractauerunt. sunt
enim de secretissimis terminis huius artis, quibus inco-
gnitis, & ars hac totaliter ignoratur. Sunt quidam, qui ima-
ginantur, quòd hic lapis, cū perfectus est, comparatur ad mer-
curium, sicut coagulum ad lac. Sicut enim modica pars coa-
guli, multam quantitatem lactis coagulat, sic modica pars
huius lapidis, super multas partes Mercurij proiecta, coagu-
lat in Solem vel Lunam. Qui longè valde ab eorū intentione
loquuntur. Si enim sic esset, quæ nam esset comparatio huius

lapidis ad metalla. Non enim potest coagulare ea cum iam coagulata sint à natura: mercurius autem sic. Nos ergo dicimus, quod coagulum apud philosophos, dicitur illud, quod in capitulis dictis est dictum corpus, siue fermentum, siue venenum, siue flos auri, quod est occultum in mercurio philosophorum, quando oritur & ille Mercurius dicitur lac. Illud enim coagulum est, quod coagulat illud Mercurium, & ipsum & Mercurius sunt unum & idem in substantia, ita quod se ipsum coagulat, & ab alio non coagulatur, ut verè patet de cera liquefacta quando coagulatur. Et sicut coagulum fit ex lacte solo, sed per quandam digestionem & decoctionem alteram recipit potentiam & virtutem coagulandi illud lac in quo est: sic & hoc coagulum quod est in Mercurio philosophorum, ortum recipit per quandam digestionem & decoctionem, alteram potentiam & virtutem coagulandi illum Mercurium in quo est, & recipiendi, & perficiendi, cum sit in ipso, & cum ipso ortum. Vnde sicut coagulum dominatur lacti, & ipsum coagulando ad se conuertit, & fiunt omnino unum coagulatum absque diuersitate: sic & hic. Propter quod non est confidendum in Mercurio sublimato, sed in calcinato post sublimationem, ut dicit expositor in Lumine luminum: quia cum fuerit sublimatus Mercurius philosophorum, candidus, de sui natura est volans ab igne: cum autem à suo coagulo coagulatur, calcinatur, figitur & retinetur, & hoc coagulum est aurum philosophorum & venenum. Et sciatis, quod hoc coagulum est clavis philosophorum: quia coagulando spiritus, dissoluit corpora simul & semel in eodem momento: et ideo dixerunt philosophi, quod spiritus non possint detineri, nisi cum aquis corporum, & quod unum & idem est coagulatio spiritus, et solutio corporis. Vnde Rasis in Epistola: Gummi nostrum coagulat lac nostrum, & post hoc apparebit rubedo orientalis, &c. Et Lucas in Turba philosophorum: Accipite argentum viuum, quod est ex masculo, & ipsum secundum consuetudinem coagulate: non enim hoc est regendi initium, sed quod

iā coagulatum est, &c. Et de hoc dixit Hermes: Lac cum parturitur, est humidum, & post paulatim induratur & ingraessatur & coagulatur. Et senior: Quando vidi aquam coagulare seipsam, tunc certificatus sum, quod res vera est sicut assignatur. Et tunc aquam coagulata nominant nomine cuiuslibet masculi: deinde desponsauerunt cum femina, & ipse est ex ea, & ipsa est radix eius, & coagulatio eius, sicut dixit Hermes, &c. Idem in eodem: Congelat autem hac aqua, cum est congelata, & aqua currens, est mater coagulata, & ex ea fuit, &c. Ad hunc quoque modum assignauerunt in suo lapide masculum & feminam, nominantes feminam ipsum lac quod coagulatur, masculum autem quod coagulat: quia actio attribuitur masculo, passio verò femina. Nam in hoc lapide, quando oritur, cum ipse sit liquidus, & fluens & patiens, dicitur femina: suum autem coagulum, à quo coagulatur cum sit solidum, firmum, permanens & agens in illud, dicitur masculus: compositum autem ex ijs, dicitur lapis commixtus, perfectus & compositus, & fiunt in commixtione unum omnino, sicut in cera: unde dixit Alexander: Scias, quod nullus nascitur, nisi ex mare & femina, & nullum germen gignitur, nisi ex humido & sicco, &c. Et Moses in Turba philosophorum: Cum enim masculus et femina coniungitur, sit mulier non fugiens, compositum verò spirituatē. ut enim masculi recepta, gaudet femina, eo quod masculo adiuvatur, masculus verò a femina tingentem accipit spiritum. Masculus ergo & femina coniunguntur, & unum fiunt, &c. Et Barsenius in eodem: Veneramini regem & uxorem suam, & nolite eos comburere, &c. Et Theophilus philosophi: tamen mulieres, suos coniuges interficientes, neci dederunt, illius enim mulieris venter armis plenus est & veneno, &c. Et Senior: Masculus est sine alis existens sub femina: femina verò habet alas, & vult volare: masculus autem retinet volantē. & propter hoc dixerunt philosophi: facile feminam ascendere super masculum, & ascendet masculus super femi-

nam. Et Rosinus: Fœmina masculo roboratur, &c. Et est sciendum, quod masculus & fœmina sunt idem, & in eodem substantiuo, & sunt habentes virtutes diuersas & contrarias in tali subiecti unitate. Et hoc potest cōfirmari per philosophum primo de Plantis, qui ponit, quod in seminibus est mixtio masculi & fœmina. dicit enim sic: Semen planta est simile impregnationi, quæ est mixtio masculi et fœmina: et sicut in ovo est vis generandi pullum, et materia cibi eius usque ad horam complementi, et sui exitus ab eo: et sicut fœmina ponit ouum in una hora, ita et planta semen, etc. Et idem dicit 10. de Animalibus. Ex quo patet, quod talis copulatio potest dici Hermaphrodita: quia planta et semina ubicunque impregnant, impregnantur etiam, et hoc denotat agens et patiens in eodem subiecto simul esse commixta in unitate quadã. Quando ergo oritur lapis iste, habet in se mixtionem masculi et fœmina: sed oritur liquidus, fluens, volans, lucidus, et coagulationem patiens, et sic est fœmina: coagulum autem oritur in ventre eius, et est solidum, stans, permanens, umbram ostendens, sicut faciunt lapides præciosi lucidi: et coagulationem in illo faciens, et est masculus. et sicut fœmineum et patiens, est quid diminutum et imperfectum: ita masculinum, cum sit agens, est quid completiuum et perfectiuum ipsius. Vnde dixit Hermes: Fili extrahere à radio umbrã suam. Radius enim est humiditas, et fœmina: umbra verò est siccitas in humiditate occulta, et est masculus: cuius generatio fuit à natura, antequam generatio fœmina. Masculus autem est rubeus, persequens fœminam fugientem, et ipsam capiens, et retinens: inualida fœmina autem est alba, fugere volens, sed valde leuiter permittit se à masculo capi: propterea dixerunt, quod fœmina habet alas, masculus verò non. Simili quoque modo dixerunt, hunc lapidem esse primò senem, et secundo iuuenem: quia de ratione iuuentutis est, colorem rubeum inferre in cute humana & in capillis: de ratione aut senectutis albedinem. Cum ergo hic lapis primò in sui generatione sit albus

*I*bis, in secundo rubeus, meritò primò dicatur senex, secundo iuuenis. Vnde Rasis in Epistola: Lapis scientia nostra, senex est primò, & ultimò puer: quia albedo est initio, & rubedo in ultimo, &c. Dixerunt etiam cum proportionem simili, hunc lapidem regionalem: quia ratione sua humiditatis dixerunt ipsum esse Aegyptiacum, & ratione siccitatis Persicum. Vnde Aegyptum, domum humiditatis esse dixerunt: Persiam autem domum siccitatis: & quod Aegyptij terre Persarum egent subsidio, sicut dicit Niluescindus: Omnis enim putrefactio fit in humido finis autem putrefactionis est siccitas & incineratio. Cum ergo fuerimus in finem putrefactionis completi, oportet desiccari, & tunc fit conuersio elementorū: quia humidum fit siccum, et Aegyptij recipiunt subsidium a Persis, & sic alternatim lapides inuicem commutantur. Et ideo putrefactio non valet alibi quàm in Aegypto: ipsius autem finis, non nisi in Persia. Secundum ergo hunc modum, assignauerunt in hoc lapide mulierem pregnantem, masculum rubeum in utero habentem, & parturire clamantem. Vnde lapis, qui superius dictus est femina, & mulier pregnantis: qui autem dictus est masculus, est stans in utero, paratus ad partum. Et ideo in coagulatione apparet parius: quia lapis dictus femina, parit lapidē aliū: quia quod erat intus, exit foras, scilicet: quia quod erat fluxibile, fit coagulatum. Multos quoque alios terminos inuenerunt philosophi, sed prædicatorum cognitione integrè habita, aliarum omnium cognitio, nullatenus poterit occultari.

C A P V T X V.

In quo probat, hanc artem esse veram tripliciter,
scilicet primò autoribus: secundo rationibus: tertio à simili & exemplis.

Postquam declarauimus, et abbreviauius per capitula, quatum potuimus, terminos & modos traditionis istius

occulta artis, secundum antiquos philosophos, & probauimus ipsam esse veram, nunc iterum hoc idem probare aggrediamur, sed aliter. Quod quidem erit tripliciter, scilicet primo auctoribus, secundo rationibus, tertio à simili & exemplis. Auctoribus primò multis, quia reperimus antiquos philosophos famosos, qui in alijs artibus & scientijs scripserunt, & veritatem tradere conati sunt, in hac arte libros composuisse, affirmantes, & docentes quòd ars hac sit verissima, et sequela natura, & regulans naturam in materia propria: ad finem à natura intentum, quem natura sola attingere nunquam posset. & hoc uno modo tantum, ut prius narratum est. Vnde Hermes in suis Secretis dicit: Verum sine mendacio, certum, verissimum: Quòd est superius, est sicut quòd est inferius: & quòd est inferius, est sicut quòd est superius, ad perpetranda miracula rei unius, &c. Et Morienus: Si autem ea qua tibi dixero, & testimonia antiquorum rectè inspexeris, bene & aperte cognosces, nos omnes in uno conuenire, & omnia quae dicimus, vera proferre, &c. Et omnes breuiter hoc idem volunt, & sunt sicut Hermes Trismegistus, Pater & propheta philosophorum, Pythagoras, Anaxagoras, Socrates, Plato, Democritus, Aristoteles, Zeno, Heraclitus, Dedalus, Diogenes, Exiodus, Lucas, Hippocrates, Hamec, Thebit, Geber, Rasis, Callid, Haly, Morienus, Theophilus, Parmenides, Melissus, Empedocles, Albobaly, Almeon, Ptolemeus, Homerus, Vergilius, Ouidius, & alij quamplurimi philosophi, & huius veritatis amatores: quorum nomina valde prolixum et tadiosum esset scribere: & horum plurium libros vidimus, & iuxta passe nostrum & modicum ingenium studuimus, quamuis operationi & labari fuerimus rarò dediti. Voluimus enim libros earum mente vigili studere, prius, & eos imaginabiliter voluerit & reuoluere, die ac nocte cum instantia, ut loquela veram ipsorum figuratam, & radicem habere possemus, ut sciremus circa quid, & quomodo operentur secundum rationem, & non secundum fortunam, si Dea voluerit. Vnde Hermes in
secun-

secundo: Fili, quicquid audis ratiocinare (non enim puto: & ratione esse priuatum) &c. Philosophus secundo Meteororū: Contra illos, qui dixerunt, omnes ventos esse unum ventum natura & omnia flumina unum Flumen, dicit. Et dicentes sermonem hunc, dixerunt ipsum absque inquisitione: melior autem sermo est post inquisitionem & rectitudinem inquisitionis. Et Rasis primò de 70. Non est idem inquirere rem cum scientia, sicut inquirere ipsam absque scientia. Ideo ipse Rasis, libro Perfecti magisterij, hortans nos ad tale studium, dicit: Rogo itaq; te fili, ut incessabili lectione philosophia libros scruteris, ut & eius filius esse, & eius arcani magisterij habere sagaciam merearis. Qui enim in legendis libris deses, id est piger extiterit, in preparandis rebus promptius esse non poterit, quia non potest de leui eius in practica manus clarescere, nisi cuius mens prius in Theorica maceratur. Ille namque ad operationes securus, in cuius mentis enigmate, plures operationum imagines variaq; resultant, etc. Et Geber in proæmio Summae suae: Labora utique fili, studere in nostris voluminibus, & ea sapissimè in mente tua reuolue, ut intentionem, ex loquela nostra veram acquiras, &c. Vnde Galenus, talem inquisitionem ostendens, dicit sexto de Ingenio sanctatis: Oportet ut primitus, secundum rationem considerata consideretur, deinde cum experimento certificentur, ut ratio per experimentum confirmetur. Et idem in secundo eiusdem: Virtus, rationis experimenti, virtutem ostendit & ordinat: & sicut bona ratio experimentum decorat, sic mala eum dedecorat. Est autem magna probatio in aliqua obscura scientia, & maxime quando est obscurè tradita, inducere autorum nomina, & auctoritates antiquorum philosophorū in illa. Ideo philosophus in Ethicorum secundo: In obscuris oportet apertis testimonijis uti. Et Morienus: Omnis enim res, usque dum per suum effectum esse dignoscatur, multorum testimonio verior comprobatur. Et Rasis in 70. Antiqui philosophi sunt, quibus innitendum est. Vnde Albohali, id est Auicenna in Medicis

na, libro quarto capite de Febribus rarissimè eueniētibus, quæ dicuntur quintane, sextane, dicit: Et non oportet ut negentur agritudines, quas non contingit videre; nisi in tempore quodam, & regione quadam: nam hoc genus non comprehenditur præ multitudine, &c. Item ibidem: Concessio & possibilitas est res amplius, & raro sit possibile, ut necessariò sequatur eius contradictio, &c. Idem ibidem: Non est dispositio in concessiōe eius, quæ nunquam videtur neque auditur. Nec de quo non testificatur experimentator aut sapiens: sicut concessio eius quod testificatur qualis Hypocr. &c. Videtur ergo, quod testificatio sapientium in suis artibus & sciētijs sit magna probatio ad sententiā; dum veritates obscuras & difficiles aperit. Propterea dicitur in Dialecticis. Vnicuique expertō in sua arte credendum est. Vnde Aristoteles decimo Ethicorum: Consonare utique rationibus videtur sapientum opiniones. Neminem igitur sapiētem in naturalibus concedere necesse est, artem Alchemie non esse veram, quamuis eam ignoret: sufficit enim habere testes tales, ut Isocratē, Hermetē, & plures alios. Causa enim quamplures sunt, quare scientes eam occultant: & quia non videtur, homines in partibus in quibus sunt, nec audiunt à longinquis alios habentes ipsam, iudicant quod vana sit. Isti enim tales sunt, tāquam puer à principio natiuitatis vsque ad senectutem in domo conclusus, nō putans mundi latitudinem extendi ultra domum, in qua conclusus est: vel ultra quàm oculus suus possit conspiciere. Et ideo Galenus in commentoprimi regiminis Acutorum, laudans allegationem antiquorum autorum: Loquens de Greco & Arabe in arte augurandi, circa iudicium euasione mortis ægrorum dicit, Quod Arabs, cum interrogaretur à Galeno quomodo erat hoc de istis iudicijs quæ dicebat, nullas distinctiones faciebat, nec per auctoritates aliquas dicta sua confirmabat, sed per actiones eorum: Et Græcus faciebat distinctiones de volatu auium à dextris & à sinistris, & ab antè & retrò, & de sursum & deorsum, & longè vel propè, & motu & quiete:

& quiete, & de garritu diuerso, & sic de alijs conditionibus. Et post iudicabat, & dicta sua omnia confirmabat scilicet auro-ritatibus antiquorum sapientum in illa arte. Et cum vidisset Galenus, quòd iudicia sua, ut in pluribus vera erant, sententiauit quòd apud Gracum erat scientia in arte illa apud Arabem verò minime. Eodem ergo modo in arte Alchemie nos iudicabimus omnino. Et ob hac Auicenna, in pr:mis verbis sui tractatus, quem fecit ad Asten de Retia sic dicit ad literam. Tractanda sunt inter me & Asten, de eo quòd ipse scit verba, qui me rogauit, ut in parte una tractando scriberem, ut essent ei memorialia. Et ut faciam eum intelligere quibus modis ego ad id applicui, secundum quòd cogitavi & noui, & in rebus naturalibus consideraui. Et fuit sententia: Quam affirmant Alchemiam profitentes una, rerum quibus ille, id est Aristoteles in fine 4. Metaphysicae. Quae ad bonitatem & scientiam cooperatur, plurimum contradixit, & illorum sententiam annihilauit. Mihi verò excusatio non fuit in arte mea, quòd scirem inentionem ambarum sectarum. Consideraui igitur libros affirmantium artem, & inueni eos vacuos à ratiocinationibus, quae sunt apud omnem artem, & reperi plurimum eius quòd in eis continetur, alienationi simile, id est similitudine et figura. Postea appexi in libris contradicentium eis, & reperi contradictionem debilem, & ratiocinationem leuē, qua ars non destruitur & euacuatur.

Hoc dicit, quòd omnis ars & scientia habetur per suas demonstrationes expressas, siue per sensum siue per intellectum. Sed Alchemia non utitur demonstrationibus aliquo illorum modorum: quoniam non probatur nec probat, ut aliae, neque exprimit eas quas habet ut aliae, sed magis occultat, cuius causa in superioribus dictae sunt. Rationibus autem nunc, si duab. diuersis à superioribus probemus, quauis sit valde difficile. Vnde philosophus in primo Topicorum: Quaedam sunt problemata, de quibus sunt contrarij simili probabiles ad utramque partem: dubitationem tamen habet, utrum sic sit,

vel non fit, propter rationes utriusque partis verisimiles. Ex quadam sunt de quibus non habemus rationem, propter difficultatem, &c. Et Alchemia est de illis. Modo dico, quod sicut in cateris scientiis operantis earum veritas esse probatur, sic & in hac sufficiet, cum hoc fit in earum serie. Vnde philosophus primo Topicorum & tertio: quando utitur hypothese, Si monstrauerimus sic se habere in alijs, & in proposito demonstrationem fecimus. Sicut ergo in scientiis operantis volendo probare veritatem alicuius sensitiui, nos probamus per demonstrationem sensitiuam solum, ostendendo veritatem medij ad sensum, & non ad intellectum: simili modo oportet nos facere in hac. Vnde philosophus primo Posteriorum: Sicut in demonstrationibus utilibus, medium monstratur ad intellectum, ita in particularibus medium monstratur ad sensum. Sicut ergo de obiecto intellectus, non possumus iudicare per sensum, sic nec e contrario, ut patet in eodem. Et sicut elicitur ex verbis eius secundo Caeli & mundi, contra illos, qui dicunt, terram moueri circulariter, & terram esse in caelo vnam ex stellis, & locum ignis esse in centro: quia in sensibilibus debemus iudicare per sensitiuum. Ergo qui hanc artem ab intellectu non esse veram arguunt, nihil probant. Quod si eis sensibile deficiat, causam supra ostendimus, et hoc non probat artem non esse veram sufficienter: imò magis probat contrarium, cum imperfectorum alterationes versus perfecta videantur. Propter quod bene dixit philosophus septimo Ethicorum, scilicet. Cum enim rationale appareat, Propter quod videtur verum non esse verum, credere facit verò magis. Et Aui cenna in quarto de Cura putridorum febrium in generali dicit: Omnis contradictor, imprimis cum est super veritatem est excusatus. Vnde de ijs iudicijs sensus & intellectus Philosophus decimo septimo de Animalibus, de generatione apum dicit, quod ex ratione probauit generationem apum talem esse, ex accidentibus qua nunc videntur circa ipsas, non tamen accidentia sufficienter accepta sunt: sed si sumatur, tunc sensus

huius magis quam rationi credendum est. Amplius dicimus, quod probare et similizare, hanc artem esse veram apud ignaros, incredulos, & insensatos, est sicut similizare de coloribus & figuris & motibus apud cæcos, & de sonis & vocibus apud surdos: Quantumcumque enim eis in hijs probes, quam verum non confitebitur: quia medium non sentit, nec intelligit: ergo nec iudicari nec confiteri potest. Vnde philosophus primo Ethicorum: Unusquisque bene iudicat de hijs quæ cognoscit, & eorum bonus est iudex. Et in primo Topicorum: Qui sentit aliquo modo, iudicat. Et in eodem: Qui negat niuem esse albam, indiget sensu. Vnde in principio Posteriorum dicit: Omnis doctrina, & omnis disciplina intellectiua, ex præexistenti fit cognitione. Ideo idem in eodem capite de Ignorantia dixit: Si enim aliquis sensus deficit, necesse est illam scientiam deficere, quæ per illum sensum acquiritur. Similiter & in reliquis sensibus est inducere. Veruntamen sicut cæcis deficit virtus visionis ratione organi impediti, & obiectum est præsens, ita hic est e contrario. Propterea ergo, quod hoc obiectum non sentiunt, cum tamen sit sensibile, iudicant hæc artem non esse veram: Talibus autem artem hanc veram esse non probamus, nisi prius credamus.

Ideo philosophus primo Posteriorum: Oportet discipulum credere. Et idem primo Topicorum: Non est autem cum omni disputandum, nec contra quemlibet exercitandum. Ideo bene dixit Pythagoras, in Turba philosophorum: Si enim elementa ueraciter sciretis, hoc non negaretis. Rursus, si quis in scientia medicina, quæ est operatiua, velit probare, aliquam medicinam particularem in sua specie, talem in humano corpore curare agnoscere, & talem efficere operationem, per demonstrationem sensitiuam solum procedet: cuius veritas solum experimentum certificat. Experimentum autem fecit artem; ut dicit philosophus secundo Posteriorum, & primo Metaphysica. Verbi gratia, aliquis patitur superabundantiam coctæ rubæ in venis stomachi & hepatis: eius autem cura se-

cundum rationem, post digestionem est euacuatio: Volens autem probare, quod sit aliqua medicina, faciens hanc operationem, arguam sic necessario: Omne quod habet euacuare coleram superabundantem in venis stomachi & epatis, post digestionem habet sanare patientem, sed reubarbarum & scamonea sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior nota est, cum euacuatio illius colera iam digesta, sit eius vera sanatio: quia ipsa facta est horribilis et odiosa natura. Minor autem probari non potest, nisi experimento, & experimentum non probatur, nec cognoscitur nisi per sensum, & propriè per sensum visus, scilicet videndo ad oculum, utrum sit vel non. Vnde Hamec in commento Stellicarum: Non peruenitur ad scientiam rei, nisi per visionem rei. Et Auicenna in Tractatu suo: Nos quidem sciuius illud ante experimentationem, cum ratiocinatione, quam verificauit experimentum. Similiter cum aliquis patitur febrim sinocham, inflammatiuam, eius cura est flebotomia vena purpurea siue communis usque ad syn copim: Et si quis velit hoc probare, arguet sic. Omne quod habet remouere causam facientem febrim sinocham inflammatiuam, habet remouere ipsam febrim: sed phlebotomia purpurea est huiusmodi: ergo, &c. Maior patet ex hoc, quia causa cuius effectus est in fieri, tum remouetur, & effectus etiam, sicut remoto motore remouetur motus: sed in causis que derelinquunt effectum suum in esse post ablationem causarum, est secus, Sicut est domificatoria ars, & naualis, & fabrilis: quia in talibus remota causa, non propter hoc remouetur effectus. Febris autem sinocha dicta, est in fieri, & dependet à causa sua, scilicet sanguine sano, supercalienti calore extra neo accidentali, ut probatum est in scientia medicine. Minor autem nota est, per experimentum solum, & huius experimenti ratio iam præcessit: Similiter si quis velit probare quod bermodaetili attrahât, et euacuent phlegma à iuncturis, & quod lapis iudaicus frangat & educat lapides renum, & lapis spongia, lapides vesicae. Et quod lapis lazuli, & lapis armeni-

armenijs euacuant melancholiam, et scammonia, coleram.
 Et as vstum, aquam. Et quod appium noceat pregnantibus,
 & pueris, & epilepticis. Et quod lepus marinus comestus,
 indicat phthysin, & piper calefaciat, & lactuca infrigidet, &
 soloquintida et absinthium sint amara. Et mel sit dulce, & na-
 pellus venenum est, & magnes attrahat ferrum, & carabe
 & palleas, & quod arsenicum dealbat as, & multa talia,
 non nisi per experimentum probabit. Quoniam veritas,
 qua consistit in mediocratiōis, debet ostendi ad sensum ne-
 cessario. Eodem modo est in Geometria, Astronomia, Mu-
 sica, & Perspectiua, & in ceteris scientijs, quarum finis ten-
 dit ad practicam, & operationem. Simili ergo modo per hy-
 pothesin arguemus in Alchimia penitus, si: omne quod ha-
 bet transmutare metalla imperfecta & incompleta, ad per-
 fecta & completa habet efficere aurum & argentum: sed la-
 pis de quo dicunt philosophi est huiusmodi: Ergo, &c. Ma-
 ior patet: quia cum sint tantum duo metalla perfecta, scilicet
 aurum & argentum: sicut in mundo sunt duo luminaria
 perfecta, scilicet sol & luna: reliqua verò metalla imperfe-
 cta sint, & incompleta: tunc, quicumque reducet illa de im-
 perfectione & incompletionem, ad perfectionem & comple-
 tionem, conuertet in aurum & argentum. Minor probari
 non potest, nisi experimento, & experimentum, non cogno-
 scitur nisi per sensum, ut prius declaratum est. Et in hoc pro-
 prie est finis artis, & complementum, & confessio veritatis i-
 ipsius. Ideo bene dicit egregius Aristoteles, in 3. Cæli & Mun-
 di, scilicet, ut necesse est, ut iudicemus super quasdam res, ex
 complemento ipsarum, & earum fine, & non ex earum prin-
 cipijs. Nam omni scientia est complementum & finis, quod est:
 quia complementum artis, & complementum nature est per
 rem sensibilem, cadentem sub visu, &c. Et huic concordat,
 quod dicit Galenus de Crisi, scilicet, quod verificatio in v-
 naquaque arte, & ipsius affirmatio, sit ex operationibus eius,
 & ipsius inuentio & excessio ex eius principijs, &c. ex qui-

A

bis patet, quòd hæc ars, & omnis ferè alia, non potest probari, a suis principijs, sed ex operationibus. Vnde Auicenna in tractatu suo: Testatur aut ad credendam medicationem experimentum. Et philosophus 7. Ethic, In operabilibus ex operibus indicatur. Et Rasis in Lumine luminum: Nam erus quod diximus experimentum, veritatem indicat, ex quibus patet, etc.

Notandum, quòd quia ars ista est ministrans natura, & eam consequens: ideo duplicia sunt eius principia, scilicet naturalia & artificialia: Naturalia sunt & causa metallorum, cum suis annexis, et hæc principia recipit credita à scientia sibi superiori: sed exquisitè discutit ea, ut possit sequi naturam. Principiorum autem artificialium dicuntur modi operationum, quibus artifex applicatur ad magisterium, ut intentum perficiat, quæ sunt octo, scilicet. Sublimatio, Descensio, Destillatio, Calcinatio, Solutio, Coagulatio, Fixio & Ceratio, absq. annexis suis. Quadam sunt non propriè principia, sed sicut probationes et iudicia ostendentia veritatē vel falsitatem dictorum principiorum, eius quod operatum est ex eis, scilicet. utrum sit idē pænitus cum minerali vel non: & sunt nouem, scilicet. Cineritium, Cæmentum, Ignitio, Fusio, Expositio super vapores atque ros, Extinctio, Commixtio rei adurentis, Reductio post calcinationem, et Susceptio argenti viui, facilis vel difficilis. Bst autem et principium unum: aliud ab his excelsum et diuinum quod est sicut clavis et nexus illorum, sine quo nō potest perfici opus hoc, quod supra omnem rationē naturalem, debet cadere in intellectum, ante principium operationis, et ultimò in sensum. Et hoc est quòd induxit Platonē, in inuestigando Philosophiā Incipere ab intellectu, et finire in sensu: et iterū redire et reflectere ad intellectum, via circulari: cuius contrariū fecit Aristotel. Vnde Auicenna: Non potens hoc principium firmare per naturales rationes, sicut nec unquā aliquis. Alter naturalis Philosophus, dixit cap. de Substantia fixa: quòd experimentum destruit formam specificā eius: et vult dicere, quòd fixū destruit formā specificā volatilis, ut nō fugiat: et cap. de compositione medicis.

*medicina dicit, quòd cū aqua commiscetur, et permiscetur
 vehementer, deinde exsiccantur, et coagulantur, et congluti-
 nantur ita quòd si vicerit summa volatilis summā fixi, vola-
 bit cum ea: & si non vicerit, figetur cum ea. & vult dicere,
 quòd volatile potest volare cum fixo, & perditur opus: & fi-
 xum potest retinere volatile, & perficitur opus, quod est mi-
 rabile valde. Idem in eodem dicit sic: Et sciimus per princi-
 pia plurima scientia naturalis, quòd possibile est, ut res et sub-
 stantia, quarum radix est terra & aqua, resoluantur, et cur-
 rentes fiant. Deinde sciimus per canones alios, scilicet non
 naturales, sed alchemicos & diuinos, quòd ista Elixiria pra-
 dicta, cum resoluuntur, non prohibetur resolutio ab operibus
 radicalibus omnino: imò remanet nobis de virtute earum,
 quod volumus. Testatur autem ad credendum medicatio-
 nem, experimentum, &c. Principium autē hoc precipue tra-
 ditum est totum sub figura & allegoria propter ultimam dif-
 ficultatem, eius, & inuestigationem supra rationem, ex cuius
 ignorantia, principia praedicta nihil profunt: quia hoc sui ue-
 ritatem, & aliorum in experimento ostendit & sensu: & in
 experimento patet veritas principiorum. Ratio secunda est
 hac: In quocunq; reperiuntur proprietates, & passionēs, &
 operationes omnes specifica alicuius rei, illud est idem penitus
 quod illa res: sed in auro & argento per alchemiam genera-
 to reperiuntur omnia haec, quae sunt in argento & auro mine-
 rali: Ergo, &c. Maior huius rationis rectificatur ex hoc,
 quia differentia specifica rerum, siue forma substantiales
 sunt nobis ignota, ut patet ex quarto Metaphysicorum in fi-
 ne, & ex primo de Anima. Nec cognoscimus eas, nisi per pro-
 prietates & passionēs: & proprietates & passionēs per opera-
 tiones et accidentia. Et ideo quales sunt operationes & acci-
 densia in rebus, tales indicamus proprietates & passionēs:
 ergo & per consequens formas: quia omnis cognitio etiā in-
 cipit à sensu, & patet ex primo Physicorum, & primo Poste-
 riorum, & primo Metaphysica. Vnde Philosophus primo de*

Anima, volens nos inducere ex hoc in cognitionem animae et aliarum formarum, dicit sic: Accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum, id est, definitionem & formam substantialem, quod quid est. Talis autem cognitio, scilicet accidentium, est per sensum: quia sola accidentia sunt obiecta sensuum. Et ideo Philosophus quarto Metaph. arguens ex operibus rerum & accidentibus super ipsas formas, dicit sic: Quod enim facit operationes oculi, est oculus: quod verò non, non est oculus, sed imago oculi. & serra lignea non est serra: sed imago serrae. Vnde dico, quòd optimum genus inquisitionis & certissimū est cognitio rei per accidentia propria: quia cum per causam uniuscuiusq; rei propriam, res cognoscitur, cum de accidentibus eius proprijs minimè dubitatur. Neque est hoc in metallis difficile, cum non sint diuersa substantia ad inuicem, sed homogenea per totum. Minor patet sic, quia quicumq; vult verè cognoscere aurum & argentum secundum eorum formam specificam, cognoscat per eorum proprietates, & passionēs, & accidentia, et operationes, siue sint actiuae, siue passivae. Modò de proprietatibus auri est, esse metallū coloris citrini fulgentis, ad ignem fusibile, sub malleo per omnem dimensionem extensibile, substantia homogenea et ponderosa valde, & sustinere iudicium ignis absq; mutatione et diminutione sui per cineritium & cementum, & confortare cor: neq; plus cognitum est de conditionibus auri in toto mundo per philosophos & fossiores mineralium metallorum. Per experientiam sic confirmant: In quocunq; ergo metallo per alchemiam transmutato, reperiemus omnes proprietates praedictas, & accidentia, & operationes, necessario arguemus ipsum esse aurum. Et si aliqua illarum conditionum, quae dicta est, deficiat, non erit aurum. Quia igitur aurum alchemicum habet omnia praedicta, ideo iudicamus, ipsum esse aurum necessario. Experimentum autem secundum philosophos testificatur hoc, ut dictum est, secundum sensum. Quod si non est idem aurum alchemicum cum minerali, oportebit neces-
sario

sarià eos ponere easdem proprietates omnes in specie manare à contrarijs formis, quod est penitus impossibile. Oportet igitur quòd sint idem. De confortatione autem cordis, quam facit aurum minerale, sicut dicunt medici: quia quidam idio-
ta dicunt, quòd aurum alchimicum cor non confortat. Plá-
to in 3. Stellicarum expresse est contra eos. & similiter in com-
mento ibidem Hamet: & similiter Haly in suis Secretis: et A-
rístoteles in suo de Secretis secretorũ cap. de Lapidib. precio-
sis, &c. Nunc verò à simili probemus. Quibusdam enim pla-
cet et satisfacit magis audire similia & proportionalia, cum
rationes syllogísticas intelligere nō possunt: & similiter, quia
difficile est syllogizare. Vnde philosophus nono Metaph. Non o-
portet cuiquam terminos querere, sed proportionale conspi-
cere. Et in primo de Vegetabilibus dicit: Quadam omni an-
no nascuntur & arescunt, & triticum, & olera, & quadam
non. Et non possumus hac omnia scire per syllogismos, nisi per
exempla & descriptiones: & ideo oportet determinare eas, &
sint exemplum & similia. & non debes omnium perscrutari
definitiones, &c. Hac autem similitudo et proportio reperitur
tam in animalibus quàm in vegetabilibus et mineralibus, &
etiã elementis, et à natura sola, & cum auxilio actus. Na-
tura enim generat ranas in nubibus, aut in pulvere asperso
pluvia, & per putrefactionem ex ultima dispositione ma-
terię ad hoc propinqua. Et refert Avicenna, quòd vitu-
lus in nubibus generatus est cum tonitruis, & cecidit cū plu-
via feminivus. Et dicit quòd natura in talibus facit subitas
generationes: cum ministracione etiã actus facit similia na-
turalibus: ut ex Basilicon contrito & debite ministrato et pu-
trefacto scorpiones generantur. Et elixatur ex anatis ad se-
renũ cooperata, bufones. & ex vitulo strangulato, apes, cū pu-
trescit humiditas illa per ebullitionem à calore extraneo: Et
vespa ex carne asini: & scarabeus ex carnibus equi: & locusta
de carnibus muli. Et planum est quòd, hac talia sunt omnino
similia illis, quæ à sola natura processerunt, quamvis locus sit

alius, & materia alia, & dispositiones alia. Sed proportionem
miscibilium ultimas, & dispositiones ultimas in tali mate-
ria, & tali loco, credimus esse omnino easdem cum ijs qua à so-
la natura generata sunt virtute corporum cœlestium: quã-
vis præcedentes sint valde diuersa propter diuersitatem ma-
teria: ergo & formas easdem credimus. Aristoteles tamen 6.
de Animalibus est contra hoc, qui dicit, quod sunt idem solum
secundum genus & similitudinem, et non secundum formam,
Et in 15. de Animalib. dicit idem. Et similiter 7. Metaph. Vnde
Auerrois in commento ibidem dicit, Mures generatos ex pu-
trefactione non esse idem in specie cum generatis ex propaga-
tione, quia dicit quod propagando conseruari non possunt in
specie. Sed nos dicimus, formicas, araneas, et alia plura gene-
rata ex putrefactione, qua postea ouando per propagationem
conseruantur in specie sibi simili: aut ergo erunt eadem in spe-
cie cum illis, quod credimus: aut eadem accidentia & opera-
tiones manabunt à contrarijs formis, quod est impossibile. Si-
militer natura nõ faceret mēbra generationis, in eis frustra.

In vegetabilibus etiam hoc patet: Natura enim generat
ex putrefactione, portulacas, bletas, parietariam, caules, &
cucurbitas, & alia plura genera vegetabilium. Et illa etiam
eadem ex proprijs seminibus, & faciunt flores & semina eadem,
et conseruantur in specie sibi simili per semina eadem. Et hoc
patet per Galenum in primo Alimentorum capite de Fœ-
niculo, qui dicit sic: Et spontaneum quidem quandoque na-
scitur hoc, sicut & anctum: sed etiam seminantur ipsa per
hortos, &c. Vnde dicimus, quod quedam sunt, qua per so-
lam putrefactionem, ut pediculus, pulex, gramen & similia:
Quedam qua utroq; modo, ut mures, portulaca, &c.

Sicut ergo in animatis anima vegetabili utroq; modo ge-
neratis, penitus arguimus esse eadem specie: quia eodem mo-
do utraq; possunt conseruari in essentia: sic & in animatis
sensibili penitus arguemus, quod totum accidit propter vl-
timam dispositionem & proportionem agentis & patien-
tis.

tis. Vnde dictus Philosophus primo de Vegetabilibus, quod
 natura transmutat calamentum in mentam, & triti-
 cum in siliginem, & linum in silicem, id est lolium, & ma-
 las in bonas, & econtrario. Vt illa quae fuit transplan-
 tata de Persia in Aegyptum. Et adeo dicit ibi, quod à qui-
 busdam malis seminibus proueniunt bona planta, & econ-
 trario, sed non de facili. Et hoc etiam in animali contingit
 multisoties, ut ibi dicit: Et diuersitas regionum hoc quamma-
 ximè operatur. In mineralibus etiam hoc est planum, quan-
 uis non in omnibus. Generat enim natura in nubibus quan-
 doque sagittas lapideas, & ferreas cum tonitruis terribili-
 bus. Vnde Philosophus iuxta finem quarti Metaphisicorum
 sic dicit ad litteram: Sape etiam fiunt lapides ex igne, cum ex-
 tinguatur, id est uapore igneo, scilicet in nube. Et saepe contin-
 git, corpora ferrea & lapidem cadere cum corruscationibus,
 ut vapor igneus: quia ignis frigidus est & siccus in extinctio-
 ne sua. Et in Persia cadunt cum corruscationibus corpora a-
 rea, ut aesustum, vel similia sagittis hamatis, id est barbatis,
 & non possunt liquefieri per ignem, sed euaporant in fumum.
 viriditati attinentem, donec residuum sit cinis. Cecidit quo-
 que apud Pergem frustum ferri 150. atronarum, quod pra-
 durit sua ferè erat infrangibile. Missa est tamen pars eius re-
 gi Corascenti, qui quum praecepisset enses inde fieri, erat insa-
 bricabile. Dicunt tamen Arabes, quod enses Alamanici,
 qui optimi sunt, de ferro tali fiunt. Cum autem cecidit massa
 illa, resiliit aliquaties à terra, ut pila, eratq; composita ex mi-
 nimis frustulis cohaerentibus ad inuicem, ad quantitatem
 granorum milij magnorum. Simile huic rei euenit apud Te-
 pastrem. Sic ergo etiam fiunt lapides: eorum siquidem gene-
 ratio vel erit subito, propter magnum calorem accidentem
 luto viscoso: aut paulatim, propter multum temporis, &c.
 In quibus uerbis Philosophus insinuat, quod natura facit ge-
 nerationes similes, sed aliquando subito, aliquando paula-
 tinas, & in diuersa materia & aliunde. Idem in eodem:

Sunt autem certa loca, super quæ aqua effusa vertuntur in lapides diuersorum colorum. Suntq; aqua quæ seorsum accepta non gelantur: quæ si propè alueum suum fundantur, cōgelantur, & fiunt lapides. Scimus ergo, quòd in terra illa est vis mineralis, quæ cōgelat aquas, &c. Idem ibidem dicit: quòd sunt quedam vegetabilia, & quedam animalia, quæ conuertuntur in lapides, virtute quadam minerali lapidificatiua. Et hæc transmutatio corporum, animalium, & vegetabilium in lapides, est aquè propinqua, sicut aquarum transmutatio. Et quedam sunt citius, & quedam tardius secundum potentiam actiuorum, & Resistentiam passiuorum. Idem ibidem dicit, quòd est locus in Arabia, qui omnia corpora ibi existentia, colorat colore suo. Panis quoque iuxta Corascem, in lapidem mutatus est: remansit tamen ei color suus, suntq; talia mira: quia rarò fiunt, vel accidunt. Caterùm causæ eorum manifestæ sunt, &c. Ita talia extranea natura facit in paucis locis minerarum extraneis, & sunt valde miranda. Multa etiam in scripturis vidimus, & eatenus audiuius de mineris diuersis, in quibus quasi incredibilia fiunt omnino: similiter in elementis hoc idem patet. Ex concussionem enim quorundam lapidum, cum calibe, generamus subito ex aere ignem, & ex aquæ ebullitione aerem, & ex condensatione aeris aquam, & ex reseruatione aquæ terram, & conuertuntur, & sunt eadem panitus cum naturalibus solis. Quicunq; tamen exemplaria hic adducta sunt, de transmutationibus, non ideo ut omnino proportionalia sint, adducta sunt. Quoniam exempla ponimus, non ut semper vera sint, sed ut sentiat qui addiscit, ut dicitur primo Priorum. Sed hoc ideo, ut sit satisfactio quibusdam in superficie speculantibus, & non in profundo, ostendendo opera miranda natura, & transmutationes extraneas, ut adhuc velut longè distantes imaginentur hanc artem possibilem. Quibus autem mens & discretio medullitùs & profunditùs est euigilans, talia exempla & proportionalia puerilia sunt.

lia sunt. Neq. omnino, ut in pluribus in eadem specie tum sibi similibus collocata, in quibusdam autem fortè sis. Et hac probatio extraneorum aquè prodest Alchemistis & Sophistis, imò Sophistis magis: quoniam diuersas materias propter hoc sibi subijcere possunt. Huic quoq. lapidi, nihil omnino simile videtur posse adduci, sed solum secundum partem. Et quod magis simile videtur, est de generatione atramentorū, & similiter fumus resolutus à lignis cum comburuntur. Hic enim fumus est tanquam spiritus, qui resoluitur ad aerem cum toto corpore suo. Sed si inueniat corpus aliquod solidū, cui appodietur, retinetur à suo corpore occulto: super illud corpus aliud: & induratur, & figitur, & fit fuligo: ita quod spiritus dum fugit ignem, conuertit corpus ad suam naturam: & corpus cum permanet, conuertit spiritum ad suam naturam. Et hoc idem simile patet de generatione tartari in vasis boni vini. Quemadmodum etiam motui circulari cælestis sphaera super suum centrum non potest adduci aliquis alter motus, circulari omnino similis, sed solū partium: quia centrum sphaera cælestis est separatum à circumferentia, nec est annexum alicui alteri, sed in seipso, & per seipsum sic in medio manet, & omnis alter motus ei assimilatus est volubilis rotatiuus, & non circularis: cuius centrum firmatur & annectitur polis suae circumferentiae, mediante axe sua. Sic & in hoc non potest aliquid omnino simile adduci, sed solum in parte: quia ipse lapis est quiddam proprium in se, & orphanum & unicum ab omnibus separatum. Non tamen inconuenienter exempla dicta apposita sunt. Ex praedictis igitur satis patet, quod si Alchymista preparauerit naturam materiam suam, & in organo proprio, & ignem suum, & gradus suos, & tempus congruū & iuuat (alias inuenit) naturam manibus suis, & vigilanter inspicat signa colorū omnium: ita quod circumstantia omnes in suis horis absq. alio defectu concurrant generabit quod narrant Philosophi, si Deus voluerit. Et natura coniunget quantitates compo-

nentium determinatas, diuino iudicio, absque considera-
 ne artificis aliqua: quoniam cognitio talium prodest ad spe-
 culationem solam: ad operationem verò minimè: & poterit
 cum hoc transmutare omne metallum, ut dictum est: ita ut
 à puris naturalibus in nullo declinare comperiat. Et signum
 sensatum inducens nos credere debere, hoc est: quia videmus
 metalla imperfecta alterari per artem à quibusdam rebus
 sui generis & extraneis, quanuis non transmutantur. Tu-
 scia enim alterat as in colorem auri: Auripigmentum au-
 tem in albedinem argenti, quanuis comburat: & furnus Sa-
 turni congelat argentum viuum. De extraneis autem dici-
 mus, quòd cortex malignanati conuertit ferrum in calybem,
 & fumus capillorum citrinat argentum. Quia igitur ad al-
 terationem expectamus transmutationem, cum per hac ex-
 tranea non possit fieri: quia eorum alteratio non profunda-
 tur vsq; ad occultum corporis. Tunc cum videamus altera-
 tionem aliquantulum profundari à suis similibus absq; pra-
 eparatione aliqua eorum, ut similentur auro & argento, non
 debet quisquam dubitare quin sit propinqua potètia in his
 vel alijs: ita ut ars ducat in actū & perfectionem ipsam, &
 similiter fumus resolutus, etc. Notandum quòd omnium in-
 animatorū, qua generantur aquè, vel est vapor siccus, vel hu-
 midus, vel uterq; ut dicitur 1. Metha. & 4. Omnis autem va-
 por est degener spirituum, id est, volantium: propterea subli-
 matur: ex vaporibus autem siccis generantur res sicca, &
 ex humidis humida: sed ex eorum commixtione & digestio-
 ne & proportionem existente diuersa, in habitudine: b. et mensu-
 ris ipsorum, accidit diuersitas generatorum omnium secundū
 exigentiam natura cuiuslibet speciei: & sicut ipsi vapores
 habent in actū naturam ascendendi & volandi, sic habent
 in potentia naturam standi & permanendi, propter quòd ge-
 nerata, in quibus permanet actū natura volandi prima, sem-
 per volant secundū naturam suam, ut argentum viuū mar-
 casita et camphora. In quibus aut occultata est natura volā-
 di, &

di, & manifestata natura standi & permanendi, semper permanent secundum naturam suam, ut aurum, antimonium, marmor, alumē, sal & tartarum: in quibus autem utraq; natura permanet mixta dominans virtuti, dominatur alteri, ut patet in mixtione corporū & spirituum. Cum enim vires spirituum dominantur, trahunt secum corpora ad volatū. Et cum vires corporum dominantur, retinent secum spiritus, et figuntur cū eis. In spiritibus enim sunt corpora in potentia, et in corporib; sunt spiritus in potentia. & hac est causa, quare natura facit corpora ex spiritibus, & econtrā. Propter quod quacunque resolvuntur à corporib; metallorum, in furno apud ignem, non habent naturā, quorum sunt scil. corporum, sed magis spirituum: & quilibet spiritus cū ingreditur corpora, acquirit similiter naturā corporum. Ideo in mineris metallorum, reperiuntur sui spiritus, sed non econtrā: quia in posteriori includitur prius, sed non econtrā. Cum ergo ex generatis ex utroq; vapore conservantibus naturam vaporum & spirituum, scil. ex argento vivo & sulphure natura generat corpora metallorum omnium: propterea quod in illis spiritibus sunt omnia corpora in potentia, potuit natura illam potentiam ducere ad actum: quia natura secundum ordinem proponit potentias actibus, & sic ex potentia non fixi facit fixum, & econversò. Et ex immundo facit mundum, & ex immundo extrahit mundum, & ipsum retinet. Ars ergo post contemplationem omnium horum sequitur naturam, & recipit spiritus natura immundos, & eos sublimando subleuat & mundat, sicut natura: & tunc volendo fugere ab igne, ars ministrat naturā, et natura cōvertit eos in corpora munda: fixa, & de cetero natura corporum dominabitur natura spirituum in aeternum, per hoc ingenium mirabile. Sunt & similiter mineralia quadam, qua generantur & perficiuntur secundum substantiam, in qua sunt absq; resolutione in fumum. Et ars similiter perficit metalla in aurum.

C A P U T XVI.

In quo soluit rationes contrarias dictas, cum questionibus intercedentibus & notabilibus.

QUONIAM quidem dispositiones precedunt habitus, & habilitant ad formas tam intelligibiles quàm reales. Ideo premisimus dispositiones quamplures, per quas potest sapiens amator. horum credere, & disponere sensum, & intellectum suum ad habitus & formas recipiendas, quas diximus. Quapropter de cetero modum habituandi & informandi cum quibusdam alijs dispositionibus iuxta sapientium doctrinam, & nostram narremus. Incipientibus prius à solutionibus rationum dictarum à principio, scilicet ignorantium hanc scientiam gloriosam, & volentium eam interimere. Ad argumenta ergo quinque prima, ex prius dictis patet solutio. Quoniam, quamvis per artem Alchemia velimus sequi naturam, hoc est in opere scilicet faciendo, ex similibus principijs metallorum, idem aurum quod ipsa facit, sed non in modo operis, Ars facit ex illis principijs lapidem suum, cum quo omnia metalla conuertit in aurum. Sed si metalla vellet generare de nouo, tunc ars coacta esset sequi naturam in modo operis etiam, & in quantitate elementorum, & proportionem, & mixtione, & colore, & tempore, & loco. Et sic ars esset & est impossibilis, & cognitio talium non potest haberi certitudinaliter, sed solum secundum coniecturam: quæ cognitio confert speculanti, operanti verò minimè. Veruntamen ars prius inuestigat omnem operationem naturæ, et omnem modum operationis et materiam determinatam, et reliqua, sine quorum inuestigatione ars nunquā posset naturam sequi. Et quia natura in ipsis mineris transformat omnia imperfecta metalla in aurum paulatim digerendo et ex poliando ipsa in fine à sulphure corruptente, quod ipsa decoxit,

& in.

& in tali expoliatione obseruat natura quantitates & proprietates & proportiones in mensuris elementorum determinatas ad generationem auri: quæ quantitates & proportiones mixtionis, sunt nota soli natura. Ideo ars hac subtilissimè inuestigans, expoliat ipsa similiter vt natura, sed cum alio colore scilicet liquefaciente, & in breui tempore valde, scilicet in momento, & alio loco: quia quocunq; tempore, quocunq; loco, & quocunq; calore expolientur imperfecta metalla omnia à sulphure corrumpente statim perficiuntur in aurum: & in hac expolitione natura æquat quantitates elementorum, & eorum proportiones in mixtione, et mixto voluntate diuina: quamuis hac ignoremus: quia nec necesse est nos hac scire, nec possumus scire. Et sic ars sequitur naturam: quia sic operatur ars penitus ministrando naturam, sicut sola natura tam in generando philosophicum lapidem, quam in perficiendo metalla: quia solus lapis philosophorum cum sic sit expoliatus, & habeat naturam perficientis & informantis, poterit ipsa expoliare & perficere, & informare in liquefactione, quod totum adhuc lucidius explicabitur infra in capitulis de Generationibus metallorum. Ad illud autem quod dicunt de abbreviatione temporis in decoctione per excessum caloris exasperantem: quia dissipabitur humiditas metallica; & destruetur forma specifica metalli: dicimus quod eorum intentio & imaginatio à tramite veritatis omnino declinat: quoniam nolumus ponere metalla imperfecta in igne ignitionis & liquefactionis, & sic seruare quousq; digerantur & perficiantur in aurum: quia fatuum est hoc dicere et imaginari, & est impossibile, sicut probant: sed ipsis liquefactis, ad ignem immediatè ponimus lapidem, secundum iusta pondera ipsa perficientem, cum ipse sit forma ipsorum informans ipsa: & in momento perfecta sunt in aurum cum conseruatione propria humiditatis, & sic perpetuantur in igne. Neque etiam ipsa natura principia volumus conuertere in aurum, nec in metallum aliud per talem ignem, cum sit im-

possibile, sed in igne sufficienti ad liquefactionem conseruamus ea in sua humiditate, auferendo superflua, quousq; generetur lapis, quem quarimus, volatilis, cui iungimus lapidem fixum rubeum: & hoc est impossibile.

Quoniam quidem, &c. Notandum est, quòd accidit quibusdam sapientibus in syllogizando, ut faciant syllogismos sophisticos fortes, & sibi ipsis & alijs, & quandoq; contra illud quod opinantur: ita quòd ipsi nescientes soluere, stant in dubio ligati. De quibus dicit philosophus 7. Ethic. sic ad litteram: Sophisticus sermo est mentis dubitatio. Propter mirabilia enim velle arguere ut sapientes sint, cum non attingant, factus syllogismus dubitatio fit. Ligata enim est mens, cum manere non velit propter non placere, conclusum: procedere autem non potest: propter soluere non habere sermonem, &c. Quia ergo quamplures nesciunt soluere argumenta iam dicta, & eis similia cum sint magna apparentie facta propter sophisticaciones latentes, eo quod non habent terminos et sermones huic arti pertinentes: Ideo nescientes soluere, eorum mens manet ligata, etiamsi credant oppositum. Posuimus ergo in antedictis sermones notos & veros, & similiter in sequentibus, ut possint soluere omnia dicta contra quaestionem propositam secundum solutionem possibilem. Et si quae similiter alia arguerentur, ita ut eorum mens nunquam de cetero sit ligata. Soluimus autem omnia ordinatè, sicut patet in textu libri. Adhuc similiter decipiuntur, quia solum vniuersaliter considerant & arguunt, non descendendo ad particularia. Vnde philosophus primo Politicorum: Considerantes particulariter magis veritatem discernunt: vniuersaliter enim dicentes, seipsos decipiunt. Et in sexto Ethicorum: Neq; enim prudentia est vniuersalium solum, sed oportet etiam singularia cognoscere. Si enim sciat quis, quoniam leues carnes bonae, digestibiles, & sanae: quales autem leues ignorat, non faciet sanitatem, sed sciens: quoniam quae volatili leues & sanae, faciet magis &c. Et in Posteriorib. con-

sido.

siderantes vniuersale, multotiens nesciunt quadam singularium propter id quod non intendunt . Et in secundo eiusdem: Aequiuocationes magis latent in vniuersalibus, quàm in singularibus. Et in 2. Ethicorum: In his enim qua circa operationes sermonibus, vniuersales quidem communiores sunt, particulares autem veriores.

Ad sextum dicimus, quòd in opere huius artis est considerare duo, scilicet naturam agentem, & artem ministrantem. Si consideremus ex parte naturæ agentis, dicimus quòd totum opus est naturale, quia materia est illa, quæ decoquendo appetit, retinet, digerit, & expellit, & permiscet, & corrumpit, & generat, & informat præcepto Dei benedicti et gloriosi, suo tempore lapidem antedictum, et cum hoc lapide natura informat metalla per ipsarum permixtionem. Si autem consideremus ex parte ministrationis, tunc opus hoc est artificiale: non quia ars generet, & corrumpat, & informet, sed solum ministrat naturæ operanti totum hoc. Natura enim sola non potest in talibus per se, nisi ars ministret sibi. Propterea eo modo quo ars ministrat naturæ, eo modo operatur natura, quia si bene, bene: & si male, male. Tota ergo operatio ratione generationis & mixtionis est naturalis, ratione autem ministrationis, est artificialis, sicut patet in decoctione ciborum.

Ad rationem septimam dicimus, quòd illorum ratio non concludit, quia forma quæ est perfectio rei, est duplex, scilicet una ipsius mixti in quantum mixtum: alia ipsius mixti non in quantum mixtum, sed in quantum animatum, siue sit anima introducta de potentia materie ab occultis natura, siue sit data ab extrinseco, scilicet ab essentia quinta, vel à primo motore, sicut veteres diuersimodè sunt opinati. Diuersificauit enim Deus rerum perfectiones multipliciter, quoniam in quibus compositio, quæ secundum naturam fuit debilis, in illis maiorem & nobiliorem perfectionem ponit, scilicet quæ est secundum animam: in ani-

mantis autem è contrà. Et ideo nos ignoramus formare leonem, capram & hominem, non ratione mixtionis, cum sit debilis in eis, sed magis ratione forma nobilis, quæ subiacere nõ potest actibus nostris. Similiter quia quamuis quorundam mineralium, & vegetabilium, & animatorum, siue sint fortis mixtionis, siue debilis, generationem facere sciamus, cum eorum formas specificas ignoremus omnino.

Sed ad generationem auri cognoscimus suam formam specificam separatam à sua materia perfectibili, et modum perfectionis & unionis omnino sequendo naturam. Similiter quia non fit recta comparatio mixtionis fortis ad nobilem, sed fortis ad debilem, & nobilis ad ignobilem: quia recta comparatio est in uniuocis, ut dicitur 7. Physicorum. Similiter quia animatorum ad inanimata in hoc non est proportio. Similiter quia non est proportio eius cuius materia propinqua determinata inuenitur ad illud, cuius materia non inuenitur, siue sint eiusdem propinque generationis, siue non. Similiter quia non reperitur in illis, nec in aliquibus de mundo aliquid, quod egeat perfici, sicut in ijs solis. quare ratio non conuenit.

Ad rationem octauam dixerunt quidam, quòd non conuenit: quia metalla non differunt ad inuicem specie, sed accidente solum, quos reprobauimus supra in argumentis Philosophi. Dixerunt alij, quòd ratio simpliciter est falsa, quia generatio & corruptio est indiuiduorum diuersarum specierum, poterunt ad inuicem transmutari. Sed quamuis isti sufficienter dicere videantur, non tamen sic est: quia quidam modus est in metallis diuersus mutationis speciei in speciem. propterea istius rationis solutio sufficiens cum solutione ultima rationis Philosophi infra patebit.

Ad rationem nonam dicimus, quòd verum est, quòd per motum et lucem corporum supercelestium, & per eorum determinatos situs aspectus introducuntur forme in inferioribus: sed non est necesse nos ea scire, nec possumus scire, nisi in gene-

genere quodam confuso, scilicet ex parte solis in quibusdam, qui est causa quatuor temporum anni: quia certis temporibus fiunt seminationes, & menses, & plantationes: & in quibusdam animalibus, ut equis, & asinis, & accipitribus, & falconibus, periodicis certis solaribus fiunt coniunctiones ad coitum & generationem. In quibusdam autem omni tempore fiunt hac indifferenter, ut in homine, columbis, & gallinis. Vnde si volumus generare vermem ex carne putrescibili, non consideramus situm quenquam stellarum: sed solum dispositiones aeris circumscribentis, & alias putrefactionis causas. Similiter si ova sub fimo aut simili loco, ad pulorum generationem ponamus quocumque tempore, dabitur forma suo loco & tempore praefinito à caelestibus absque nostra consideratione in hoc. Eodem modo in generatione calcis & vitrioli, & salis, & visfur, & cerussae, & minij, & Zimar. Similiter in compositione Tyriacae, & aliarum confectionum: quia quocumque tempore & quacumque hora possunt fieri haec. Virtus enim caelestis est valde communis ad omnia, & recipit terminationem per virtutes & dispositiones eorum, quae sunt subiectum eius in rebus elementaris & elementis: quia sicut operantur virtutes caelestes in tota natura generabilium & corruptibilium continuo secundum materiam sibi dispositam, aut proprie aut communiter. Vnde dixit Lilius, quod opus non causatur à motu superiorum, quia omni tempore fieri potest. Et Rasis in Septuaginta in lib. Reprehensionis. Tempus non operatur in hoc aliquid. In hoc addit: quia si tempus operaretur in eo, esset vile apud gentes. Si ergo in hoc magisterio omnia contingentia suo tempore recte concurrant, introducetur forma sua sub debito situ & aspectu stellarum tempore praefinito in materia absque consideratione in hoc aliqua. Vnde dixit Plato, quod secundum meritum materiae infunduntur virtutes caelestes: quares natura operantur, etc. Sed in rebus, in quibus infunditur forma accidentalis nova, et occulta à caelestibus, ut patet in arte imaginum, oportet ne-

cessario, ut sciamus & custodiamus determinatos situs & affectus corporum celestium tempore propositio: quia à solis illis imprimitur forma talis, & tempore tali, & non alio, sicut patet in libris *Astrologia de electionibus horarum, imaginum, & bellorum, & edificiorum, & itinere, &c.* Quia ergo *Alchemia* ars non est talis, ideo non expedit ut hac scias.

Ad rationem decimam dicimus, quòd formarum alia sunt naturales, alia artificiales. Et naturalium quaedam sunt substantiales, & introducuntur in instanti: omnes à natura precedentibus dispositionibus habilitantibus ad eas, siue concurrat ibi administratio agentis aliqua ad disponendum, siue non: & ista sunt forma substantiales, quae sunt principium operandi in omni re. Et istas dicit *Dialecticus* formas específicas, siue differentias constituentes speciem, & per ipsas qualibet res habet esse.

Quaedam autem sunt forma accidentales, quae si immediate manant & fluunt à formis substantialibus, ultrò ducuntur in instanti cum formis substantialibus à natura, cum sint sicut propriae passionis substantiuorum: & ista sunt forma, cum quibus qualibet res operatur proprie. Si autem non immediate manant & fluunt, tunc introducuntur successiue in tempore, ut est color, odor, sapor, & figura talis determinata, sequens suam formam substantialem, quarum quaedam sunt propria ex tota specie sua, ut color pavonis, & figura elephantis: quaedam communes, ut color equi & galinae, & odor viole.

Artificiales autem forma omnes sunt accidentales, & non sunt aliud, quàm figura rerum introducta per artem, siue sint iuxta voluntatem artificis, ut figura domus, & naui, & nummi, siue sint à casu aliquo, ut patet in figuris fragmentorum lapidum. Quarum quaedam permanent in factò esse, ut forma domus, quaedam non, sed sunt in solo fieri, ut patet in arte cantandi & saltandi. Et omnes ista introducuntur,

Aducuntur successiue in tempore, ut patet ex septimo Metaphysica. Propter quod bene dixit Philosophus ibidem, quod artificialia ratione materia ponuntur in genere subiecto, & ratione forma ponuntur in ratione accidentis.

Cum ergo generatio lapidis philosophorum sit à natura, mediante agente naturali, scilicet igne, cum colore suo naturali, & odore, & figura naturali, qua sunt forma accidentales sequentes suam substantialem determinatam, sed tamen cum administratione artis, qua ministrat sibi materiam naturalem inorganis artificiabilibus: Ergo necessario forma eius erit naturalis & substantialis, qua substantialis forma cognoscitur per suas formas substantiales, accidentales, proprias, sicut & omnis alia de mundo. Et quamuis ministratio & ministrationis modus materia sit voluntarius: tamen forma, que in instanti generatur, est naturalis. Non ergo poterit dici forma illius lapidis artificialis, ut quidam fatue imaginantur. Eodem modo intelligendum est de auro per istum lapidem generato, cuius forma introducit in instanti, ut patuit, & non successiue, sed dispositiones preecedentes bene inducuntur successiue.

Ad rationem decimam, &c. Et praterea notandum, quod forma naturales dicuntur, ad quarum introductionem natura sola preparat sibi materiam, & introducit formam, ut in homine, palma & marmore. Aut quia ars preparat materiam natura non ultima preparatione: & ipsi porrigit, & naturam preparat, & disponit sibi ipsi usque ad ultimum cum auxilio artis, & post introducit formam, ut patet in generatione Vrisfur, Cerussa, & Teriacarum omnium compositarum. Forma enim istarum sunt naturales, ministrante arte. Quia in talibus natura non potest sibi preparare materiam, nec componere: sed ars preparat natura materiam, & natura disponit & introducit formam. quod enim preparat alteri materiam ad formam, non dat formam: quod autem sibi preparat & disponit sic: quia idem agens disponit

ad formam, & dat formam. Sunt tamen quadam forma naturales accidentales, qua introducuntur à natura sola prater artem, & à natura per administrationem artis, ut sanitas: quoniam omniam harum principium agens est intrinsecum, quod est natura. Forma autem artificiales absolute dicuntur accidentales, ad quarum introductionem natura praparat materiam remotè secundum magis & minus: nunquam tamen posset natura introducere formam, cum deficiat principium extrinsecum in hac operatione. Ars autem potens recipit à natura hanc materiam, & eam praparat, & disponit dispositione propinqua, & introducit successiue formam, sicut est forma domus, nauis, annuli. Satis enim posset ars porrigere natura ligna, lapides, cementum & clauos, quod nunquam sciret domum construere, nec nauim: sed ars hac recipit à natura, & sibi ipsi disponit, & formam artificialem facit ex his successiue, propterea formam naturales rerum substantiales non variantur in sua specie: quamuis quadam accidentales sint ratione regionum: artificiales autem omnes quampluribus modis variantur secundum voluntatem artificis variando figuras. Similiter ars in artificialibus absolute semper seruat eandem materiam & eandem formam naturalem, et variat formas artificiales ad libitum. In naturalibus autem cum quibus ars ministrat, non seruatur eadem materia, sed varietur materia continuo, ut ad formam diuersam disponatur iuxta variam dispositionem materia. Cum ergo lapis philosophorum generetur à natura, ministrante arte, & diuina potentia volente manifestare, dicetur ipse & forma sua, & aurum Alchemia, non artificiale, sed naturale penitus. Ars etiam est cum natura connexa, quia principium artis est natura, ut patet ex secundo Physicorum: scilicet secundum quod exit à suo principio cœlesti, cuius principium est intellectus practicus. Principium autem natura est intelligētia, quia natura est opus et instrumentum eius. Patet igitur quomodo ars hac est na-

naturalis, & similiter opera sua, & quomodo non, & forma sua.

Ad rationem undecimam quando dicunt, quòd facilius est, res destruere quàm construere. Respondet Geber Hispanus in Summa sua sic: quòd non concludunt de necessitate, qua coartamur ad non posse construere credere. Nam quòd difficiliter construitur, difficiliter destruitur: non autem est impossibile ipsum non posse construere. Huius autem causam assignamus: quia fortem habuit compositionem, ideòque difficiliorem habet resolutionem: ideòque difficiliter destruitur. & hoc est quod facit eos opinari, impossibilem esse eius constructionem. Sed quia ignorant ipsius compositionem naturalem: ideo illius constructionem & destructionem artificialem ex cursu naturæ ignorant. Attentaerunt tamen fortè, quòd sit fortis compositionis, sed quanta fortitudinis compositionis sit, non attendaerunt. Hac est responsio Geberi Hispani. Hactenus Philosophi præcipui & Astrologi, & Magici, & Alchemici. Nos autem cum modici simus intellectus, & ingenij, nihil contradicimus tanto philosopho: nec contradicere præsumimus, nec audemus, cum ipse sciuerit actu & opere hanc mirabilem scientiam. Nos autem quamuis propinqua potentia credamus, eadem semita ipsum debere consequi propter magnam dilectionem & delectationem: quoniam delectatio perficit operationem, ut dicitur decimo Ethicorum. Et iterum in eodem: Coauget enim propriam operationem delectatio, & magis singula iudicant, & certius exquirunt cum delectatione operantes, &c. Sed tamen argumentum in sua efficacia permanere videtur. Ideo quòd constructio siue factio rei dupliciter considerari potest: Vno modo quando res incipit construere, ex suis primis principijs generationis, ut sanguis existens in venis matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quòd est in hoc principio motus. Alio modo quando rex construitur, & præceperunt ferè omnes dispositiones habilitantes ad formam, & est iuxta finem ma-

tus, ut ouum ex sanguine illo generatum sub gallina per 7. dies forum, siue digestum ad generationem. Potest etiam tertius modus addi, quasi medius harum existens, scilicet ouū, quod Gallina peperit. Si primo modo accipiat, vel tertio, verum dicunt. Facilius enim est rem destruere quādo facta est, quā ip[s]am construere, incipiendo à primis principijs generationis vel medijs. Et hoc modo non intelligitur hic.

Si verò ultimo modo, falsum dicunt: unaqueq[ue] enim res naturalis quando fit, cū ipsa fuerit in vltima dispositione, postquam immediatè sequitur forma, facilius est ipsam construere, quā destruere quando facta est: quoniam ipsius constructio fit in instanti, sed ipsius destructio, quando facta est non potest fieri, nisi precedant dispositiones omnes, & alterationes, disponentes ad corruptionem, & sic accipimus hic.

Et ideo: quia ars Alchemia inuenit (hac vltima dispositione disposita) omnia metalla perficit ipsa in instanti absq[ue] alterationibus precedentibus, sola liquefactione pramissa, neque potest ea ita facile destruere, quando facta sunt aurum, sicut construxit.

Ad rationem duodecimam et decimam tertiam, ex prius dictis patet solutio.

Ad rationem decimam quartam, quando dicunt, quod impossibile est alicuius vnius rei duas contrarias operationes per se esse dicimus, quod verum est, respectu eiusdem, sed respectu diuersorum possibile est. Et hac diuersitas propriè non est ex parte dantis, sed recipientis: quia omne quod recipitur, in aliquo recipitur, per modum rei recipientis, & non per modum rei receptæ, ut dicitur 1. Metaphys. quia agens non disponit materiam, nisi prout est habilis ad dispositionem hanc vel illam: & post informationem, iuxta meritum dispositionis. Ideo videmus de nutrimento & nutribili, quod in humano corpore diuersa cibaria valde in unū sanguinem, & in unum nutrimentum conuertuntur ab uno argento propter talem ipsorum dispositionem in materia & forma.

forma: ita ut cibaria dura mollificet, & mollia induret, et ad medium reducantur. Vnde dixit Galenus 3. de Complexionibus: Et omnes cibi calidi dum in digestionem perseverant, calefaciunt corpus: frigidi autem infrigidant. Sed cum nutriunt, augent calorem naturalem in quanto, secundum similitudinem unam, &c. Et hoc ideo est: quia quamvis nutrientia sint inter se ita diuersa: & in materia, & in forma à principio: tamen in compositione ad nutritibile, ab uno agente possunt informari una forma in fine. Propter quod dicit Philosophus secundo de Anima: quod nutritibile nutritur à contrario, & à simili, à contrario principio: à simili autem in fine. Et causa est: quia in fine expoliantur ab omnibus qualitatibus diuersis, quibus differebant & contrariebantur, & fiunt unum & idem in forma membri natura: tamē sit unum per se, & aliud per accidens, nec sunt propriè & per se ordinata ad talem finem. Cum igitur metalla imperfecta, tum subiacent digestionem naturam, aut sunt de Mineris effossa, sunt propriè & per se ordinata à natura ad unum finem: quamvis inter se sint altera & diuersa, & induritie & mollicie, & accidentibus alijs. Poterunt tamen ab uno agente multo melius informari secundum similitudinem unam, in forma una, quam nutrientia diuersa: ita ut dura mollificentur, & mollia indurentur, ut in medio perficiantur: sed non illud quod mollificatum possit indurare, & econtrà: & ideo quod est molle nimis, non eget mollificatione, sed induratione, & quod est durum nimis: & econtrà, quod totum per expoliationem solam fit in his diuersis subiectis, tali diuersitate, ad eundem finem ordinatis: nec tamen fit una mutatio per se, & alia per accidens: sed amba per se, cum operatio lapidis de se sit unica tantum. In dissimilibus autem à se nihil operatur de his: ideo ratio non valet. Vnde Geber in Capitulo de duplici Medicina, scilicet alba & rubea, dicit: quod quatuor corpora imperfecta egent duplici medicina, scilicet alba & rubea: quorum dua egent eis indurantibus, scilicet lu-

piter & Saturnus: alia verò duo mollificantibus. scil. Mars & Venus, & argentum viuum eget similiter duplici medicina coagulante et inspissante ipsum, scilicet una alba, & alia rubea. Et ideo medicina corporum imperfectorum & argenti viui sunt decem medicinae: & hoc intelligendum est in minori opere. quia in maiori opere, non est nisi unica perficiens omnia ad Album & Rubeum. Et ideo subdit in eodem Capitulo sic: Verum utiq; cum diuturnitatis laboris instantia, & magna indagacionis industria excusari volumus, ab inuentionis labore harum 10. Medicinarum per unius medicinae beneficium, & inuenimus inquisitione longa, nec non laboriosa, maxima, & experientia certa medicinam unam, qua quidem durum mollescit, & molle induratur corpus, & fugitiuum figitur, & illustratur fædum splendore inenarrabili, etiam eo qui supra naturam consistit, &c. Nec apud quenquam sapientum habitandum existimo, si hic lapis vnus existens habeat has operationes oppositas: quoniam si recte considerauerit causas duritiei metallorum, & mollietiei, & causas fusionis, & impedimenti fusionis, & causas citæ fusionis & tardæ: et causas fusionis cum ignitione & sine ignitione: & causas fixationis & perseverantia ad pugnam ignis, & volatilitatis in fumum ab igne, & causas perfectionis metallorum: & corruptionis, & causas diminutionis, & superfluitatis in ipsis cognoscet statim quod possibile est, quod dictu est. Ex qua re, vel quibus rebus efficitur lapis iste, etc.

C A P V T XVII.

Incidentale, in quo roborat solutionem dictæ rationis ostendendo materiã Metallorum cum causis suis & proprietatibus & passionibus, ex qua materia fit lapis Philosophorum.

D'cimus ergo secundum sententiam, quam ponit Geber, pollens ingenio mirabili, & subtili in Summa sua, tracta.

tractatu de Essentia & procreatione metallorum, quòd cum metalla materialiter composita sint ex sulphure et argento viuo: quanuis sulphur sit loco agentis potius, quàm materia: tunc ex eorū diuersitate, ad inuicem eorum commixtione & digestionē, diuersitates plurimas contingere necesse est, sicut apud artem satis patet. Hac autem diuersitas potius est ex parte sulphuris: quia reperitur album, lucidum, rubeum, croceum, viride, nigrum. Omne autem argentum viuum omni alteri argento viuo est simile, quantum est de se: quia semper est album, lucidum, liquidū, non adherens, tēgenti, grauisissimum. Nusquam enim repertum est argentum viuum, alterius coloris & conditionis: si aut metalla reciperent diuersitatem in substantia & colore, ratione argenti viui in suis mineris, tunc natura eandem diuersitatem in argento viuo vulgari fecisset, sicut in sulphure vulgari. Hoc autem nusquam visum est. Quòd si aliqua terreitas linida aut nigra in ipsa reperiatur, hoc est ex admixtione alicuius substantie plumbeae, aut sibi similis secum commixta. Propterea Sophista quidam argentum viuum fraudantes decimam partem plumbi ei commiscēt, quòd per expressiones & ablutiones acres separatur. Potest ergo sulphur cum sit proprium coagulamentum argenti viui, esse diuersi coloris, & fixum, vel volatile, parum vel multum, aut aequale, sed argentum viuum, cum semper sit album, & albedo sit sicut elementum colorum, in quo variantur omnes colores. Ideo argentum viuum recipiet à sulphure omnium colorum diuersitates, & ex hoc omne metallum diuerso colore coloratur, & generantur alia diuersa, ut est Marcasita, Magnesia, Antimonium & Thutia. Potest similiter argentum viuum fixum esse, vel volatile, & parum vel multum, aut aequale. Similiter etiam ex parte minera potest esse diuersitas: quia munda aut immunda, siue corrupta, & calor is exasperantis, aut temperati, secundum magis & minus. Ex his ergo arguimus vnumquodq; metallorum, secundum adhaerentiam sulphuris

exterioris: & argenti ad ipsum facilem vel difficilem parti-
 cipare, parum vel multum de utriusque illorum substantia:
 aut solum unius ipsorum: quia nihil aliud adharet metal-
 lis, nisi sulphur & argentum viuum, & quæ sunt ex ipsis
 cum sint eiusdem natura, nisi forte artificiosè valde. Dico
 autem adhaerentiam, quæ est per mixtionem propter conue-
 nientiam in substantiis: quia omnis mixtio fit ratione simi-
 litudinis, quæ acquiritur in digestionem à natura, quamvis
 prius fuerint diuersa: propterea metallum cum metallo, &
 nitrum cum nitro, & sibi similibus miscentur. Hoc autem
 non cum illo, nisi forte laboriosè. Secundum hunc igitur mo-
 dum iudicandum est in metallis: per eorum enim adinuicem
 mixtionem, de hoc esse plus vel minus, vel unum solum, secū-
 dum sensum, cum illa dua sola sint principia metallorum.
 Sunt enim hæc perfectæ principia, ex quibus sunt hæc, ut di-
 cit Philosophus 14. Metaphys. Unde idem 4. Metaphysico-
 rum in fine capituli de Corporibus mineralium dicit sic: Et
 ideo miscetur argentum viuum cum istis corporibus: quia
 est de illorum substantia, &c. Et reticuit de sulphure: quia
 non sic videtur de illorum substantia. Dicimus ergo, quod
 sulphur fixum tardat fusionem & liquefactionem in me-
 tallis: & ipsam impedit, & propriè ubi eius quantitas mul-
 tum superat quantitatem argenti viui. Quia ergo in ære e-
 ius quantitas non superat quantitatem argenti viui, sed
 quasi æquatur: ideo solum tardat fusionem in eo: & quia in
 ferro quantitas eius multum superat quantitatem argen-
 ti viui, & ipsum inquinat & impedit fusionem ferri: ideo
 ferrum non funditur. Experientia autem hoc nobis mon-
 strat: quia cum volumus facere sulphur fixum, oportet ut
 illud prius calcinemus: calcinatum autem nullam dat fu-
 sionem. Ergo ubicunque componatur de se illam impedit.
 Sulphur autem non fixum accelerat fusiones: cuius signum
 est: quia Arsenicum quod est de natura sulphuris, ferrum
 ignitum fundit. Quod autem Arsenicum sit de natura:

Sulphure

sulphuris, dicit Geber & Alchimista omnes, & experientia
 similiter hac demonstrat: quia fossiores minerarum exami-
 nant argentum, & as ad ignem, ut ea purificent, ab immu-
 dicijs, & ascendit tunc fumus sulphureus, citrinus in odore
 sulphuris: qui sic colligatur seorsum & in vase sublimatio-
 nis ponatur, ascendit & adheret spondilibus vasis in sub-
 stantia Realgaris, & est omnino idem Realgar cum eo, quod
 fit de auripigmento, de sua minera extracto. & hanc experi-
 entiam manibus proprijs fecimus, & oculis nostris vidimus.
 Quia ergo in his mineris inuenitur sic substantia auripig-
 menti mixta, ideo iudicamus ipsum ex hoc, & odore, & sub-
 stantia sui habere naturam sulphuris, & ex praedictis iudi-
 camus in aere esse utrumq, sulphur: quia funditur, sed cum
 difficultate. Similiter dicimus quod sulphur fixum est cau-
 sa duritiei metallorum, sicut patet in aere & ferro. Et est et-
 iam causa fixationis metallorum, ut patet in eis: sed sulphur
 non fixum est causa fusionis sine ignitione: & causa molli-
 tiei, & causa volandi ab igne: sicut patet in Ioue & Saturno.
 Argentum autem viuum siue fixum, siue non, est causa me-
 tallica fusionis, sed fixum est causa duritiei, & causa fusio-
 nis, et causa ignitionis cum liquefactione, ut patet in aere, au-
 ro & argento. Funderetur etiam ferrum, ratione sui argen-
 ti viui fixi, quod habet: sed sulphur fixum ipsum valde supe-
 rat & impedit: non fixum autem est causa mollietiei, & vo-
 latilitatis ab igne, & fusionis sine ignitione, sicut in Saturno
 et Ioue. Ista enim ambo corpora semidigesta sunt, & per coa-
 gulationem modicam remota a natura argenti viui. Ex
 quibus patet, quod quaecunque corpora tarde funduntur,
 cito coagulantur, & e contra. De adherentia vero ipsorum
 ad metalla, iudicemus etiam per sensum: sulphur enim fa-
 cile adheret ferro & ari comburendo ipsa: commiscetur au-
 tem argento facile, quod habet partes aliquas sulphuris ad-
 urentis, id est, non fixi, sibi commixtas, quae per artificium fa-
 cile separatur. Plumbo autem miscetur facile: quia multas

habet partes sulphuris non fixi, sibi commixtas. Stanno autem non sic facile propter multitudinem argenti viui superantem quantitateu sulphuris: & quia suum sulphur est occultum profundum, sed auro nullo modo adheret, neque ingreditur ipsum: quia non conueniunt, sed sunt natura diuersa: sed argentum viuum facilius cum auro commiscetur propter similitudinem in substantia: post aurum autem argento, & post argentum stanno & plumbo, & hoc propter argentum viuum indigestum in eis. Et ideo tam cito funduntur: imò quasi facilius adheret eis propter hoc. Post ipsa autem, et cum difficultate recipit ipsum propter nimium sulphur eius. Vltimò autem ferrum, imò ferro, non nisi per artificium adherebit: & iterum adheret plumbo magis propter indigestionem, quam propter quantitatis multitudinem argenti viui. Habet enim plumbum multum de sulphure, sicut in sui resolutionem per fumum perpenditur.

Stanno autem propter utrumq, adherebit, scilicet propter indigestionem & propter multitudinem argenti viui. Sed argento propter multitudinem argenti viui bene digesti, & sui perfectionem: auri autem difficulter, propter multitudinem sui sulphuris, sordidi & fixi & non fixi: ferro autem difficilior, scilicet non nisi per artem propter paucitatem argenti viui, & magnam copiam fixi sulphuris: & sordidi & terrei. Ideo terra de minera lapidum conglutinat duo ferra candentia per malleationem propter similitudinem. Sed auro secundum totum maximè adheret propter maximam copiam argenti viui, quæ est in ipso, et sui ultimam perfectionem, et complementum, contentum à natura: imò ipsum est totum argentum viuum absq, sulphure extrinseco. Ex habitis ergo expresse collige, quod argentum viuum fixum fusibile est, causa totalis perfectionis, & ipsum non fixum est diminutum à perfectione: sulphur autem siue fixum, siue volatile corruptionis est causa, et imperfectionis, dum remanet in metallo. Ergo hunc venerabilem lapidem ex solo
argento,

argento viuo, sine alicuius sulphuris extrinseci commixtione colligere necesse est. Substantia enim auri hoc ad sensum ostendit: quia in mundo nihil inuentum est amicabilius & similius, & mixtibilius, et vnibilius ei, quàm ipsum, tam absq; conflatione, quàm cum conflatione.

Propterea dixit Geber capitulo de Natura argenti viui, quòd absq; ipso nullum metallorum potest deaurari: sulphur autem in his omnibus penitus ab auro est dissimile. Veridicè ergo patet, quanta conformitas, quanta similitudo, quanta idemptitas sit argenti viui ad vnumquodq; metallorum, & è contrà. & si quis neget, hic indiget sensu visus, quemadmodum qui negat niuem esse albam. Cum igitur per ingressum & commixtionem huius lapidis cum metallis in conflatione debeant metalla in aurum perfici: expressè patet solum argentum viuum esse perfectiuum huius operis, sine alicuius sulphuris aut alterius rei commixtione. Propter quod dixit Geber capitulo de Procreatione auri: Quacungq; ergo alterare volueris, ad exemplum ipsius altera. Vnde Rasis in 70. Receptis sc. in lib. Vtilitatis dixit: Mercurius est radix omnis rei, & ipse solus est praparandus, & erit ex eo tinctura bona, & impressio vehemens, & fortitudo. Et Alphidius: Attende fili mi, quòd omne sapientum opus & philosophorum in solo consistit argento viuo. nam ad argenti viui scientiam peruenientes, nesciebant quòd totius sui operis perfectio esset in argento viuo, cuius argenti viui substantiã prius ignorabant esse, etc. Et Geber capitulo de Procreatione Veneris; Et studeas ergo in omnibus tuis operibus argentum viuum in commixtione superare: etsi per solum argentum viuum perficere poteris, perfectionis praciiosissima indagator eris, & eius perfectionis, quæ supra opus natura vincit: mundare enim poteris intimè, ad quod natura non peruenit, &c. Ideo capitulo de Principijs magisterij, dicit: Consideratio autem rei quæ vltimò perficit, est consideratio electionis puræ substantiæ argenti viui, & est medicina, quæ ex illius materia sumpsit ori-

ginem, & ex illa creata est. Idem capitulo de 5. differentijs perfectionis: Per hoc ergo patet, ex quibus medicina elicitur vostra: nam per ea elicitur, quæ maxime corporibus adiunguntur, & amicabilem in profundo eisdem adhæreant alterantia. Ideoq; cum in rebus cæteris exquirendis non inuenimus inuentione vostra rem aliam, magis quàm argentum viuum naturis corporum amicari in natura sua, unde eis miscetur, & postea figitur igne lento: per hoc opus nostrum in illo impendentes, reperimus ipsum alterationem veram esse medicinam in complemento cum alteratione vera & peculiosa non modice, &c. Idem Sermone vniuersali de medicinis secundi ordinis probauimus: nam ex nostris sermonibus patet, sulphur cuiuscunq; generis perfectionis esse corruptiuum, argentum quippe viuum, perfectum in opere natura, completis regiminibus: Ergo & naturam imitantes, in quibus est possibile nos sequi operibus, & argentum similiter in huius magisterio viuum assumimus, in eius perfectionis medicina. Idem capitulo de Procreatione Martis dicitur: Audetur ergo benedictus gloriosus deus altissimus, qui creauit illud, scilicet argentum viuum, & dedit ei substantiam, & substantiæ proprietates, quas non contingit ullam ex rebus in natura possidere, ut in ipsa possit inueniri. Hac perfectio per artificium aliquod, quod in illa propinqua potentia inuenimus. Ipsum enim est quod ignem superat: & ab eo non separatur, sed amicabilem in ipso quiescit, gaudens eo. Et idem vult Geber capitulo de Coagulatione Mercurij per præcipitationem. Et quamuis ibi dicat quòd hæc medicina elicitur de corporibus metallicis cum suo sulphure vel arsenico præparatis, & ex alijs solis similiter sulphure vel arsenico: dicimus quod nullum est: sed ipsius verba ibi & alibi similia iuxta sonum litera non intelliguntur: quia ibi latet anguis in herba. Vnde dicit ipse in capitulo ultimo in quo concludit: Et eam similiter occultauimus, ubi magis aperte locuti fuimus, non tamen sub anigmate, sed sub pla-

sub plana sermonis serie. Et dicit Morienus, quòd si fumus albus non esset, id est, Mercurius, nullatenus aurum purum alchemia fieri posset. Ad quod plura. De hoc Hermes enim, & Senior, & Plato, & Alexander, & quilibet philosophus in hac arte peritus, hoc velle videtur, et sensus visus propter eius ultimam amicitiam in mixtione ad inuicem, hoc credere nos inducit. Ex quibus noscitur, quòd hic lapis vnus omnia metalla perficiendo, & ad vnum medium reducendo potest dura mollicicare..

C A P V T X V I I I.

Incidentale, in quo ex dictis probat, quòd sulphur sit pars materialis cum argento viuo auri & lapidis philosophorum: & soluit,

Dubitabant tamen aliqui sapientes, & similiter sophista contra dicta, scilicet: Ex verbis ergo tuis videtur, quòd sulphur possit esse pars materialis auri & lapidis philosophorum cum argento viuo, quòd negasti: nam sulphur miscetur & mutatur facile cum argento viuo: ergo videtur magnam habere similitudinē & conformitatem cum eo. Si ergo argentum viuum probatur esse materiam auri, & lapis philosophorum, quia super omnia conformitatem habet cum auro in mixtione. Ergo similiter & sulphur cum habeat magnam conformitatem cum argento viuo in mixtione, praesertim cum sulphur sit sicut propriū coagulamentum eius, ut dicit philosophus quarto Metaphysica, qui dicit: Et proprium quidem argenti viui est, quòd coaguletur ex vapore sulphuris, & fortasse hoc modo gelatur ut plumbum, &c. Si quis ergo voluerit coagulare argentū viuum, ut faciat aurum vel lapidem, oportet quòd hoc faciat cum sulphure. Ergo sicut mixtione sulphuris coagulatur argentum viuum, ita ex eius ablatione reddetur currens & fluxibile, ut prius: ergo absq; commixtione sulphuris cum argen-

to viuo, & eius permanentia cum eo non poterit generari aurum nec lapis philosophorum. Item cum aurum omne sit citrinum secundum magis & minus, & lapis philosophorum rubicundissimus, ut supra diximus, & tinctura auri detur à sulphure, ut vult Philosophus quarto Meteororum, et Geber & Rasis, & omnis alchemista: ergo & sulphur necessario erit pars materialis eius, cum sulphur est, & colorat argentum viuum omni colore. Argentum autem viuum semper est album, nec alterius coloris unquam visum est: Ergo eadem causa erit pars materialis lapidis philosophorum. Et nos respondemus ut prius, scilicet quod solum argentum viuum est tota causa materialis, & tota substantia lapidis philosophorum. Sed est sciendam, quod argentum viuum in sua prima creatione habet multas partes terrea substantia, sulphurea, alba, in actu subtilissima, qua sunt de substantia materiali ipsius, sine quibus substantia argenti viui consistere non potest, qua ipsum naturaliter albo colore colorat, sed in magisterio ipsum colore albo albificat & rubificat, sicut volumus, regendo naturam ipsius.

Quod autem argentum viuum sic sit compositum, patet per philosophum quarto Meteororum, ostendentem compositionem eius, qui dicit: Argentum viuum est ut aqua, qua miscetur cum terra subtili nimium sulphurea, mixtione forti, donec non quiescat in superficie plana: & haec est ex siccitate magna terrea quae inest illi, & ideo non adheret tangenti: estq; albedo eius ex claritate illius aquae, & ex albedine illius terra subtilis. Ex hoc idem insinuat Geber, capitulo de Natura argenti viui. Et propter hoc tale sulphur cum conueniat in generatione & communitate quadam cum sulphure intrinseco commiscetur cum argento viuo, & ipsum coagulat, & est utrumq; sulphur non fixum, & unumquodq; ipsorum coagulat & colorat argentum viuum: sed cum argentum viuum fuerit coagulatum, & fixatum cum solo suo sulphure intrinseco, & coloratum suo albo colore vel rubeo in magisterio.

gisterio, tunc sulphur extrinsecum non poterit de cetero in ipsum ingredi et commisceri: quia dissimilia facta sunt, propterea non ingreditur in aurum: non ergo poterit esse materia vel pars materia lapidis philosophorum, nec ipsum tingens, sed nec in auro minera. Ex quibus secretum unum maximum panditur in hac arte, scilicet quod argentum viuum non coagulatur coagulatione, qua fit per mixtionem, nec coloratur nisi cum sulphure, sed cum suo solo sulphure intrinseco ad perfectionem, tum cum extrinseco vero coagulatur & coloratur ad corruptionem.

Quaecumq; ergo coagulant argentum viuum, quocumq; modo sit coagulatum per virtutem sulphuris, ut vapor Saturni, atramenti, & quaecumque talia: quia non poterit esse quod dua diuersa res in substantia eundem effectum & eodem modo in aliud faciant, nisi per aliquod unum, idem commune eis. Dico autem coagulationem, quae est per mixtionem cum permanentia metallica fusionis. Propterea si aliqua alia ipsum coagulant, siue mineralia, siue vegetabilia, siue animalia, sunt extranea, & aliter coagulant & colorant: quia non proprie sunt, sed communiter. Cum ergo sulphur extrinsecum, quamuis sit sicut generans, non possit esse materia, nec pars materia auri, nec lapidis philosophorum: concludimus, quod nec aliquod aliud de mundo, nec solum argentum viuum, propter quod patet solutio ad obiectum. Oportet ergo quod per artificium quoddam occultissimum & diuinum, ex solo argento viuo generemus argentum viuum mediante sulphuris actione extrinseci, sibi à natura mixti, & absq; illo sulphure ipsum coagulemus: quoniam generans non potest esse materialis pars generati. Hoc enim tale erit facile liquefactionis metallica, & tenuissima in modum cera, & fixa super pugnam & asperitatem ignis, & complebit omne metallum in aurum subito sequendo naturam. Cum in se coacta dat omnes differentias perfectionis absq; diminuto & superfluitate, conuertet omnia in unum metallum, quod est aurum.

E

In quo probat, quòd sulphur solum sit materia lapidis philosophorum & auri. secundum antiquos philosophos: & soluit.

Amplius idoneè satis hastabunt aliqui transcurrentes libras philosophorum, in superficie scilicet videtur quòd magisterium hoc sit totum in solo sulphure. Dicit enim Rosinus ad Euthiciam, quòd sulphur incombustibile, quod aduersus ignem pugnavit, est quod querunt philosophi. Et in fine eiusdem libri dicit: Certum ergo habeas quòd nulla tinctura sit unquam, nisi per aquam sulphuris mundam. Idem in eodem dicit, quòd color preciosus philosophorū exit de sulphure, & nunquam potest sulphur, quod naturaliter fugit, postea fugere. Item Salomon filius David: Prætulit enim Deus omnibus lapidibus sulphur: ideo apud nos prætulit ipsam, & apud ignaros vile est, &c. Item Geber capitulo de natura sulphuris: Per deum altissimum illud illuminat omne corpus, quoniam est alumen & tinctura, &c. Item Belus in Turba philosophorum: Notandum quòd aqua munda ex solo est sulphure: non tamen ex solo sulphure, verum ex pluribus rebus, quæ unum sulphur facta sunt. Item Anaxagoras in eodem: Scitote quòd huius operis perfectio est aqua sulphuris. Item Pythagoras in eodem: Scitote quòd nostra compositio nihil aliud est, quàm aqua sulphuris, & sulphuris munda aqua ex solo est sulphure. Idem in eodem: Tota operis perfectio fit, cum sulphur à sulphuribus continetur. & breuiter omnes philosophi hoc idem velle videntur.

Relinquo autem quæ dicit Plato in Stellicis, & Hamec, & Hermes, & alij philosophi, qui dicunt hunc lapidem fieri de humano stercore, quandoque de capillis, quandoque de sudore, quandoque de sanguine, & quandoque de quibusdam partibus alijs animalium, & de vegetabilibus, & mineralibus

ralibus. Sed omnia talia, ut diximus, dicta sunt mysticè, & sermone typico, & sub imagine, & allegoria, propter causas ante dictas: Ideo de ipsis disputare silemus.

Ad hanc quæstionem ut supra respondemus, scilicet quòd in solo argento viuo est tota perfectio. Et quia ipsum habet in sua compositione partes sulphureas, siccas, ipsum tingentes & colorantes albedine, actu, & rubedine in potentia: ideo hoc sulphur est ipsum perficiens & informans. Et quia non potest educere seipsum in esse, ideo natura commiscuit ei sulphur extrinsecum in suis mineris, ut ipsum decoquat & extrahat de potentia in actum, & ars eodem modo ut natura operatur. Et quia humidum aqueum, & siccum terreum sulphureum penitus in ipso facta sunt idem per omnem modum: ideo aut cum tota sui substantia in igne permanet, aut cum tota recedit: quia pars unius aliam non derelinquit, ut dicit Geber. Vnde dicit philosophus quarto Meteororum: Materia ductibilium est substantia aquea mixta cum substantia terreæ, mixtione forti: neque potest vnum separari ab altero. Et congelatur substantia aquea illius cum frigore post actionem caloris in ipsum, quæ est opes- sis, &c. Et hoc sulphur occultum fit manifestum in magisterio artis cum maxima sapientia. Sic ergo dicebatur argentum viuum: quia secundum se totum ostendebat naturam argenti viui in manifesto prius, ita quando cum hoc suo sulphure in fine magisterij coagulatum est, cum totum in manifesto ostendat naturam sulphuris, dicitur sulphur: & hoc sulphur est quod coagulat suum argentum viuum, quod est ignotum vulgo. De quo dicit Senior: Satisfecerunt sapientes antiqui hominibus, quando dixerunt, Sulphur nostrum non est sulphur vulgi: quia sulphur vulgi cõburit cõbustione nigredinis et corruptionis, & cõburitur: sed sulphur sapientum comburit cõbustione albedinis & meliorationis. Et hoc sulphur est, quod albificat, & rubificat, & coagulat, & perficit argentum viuum in substantiam auri secundum naturam, aut lapidis

philosophorum & auri, secundum artem. De quo dicit Senior. Iuxta quod notandum est, quod cum omnis res composita sit ex materia & forma, & res habeat esse, & denominationem, & definitionem à forma: Ergo quanto res magis habet de forma, tanto magis de entitate. ergo etiam magis de virtute, & operatione cum ipsa consequentes ad formam. Et cum forma sit in genere qualitatis primò & per se, non à quantitate, nisi per accidens, quoniam quantitas & passio attribuitur materia, quamvis in maiori, quanto magis virtus videtur, & fundatur ex quarto Meteororum. Cum ergo in magno quanto est parum de operatione: ergo parum de virtute: ergo & parum de entitate: ergo parum de forma. Et cum in paruo quanto fuerit multum de operatione: ergo plurimum de virtute: ergo plurimum de entitate: ergo & plurimum de forma. Forma autem recipit extensionem secundum extensionem subiecti, in quo est, & diuisionem: propter quod dicitur in libro de Causis, propositione decima septima. Quod omnis virtus unita est fortior & magis infinita quauis virtus multiplicata. Et in libro decimotertio de Animalibus dicit, quod animalia habentia magnum cor sunt timida: sed habentia paruum aut mediocre, sunt audacia, quoniam eadem virtus in maiori & minori, quanto sit fortior, & debilior: & ideo tantum potest res in opere suo, quantum forma sua permittit; cum operatio rei sit limitata per formam suam, in quanto in qua est. Si ergo ita est, dicimus, quod sulphur rubeum, luminosum, occultum in argento viuo, cum sit forma auri, est tingens, & transformans omne genus metallorum in aurum: propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati sulphuris, sc. forma, quam quantitati: propterea eius rubedo intensa trahit ad nigredinem, scilicet ad colorem epatis, vel aloes, ut dicitur libro Trium verborum. Ideo quantitas magna sulphuris non est tingens aurum, neque Elixir, sed illud modicum, quod est forma siue qualitas argenti viui, in quo est. Secundum ergo ipsius intensionem in quibus-

quibuslibet metallorum, quae perficiunt in aurum, erit ipsius sulphuris qualitas simili forma, id est virtute & opinione, quantum si plurimum operatur in informatione: ergo plurimum habet de virtute. Ergo & de forma: & si modicum, modicum. Cum ergo una pars ipsius informet, & tingat mille partes cuiuslibet metallorum in aurum secundum Philosophos: ergo oportet quod habeat multum de virtute: ergo multum de Entitate: ergo multum de forma. Et hoc bene ostendit color eius in sua materia.

Imò veraciter loquendo, ipsum est pura forma auri: ideo potest extendi eius operatio propter rubedinem, in magna quantitate cuiuslibet metallorum, et tingere ea in citrinitate auri, & perficere. Et ratio est: quia cum in istis sulphur rubeum sit idem omnino cum suo argento viuo, & econtrà: quamuis quandoque argentum viuum dicatur materia, & sulphur suum forma, & habeat perficere metalla, oportet quod perficiat ea in quantum habeat naturam argenti viui: & colorem scilicet quod expatiantur à sulphure extrinsecus adueniente, & corrumpente: & remaneat alba, albedine argenti viui cum abstersione sui primi coloris. Ergo oportet quod in eodem momento, in quo expoliantur, & fiunt alba, recipiant ab illo sulphure rubedinem & citrinitatem auri, & formam: nisi enim expoliarentur & dealbarentur, non possent tingi & perfici: unde videmus, quod facimus Visfur, quod est sic rubeum ex argento viuo, quod est album, et sulphure, quod est citrinum: & in sublimatione eius remanet quasi solum pondus argenti viui recedente quasi toto sulphure. Cum ergo rubedo eius videatur debere attribui qualitati & forma sulphuris potius, quam quantitati: qualitati ergo tinctura auri, & Elixir dicetur, eodem modo: & hac tinctura est sulphur Sapientum. Accidit etiam tinctura multiplicatio similis in exterioribus. Creaus enim propter suam rubedinem plurimas partes aquae citrinae, quod potius attribuitur qualitati & forma, quam quantitati: quod autem

sales colores sic dari possint. sic patet, quod ex Saturno fit al-
 bisima causa, qua sine alicuius adiunctione per solum ignem
 citrinatur, & in fine rubescit per suum intrinsecum sul-
 phur, & dicitur minium. Et ideo Rasis in Lumine luminum
 dicit: quod hoc opus operi miniario assimilatur: quia hic la-
 pis cum germinat, habet tincturam suam totam in seipso
 sicut Minium, & hoc proprie est sulphur Philosophorum,
 & lapis eorum est sulphur diuinum, de quo dicit Alphi-
 dius: Lapis iste à glorioso loco magni terroris procedit: quia
 multos Sapientes necidauit, qui similis est illi: cuius nomen
 magis occultari, quàm dici, &c. Et dicit de hoc Rasis in E-
 pistola: Hic est lapis cum quo titubauerunt omnes qui obie-
 runt, & mortui eorum plurimi cum dolore & tristitia,
 quando declinauerunt ad viam demonum, & relinque-
 runt viam Prudentie. Et hoc sulphur occultum, cum quo
 omnia deaurantur & decorantur, hoc est Umbra Solis, &
 coagulum argenti vini, coagulans omne liquidum, & in
 suam naturam conuertens.

Hic est qui cum volantibus volat, & cum quiescentibus
 quiescit, & omne quod est propter suum robur, ad se conuer-
 tit & vincit. & est aurum Philosophorum: quia omne cui
 iungitur conuertit in aurum. Hic est lapis necidans, & in
 puluerem conuertens fratrem suum Vterinum, & carens
 misericordia. Hic est quesitus à multis: inuentus verò à
 paucis. Hic est qui ab antiquis Quinta essentia nuncupa-
 tur. Et est sal Armoniacus & acetum Philosophorum: &
 as, & corpus & terra, qua dicitur Materia elementorum,
 ad quam conuertuntur omnia elementa: & hac est arbor
 aurea: de cuius fructu qui comederit, non esuriet unquam.
 Hic est lapis omni precio carens, qui absque aliquibus sum-
 ptibus inuenitur, hic est in igne nutritus & generatus, &
 in igne gaudet. Hic est qui omni nomine nominatur, & o-
 omni rei similatur de mundo. Ideo à Philosophis Minor
 mundus dicitur: quia sicut homo dicitur Minor mundus,
 eò quod

ed quòd in ipso omnium rerum similitudo, & participatio reperitur. Ita hoc sulphur dicitur Minor mundus. Et hoc est sulphur quod est perfectio & arcanum Philosophorum, quod non inuenitur nisi ab eo qui ipsam noscit & accipit. Et hoc est sulphur secundum quod coniungitur primò sulphuri, ex quibus fit tertium sulphur, de quo dicitur, quòd sulphur à sulphuribus continetur: & hoc est sulphur de quo auctoritates adductæ arguunt. Aqua autem sulphuris, vel est argentum viuum de sulphure composito extractum. Et est aqua viua, & hoc est quod proprie dicitur, Lac virginis, & aqua sincera, cælestis & gloriosa, & avis volans, quæ substantialiter idem est cum sulphure dicto. Sulphur autem vulgi, est diuersum ab his, & sic patet solutio questionis & argumentorum.

Amplius aduertendum occurrit plurimum, quod propter dictas auctoritates sulphuris, & alias similes, quidam ignorantes metallorū principia & naturas dixerunt, quòd aurum est materialiter totum ex sulphure citrino purissimo cum omni aequalitate in ventre terræ digesto, & habet ibi modicum de argento viuo, à quo recipit luciditatem & extensionem sub malleo, sed à sulphure recipit substantiam, colorem, fusionem, & reliqua accidentia propria: ita quòd argentum viuum non ingreditur ibi, nisi sicut temperans materiam ad extensionem, eo modo scilicet, quo frigiditas ingreditur in opus naturæ: quia instrumentum proprium naturæ est caliditas, & non frigiditas propter suas operationes in sulphure vulgi impendentes, vacui semper à proposito fuerunt. Declarantes ergo hoc, dicimus non solum secundum veritatem huius scientiæ, sed Astrologia: & aliarum, & omnium veterum philosophantium, quòd omnes antiqui Philosophi posuerunt numerum metallorum, iuxta numerum aëtorum errantium: cum metalla habeant etiam motum errantium, & cum ipsa aëtra sint 7. numero: ita 7. metalla sola reppererunt, quæ ipsis tribuerunt tanquam

causis efficientibus, & convenientibus ea: conueniunt enim sicut cause superiores cum suis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuerunt plumbum, Ioui stannum, Marti ferrum, Soli aurum, Veneri & Luna argentum: Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiantur, nisi prædicta metalla 6. numero, scilicet quæ perueniunt ad coagulationem cum liquefactione & extensione. Et ideo philosophi tunc reuersi sunt ad materiam propriam, ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipsa materia sit eorum substantia: & dixerunt omnes quod erat argentum viuum, quod attribuerunt Mercurio: ita quod coacti ab ipsa veritate posuerunt materiam metallorum de numero metallorum, ut complerent eorum numerum, iuxta numerum planetarum. Si ergo sulphur esset materia & substantia metallorum, ex qua fiunt: tunc omnes antiqui posuissent sulphur, & non argentum viuum. Nullus autem eorum hoc unquam posuit. Ex quo patet, argentum viuum esse originem, materiam & substantiam metallorum: non autem sulphur.

Et ideo philosophi: Notandum quod Aristoteles 2. Physicorum, & 7. Metaphysica improbat Platonicos & Pythagoricos, & eorum sequaces antiquos: quia non cognouerunt de causis nisi materiam, & omne aliud à materia erat euidentius in materia, cum sola materia esset substantia omnium rerum: sed tamen est sciendum quod Aristoteles & reliqui sui improbantes, non habuerunt antiquorum intentionem. Cognouerunt enim omnes causas alias sicut & ipsi: sed aliter tradiderunt de cognitione earum, & ad aliud suum referentes sententiam: quia in hac arte fere omnes locuti sunt mystice, & in naturalibus, & in alijs scientijs. Materia enim Alchemia, qua dicitur Materia prima & Chaos secundum antiquos, in qua sunt omnia in confusione figuratiue est argentum viuum Philosophorum per digestionem quandam propriam generatum, qua est lapis quisitus, occultus se sui, & manifestus intellectui, qua est forma & flos

flor auri. Et quia ista materia est omnino necessaria, & debet esse necessariò maximè cognoscibilis, si materia formam auri debeat adipisci. Ideo oportuit eos maximè super omnia tractare de materia, qua verè & infallibiliter cognita, & forma auri immediatè cognoscitur. similiter & finis immediatè cognoscitur, cum forma sit idem quod finis. similiter & agens, cum natura sit agens cum calore sulphuris in ipso argento viuo, prout ab arte regitur: ita quod incognita materia verè absque defectu aliquo statim disponitur homo in veram cognitionem aliarum causarum omnium, & ipsa ignorata ignorantur alia causæ omnes necessariò, non autem econtrà: propter quod oportuit eos maximè tractare de materia cognitione: non autem sic de alijs. Dixerunt etiam omnia alia à materia esse accidentia: ob hoc quamvis improprie, quantum ad rei veritatem: quia cum materia fuit orta, ipsa de se est disposita ad receptionem formæ, & inclinatur ad conceptionem ipsius, sicut imperfectum, ad id quod debet perfici, & per artificis sapientiam fit ipsius informatio, & per ignorantiam eius, fit totius destructio. Et per hunc modum ipsi dixerunt, formam esse accidens, cum ipsa possit inherere materia, & non inherere. Sed postquam adhesit ipsa, inseparabiliter adheret, & dicitur forma substantialis apud eos, cum ipsa det esse materiam, & substantiam proprie: unde si ipsorum verba secundum eorum intentionem intelliguntur, unusquisque videbit, quod ponunt formam esse substantiam rerum, sicut & materiam, & similiter accidens diuersis respectibus. Forma enim substantialis est principium essendi, magis quàm materia, cum ipsa sit actus, materia verò potentia. Et quia secundum veritatem formarum nominantur Substantia rerum: materia tamen alio modo potest dici magis substantia, scilicet in quantum principium inest unicuique rerum, & ex ea extrahuntur omnes formæ: & quia ipsa est quæ perpetuari habet in rebus, ut declarari habet 2. Physicorum. Vnde dicis

Philosophus 9. de Animalibus quòd materia est prior generatione & tempore: forma autem ratione. Cum ergo forma quælibet existens in materia extrahatur de potentia sua materia, & econtrà. Ideo ignoranter, & prater rationem laborant illi, qui volunt extrahere formas de materia absq; cognitione materia: quia ex materia extranea non extrahitur forma propria, quam desiderant. Si quis ergo velit cognoscere formam auri, oportet necessario ut prius cognoscat materiã lapidis Philosophorum: & per consequens disponitur in cognitionem forma eius, per quod patet, quòd prima & principalis cognitio rerum incipit à materia: hac enim primò subiacet sensui cum suis accidentibus. Bene ergo dixerunt antiqui, incipiendo à materia: quia cognitio ex parte materia, & sit prior, tamen est imperfecta & incerta.

Cognitio autem forma in sua materia cum sit ultima, est perfecta & certa, & est in ea status.

Ad rationem 15. ex nunc prius dictis patet solutio.

Ad 16. Quando dicunt metalla omnia perfecta esse in sua specie per suam formam substantialem: propterea, quia sic permanent in natura, &c. Dicimus quòd res qua permanent in natura, sic se habet, ut dicunt: sed est aduertendum: quòd quadam sunt res, qua permanent in natura in sua specie, qua perficiuntur quoquomodo per suã formam substantialem, ad quã est quidam terminus motus. Sed quia ordinatur ad aliam substantialem formam ultimam, omnino completam & perficientem, post illam: ideo dicetur esse imperfecta, donec sub illa forma prima permaneant in relatione ad ultimam. Si aut non referantur ad hanc ultimam formam, sed solũ in se considerentur, ipsa sunt perfecta in illa specie per illam suam formam substantialem secundum quod exigit illa species. Ideo videmus in generatione aurorum esse quẽdam terminum motus in requisitione sua forma substantialis, qua hic permanet: sed quia sunt ordinata à natura non permanere sub illa forma: sed ad generationem auri proprie, ubi sit acqui-

acquisitio substantialis forma ultima: ideo dicuntur esse imperfecta sub forma oui, quanuis permaneant: perfecta autem cum fuerit perfecta generatio auis facta, cum ibi sit finis ultimus. Similiter de seminibus plantarum hoc idem patet. Vnde Philosophus in lib. de Morte & Vita dicit: quod accidit imperfectis mors & corruptio sicut ouis & seminibus plantarum: sed assimilati quidem & alio modo, quod animalibus: ita quod dicitur hac imperfecta, respectu finis, ad quem ultimo ordinantur. Omnia enim principia & elementa, ex quibus fit aliquid, & omnia inter media, siue simplicia, siue mixta, in quibus est aliquis terminus motus, habent formam suam substantialem, perficientem in specie, in qua sunt. Sed in relatione ad ultimam formam ad quam ordinantur, habent eas imperfectas. In quibus autem non est terminus motus stans: sed continuus maneat forma substantialis prima, quousque forma substantialis ultima introducat, quanuis forma accidentales plures superueniant, & varientur. Ex quibus verbis patet, quomodo stannum, plumbum, as & ferrum perfecta sunt in sua specie, & quomodo non, & quomodo nobilia et ignobilia. Eodem modo in Artificialibus inducendo, hoc idem esse patet. Hanc autem multipliciter metallorum, fecit natura propter finem non à casu: sed ad commoditatem humana natura. Diuersa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipsorum mixtione, qua ex auro & argento facere nunquam posset: sed alia res qua non ordinantur à natura ad formam aliam substantialem acquirendam, sicut Marcastea, Triticum, & Equus dicuntur habere substantialem formam completiuam absolute, non referendo ad aliud: nobile autem & ignobile ad aliud referendo. Et de istis solis arguebat ratio.

Ad rationem 19. quando dicunt: Quaecumque multiplicatur à natura in sua specie, etc. Patet solutio ex nunc dictis, Ad rationem 18. & 19. fiet solutio in capitulis de generatione metallorum, cum solutione ultima rationis Philosophi

suo loco: quia solutio harum & illius haberi non potest, nisi quibusdam præcognitis.

Ad rationem 20. dicimus, quod ad hoc ut aliquid sit à fortuna, non sufficit quod raro accidat, sed accidat à proposito idem præter intentionem, ut dicitur 2. Physic. Ideo cum Alchimia non accidat, nec accidere possit sic, siue in vestigando eam per sua principia, siue practice operando in ipsa, non erit à fortuna: tamen possunt accidere errores in ipsa præter intentionem, sed non veritas, neque perfectio: sua enim veritas & perfectio est semper: & necessaria, & perpetua & immutabilis, & una, tam secundum partem speculatiuam, quam secundum Practicam omnino, ut superius est ostensum. Et de talibus sunt artes & scientia, ut patet ex primo Posteriorum, quamuis artes sint de his quæ aliquando contingunt aliter se habere, ut dicitur 2. & 6. Ethic. Et tum si accidat, interdum, completo artifici à proposito error vel fallacia, hoc non erit ex parte artis nec operis, sed ratione adiminiculantium, deficientium aut accidentium tempore operis, & fractura vasorum, casu, aut à somno, tempore non suo, aut pauor mali hominis, & tyranni, superuenientis, aut similiter languor, inuadens validus, aut aliqua occupatio exterior, aut aliqua alia causa non comprehensa. Et tunc dicitur, accidere frequenter: quia interdum fallit per accidens.

Ad rationem aut Philosophi nas nunc respondere oportet.

Ad primam iam ex ante habitis patet solutio: quia Alchimia transmutat metalla omnia transmutatione vera naturali ad substantiam & formam auri: ut ostensum est, & non solum alterat. Inquisiuit enim sagacissime alterationes metallorum & principiorum suorum proprias & veras cum transmutatione ipsorum verissima: & alterationes, & sophisticas absq; transmutatione, cum contrariorum eadem sit disciplina, & illam veram consecuta & adepta est, & illam, quæ est, sophistica scribendo dereliquit.

Ad

Ad 2. iam patuit solutio cum prædicta, & iterum infra patebit.

Ad 3. patuit solutio supra, ubi ostendimus, transmutationem metallorum esse omnino veram ex parte nostra cognitionis & nostri iudicii: quia non est necesse, ut cognoscamus eorum formam specificam, nec præexistentem, nec introductam, sicut nec in rebus alijs. Sed sufficit, ut cognoscamus eorum accidentia, & proprietates, & passionem, quæ sequuntur formas, ita quòd in quocumq; metallo transmutato reperiuntur omnes proprietates, & passionem auri mineralis absque superabundantia & defectu, iudicabimus necessario, ipsum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Aristoteles, nec aliquis alius antiquorum fuit, qui posset habere cognitionem rerum per formas suas, nec unquam erit aliquis: quia non subiacet sensibus nostris. Et hanc sententiam ostendens Philosophus quarto Meteororum dicit: Quòd enim facit operationes oculi, est oculus: quòd verò non, non est oculus. Ideo oculus lapideus vel cæcus, quia non facit operationes oculi, non dicitur oculus, sed imago oculi: & ferra lignea non dicitur ferra, sed imago ferra & similitudo, &c. Dico tamen, quòd inter cætera mixta, forma solius auri & lapidis philosophorum, videtur propriè nota propter perfectam cognitionem materia propinqua, quæ subiacere potest accidentibus & oculis nostris. quæ si subiacere non potest, ignota esset, & inoperabilis, sicut & in alijs mixtis. Aliorum autem metallorum non est necesse, ut formas cognoscamus: sed sufficit ut cognoscamus, ea esse in semita perfectionis ad aurum, per proprietates & accidentia in materia propinqua prima, & posse formari formam auri. Possibilitas ergo transmutationis in arte esse videtur, propter cognitionem propriae formæ in propria forma. Ergo impossibilitas transmutationis erit propter ignorantiam eius: ergo & iudicium similiter se habere debet. Qui ergo ignorat formam in sua materia, ignorat possibilitatem transmutationis eius: ergo & iudi-

cium. quamuis iudicium sumatur ab accidentibus & proprietatibus, post ipsorum cognitionem.

Cum ergo eadem proprietates & passionem omnes sint penitus tam in auro minerali, quàm alchimico: quod cognoscitur per visum, ad omnem examinationem & probationem continuam tam in igne, quàm extra ignem. Ergo necessariò iudicabimus, utrunq; aurum esse idem, & eadem forma esse formatum.

Ad quartam rationem responsum est similiter suprà de proportionem mixtionis & miscibilitum in mixto, in solutione primarum rationum, & similiter antè.

C A P V T X X.

In quo præmittit quædam ad solutionem ultimæ rationis philosophi, & aliorum non solutarum, prius loquens de actu & potentia, & perfectò & imperfectò in rebus, & soluit rationes,

Rationi autem philosophi quinta siue ultima nunc nos respondere oportet. Compellit enim philosophus per ea necessariò Alchemistas confiteri, metallà omnia ad inuicem differre specie, & non solum accidente, sicut quadam longè à vero imaginante: quia oportet in eis fieri per generationem, formam substantialem nouam complementem esse ipsorum, qua est forma auri, cum sint propinqua potentia ordinaria ad hoc. Aduertendum est autem, quòd potentia se habet ad actum, sicut non esse ad esse, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam: quia ex ente in potentia fit ens in actu, & ex non ente fit ens, & ex imperfecto fit perfectum, & ex materia fit forma, tam in naturalibus quàm in artificialibus: non autem è contrà. Vnde non dicimus, quòd sperma sit in potentia sanguis, nec sanguis in potentia cibus, nec cibus in potentia 4. elementa: similiter nec domus

domus sit in potentia ligna, lapides, & cementum, neq. quid vestis sit in potentia lana, vel linum: sed potius è contrà. Quia loquimur in via & semita generationis rerum, & perfectionis ipsarum, & sic per motum, secundum ordines graduales ad esse, & perfectionem, & actum. Finis autem motus perficit & complet eas, propter ea denominatur res à termino motus, scilicet ad quem, & non à principio motus, scilicet. quo: quamuis in artificialibus sit potius è conuerso, cum materia & forma naturalis seruetur eadem, & forma artificialis sola siue figura varietur. ideo determinatur ab eo, ex quo sunt, & ex eo propriè definiuntur. Quapropter non omne illud ex quo fit aliquid, dicitur materia illius: ut ex viuo mortuum, & ex vino acetum, ut dicitur octauo Metaphysica. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quòd omnia se habent ad aurum, sicut potentia ad actum, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam, & sicut non esse ad esse. Et hoc patet ex operibus natura in suis mineris: quia omnia digerendo paulatim conuertit in aurum, ut infra ostendemus: aurum autem non conuertitur in aliquod illorum. Cum ergo natura in fine denudet ea à forma illa transitoria sub qua erant: ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum. Ergo & ars sic necessariò eaq. ea facere, faciet, si debet sequi naturam, & sic facit.

Amplius potentiam duplicem esse dicemus. Quaedam est qua est sicut dispositio ad formam, qua tenet se ex parte priuationis, ut ex ignorante fit sciens. Et quedam est ipsius formae iam adeptae, ut sciens, cum iam considerat. Prima potentia est triplex, scilicet, propinqua, remota, & remotissima. Propinqua dicitur approximata agenti, una vel modica mutatione facta, recipit actum siue formam, ut dicitur nono Metaphys. & secundo Caeli & mundi, ut nutrimentum cum fuerit iuxta ultimam dispositionem ad nutritibile. Remota autem dicitur, qua pluribus eget mutationibus. Remotissima verò, in qua fere nulla cōuenientia inuenitur rei, qua trans-

mutatur ad rem, ad quam transmutatur, ut elementa & generatio granorum nutritibilium ad nutrimentum nostri operis. Et de hac remota potentia & remotissima, dicit philosophus 9. Metaphys. Quod terra antequam transmutetur in as, non dicitur esse in potentia ad formam statua area: nec arbores, antequam sunt incisae & dolatae ad formam domus. Potentia autem forma adepta dicitur actus, ut patet ex secundo de Anima: & est duplex, scil. primus, ut habere scientiam: & secundus, ut considerare. & impossibile est devenire in actum secundum, nisi praexistente primo. Est ergo secundum seriem, primo potentia remotissima: secundo remota: tertio propinqua: quarto actus primus, qui est forma: quinto actus secundus, qui dicitur habitus procedens à forma, de qua forma dicitur secundo de Anima, quod actus sunt priores potentij. Et similiter 9. Metaph.

Cum ergo secundum hanc semitam, &c. dixit Aristoteles secundo Caeli & Mundi: Bonum completum est unum, quod non indiget operatione sua, qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum, ut suscipiat complementum & ultimum, & melior res est, qua est propinquior completo bono, & qua facilius illam recipit bonitatem, &c.

Verba haec possunt huic capitulo pulcherrimè coaptari sic: inter metalla enim omnia est solum unum, quod est bonum & completum, scil. aurum: & ideo non indiget operatione aliqua, ut fiat bonum & completum. Et quia perfectio omnis rei est, ut suscipiat complementum, & ultimum: ideo cum cetera metalla sint imperfecta & incompleta, & non ultima, secundum ad aurum sicut ad ultimum ordinata, necessario egent operatione, qua fiant bona perfecta completa, & ultima: ergo fient aurum.

Et quia res, qua est propinquior bono completo, & qua facilius illam recipit bonitatem, est melior. Ideo argentum in primo gradu est melius alijs, as secundo, & tertio stannum, quarto plumbum, ultimo ferrum: ut ex dictis in superioribus &

bus & inferioribus est declaratum. Cum ergo secundum hanc semitam veritatis considerauimus arcana natura in generatione metallorum, ponemus, aurum solum habere actum primum & secundum. Ergo, formatum, & ens, & perfectum, & completum, & ultimum. Reliqua autem metalla ponemus esse in propinqua potentia ad ipsum: ergo non formata nec entia actu, nec perfecta, nec completa, nec ultima potentiam tamen remotam & remotissimam iam transierunt. Si igitur sunt in propinqua potentia tali, non egent nisi modica mutatione, & erunt in termino motus ad quem, siue in actu primo: & formata esset forma auri, siue hoc fiat operatione natura in suis mineris per tempus, siue operatione artis in momento. Natura ergo ultimo denudando ea ab illa forma reducit in materiam primam, & perficit in forma auri: & sic fecit ars, quia denudando materiam, datur forma.

Rursus dicimus perfectum & imperfectum tripliciter dici: uno modo in habentibus eandem formam: alio modo in habentibus diuersas formas: tertio modo in ordinatis ad eandem formam.

De primo modo dicimus, quod cum perfectio rei sit per formam, & non per materiam, tunc quaecumque peruenierunt ad eandem formam, peruenierunt ad eandem perfectionem, cum sint in eodem termino motus: sed ratione eorum, quae consequentur ad formam, & deseruiunt formae, possunt dici perfecta vel imperfecta: ut homo habens organa completa, potest dici perfectus: habens autem ea imperfecta, & male disposita, dicetur imperfectus. & de tali perfectione & imperfectione non est sermo in metallis.

De secundo modo dicimus, quod in habentibus diuersas formas per se distinctas, & non ad inuicem ordinatas, quod res habentes nobiliores formas alijs, habent eis perfectiores: ut homo dicitur perfectior equo secundum hoc, & equus asino. & de hac perfectione & imperfectione similiter non loqui-

mur in metallis: quamuis hunc modum quodam modo metallis adaptare possemus.

De tertio modo dicimus, quod omne quod est in motu ad formam ad quam ultimò ordinatur, debet dici imperfectum: cum autè fuerit in fine motus, debet dici perfectum: & de hac perfectione est loquendum in metallis. Cum ergo solum aurum iam peruenerit ad finem motus, & sit formatum secundum primam & veram intentionem naturæ, ipsum solum dicitur perfectum. & cum reliqua metalla sint in motu ad formam auri, dicuntur imperfecta: quamuis habeant formas ad inuicem diuersas, per quas permanent & terminantur, & sint perfecta quodammodo in sua specie: attamen non sunt in ultimo termino motus, in quo est ultima perfectio. per quod patet, quomodo sit dare gradus in formis secundum antiquos, & quomodo non. Et patet, quod non est dare in metallis nisi unam formam improprie, scilicet auri: quia sub forma illa transitoria non perficiuntur. Natura ergo in ultimo termino motus denuadat ea ab illa forma, & sic reducit in materiam primam, & perficit in aurum, & ibi est status. Eodem modo atque in formando ea liquefacta cum lapide suo, necessario reducit ea in materiam primam, & in momento perficiuntur. Generationem autem metallorum imperfectorum à natura, non dicamus esse à casu superueniente naturæ, & à proposito, propter causas impediētes, sicut quibusdam antiquis & modernis visum est, & sicut nobis propter eorum dicta iam visum fuit: sed generata sunt ex propria intentione naturæ, cum sint in via & semita ad generationem auri: ita ut quidam iam existimauerint, quod natura non generat aurum, nisi prout sit transitus per dispositiones, et naturas, & formas metallorum imperfectorum. Et quia res casuales à proposito accedentes non permanent, nec in specie multiplicantur, neque speciem constituunt. Oportet ergo necessario dicere, quod imperfecta metalla fiant ex intentione naturæ, & non à casu, propter quas impediētes & corrumpentes: propter complemen-

plementum enim vniuersi natura sapiens prauidit de generatione ipsorum arti, & constituit ea sicut mediū ad transitum auri: quoniam diuersa opera facit ars ex aliquo metallorum imperfectorum, vel ipsorum commixtione, qua nō posset facere ex auro: propter quod quidam eorum debili calore coagulauit, & fecit ea semidigesta, vt Saturnum & Iouem. & quadam superfluo calore adurente coagulauit Martē videlicet et Venerem: quadā calore satis temperato coagulauit lunam. quadam non coagulauit, propter penuriam caloris et carentiam, & separationem agentis studiosē, vt argentū viuū siue mercurium: quadam coagulauit cum omni temperamento, vt Solem. Vnde dicere possumus, quod sicut secundum rationē naturalem tota terra debet esse cooperta aquis: sed natura operans, respiciens ad complementum vniuersi, & commoditatē humana natura, & ceterorum animalū ambulantium & vegetabiliū, coacta fuit dimittere partes quasdam discoopertas. Sic cum omne metallum ex parte natura intendentis deberet esse aurum, natura operans coacta propter humana natura commoditatem, alia generauit metalla. Natura enim nihil facit frustra, nec superfluum, vt dicitur secundo Physicorum. Et similiter dicimus, quod sicut natura generat testiculos in animalibus, non propter necessitatem, sed propter melius, vt dicitur 15. de Animalib. sic quasi dicere possumus, quod natura generat metalla imperfecta, non propter necessitatem, sed propter melius, cum omne quod facit natura, facit propter alterum istorum. Et ibidem dicitur: Ab experientia autem imminens acquisita expresse patet: transmutationem metallorum imperfectorum continuo à natura fieri versus aurum: & propterea saepe reperiuntur minera mixta. Minerarum enim fossores in quibusdam mineris stanni & plumbi reperiunt substantiam argenti, puram in examinatione & in purificatione. & in quibusdam mineris aris & ferri, substantiam auri puram: quamuis forte in mineris ferri hoc non reperiatur propter suū magnum

inquinamentum & elongationē ab auro. Et in quibusdam mineris argenti reperiunt substantiam auri purissimam, ut in regno Seruia, id est, Rasia, quod est in Sclauonia: & sunt sic simul à natura unita, ut aurum non appareat sensu: imò videtur totum argentum: sed propter examen, quod cum sulphure fit, in igne separatur hoc ab illo. Ex quibus patet, omnia metalla in transitu & via esse ad aurum. Et ideo iam pluries repertum est in partibus Allemania, & etiam alibi in minera argentum imperfectum copiose, quod est passum scatesin, id est, indigestionem ex indigentia caloris. & dicunt tunc & consulunt, qui de mineris sciunt, quòd sic dimittatur usque ad trigessimum, aut plus, sicut cognoscunt experti ut fiat obtesis, id est, completa digestio à calore minera, & erit argentum viuum. Propter quod dixit Geber capitulo de Natura Solis, quòd à mineris aris manant squama aris per fluxum aquarum cum arenis: & cessante fluxu aquarum, squamae illae in arena coquuntur, & digeruntur per trigessimum ex Solis calore & siccitate arenae, inter quas inuentum est aurum purissimum. Patet ergo experientia veridica, naturam continuo mutare reliqua metalla ad aurum: quia quamuis sit in quodam termino modus, tamen non sunt in ultimo. Vnde quasi sicut in generatione Embrionis fit comparatio anima vegetabilis ad sensibilem, & sensibilis ad rationalem: quia illa sunt sicut dispositiones ad rationalem, & non sicut forma. Sic similiter imperfecta metalla ad aurum se habere videntur: quamuis haec non sint permanentes gradus, ut in metallis. Generatio quippe metallorum in mineris diuersimode à fossoribus reperitur: quamuis generatum sit unum. Quandoque enim reperitur aurum generatum in lapide, & cum lapide corporatum, quasi sit marcassita aurea, quandoque autem non corporatum cum lapide, sed quasi esset vena transiens per lapidem, & separata à substantia lapidis: quandoque aut in arenis fluuiorum, in similitudine arenarum, non quod ibi sit generatum, ut quidam existimant.

mant, cum ibi non reperiatur minera sulphuris et argenti vi-
 uis, sed aqua discurrēs per mineras aureas occultas, et profun-
 das inde dissoluit, & secum adducit: aut etiam forte per mi-
 nerarum areas, quas in fluxu natura perficit in aurum, lau-
 ando & digerendo: propter quod reperimus in mineris aquas
 profundas, discurrentes, & alibi fontes & fluuios, quorum
 aquae habent saporē ferri aut aris, quod ostendit aquas ha-
 buisse discursum per illas mineras. Inuenitur etiam simile
 aurum in partibus Indiae in arenis aridis, absque aquarum
 fluxu, sicut dicitur. Argentum autem neque aliud metal-
 lum unquam in fluuijs & arenis sic dicitur repertum esse,
 nisi forte as. Inuenitur autem mineris suis, quandoque incor-
 poratum cum lapide, ut videatur marcasita argentea, &
 quandoque sicut vena in lapide, & quandoque sicut vena
 per terram transiens, & est purius praedictis: & quandoque
 sicut pulvis viscosus, & illud est purissimum. Plumbum au-
 tem & stannum quandoque cum lapidibus, quandoque cum
 terra incorporata inueniuntur. Et quandoque reperitur ar-
 gentum viuum, currens cum eis, ut dicunt quidam. Inue-
 nitur etiam as sic cum lapidibus incorporatum, quasi sit mar-
 casita area, & similiter ferrum, quae omnia conteruntur cū
 fortissimis molis, & calcinantur, post purgantur per ignem:
 & purificantur. Et inuenerunt fossores saepius ex eadem mi-
 nera, argento prius extracto aurum in ultimo dolent: tamen
 valde aurum se inuenisse: quia ibi est principium originis
 minerae, et deficit ibi vena sicut in suo principio. Est autē quan-
 doque hoc aurum in lapide, et est lapis, habens foramen apertum
 spirantem ad lapidē superiorem, in quo consecutiue erat ar-
 gentum: Et ergo quasi ex eodem loco evaporauit materia ea-
 dem, sed natura puriorem partem saluat in origine, & per e-
 uaporationem & sublimationem pars impurius ascendit, &
 diuersitas digestionis & depurationis operata est diuersam
 metalli speciem. Ex quibus omnibus iam dictis patet, quae &
 qualis & quanta sit differentia metallorum ad inuicem.

tam forma quàm materia & accidente, & tam actu quàm potentia.

Cum enim in materia, tam propinqua quàm remota: & mixtione, & modo mixtionis, non nisi modicum distentum: tunc eorum differentia, quanuis sit in forma ipsa, non erit propriè differentia specie, sicut differentia hominis & equi. Sed eorum differentia magis propriè sumentur penes materiam & partes eius, scilicet secundum digestum & indigestum, completum & incompletum, cum illa sint eiusdem propria materia penitus: sed in digesta & incompleta ad aurum ordinata. Et sicut non est necesse quod indigestum extra in semita et via digestionis continuo reuertatur ad principium digestionis, ita neque in materiam suam primam, id est proximam. Cum ergo imperfecta metalla sint in semita & via digestionis continua, & cum ingesta sint, non erit necesse, quod reducantur ad principium digestionis, nec in materiam suam primam, sed solum digestio continuetur quousque fiant aurum. Sed in his qua non habent hunc ordinem gradualem & potentiam naturalem, necessarium est, ut in suam primam materiã reducantur, ut si ex boue vel tritico, fieri debet homo, necesse est ut corrumpantur & digerantur, & fiant materia prima hominis, quod est sperma, ex quo fiet homo. Ideo ars non inquisiuit conuertere animalia nec vegetabilia, nec eorum partes, nec mineralia extranea in aurum, sicut neque natura, cum sit impossibile, tam apud naturam quàm apud artem, nisi in primam materiam, id est in propinquam siue proximam reducantur prius. Ars ergo sequitur naturam in eo quod vult facere natura, extollit naturam mirifice, non violando naturam, sed ipsam iuuando. Distinctionibus ergo & generationibus metallorum iam dictis consideratis, patet solutio s. rationis Philosophi: quia natura denudando materiam metallorum imperfectorum à forma illa transitoria, sub qua erat in mineris, cum eodem instanti transformauit eam ad formam, ad quam ordinata erat, scilicet

licet auri: & sic reducit metalla in materiam primam, id est nudā ab omni alia forma, & si ctransformant ea in aurum. Eodem modo ars facit: quanuis enim per liquefactionem nō reducuntur in materiam primam: tamen per appositionem & ingressum & mixtionē lapidis philosophici, qui est forma auri, fit expoliatio & denudatio materie à forma illa, sub qua erant, & ab omni alia, & transformatio ad formam, ad quam ordinata erant in eodem momento, scilicet, auri: quia sine liquefactione metalli non potest esse ingressus neq, mixtio, neque transmutatio medicina transmutantis: & hoc modo reducuntur in materiam primam, & transmutantur de specie in speciem secundum ordinem naturæ per generationem et corruptionem. Quandoque enim forma submergitur & materia immiscetur, necessariò sit materia nuda: & generatio, & transformatio ad formam ordinatam finalem: quia non potest generari forma noua in re disposita, nisi per corruptionem præexistentis.

Non ergo erunt simul due forme substantiales in eadem materia, sed solum introducta nunc: nec ipsa est accidentalis, sed substantialis. Similiter, quia si velimus de Ioue vel Saturno facere vitrum, oportet quòd reducamus in materiam primam, non tamen ut perficiantur. Alia argo reductio est in materiam primam perficiendo: quia retinent nomen generis primū et acceperunt nomen speciei, ad quam ordinata erant, scilicet auri. Et alia faciendo ex eis vitrum: quia tunc perdunt nomen generis, & nomen speciei similiter ad quam ordinata erant, & in qua prius erant. Reducuntur ergo in materiam primam per artem, secundum ordinem naturalem, successiuum, sicut facit natura, & non sicut imaginantur.

Alijs autem rationibus, accipientibus materiam primam, id est propinquam, vel 4. elementa: sic respondemus, & dicimus: quòd transmutatio alicuius rei in aliam, potest sumi dupliciter. Vno modo pro ut res, qua transmutari debet

est in primo principio termini, à quo incipit motus, & hac est materia prima, quæ est chaos, principium & elementum 4. elementorum. Alio modo, prout iam per alterationes plurimas remota est à termino, à quo & facta est in propinqua potentia valde ad speciem, ad quam transmutatur: ita ut modica mutatione facta, generatur forma. Et ista magis dicitur materia propinqua, quæ secundum ordinem sequitur materiam primam, sicut dicimus: quòd elementa sunt materia prima hominis. Sed cibus ex elementis est propinquior: sanguis autem ex cibus propinquior: sperma autem ex sanguine propinquius. Frustum autem carnis ex spermate illo generatum, est propinquissima materia. Si ergo ratio accipit pro materia prima, elementa 4. sic nihil arguit contra nos: quia si ex elementis debet homo fieri, oportet necessario quòd per dispositiones transeant ordinatas, quas diximus: sed si ex spermate debet fieri homo, non est necesse, ut in primam materiam reducantur, quæ est 4. elementa, nec in sanguinem, nec cibum: quia esset retrocedere à forma disposita, sed oportet ut continuetur digestio, quousque materia recipiat formam hominis. Vnde Philosophus 6. Metaphys. dicit: Quando aliquid fieri ex aliquo dicitur, aut ex medio & imperfecto sit extremum et perfectum, ut ex puero vir: aut extremo extremum, ut ex aqua aer. Sic eodem modo, si ex elementis debet fieri aurum: oportet necessario ut per dispositiones transeat ordinatas, scilicet ut ex eis fiat aqua viscosa, grauis cum terra tenuissima, sulphurea, quæ sit argentum viuum: post hoc autem mediante mixtione, & actione sulphuris extrinseci, in eo fiat aurum vel metallum aliud, quòd post fiat aurum.

Si ergo hac metalla imperfecta volumus perficere in aurum, non est necesse, ut in materiam primam reducantur. Similiter, quia natura non operatur per illum modum in suis mineris: Ergo & ars cum sit sequela natura, tenebit in modum nature. Si autem ratio accipit pro materia prima,
mate-

materiam propinquam: sic ratio magis oppositum arguit: quia qualis est ordo & proportio elementorum ad sanguinem & sperma, ut fiat homo, talis etiam est ordo & proportio elementorum ad argentum viuum & sulphuris: sicut ergo non est necesse, ut illa conuertantur in primam materiam, qua est 4. elementa, nec in ipsorum intermedia, ut fiat homo: Sic & in proposito: quia sicut natura in suis operibus non intendit recedere, sed continuo propinquare ad terminum: sic & ars. Et per sperma ante dictum, intelligo menstruum, cum à spermate ad materiam spermatis conuertantur passiuæ: ut sit materia embrionis. Considerando ergo materiam propinquam, & remotam, & remotissimam, & potentias ad inuicem ordinatas, magis ista ratio arguit rem esse possibilem, quàm impossibilem. Metalla enim imperfecta sunt, sicut medium inter aurum ex parte una, & argentum viuum et sulphur ex parte alia: cum aurum sit sicut finis, & ista sunt principia. Et quia medium est propinquius fini, quàm principium: ideo imperfecta metalla sunt propinquiora auro quàm sua principia, que sunt materia prima & propinqua. Quocumque tamen modo materia prima accipiat, oportet ut in ipsa materia nudam, id est, metalla omnia, si debent transformari in aurum reducantur. Sola enim liquefactio metallorum non reducit ea in materiam primam, id est nudam, ut arguit ratio, & bene: sed ostendit aperte materiam ex qua sunt: quia omne metallum cum liquefactum est, ostendit naturam & accidentia argenti viui. Vnde dicit Philosophus 4. Meteororum: Plumbum cum liquatur, proculdubio est argentum viuum: dixit enim de plumbo potius quàm de alijs: quia plumbum minus remotum est à materia argenti viui, quàm aliquod aliorum. Notandum, quòd quauis imperfecta metalla dicantur, sicut medium & transitus ad aurum: argentum viuum autem sicut principium, à quo incipit talis motus, hoc intelligendum est, quo ad naturam, quia quantum ad naturam alia dispositio, & aliud tempus transitus

H

est, sicut ipsius argenti vini ad aurum: & alia dispositio. & aliud tempus vniuscuiusq, metallorum imperfectorum, ut per finem digestio & complementum fiant aurum.

Sed quantum ad artem, sunt eiusdem dispositionis, & eiusdem temporis: cum enim solum argentum viuum imperfectorum perficiatur ab elixir in aurum per prius expoliationem à sulphure corrumpente. & argentum viuum vulgi nō indigeat expoliatione aliqua: Ergo oportet, quòd talem expoliationem istud redeat ad naturam istius. Ipsius coagulatio non impedit identitatem suae naturae cū natura istius, quare eadem dispositio, et idem tempus erit perfectionis ipsarum, quā potentia & virtus Elixir, multiplicata, exuberās semper utrumq, extendit & diffundit in momento, & perficit aequaliter communicando utriq, digestionem superfluum, et excedentem, quam habet: ita quòd in utrisq, fiat digestio.

Metalla autem imperfecta) Notandum quòd medium cum suis extremis sunt in genere relationis, & dicuntur multipliciter. Vno modo ratione loci, de quibus dicit Philosophus 1. Meteor. quòd sola extrema elementorum inveniuntur pura: & intelligit extrema elementorum centrum terra, et sphaeram ignis sub orbe Lune: medium autem, aerem & aquam. Alio modo dicitur medium & extremum, ratione motus localis scil. termino à quo, ad terminum ad quem, transitum per medium. Alio modo dicitur medium, quod componitur ex duobus extremis contrarijs, ut album & nigrum dicuntur extrema coloris, id est contraria, ex quibus colores omnes alij componuntur, & dicuntur Medij. Alio modo dicitur Medium, quòd ex ijs principijs componitur, ut Marcasita et Magnesita, qua ex argento viuo & sulphure componitur, & sicut atramenta. Et breuiter omnia dicuntur medium compositiuum. Componentia autem dicuntur extrema. Et talia media obtinent perfectionem & formam in specie, in qua sunt, nec ad aliam formam ulterius ordinantur. Et in ijs forma extremorum sunt confusa in medio aliquomodo, ut patet in
libra

libro de Sensu & Sensato. Alio modo dicitur medium Temperantia in quaestione ex contrarijs transitus: aut à temperantia secundum superabundantiam & defectum dicuntur extrema, sicut sanitas & agritudo. Alio modo dicitur medium Positio rei unius in medio duarum, qua dicuntur Extrema, & dicitur Medium rei. Alio modo dicitur medium Punctus in circulo, & circulus nomen obtinet extremorum. Alio modo dicitur, quòd recta ratione eligitur ut virtus: vitium autem nomen obtinet extremorum. Alio modo dicitur medium Spacium, transitus de extremo in extremum, in motu generationis & corruptionis, scil. à termino, à quo incipit motus, scil. ad terminum, ad quem finit motus, in quo fit generatio noua formae corruptione praesistentis: quæ admodum duo spermata ad generationem, dicuntur unum extremum, cum animaduertit anima intellectiua. fructum autem carnis in matrice ex duobus spermatis cum suis dispositionibus annexis, dicitur Medium. Et sic etiam dicuntur Extremum unum ad nutritionem membrorum. Consimilitatio autem eorum membris dicitur ad extremum. Sanguis autem in venis cum alijs dispositionibus suis dicitur Medium, & talia media non obtinent perfectionem suam & formam in specie, in qua sunt. Et ideo talia media donec sunt in motu ad formam, dum sunt imperfecta, dicuntur in formam. Non enim possunt denominari à forma, cum nondum sunt in termino ad quem, qui dicitur Extremum. Et hoc modo dicuntur omnia metalla, ab auro habere rationem medij in operatione ad aurum, & ad eorum principia: sed si vellemus respicere medium in quaestione, id est temperantiam: tunc diceremus aurum esse medium, cum in eo sit omnis temperantia, & aequalitas & sanitas: In alijs autem contrarium secundum superabundantiam & defectum. Et hoc modo, nec alijs predictis, mediū & extremum non sunt huius propositi. Patet ergo quæ, qualis & quanta sit differentia metallorum omnium ad inuicem, et ad sua principia. Et quæ, et qualis

& quanta conformitas & similitudo. Similiter ex quibus patet solutio rationis ad praesens.

C A P V T XXI.

Incidentale, in quo probat quod ex aere & ferro non possit fieri aurum & argentum per Alchemiam & soluit.

Debitabit autem aliquis, aëre & ferrum in aurum vel argentum non posse conuertere, reliqua autem sic: quia est impossibile illi rei, quae transiit decoctionis medium, incrudari: sicut non est possibile, ut assum reuertatur in elixum, Auerrois 3. Colliget: Cum aëre & ferrum sint huiusmodi. Ergo. &c. Reliqua autem confitemur posse conuertere. Similiter quae cruda sunt possunt decoqui: e contra autem incrudari non possunt. & quae sunt semidigesta, possunt complete digerere: quae autem superfluae, ad temperamentum reuertere non possunt, ut patet in cibis, qui elixantur & assantur, propter quod dixit Rasis de tali digestionem libro Perfecti magistri, et Morienus: & quilibet Alchimista, quod argentum & aurum à calore suauis & temperata decocta sunt. Stannum autem & plumbum à calore diminuto. Ferrum autem & aëre à calore superfluo assatiuo & urente argentum viuum crudimine. Ad hoc respondemus, omnia posse conuertere in aurum, tam secundum artem, quam secundum naturam.

Sed est aduertendum, quod cum duplex sulphur sit in quolibet metallo, praeterquam in auro, scilicet extrinsecum comburens, et intrinsecum non comburens, quod est de substantia aliæ compositione argenti viui: ideo istud extrinsecum est separabile ab eis, intrinsecum autem nullo modo. Et quia hoc sulphur extrinsecum potest per artificium separari: sicut et à natura. Patet verè quod non est unitum cum suo argento viuo: ideo non facit veram aduersionem in argento viuo, sed in ipso. Quod patet: quia ipso separato, remanet argentum viuum purum, quod non sic remaneret, si secum esset unitum. Et ideo cum purificantur imperfecta metalla in opere minori per ablationem quandam huius sul-

ius sulphuris, videtur eorum argentū viuum lucidius. Vnde de hoc duplici sulphure loquens Geber capitulo de Procreatione Veneris, sic inquit: Ex precedentibus itaq; sermonibus relinquitur, in compositione duplicem fore sulphureitatem. Vnam quidem in profunditate argenti-viui conclusam, in principio sue mixtionis: alteram verò superuenientem: quarum alteram cum labore tolli, alteram verò nullo artificiorum ingenio est possibile tolli, quod per ignem perficitur, ad quod possit nostra operatio congruè ac utiliter peruenire, cum iam secum per eandem creationem unitum factum sit. Et hoc experimento probatur, cum sulphureitatem adustam videmus per ignem deleri: sulphureitatem verò fixam minime. Si ergo diximus, Corpora calcinatione mundari, intelligis utique à terrea sulphurea substantia, quæ non in radice sue naturæ unita est, quod unitum mundare per ignis ingenium non est possibile, nisi adueniat argenti-viui medicina, occultans & contemnens, aut illum de commixto separans. Item capitulo de coagulatione: Habet similiter, scilicet argētum, partes sulphuris naturaliter sibi admixtas, quoddam verò plus, quoddam verò minus: quas remouere per artificium contingere non est possibile, &c. Quia ergo istud sulphur extrinsecus adueniens potest per artificium separari à metallis, patet, quod non est verè unitum cum illo argento viuo, nec de ipsius substantia. Et ideo istud argentū viuum aris & ferri potest perfici in aurum purissimum, sicut argentum viuum stanni & plumbi per sulphuris extrinseci separationem. Et sicut ipsum est fædum, & fætidum, & malum: veruntamen in hoc tantum bonitatis habet: quia ipsum est agens in materia, sine cuius actione natura nunquam posset generare aliquod metallorum. Ideo Geber ipsius tincturam vituperans, tractatu de Medicinis primi ordinis, cap. de Citrinatione Luna, dicit sic: Per sulphur etiam rubificatus Luna: sed illius rubificatio est difficilis & laboriosa im-mensè, & tamen non resultat eius citrinatio fulgens: imo fu-

*ſca & liuens terreitate mortifera. Ex quibus iam dictis nos
 æſtimamus cum ratione, quod cum lapis philoſophorū ſuper
 as & ferrum liquefacta proiectus fuerit, commiſcebitur in
 momento cum omnibus & ſolis partibus argenti viui exiſten
 tis in eis, & unitur cum eis, cum ſint eiſdem natura, & per
 ficiat eas in aurum puriſſimum: & omnes partes ſulphuris
 extrinſeci ſeparabuntur ſeorſim: quia nō ſunt de natura ſua.
 Et hæc eſt intentio Geberis de Differentijs perfectionis, diffe
 rentia prima. quamvis videatur aliter dicere capitulo de
 Preparatione corporum, in generali, ſcil. Saturni & Iouis.
 Argentum enim viuum ſemper abſque violentia & labore
 commiſcetur cum eo, quod ſue naturæ eſt: alterum verò re
 ſpuit, & ſeorſim relinquit. Similiter dicimus in ſtanno, &
 plumbo, & argento: quamvis in argento ſint modica partes
 ſulphuris extrinſeci. Sed cum ſuper argentum viuum proy
 citur hic lapis qui tam ſecundum totum, quàm ſecundum o
 mnes partes ſunt vnius naturæ & ſubſtantia: ideo totū per
 ficitur in aurum. Videmus enim genus exempli in coagula
 tione lactis: quia coagulum coagulat ſolum partes ſibi ſimiles
 exiſtentes in lacte: alias verò diſſimiles reſpuit, & ſeorſum re
 linquit. & ita ſubſtantia caſealis in lacte conſiſtens, ſe habet
 ſicut principium materiale & paſſivum. Nota coagulum ſi
 cut principium formale & actiuum: quamvis ſint eiſdem
 materia, & ſubſtantia, & natura. Quod autem talis aduſtio
 ſit in ſolo ſulphure ferri, & aris, & non in eorum argento vi
 uo, ſatis experimento patet: quia cum adurimus ſive coagu
 lamus argentum viuum cu ſulphure, & facimus ex eis ſub
 limationem Vzifur poſt magiſterium ſublimationis: alte
 ram ſeparamus ſubſtan: iam argenti viui ab vzifur puram
 & mundam ut prius, & magis. quod patet: quia nulla adu
 ſtio facta erat in iſto argento viuo, ſed in ſolo ſulphure:*

*Ergo eodem modo in ferro & are eſt æſti
 mandum. Et ſic patet ſolutio.*

Incidentale, in quo probat, metalla imperfecta non conuerti in aurum à natura in mineris: & soluit.

A Dhuc autem ex prius dictis aliquis dubitabit, sc. Non videtur, quod natura perficiat aliquod aliorum metallorum in aurum: quia non potest fieri transitus à substantia & proprietatibus alicuius metallorū ad aurum, nisi per eorum medias dispositiones. Sed nihil inuenitur in mineris eorum, in quo saluentur ista media dispositiones: Ergo in eis nullis videtur fieri transitus ad aurum. Item: fossores minerarum plumbi & ferri nunquam dixerunt expectandum per tempus, nec per tempora, & relinquere sic mineras: quia ex ulteriore decoctione fient aurum. Ergo videtur, quod ab experientia sciant, hoc nunquam posse fieri à natura. Si enim hoc esse posset, quanto melius & lucrabilius esset, sic dimittere mineras per tempora. Videtur ergo, quod natura solum saluat ea sic in specie, in qua sunt. Si ergo natura non perficit hoc in suis mineris, estimandum est, quod nec ars extra mineras, cum ars sequatur naturam. frustra ergo conatur hoc ars in transmutationibus metallorum. Respondemus sicut prius. Est tamen sciendum, quod sicut natura generat metalla ex sulphure & argento viuo, nō quod sulphur in sua natura reperiatur per se in suis mineris, nec argentum viuum sic: sed reperiuntur hac à natura commixta in naturam terra redacta, nec reperitur etiam aliquid ibi, in quo saluetur media dispositio à mollicie argenti viui, ad duritiē alicuius metalli, cum tamen non fiat transitus de extremo ad extremum per medium. Sic & in transmutatione metallorum, imperfecta versus perfecta est estimandū, quia natura in his occultissimè operatur. & sic patet responsio ad primum. Ad aliud dicimus, quod regiones variant res, & generationes diuersificant ipsarum, non solum secundum species, sed secundum proprietates & accidentia in eadem specie: unde

philosophus 6. de Animal. dicit, quod regiones diuersificant animalia: unde Scorpiones, qui sunt in Aegypto, non sunt mali, & in alijs multis locis sunt mali valde, ita ut interficiant. Et 18. eiusdem dicit, quod in octauo mense non uiuit natus, nisi in quibusdam partibus Aegypti. Et in libro de Plantis dicit, quod planta in Persia erat, quae fructus generabat venenosos: & cum transplantata fuisset in Aegyptum & Hierusalem, fecit fructus de cetero bonos & comestibiles, propter quod uidetur esse, quod triticum seminatum in terra latitudinis maiorum, ut decem graduum, raro conualescit. Et post quartam generationem ad plus degenerat in siliginem, & e contra. In terra minoris latitudinis quadraginta & triginta graduum seminata siligo, post quartam seminationem degenerat, & nobilitatur in triticum. In loco autem medio germinauit in sua specie continuo. Videmus in quibusdam regionibus perficere uvas ad uinum fiendum, in quibusdam autem nullo modo. Et similiter eandem mentem in locis diuersis variare uinum. Sic similiter aestimamus esse posse de inuenis metallorum: quia ratione diuersitatis minerarum in regionibus diuersis quaedam possint nobilitare imperfecta metalla in aurum, & quaedam non: quamuis de se semper & ubique disposita sint ad finem illum. sicut, etiam uidemus quasdam melius argentum, quasdam melius as, propter dictas causas: similiter & in alijs. Et propterea consulunt experti minerarum, prout experientia didicerunt e relatu, secundum regiones debere talem transmutationem expectare, uel non. Similiter potest minera esse corrupta, aut carens aquis lauantibus: per fluxum autem sulphuribus malis plena, quibus transmutatio talis fieri prohibetur in loco illo: similiter aspectus caelestes operantur ad hoc: imò sunt sicut prima causa, & prima principia influentia ad tales generationes, prout sunt instrumenta prima intelligentia, & aliarum secundarum. & sic patet solutio.

CAPVT

C A P V T X X I I I .

In quo tractat de principijs metallorum in generali, & eorum generatione, & transmutatione ad metalla secundum naturam, ostendens, quomodo ars potest sequi naturam: & soluit ex his ratione 18. 19. & 8.

Cum omnis generatio sit ex conueniente uniuoco, sicut dicit venerabilis Aristoteles septimo Metaph. & uideamus omnia metalla deducta ad speciem per coagulationem, & per unum modum mixtionis esse liquabilia, & coagulabilia, & insinuat miscibilia, & retinētia similiter nomen & speciem, siue coagulata, siue liquata: ideo eorum materiā oportet nos ponere unam substantiam, sc. humidam aquam: quia non potest unum ex eisdem, & uno modo commixtum pluribus secundum speciem differentibus esse conueniens. tale autem humidum semper quarit terminum alienum, non quiescens in terminis proprijs. Et quia terminari termino alieno essentiali, & primo inesse humido aqueo, id est, elemento aquae: ideo omne tale terminatur per humidum aqueum. tale autem terminare omnibus inest metallis, dum liquata sunt, &c. Similiter quacumq; à frigido congelantur, abundant in sua materia prima humido aqueo, ut dicitur quarto Meteororum. Talia autem sunt metalla, & eis similia. Et quia humidum aqueum facile evaporat ab igne, metalla autem suas conferuant humiditates etiam in magnis ignibus: ideo humiditates metallorum non sunt simpliciter aqua: sed ut est passa ab alijs elementis, & cum alijs elementis. Cum autem oporteat permanere naturam aqua in metallis cum durabilitate, non reperimus, nisi ut fiat viscosa & unctiosa in uniuersali passione, & actione: & talis humiditas in calore & cum calore diutius conferuatur, & non de facili sicatur, ut paset in humido nutritiuo, animal, uiuente &c.

hoc facit natura, quando natura desiderat permanere diu in indiuiduo, & perpetuare in specie. Sed quia humidum viscosum videmus in pluribus inflammabile, ab igne facile, nec separari ab eis, donec finiatur. Tale autem humidum non reperitur in metallis: ergo videtur non solum humidum viscosum & vinctuosum metallorum esse naturam, sed ut est ad passum. Vnde sciendum, quod in generatione metallorum est duplex humiditas, viscosa & vinctuosa: una extrinseca, qua non deuenit ad unionem totalem cum terrestribus partibus rei. & hac inflammabilis est, & sulphurea. & alia, quae est intrinseca: & hac una & similis per totum, cum partibus terreis: & hac non est inflammabilis. Et hac viscosa est incombustibilis in suis partibus terreis tenuissimis, non inflammabilibus, adaequata & commixta commixtione fortissimè, ut minimum unius sit idem factum cum minimo alterius, & unius plurimum cum plurimo alterius: & facta sunt à propria digestionè argenti viui: ideo pars humida non derelinquit partem siccam in igne, & è contrà: sed aut cum tota sui substantia recedit ab igne, aut cum tota permanet. & ad hoc esse pars humida non adheret tangenti: quia partes terrae ipsam ligant, & aequaliter contemperant. Pars etiam sicca non terminatur termino proprio, quia partes aquae ipsam soluunt, & aequaliter contemperant, ideo humidum & siccum aquantur in ipsa natura.

Est ergo materia metallorum omnium prima humidum viscosum, incombustibile, subtile, incorporatū, terrestri, subtili, aequaliter & fortiter commixto per minima in cauernis terrae mineralibus.

Materia autem proxima eorum est argentum viuum, generatum ex illorum forti commixtione. Sed cum materia non producat seipsam in esse: ideo sagax & sapientissima natura adiunxit sibi agēs proprium sulphuris, ut ipsum digerendo & coquendo in metalli formam conuertat. Est enim sulphur quaedam pinguedo terrae in mineris proprijs genera-
ta per

ta per temperatam decoctionem inspissata & indurata. Et habet sulphur se ad argentum viuum sicut masculus ad feminam, & sicut proprium agens ad propriam materiam. Et quia quoddam sulphur est liquabile de sui natura, & quoddam non: ideo quaecumq; natura voluit facere liquabilia, adiunxit eis sulphur liquabile, ut de potentia materia extrahat similem liquefactionem. Et huic fuit causa liquefactionis metallorum in igne, & coagulationis extra ignem: quamuis argentum viuum de sui natura semper sit liquidum. Quaecumq; autem voluit natura non liquabilia fieri, adiunxit sulphur non liquabile, tamen coagulatiuum, ut in Marcassia, Magnesia, & Antimonio. Sulphur & Marcassia est non fixum & combustibile: Antimonium autem fixum, incombustibile.

Est ergo materia prima, propinqua, & proxima & vniuoca metallorum omnium, argentum viuum non in natura sua, sed ut est ab agente proprio, scilicet sulphure liquabili in terra mineralibus coagulatum, & cum ipso sulphure: ergo materia. Hic autem omnino sibi consimilis erit materia argenti, videlicet si generatio debet fieri ex conuenienti & proximo. Oportet ergo necessario dicere, illa duo simul commixta esse principia tam artis quam natura. Quia ergo sic conueniunt in materia proxima & agente, & modo mixtionis: ideo habent inter cetera mixta articulare generationem ad inuicem, ut dixit Hermes, Rasis, & alij philosophi.

Sicut enim elementa parum distant à materia sua prima ex qua sunt, & ideo ad inuicem articulatiter generantur: sic & metalla sed aliter: quia generatio elementorum est omnino reciproca, & conuersua propter aequales, quasi suam perfectionem & paruam distantiam à materia sua prima, nec hac magis ordinatur ad istud, quam è conuerso. In metallis autem est secus, quia omnia desunt imperfecta, prater solum aurum, scilicet in aliquo gradu perfectio-

nis, & ordinantur omnia ad aurum solum, sicut ad finem ultimum. Ideo non reuertuntur, postquam facta sunt aurum.

Signum autem transmutationis eorum à natura in aurum, est mixtio eorum in una minera, & successiva mutatio. Si enim essent perfecta & completa ad naturam unam, & completionem unam determinatam, scilicet ad illam, in qua sunt, tunc proculdubio non essent conuertibilia ad aliam, nisi prius reducerentur in non metallum. Cum ergo primò & ultimò retineant nomen metalli, non egent nisi forma, qua nominentur nomine alterius metalli, scilicet auris: & hanc formam nouam & ultimam dat natura in mineris absque liquefactione.

Ex dictis ergo nunc & prius patet, quòd natura duplicem modum assumit in generatione auri: Vnum per se, & primò scilicet: quia generat aurum in mineris proprijs, & ex suis principijs: alium per se, sed non primò, scilicet quia primò generat aliquod metallorum imperfectorum ex eisdem principijs in sua minera, & conuertit: ultimò ipsum in aurum. Sequitur ergo ars naturam in generatione auri: secundo modo, scilicet, quia generat ex imperfectis metallis, aurum, sicut facit natura. Primo autem modo impossibile est: artem sequi naturam.

Ex dictis igitur nunc. &c.) Notandum, quòd secundum philosophum nono Metaphysica, quòd plures possunt esse materia eiusdem, scilicet mediata & immediata. Et sic duobus modis fit aliquid, ex aliquo, scilicet: mediatè & immediatè: veruntamen oportet, quòd materia mediata veniat ultimò ad materiam immediatam. Vnde dicit tibi, quòd ad identitatem rerum producendarum requiratur identitas agentis & materia: quia si materiae sint diuersae inter se, necessario res quae producuntur erunt diuersae. Ideo ad habendum perfectam noticiam cuiusque rei, oportet assignare causas eius omnes proximas, & cognoscere.

Cum:

Cum igitur in arte Alchemia sit eadem materia, tam mediata, quam immediata: sicut apud naturam: & reducat mediatam ad immediatam, sicut fecit natura: & sit idem, scilicet secundum eandem intentionem agens, qua est expoliationis argenti vivi totalis, post decoctionem completam à sulphure corrumpente, quod ipsum decoxit: sicut facit natura, & sit eadem forma, scilicet sulphur intrinsecum, argenti vivi introductum de potentia materia, sicut facit natura, quod sit idem finis omnino, scilicet unio istius forma cum materia: ut fiat aurum, sicut facit natura, cum forma & finis sit idem: tunc necessario idem aurum erit hoc & istud: quia quorumcunque causa sunt omnino eadem omnes: oportet necessario ipsa esse omnino eadem. Sed quis callidus artifex sciret transmutare materias qualescunque extraneas, & mediatas, siue sint de mineris: aut de mineralium aliorum, aut vegetabilium, & plantarum, aut animalium, siue eorum partium, aut superfluitatem ad materias proximas, & in medias auri, proculdubio posset facere verum aurum: sed quia hoc est impossibile, ideo talium operatio est inanis: quia non potest fieri generatio, nisi ex convenientibus et proximis, & immediatis, ut dictum est: hoc autem nullus potest artifex efficere ex illis, etiamsi vita eorum perpetuetur. Et hoc insinuans. Geber in fine capituli de Medicinis primi ordinis, scilicet, quod omnis medicina alterans: aut est ex argento vivo, aut sulphure, aut amborum, aut ex aliquibus habentibus naturam eorum: quidam verò plures annuerunt medicinas, sed unam ex duobus necessario euenire contingit: quia aut ex eisdem, aut eandem naturam habentibus, illos medicinam creare hanc necessarium est: aut medicinam componunt, qua ei, quod non est, aequipollet cum alteratione sua, & que nec mundo, confert, nec mundi partibus, donec motor in sublimi natura mobili quieuerit, incorruptus.

Et capitulo de Procreatione magneste, thucie et marchasite attendens, quod sint composita ex sulphure et argento vivo.

propter alterationem in dolore auri vel argenti, quam faciunt in corporibus, dicis: Quacunque enim alterantur per argenti viui virtutem, vel sulphuris, aut horum similium, necesse est alterari: quoniam hac sola communicant ad ipsa corpora indifferentia. Et quanta differentia est ultima dispositionis metallorum imperfectorum, quando fiunt à natura in mineris aurum per se, sed non primò ad dispositionem ultimam auri, quando sit à natura per se primò, tanta similiter est differentia ultime dispositionis naturæ utriusq; modi auri: sed est eadem penitus cum naturali, quæ est per se non primò: ultima enim dispositio secundum naturam utriusq; modi nihil aliud est, quàm expoliatio argenti viui per digestionem completam omnino à sulphure corrumpente, quod ipsum decoxit: & in eodem instanti informat illud argentum viuum, forma auri: & quia ars eodem modo operatur in expositione ista, tam in generando lapidem physicum, quàm in perficiendo metalla, & complendo cum ipso: ideo ultima dispositio cum informatione secundum naturam utriusque modi, quàm secundum artem est penitus eadem. Modus enim expoliandi, quanuis diuersus sit, tamen non diuersificat rem in forma: quia modus rei non est idem quòd ipsa res: quòd si natura non transmutaret imperfecta metalla in aurum, fortè quòd ars non posset peruenire ad illud, & sic ars vana esset. talis est generatio sanguinis in corpore humano. Quia generatur per se & primò, & generatur etiam ex flegmate per se, sed non primò, cum flegma sit sanguis indigestus, & via media ad sanguinem.

Amplius dicimus, quòd sicut impossibile est, quòd natura sequatur artem à generatione lapidis Alchemici: quia cū ipsum in argenti viui similitudinem generasset, perficere non potuisset, cum elementa coniungere nesciuisset: ita e contra impossibile est, ut ars sequatur naturam in generatione auri, aliquo illorum modorum penitus: & hoc dico, quantum ad dispositiones precedentes & habitantes ad ultimam, quanuis

quantis ultima sit eadem penitus. Et ex dictis patet solutio 18. rationis: quia eandem ultimam dat ars & natura, sed aliter dispositiones precedentes hanc ultimam, sunt diuersa in arte & natura: & nisi natura haberet hunc modum generandi aurum, ratio hac quasi esset insolubilis propter generationem formarum.

Et quia ars faceret quod natura non posset, nec verè posset solui, nisi cum exemplis atramentorum.

Rationis similiter 19. Patet solutio: quia generatio cuiuslibet auri secundum naturam, & huius auri secundum artem est eadem omnino: quae generatio est in expoliatione sulphuris, agentis & dirigentis, & inquinantis omne metallū. Generatio enim fit in fine actionis noua forma, scilicet auri secundum dispositionem & legem datam à natura. Dispositiones autem precedentes hanc ultimam, quanuis sint diuersa in arte & natura, non impediunt generationem quodammodo equiuoca, quantum ad dispositiones precedentes, & habilitantes: tamen uniuoca est in fine. Et per hunc modum omnis generatio equiuoca reducitur ad uniuocam, si generet eandem formam, ut patet 9. Metaphysices. Similiter & de corruptione dicendum est. Et ideo si aliquis per aliam medicinam, siue per aliud Elixir, scires sic metalla expoliare, generaret verum aurum: sed impossibile est, quòd hoc fieri posset, nisi per hunc lapidem, ut tota Alchemia clamat. Vnde Philosophus 2. Physic. dicit: Non sunt autem omnia ex unoquoque semine, sed ex tali. Et 9. de Animalibus: Non autem erit ex quolibet, sed istud erit ex semine, & hoc ex hoc.

In vanum ergo laborant in alio, quàm in argento viuo cū sulphure, sicut natura docuit.

Et ideo si aliquis, &c. Notandum est, quòd sulphur occultum in argento, mundans formam auri per virtutem caloris auri mineralis & sulphuris extrinseci: ergo quodcunque aliquo metallorum calore aureo cum tutia aut sulphure extrinseci, aut croco ferri, aut calcantho, aut quibuscunque a-

lyis, siue simpliciter, siue commixtè, sophisticè colorant, & nō dant formam auri.

Hac enim, &c. Alia non sunt de intentione naturæ in generatione auri: propterea in minis auri & metallorum nil eorum reperitur. Et ideo: quia tale aurum est sophisticum, semper inficitur ab aere, & igne ignitionis & pulueribus corrosiuis, quibus fit cementum: aut si sustineat omnia hæc, & cementum, sicut istud, quod fecit cum quidam, ut audiui-
mus de argento reducto ad pondus auri. Dicimus quod non habet molliciem ad malleum, & flexionem, nec ignitionem auri, nec fusionem, nec sonum mutum auri, sed æris vel argenti: nec bibit argentum vitæ facile, ut aurum: nec possunt cum eo deaurari metalla, ut audiui-
mus ab illis. Ex quibus patet quod cementum non est ultimum examen auri, sicut communiter æstimant. Non esse ergo istud, quod alterat metalla imperfecta in colore simili colori auri, est potens facere aurum: sed quod post ultimas operationes transmutat. Vnde Geber capitulo de Ponentibus artem in Aluminib. & Salibus, & corporibus, & gemmis dicit: possibile tamen est in his omnibus alterationem aliquam inueniri: sed remota est valde, & maxime laboriosa. Et in eodem capitulo, de his qui posuerunt artem in vegetabilibus, dicit: Qui autem vegetabilibus eam ponunt, sed non eis: quoniam potius deficiunt à labore, quam laboratum perfici sit possibile. Cum igitur lapis Philosophorum post habitas alterationes transmutet, ipse solus aurum faciet, & hoc est rationabile. Vnde Philosophus 14. dicit: Omnia irrationabilia repugnant sibi ipsis, & rationalibus. Et 10. Ethicor. dicit: Omnia vero consonant falsum autem vero dissonant, verum autem & unum, & ens, & pulchrum conuertuntur. Vnde 4. Metaphys per locum à contrariis falsum & multiplex, & non ens, & malum, & turpe conuertuntur.

Ad 8. simpliciter rationem, quod non mutatur species in speciem, &c. Dicimus quod verum est, manente sub prima forma,

forma, sed generando nouam formam: tunc species mutatur in speciem, quasi corruptiones prima forma sit generatio alterius, quantum possibile est, esse naturam, scilicet materiam absq; forma, & hac talis generatio & corruptio fit continuò.

Veruntamen sciendum est, quòd generatio & transmutatio speciei in speciem: aut fit in his, quæ habent ordinem vicissim à natura continuum usq; ad finem, & distantiam in forma valde modicum, ut in generatione eiusdem rationis: nam & forma humana cum non sit actu scilicet in spermate, tamē distat modicū: aut fit in his, quæ sunt valde remota, sicut est distantia terra ab hominē: na ex terra fieri non potest homo. Cum igitur imperfecta metalla, differant forſe ab auro, et habeant ordinē vicissim ad ipsum: tunc oportet quòd corrumperetur forma præexistens necessario si debeat forma auri introduci, & hoc confitemur: quia natura sic mutat speciem in speciem scilicet corrumpendo formam unius individui, & generando aliam, & hoc postquā transferint omnes dispositiones habitantes ad eā: et in his sequitur ars naturam. Sed in his scilicet quæ sunt valde remota in specie, scilicet quæ non habent ordinem naturalem, propinquum, ut quòd ex asino fiat homo: oportet ut in primā materiam reducantur, et similiter propinquam, & corrumperetur forma prima precedentib; dispositionibus ordinatis. Item quòd nunquam potest fieri generatio absque corruptione, & econtrā, & in his nunquam ars potest sequi naturam, nec vult: patet ergo: Argumentum non valet.

Amplius dicimus: quòd si nullum metallorum reperitur, nisi aurum solum, quòd ars Alchemie vana esset: quia cum ars non posset generare aurum ex suis principijs, sicut natura, sed solum quæ imperfecta sunt perficit: ideo sublatis imperfectis annihilatur Alchemia. Nihilominus tamen ars suum lapidem generaret: sed non habet materiam, super quam proyceret ad aurum generandum. De tali autem lapide non curat ars, nisi in quantum ex metallis imperfectis efficit aurum.

K

De Principijs metallorum in speciali, & metallorum generatione secundum intentionem naturæ, & de signis generationis, ostendens, quomodo ars debet simili modo sequi naturam, & similibus signis, & similibus principijs in generatione lapidis.

D'cemus denuò, quòd quandocunque in aliquo vno inueniuntur duo composita ad constitutionem illius, & vnum illorum componentium inueniatur sine alio, necesse est reliquum componens sine reliquo inueniri. Sicut probat Philosophus 8. Phisicorum: In his que mouentur & mouent: in quibus, quia motum inuenitur absque mouente, oportuit etiam, quòd mouens absque moto reperiretur. Ex quo patet, quòd si à tali composito vnum componentium separaretur, necessarium est, quòd reliquum de reliquo separaretur seorsim. Quia ergo natura pro principijs ad generationem metallorum omnium recipit argentum viuum cum sulphure mixtum, et generata simul in mineris eorum cum bona digestionem & liquefactionem metallica sua absque strepitu & stridore sit collecta, fide vidimus & experti fuimus, & non recipit argentum viuum vulgi, nec sulphur eius, sicut ostendit Geber capitulo de Naturalibus principijs huius magisterij, & ipsa simul suauissimè sublimando & conuoluendo, & lauando decoquit, digerit, & in fine actionis elicit, & separat per se argentum viuum: ergo & sulphur remanebit separatim per se, Et sicut tunc natura in instanti perficit, & informat istud argentum viuum forma auxi, in quo argento viuo tota natura intentio per se fuit, sic & sulphur seorsum sine aliqua regimine derelinquit. Et ideo natura post completam actionem absque sulphure ipsum fixerat & perficit: ex cuius remanentia ante completam decoctionem, ab auri substantia & forma degenerat, & fit aliud metallum: aut istud ex eis
commix-

commixtum, ut supra diximus: patet ergo quæ sit materia metallorum apud naturam, & quid agens, & quis finis in agendo. Quia igitur ars hac in mineris metallorū non reperit aliquid quod sit in natura sulphuris, sed aliquid ex his generatum est & commixtū, et in naturam terræ redactum, sed inuenit illorum Mineras simplices separatas ab inuicem, & à metallis. Ideo ars sequens naturam recipit eandem materiam, ut natura commixtam de minera propria, siue omnino similem in mineris proprijs existentē. Et est ex eisdem principijs composita penitus, sicut materia minera metallica cū liquefactione metallica sua, absq; strepitu & stridore, quā natura de se ulterius non transmutat, nec ad generationem metalli, nec alterius rei: unde dicit Auicē. Inuentui tamen adhærentia liquefactionem: & deinde similitudinem mineratatis. Et in hac materia nullam reliquit artem sibi heredem. Sicut ergo natura in fine suæ actionis separat argentū viuū per se, & ipsum informat in instanti forma auri & operi suo finem imponit, sicut cetera agentia naturalia, & sulphur remanet derelictum seorsum, postquam peregit totum opus naturæ: sic et ars in sua operatione omnino se habere debet. Cum ergo artifex in magisterio decoctionis viderit, & argentum viuū de commixto separatum: ergo sulphur quod decoxit, est etiā sulphur separatum. Hoc enim est signū completa & finalis decoctionis, sicut natura nos docuit. Ergo necessario cogitur artifex, ut formet illud argentū viuū, forma lapidis Philosophorum, et opori finē imponat, sicut facit natura. Omnis enim materia recipit formam suo tēpore, prout est capax formæ, & non prius, nec posterius.

Sicut ergo natura, &c. Notandum quod omne, quod terminatur: aut terminatur termino proprio, ut est corpus terre, stre, siccum, sicut lapis et lignū: quia seruant figuras suas, stādo in terminis proprijs: aut terminatur termino alieno, ut corpora aquea, humida, sicut aqua et oleū: quia non seruant figuras suas, sed recipiunt alienas, ratione diuersi corporis

continentis, ut dicitur 4. Meteororum: propterea omne liq̃ua-
 bile, cum liquatur, terminatur termino alieno: quia partes
 aquose tunc vincunt: cum autem coagulantur, terminan-
 tur termino proprio, propter partes terrestres intentas tunc:
 quia fit conuersio elementorum de contrario ad contrarium.
 Cum igitur argentum viuum, quando oritur in magisterio
 terminetur termino alieno propter partes aquosas, vin-
 centes tunc, & velimus ipsum retinere: oportet necessariò, ut fa-
 ciamus ipsum terminari termino proprio. Ergo oportet nos
 coagulare ipsum cum suis partibus terrestribus, non cum
 alienis, ut sint vincentes aquosas. Et tunc conuersio ele-
 mentorum de contrario ad contrariam. Ex aqua enim
 tunc fit terra, ex aere ignis: sua autem partes terrestres ni-
 hil aliud sunt, quàm aurum occultum Philosophorum, siue
 corpus: siue fermentum, aut venenum. Similiter cum dige-
 stio fuerit completa, patet illud per digestum completum:
 quia sulphur superfluum, & corrumpens, est separatum, de-
 bet imponi finis operi necessariò. Sulphur enim superfluum e-
 rat duplex in principio digestionis, scilicet subtilissimum, i-
 gneum & comburens: & per euaporationem in sublimatio-
 ne est diuisum & separatum. Aliud verò grossum, terreum
 & fetulentum, separatum in fundo vasis, super quam fe-
 cem stat substantia munda, equalis & temperata, volare
 volens. Nam sicut in digestionemusti & sanguinis separa-
 tur superfluitas una subtilis ignea: et alia terrestris, et quod
 remanet, est mundum, aequale & temperatum: sic et in hoc ope-
 re, & omnia superfluitas est contra ei, cuius est superfluitas:
 quare eget diuisione & separatione. Hoc autem facit dige-
 stio siue decoctio mensurata per artem: tunc enim debet reti-
 neri volans, & termino proprio terminari, quod tunc termi-
 nabatur termino alieno. Quod si hoc signum artifex non per-
 pendat, vacuas à proposito et in desperatione: sicut si nõ deco-
 quat cõpletè quousq̃ fiat separatio argenti viui à sulphure, o-
 pus remanet imperfectum, diminutum et mixtum, sicut rema-
 nent im-

manent imperfecta metalla in comparatione ad aurum. Et hoc est argentum viuum philosophorum, quod habetur solum de corporibus liquefactis, & de sulphure, & de arsenico &c. Hoc est quod recipit coniunctionem cum vitro, id est, corpore suo sine fermento, siue veneno, vel sale. Hoc est quod bibit vitrum, sicut sitiens aquam frigidam valde, hoc est in quo coniungitur Soli & Luna. Hoc est electrum natura: & hoc est spiritus qui dicitur Seruus fugitiuus, de quo dicit in Lumine luminum expositor: Beatus qui hunc seruum humilem coaptat, quia eius natura ad omnia se inclinat, cum totius natura sit vltimum. Hoc est lac virginis, non illud quod dicunt de Lytargiro & alumine, nisi analogice. Hoc est illud separatum a suo corpore, coniunctum est suo corpori, de quo omnia mirabilia philosophi & poeta, & reliqui cecinerunt. Et hoc credimus esse absconditum & miraculum tantius artis.

Ex quibus liquide innotescit, quod sit coagulatio & expolatio argenti viui a sulphure, de qua dicit Geber capitulo de Coagulatione mercurij sic: Cum igitur sulphuris proprietas sit, cum argento in rubeum vel citrinum, secundum mensuram suam quantitatis, creare colorem eius albationis proprietas erit, argento albedinem dare per ignem. Ex quo patet, quod color, qui apparet in fine completa decoctionis, est albedo: quia cum tunc oriatur argentum viuum purissimum, cum suo sulphure decoctum, & ab ipso omnino expoliatum: ergo oportet quod sit candidus. Vnde dixit Rasis in Lumine luminum: Huius nouissima signa candor & cristallina serenitas monstrat. Et Miluescindus: Nota, quod omnibus attende peractis & perceptis, si de albationem tamen ignoras, speratam amittis licentiam: Et Lilius: Spiritus & anima non veniuntur vero modo, nisi in albo colore. Idem: totius operis initium & fundamentum est albedo. Et Dardanius in Turba philosophorum: Sciatis firmissime, quod si purum auri in confectione ponatur, exiet tinctura patens candida. Et Rasis in

Lumine luminum: Rubescere namq, candorem significat. Et Rosinus: Recta huius operis emendatio est albedo. Vnde Morienu: Quicunq, alumina dealbauerint, & ea sulphure ascendere fecerunt.

Ex quibus liquide & cat, Notandum est, quòd albedinis proprium est ab omnibus alijs coloribus facillè immutari, & vinci per eorum compositionem: sed tamen magis & minus, ita ut parua quantitas cuiuscunq, coloris magnam partem immutet albi, & non è contrà, cum in albedine est quedam puritas & simplicitas, qua non suscipit alterius commixtionem, ut patet apud pictores, & tingentes lanam & sericum. Est enim albedo elementum & fundamentum aliorum colorum. Similiter in saporibus hoc patet, quando sapor insipidus cum sit simplex, ut patet in aqua, recipit immutationem aliorum saporum, & non è conuerso, secundum modum dictum. Similiter in odoribus hoc patet, sicut in aere & similibus. In metallis autem solis & eorum principijs est secus: quia modica quantitas argenti viui dealbat multam quantitatem auri & aris. & non è contrà, cum ex eis fit malgama, ita ut in manifesto ostendant albedinem argenti viui in actu, & occulto seruent citrinitatem & rubedinem. Sulphur autem quia non seruat colorem suum, nec alia, cui miscetur, seruare permittit propter suam adustionem, relinquimus. Cum ergo per digestionem alchemicam ex principijs metallorum orietur argentum viuum, apparebit albedo mera, sincera, & simplex in actu & manifesto. Et tunc debemus esse rati & firmi, quod sub illa albedine est citrinitas auri, & rubedo in occulto, ut dicitur in Turba philosophorum: quia donec vincit argentum viuum, apparet albedo simplex: cum autem vincitur, apparebit citrinitas & rubedo. Vincit autem dum fluxibile est: vincitur tamen quando coagulatur. coagulatur tamen ab eo, quod est in seipso ad perfectionem, & non ab alio. Hoc autem est sulphur diurnum, quod est in ipso, quod est album in actu propter potentiam & virtutem argenti viui

viui dominantem, insuper autem tunc in colore, & est rubeum in potentia propinquisima, qua cum actu fiet, semper dominabitur. Et hac est de natura Solis, & forma Solis, & cor Solis, & flos auri, & arbor aurea, & aurum philosophorum, & est aqua sicca, lapidea, & puluis siccus, & ignis, & terra, et lapis rubeus, & secretum secretorum, secundum philosophos omnes. Sed argentum viuum est de natura luna, & spiritus luna, & aqua humida, & puluis humidus, & anima, & aer, & lapis albus, & aquila volans, & lac virginis, & mulier superba. Cum autem ista dua aqua coniunguntur, coagulantur in albo colore, & fit electrum proprie, qui est lapis mixtus ex auro & argento, cuius color est argenteus, & albiſſimus tanquam nix, & tunc fit partus virginis, & identitas generatur, & generat secundum antiquos. Et hac est confectio alchemia ex similibus, & ex contrarijs. & in hoc fit pax & concordia elementorum, & perpetuitas, scilicet in albo colore. Ex quibus dictis duo secreta reuelantur nobis in arte, ista. Primum est modus operandi, secundum est materia circa quam, qua adeo secreta. quamuis satis exposita sint, at tamen dicunt de primo, quod volentes sequi naturam omnino in generatione coloris auri actu, sensibus, & imponere circa finem errant. Sed oportet, quod in colore albo component rubeum, & appareat actu totum album. Propterea duo magisteria, siue dua decoctiones diuersa sunt necessaria in hac arte. in natura vero una sola. Vnde dicit Geber in Proemio: Scias fili, quod in hoc errant artifices: quia naturam in omnibus proprietatum differentijs actionis desiderant immutari. De secundo iterum dicimus, quod cum prater animam humanam omnis forma alia cuiuscumque rei tam animalis quam vegetabilis, & mineralis, introducitur ab intrinseco de potentia materia. Sola autem anima humana ab extrinseco & primo motore detur. Hinc est quod volentes reliquis metallis dare formam auri, oportet necessario ipsam dare ab intrinseco, & de potentia materia illius circa quam operatur

natura, si debet verè mutare naturam: tunc enim erit generatio ex conuenienti & proximo. Quia igitur natura recipit pro materia, quod dictum est: Ergo ars coacta erit recipere istud idem, propter quod videmus, quòd argentum viuum vulgicum conueniant omnino, cum illo argento: viuo philosophorum uniri, & permisceri cum auro. In de philosophus quarto Meteororum: Et quia argentum viuum cum corporibus metallicis commiscetur: ideo est de illorum substantia, &c. Reticuit autem de sulphure, quia non sic videtur de substantia illorum. Cui igitur metallorum magis commiscebitur sulphur, magis participabit naturam sulphuris, & magis argentum viuum participabit naturam argenti viui. Sed cum sulphur nullo modo permisceatur auro: ergo solum argentum viuum erit tota materia auri, cum hac duo sola sint elementa ductibilia. Cum igitur lapis philosophorum sit forma auri, & debeat metalla reliqua informare: ergo ex solo argento viuo ipsum generare necesse est. Sicut enim forma alicuius rei est per se nobilior, & in sublimiori gradu auro & argento viuo, & sic similiter altior & sublimior est artis operatio quàm natura. Et hac forma fuit illa, qua induxit antiquos philosophos ponere formas à materijs separatas, & dari ab extrinseco: sicut ponit philosophus octauo Metaph. accusans Platonicos. Forma enim, qua est eiusdem naturæ cum materia, semper datur ab intrinseco: qua autem est diuersa natura, ab extrinseco, ut intellectus.

Et hac forma fuit illa, &c. Accusant Platonici, & Pythagorici, & eorum sequaces per modernos, quòd ipsi posuerunt ideas, id est, formas separatas à materijs, velut si in aere permanerent, & dari ab extrinseco, & secundum mentem dispositionis materia, ideo illæ infundunt formas, ideo diuersitas dispositionis materiae exigit diuersitatem forma. Informantur ergo materia, & perficiuntur secundum suæ dispositionis diuersitatem. Hanc autem opinionem improbat philosophus octauo Metaph. Sed sciendum ut in præhabitis dictum est, quòd

quòd Plato in suis dictis quasi semper fuit mixtus, & figuratiuus plus: ita quòd sensus verborum est alius à figura & significatione. Et sic fecerunt etiam alij philosophi huius artis. In istius enim operis sine reperitur aliquid, quod est sicut forma per se, & cum coniunguntur, fit compositum, quod quidem est forma auri verax. Et ideo informat imperfecta metalla forma auri, & est forma inseparata à tali materia perfectibili: tamen hac forma fundata est in materia, cum ipsa sit completa. Ad aliud ergo refertur intentio Aristotelis, & ad aliud intentio Platonis, & aliorum.

Et ideo Aristoteles precauens sibi de reprehensionibus, quas facit contra Platonem & alios antiquos, dixit tertio Metaphysic. quòd reprehendit eos secundum litteram & sono littera. nunquam autem voluit eos reprehendere secundum sensum mysticum, & occultum, & analogum, neq; potuit, sicut antè diximus. Et quia in Senectute hoc arcanum nouit, tunc eorum intentiones laudauit, & eorū dicta approbauit, &c. Sed sicut forma sola nihil valet, quia suas virtutes & operationes manifestare non potest, nisi coniungantur materia, ut fiat compositum, quæ materia est argentum viuum, & imperfecta metalla, compositum autem est aurum: & hoc modo aurum nobilius est lapide. Ex dictis ergo liquidissimè patet, quòd semper superius dictum est scil. quòd sit solus unus lapis tam ad album, quàm ad rubeū, omnia metalla perficiens in aurum, ut tota Alchemia clamat. Nam cum forma omnium indiuiduorum eiusdem speciei sit tantum unita: Ita oportet, quòd forma omnis auri sit tantum unita.

Quia ergo omnia imperfecta metalla debent fieri aurum per alchemiam: ergo per unam formam solam: ergo per unum lapidem solum. Omnis igitur alia forma est inutilis & sophistica. Amplius notandum est, quòd in mineris argenti viui nunquam reperitur sulphur, nec è conuerso: propter quòd natura nunquam in aliquod aliud transmutat eam, quantum separatio agentis & patientis facit necessario, ut

non fiat actio & passio: ergo nec generatio. Ars autem ipsa coniungens generat Vt si fur, aut aliud in mineris metallorū, non reperitur argentum viuum, nec sulphur in sua natura: sed quoddam tertium ex his ambobus commixtum, & digestionem obtinens naturas, virtutes & proprietates ipsorum, ut ex eo possit generari unumquodq; metallorū secundum ipsius compositionis diuersitatem, & digestionis & loci. Quicunq; ergo ignorat radices minerarum, & simplices & compositas, ignorat radices & principia natura: ergo & artis. Non ergo adharet huic arti, nisi eam primitus inuestiget. Et hoc innotuit Auicenna in sua epistola capitulo de Medicina sumpta ex animalibus, comparans operationē artis figure ratiua, ad operationem naturae, dicēs: Et inuenimus aquam animalium: hoc est, sicut argentum viuum, quod est in mineralibus, & elementum ipsorum: hoc sit sulphur & arsenicum, quod est in mineralibus, & Elixir aggregatum ex eis, sicut Elixir quod est in mineralibus. nomen hoc est largius, & melius, & abundantius operans, & sublimius, &c.

C A P V T XXV.

De similitudinibus generationis foetus ex spermate & sanguine menstruo, & aui ex ouo, comparando generationem auri, ex sulphure & argento viuo, & lapidis philosophorum ad generationem ipsorum.

Quia locus sumptus à simili & proportionē in arguēdo in qualibet arte, & scientia familiaris est, & manifestum conferre videtur. Ideo generationem auri à natura, & ab arte, ex sulphure & argento viuo; praedictam generationem foetus ex spermate, & sanguine menstruo intendimus proportionabiliter explicare, ut ex his omnia: quae diximus, à simili robaremus. Erunt autem proportionēs naturales veraces; noua, & inaudita. Dicimus igitur, qd principia generationis foetus sunt duo, scilicet sperma & sanguis menstruus, quia in omni generatione est necessarium agens & materia. Mar

ria. Materia autē & agens non incidunt, ut patet ex secundo Phys. Sperma autem est agens, & sanguis menstruus est materia, ut patet ex quindecimo, & 16. de Animalibus. Et ut dicit Averrois secundo Colliget. Et quia omne agens cum introductione forma simul separatur à materia, nec subijcitur pro materia generati: igitur sperma separabitur ab illa simul cum introductione forma. Quod autem sanguis menstrui sit materia generati, sic patet, quia ex eisdem generamur & nutrimur, & è cōverso, ut dicitur secundo Colliget, & secundo de Generatione & corruptione. Et 15. de Animalibus, quia igitur factus nutritur ex sanguine: ergo similiter generatur ex eo. Opertes ergo dicere, quod sperma sit agens. Verè ergo dixit philosophus 15. de Animal. sc. vir dat formam & principium motus, & femina dat corpus & materiā. Et sicut in lacte coagulato: ita erit quod abscinditur à mare & femina. Est ergo masculus operans, & femina patiens, sicut est stannum ex carpentario & ligno: non ergo erit sperma sicut pars generati, & erit sicut motor & forma. & sicut sanitas, quæ accidit infirmo ex scientia medicinali, &c. Possumus igitur in proposito dicere, quod sicut stannum est ex carpentario, sicut ex efficiente, & ex ligno sicut ex materia, & factus est ex spermate, sicut ex efficiente, & ex menstruo sicut ex materia. Eodem etiam modo omnino dicimus, quod aurum & lapis philosophorum est ex sulphure, sicut ex efficiente, & ex argento vivo sicut ex materia: & sicut sperma informat cum forma sibi simili, & non aliena, & carpentarius informat lignum forma sibi simili, scilicet forma sulphuris, & non aliena. Et ideo hoc sulphur agens extrinsecum extrahit per digestionē illud sulphur, quod est in potētia, in argēto vivo in actū, quod sulphur informat ipsum argentū vivum forma auri, aut lapidis philosophorū. Et hoc est, quod aurū informat, coagulat, colorat, et infixat per actionē illius. Et præterea aduertendū, quod sperma generat ex materia cor primo, & primam virtutē in corde sibi similē, quando sperma habet primam virtutem gene-

*rationem, contractā ab eo, à quo decifum est, et generando cor-
 dat similem virtutem generatiuā, & post separatur ab eo, &
 derelinquit ipsum solitarium: quia cor potest de cetero gene-
 rare alia omnia sibi similia per virtutem primam introdu-
 ctam in ipso à spermate: quia sperma postquam generauit cor
 iam totū suum opus peregit, nec est de cetero necessarium ad
 generationē. Non solum autē in corporib. animatis anima sen-
 sibili, sed etiam animatis anima vegetabili hoc idem patet.
 Post seminationem enim determinata periodo germinant se-
 mina per virtutē generatiuam insitam in ipsis, & in quibus-
 dam ascendunt semina diuisa super terminum in ipsa gene-
 ratione: & in quibusdam manent in terra, & ista semina ad-
 haerent germini: quia similem virtutem generatiuam quam
 habebat intus, duxerunt in ipsis germinibus, & germina ob-
 tinuerunt eam: euauit virtus, qua prius fuit in seminibus,
 postquam opus suum totum peregit: propter quod illa germi-
 na sunt, & permanent per se sufficientia ad generationē suc-
 cessiuē absque seminibus, ex quibus generata sunt. Ideo gene-
 rant folia, flores, & semina in circulo, sicut ista ex quibus ori-
 ginem contraxerunt. Omnes etiam res quae generantur, &
 in sua specie multiplicantur, non generantur nisi à sibi simi-
 libus in natura, tanquam à principijs et radicibus suis secun-
 dum modum quem diximus. Est ergo germen sicut cor gene-
 ratum & separatum à semine suo, in quo est tota virtus semi-
 nis generatiua omnium membrorum plantae, & partium ei-
 us secundum exigentiā suā speciei, ut in corde embryonis ge-
 nerato à spermate. Eodē modo dicimus, quod sulphur extrin-
 secum generat ex argēto visuo sulphur quoddam, quod est si-
 cut cor, & primā virtutem generatiuā introductam in ipso
 à sulphure extrinseco absq. eius praesentia: quia sulphur ex-
 trinsecum iam totū opus suum peregit. Sicut ergo sperma post
 generationem cordis non habet aliquid efficere de cetero:
 quia iam introduxit formam, & etiam, quia impossibile est
 duo agentia concurrere equaliter ad eundem effectum: sic
 & sul-*

& sulphur extrinsecum similiter se habere debet. Erga sulphur extrinsecum, postquam introduxit in actu sulphur intrinsecum argenti viui, quod est sicut cor & forma argenti viui, debent similiter separari. Conformamus autem hoc per Philosophum 16. de Animalibus, qui dicit: Creatur autem cor prius à spermate, aut membrum conueniens cordi, quod erit principium generationis corporis totius, etc. Et post hoc dicit: Et propter hoc in creatione apparet cor prius inter omnia alia membra in actu, & manifestum est sensui, & similiter rationi, quando conceptum sustentatur ex semine maris, & superfluitate femina, & fuerit solitarium, debet regere se, sicut qui exit à domo patris, &c.

Ex dictis est sciendum, quòd sicut non est necesse, quòd primum mouens tangat suum mobile continuo: sed sufficit, quòd iam tetigerit, ut patet in sagittatore & sagitta. Sic est de spermate: Et ille, à quo decisum est scilicet corde, quod generauit sperma, & corde, quod generat membra fetus. Vnde dicit Philosophus 16. de Animalibus: Sicut accidit rebus qua sunt per se, quòd primum mouens mouet, non quia eum tangit corpus, est omnino aliterius corpus: sed quia iam tetigit in praterito. Ita est illud, ex quo est sperma, & non tangit post hoc. Vnde ibidem ante hoc dicit: Non differt dicere, sperma facit hoc, vel nihil à quo est sperma. Eodem modo dicimus in sulphure & argento viuo: quia postquam sulphur extrinsecum tetigit argentum viuum, & creauit in argento viuo sulphur ex ipso, in quo est virtus prima generandi & informandi aurum, non est necesse, ut de cetero tangat ipsum, sed sufficit, quòd iam tetigit in praterito: Ideo dignum est, ut hoc extrinsecum separetur, sicut perpetuum à corruptibili.

Amplius subtiliter aduertendum est, quòd sperma, quando est fortis et temperati caloris, tunc est potens digerere materiam completè: quia non potest fieri completa digestio, nisi per calorem completum, sicut indigestio per calorem diuini-

nutum. Ergo cum sperma fuerit vincens & potens, bene digerere materiam, scilicet cum sit sicut motor, & operans assimilabit sibi communi necessario: ergo generabit masculum, cum sperma sit ex masculo. Et quia omnis corruptio & alteratio est contrarium, tunc quia sperma non poterit vincere, & digerere bene materiam propter penuriam caloris, non poterit creare factum, secundum similitudinem forma sua: ergo erit alterata ad contrarium. Et quia femina contrariatur mari, necessario creabitur feminam: quia sperma est sicut operans, & Mercurius sicut patiens: propterea accidit, quod mares calidiores feminis: quia caliditas attribuitur agenti. Sic eodem modo dicimus de sulphure & argento vivo: nam quando sulphur est bene potens digerere argentum vivum ex completa, actione caloris: tunc sulphur assimilabit sibi argentum vivum, & faciet ipsum aurum: & quando sulphur est ipsum digerens, est citrinum. Ideo aurum est citrinum: & masculum, & completè digestum. Cum autem sulphur non poterit bene digerere argentum vivum ex indigentia caloris: tunc non erit alteratio ad contrarium. Ergo sulphur non assimilabit sibi argentum vivum: ergo non fiet aurum, sed argentum, & hoc argentum est album, sicut argentum vivum, & est sicut femina, & completè digestum: & hac est causa albedinis argenti, & citrinitatis auri. Unde sicut femina est mas occasionatus secundum philosophum in libris præallegatis Auri: sic similiter, quod argentum est aurum occasionatum. Est autem citrinitas & albedo in auro et argento, non ex utroque: sed ex argento tantum quemadmodum in ovo album & citrinum sunt ex parte feminae & non maris, quâvis non sint ex argento vivo distincta, sicut in ovo. Ideo dicit Philosophus libro 17. de Animalibus: Album & citrinum in ovo non sunt ex mare & femina, sed ex femina tantum.

In alijs autem metallis, quod sulphur, aut nondum potuit digerere bene, & vincere argentum vivum propter paucitatem

tatem caloris, ut in plumbo & stanno: aut combustis nimis, ut in are & ferro: & ideo in ipsis nondum potuit generare aurum, nec argentum, quando sulphur non est vincens, nec victum omnino. Et in temperantia caloris sulphuris potest esse, tam in superabundantia quam in defectu, & potest utraq; in temperantia dici indigestio diuersis respectibus, postquam tenet medium. Ideo bene dicit Philosophus 18. de Animalibus, scil. Mares & femina indigent temperantia caloris: quoniam omnia naturalia & artificialia non sunt, nisi per terminum & temperantiam determinatam. Cū calor vincit, valde desiccatur res humidus, & cum diminuitur multum, non poterit sustentare humiditates, & propter hoc indiget temperantia. Si autem non fuerit ita, accidit istud, quod accidit rebus decoctis: quoniam ignis multus coëurit, & paucus non potest digerere: & propter hoc indiget mas & femina ad creandum filium temperantia caloris. Et huic concordat verbum Geleni in 4. de Ingenio sanitatis, qui dicit: Omnis error duobus modis est, in quantitate scilicet ultimum temperamentum fuit, vel citra temperamentum. Nam idem facit plus & minus. Vnde dicimus, quod solum aurum est à calore temperato decoctum, & natura digestum: & citrinum & masculum, & simile est argentum, & nullum aliorum hoc habere meruit.

Rursus ne videamus ignorare intentionem verborum doctorum Aristotelis, dicimus, quod quauis sperma sit factor Embrionis, ut dictum est: tamen non est sicut principale agens, sed magis ut organum & instrumentum: quia anima existens in spermate, & principale agens, & mouens mota ab anima generantis. Cum omne quod habeat animam actum vel potentia, vel secundum quid, vel simpliciter, ut dicitur 16. de Animalibus: Et utitur spermate, sicut instrumento cum calido & frigido ad generationem & formationem, ut ibidem dicitur: quauis verius sit dicere, aliquid fieri per motum instrumentorum, quam instrumenta, ut ibidem dicitur.

phure per tempus caliditatem ignis mensuratam ab artifice, sicut principale agens extrinsecum. Et hac virtus mouet sulphur sicut instrumentum, in quo est. Sulphur autem motum mouet argentum viuum, sicut propriam materiam ad generationem, eo motu quo mouentur a primis, & est aurum in argento viuo, in sulphure, in potentia: actu autem non. Sed est in argento viuo passiue sicut in materia sulphuris, actiue sicut in efficiente. Vnde liquefactio & coagulatio, & alia accidentia fiunt à calido & frigido: forma verò efficitur ex motu instrumentorum motorum secundum scientiam artificis mensurantem, & ministrantis ea natura.

Dicemus denuò, quòd argentum viuum vulgare assimilatur menstruo & ouis venti. Vnde sicut ex materia absque spermate non fit embrio, nec ex ouis venti absq. semine maris auis generatio: quia virtus anima nō est in eis, nisi ex spermate vel semine maris, ut patet ex 16. de Animalibus. Sic ex argento viuo vulgari nunquam fiet aurum, nec lapis philosophorum absq. sulphure: quia non est in eo virtus generatiua nisi per sulphur. Secundum hanc ergo proportionem dicimus de sulphure, quoniam ipsum assimilatur spermati, & semini maris, & absq. menstruo femine nō fit generatio, quemadmodum tota materia generationis & nutrimenti non est nisi ex femina. Sic ex sulphure solo absq. argento viuo nunquam fiet aurum, nec lapis philosophorum, quia in eo non est virtus materia nec nutrimenti. Et sicut ex albo oui fit generatio pulli, & nutrimentum ex solo citrino: sic similiter generatio auri fit ex argento viuo, & nutrimentum eius ex suo citrino, sc. sulphure suo. Ergo & generatio lapidis erit ex albo, id est argento viuo, & nutrimentum ex suo citrino, scilicet sulphure suo occulto. Dicimus per actionem sulphuris extrinseci regimine artis & artificis ministrantis nature. Propterea natura sapientissima in animalibus perfectis, in quibus est dare marem & feminam, separauit marem à femina, quia ad generationem temporibus congruis contem-

guntur. In seminibus autem quia non sunt corpora nobilia taliter à principio intrinseco, coniunxit natura ex eis simul marem & feminam. Ita quodd in quolibet semine est coniuncta & indistincta virtus maris & femina ad generationem faciendam. Sic similiter & propter eandem causam coniunxit in mineris metallorum sulphur & argentum viuum ad generationem ipsorum: ideo minera ipsorum omnium sunt necessario mixta ex sulphure & argento viuo vulgi, cum sint simul ibi generata, & mixta, & conglutata. Et ob hoc sicut mas non generat in substantia propria, sed in passiva, & opposita sibi, siue agens & patiens sunt coniuncta, siue separata. Similiter sulphur generat non in substantia propria: sed in passiva & opposita sibi, qua dicitur argentum viuum. Si igitur verum quod in principio huius capituli diximus secundam sententiam Aristotelis, Auerrois, & Alexandri, scilicet quod ex eisdem generamur, nutrimur, perficimur, & complemur, & non ex extraneis: ergo ex eisdem aurum debet generari, nutriri, perfici, & compleri, & non ex extraneis. Cum ergo aurum sit generatum, nutritum, perfectum & completum à natura ex solo argento viuo ab extrinseco sulphure digesto, & ultimo ab eo expoliato: ergo & lapis philosophorum ex eisdem debet generari, nutriri, perfici & compleri, ex quibus est aurum, & non ex extraneis: quia sicut cognitio rei sumitur ab essentia & natura rei, & suis principijs, et non ab extraneis: sic & operatio ipsius.

Quia ergo ex imperfectis metallis debet per hunc lapidem aurum generari, nutriri, perfici, & compleri per eorum mixturem: ergo ex solis partibus eorum, qua sunt ex eisdem ut aurum generabitur aurum, & partes extranea corrumpentes separabuntur seorsum, & tunc partes, qua sunt in eis, qua sunt ex eisdem, ut aurum, sunt argentum viuum. Ergo ex solo argento viuo generabitur aurum, & nutrietur, perficietur, & complebitur per hunc lapidem: Ergo & partes sulphuris qua sunt in eis, cum sint extranea & corrumpentes, separabuntur seorsum.

orsum: quia non miscebunt. Omnis enim res ex suis similibus conficitur & perficitur, & completur, & non ab extraneis. Unde philosophus in secundo de Anima dicit, quòd nutrimentum in principio est dissimile à nutrito, in fine autem simile: ergo à similibus res nutritur & perficitur, et non ab extraneis. Sic ergo patet, quòd aurum alchemicum est quod debet esse necessariò ex eisdem omnino, & eodem modo generatum ut minerale, & non ex extraneis, nec modo extraneo. Qui igitur in extraneis laborant, & modo extraneo à natura operantur, extranea faciunt, & aliena. Similiter autem & qui in eisdem non extraneo operantur.

Cupientes ergo per artem alchemia naturam sequi, non impendent laborem in argento viuo solo, scilicet vulgi: nec in sulphure solo, scilicet vulgi: nec cum aliquibus alijs intermixtis, sed nec natura, imò nec in argento viuo, & sulphure vulgi coniunctim, quod forsàn videtur mirabile: sed in eo in quo sunt à natura coniuncta, quia natura preparauit arti sicut ancillam. Coniungit autem natura ipsa à principijs generationis, sicut in lacte butyrum, caseum, & seraceum, qua post digerit, & ab inuicem separat, & sequestrat: similiter autem & ars. Similitudines autem ista sunt sufficientes & veraces etiam ad hoc propositum ostendendum, quamuis non sint totales, quando animatorum ad inanimata non potest in omnibus totalibus totalis similitudo adduci. Non enim generatur aurum ex auro, sicut animal ex animali, sed talis inuestigatio extranea & pulchra est. Concludimus ergo ex omnib. prius dictis, quòd quicunq; sapiēs, callidus, figurat et analogias verborum, cū omni imaginatione in hac arte inuestigare voluerit, cū ipsa ars supra naturam & rationem naturalem consisset, ut prius ostendimus, oportebit ipsum necessariò operibus diuinis supra naturam & naturalem rationem & intellectum existentibus consentire, & fidem omni modo adhibere. Quòd si solam rationem adeptus fuerit, finem artis penitus non attinget.

CAPVT XXVI.

Est vltimum, in quo imponens finem tractatui concludit & epilogat, vera esse, quæ dixit.

Quia finis cuiuslibet rei debet restitui super suum principium. Ideo concludendo dicimus, quod de hac questione, opinionem hanc credimus, & tenemus: & de esse, & veritatem artis, sine quo hac questio delucidari non potest, tenemus, quod scripsimus, sicut secundum rationem nostram & experientiam nondum completam perpendere potuimus, & extrahere ex libris virorum famosorum cum difficultate non modica. Neque diximus hoc ad derogandas opiniones aliorum contrarias huic, ad quorum intellectum & scientias non attingemus: sed secundum quod unusquisque secundum rationem apprehendit, ita iudicet, si sit ratio ex principiis veris exigens. Propter nostrum enim affirmare vel negare, nihil mutabitur in re, ut dicit 1. & 2. *Epiphanias*. Contrarietas autem fortè philosophi fuit: quia iuuenis erat, & intentus inquisitione scientie Philosophia tunc, & cum olim opinatiue negat: quia dicit veterum. Quia doctrina specifica aliquo tollitur ingenio. Ego non credo possibile. &c. Et quia prudentia non est in iuuentute, ut dicitur 6. *Aethicorum*, sed in senectute, cum ipsa in longa experientia versetur temporis, ideo ipsam negavit. Et similiter, quia est valde singularis: quia unica tantum per omnem modum, ut supra ostendimus. Et similiter, quia habet rationes ad destruendum paratas, & plures ad construendum aurum non sic. Et similiter, quod est valde singularis, &c. Notandum, quod omnis scientia, & omnis ars est de substantiuo suo vniuersali, quod potest explicari entibus pluribus, & quasi infinitis, ut Grammatica de constructione, Logica de syllogismo, naturalis de Corpore mobili. Hac enim possunt applicari entibus, quasi infinitis. Similiter de moralibus & artibus mechan-

cis. So-

ois. Sola autem Alchemia, quamuis sit de substantiuo vniuersali, & ratione eius dicatur vniuersalis: tamen in quantum non potest applicari, nisi vni soli enti in ipsius operatione, ut omnis speculatio aliorum entium omnium: sic propter ibidem solum ipsa dicetur singularis: & particularis: valde cum nulla variatione. Et ideo absq; errore ipsa est maxime subtilis. in speculatiuis enim solis, magis discernimus veritatem, & minus erramus in vniuersalibus, quàm in singularibus, ut patet ex primo Posteriorum: in operabilibus autem e contra: Vnde dicitur 1. Politicorum: Considerantes particulariter, magis veritatem discernunt: vniuersaliter enim dicentes, solum seipso decipiunt. Cum igitur hæc scientia sit operatiua & singularis, habita cognitione vniuersalium suorum, oportet deuenire ad singularia in operatione, & tunc discernere veritatem, & iudicare, & non prius. Iudicare enim in operabilibus, secundum vniuersalia errare contingit, secundum particularia autem non. Vnde dicitur 6. Ethicor. Singularium est prudentia, quæ sunt cognita experientia. Iuuenis autem expertus non est: Longitudo enim temporis experientiam facit. Et in secundo Posteriorum: Aequationes magis latent in vniuersalibus, quàm in singularibus. Videtur ergo causa potissima apud eos qui errant inuestigando artes, quæ exprimento experiuntur, quædò assumunt rem, & ponunt in eam vniuersalem. Et ideo quicquid probant, non rectè probant. Et sicut actus & operationes omnes sunt singularium, ut patet ex primo Metaph. sic & probationes debent esse ipsæ, in quantum singularia & non vniuersalia. Est ergo rectificatio talium errorum in artibus per cognitionem & distinctionem rerum particularium ab vniuersalibus: non ergo potest dare iudicium in artibus & earum operationibus, nisi qui sic scit discernere. Qui ergo querit scire veritatem alicuius rei particularis, non ponat eam vniuersalem, ne defraudetur & proteruiat, & seipsum decipiat, ut velit querere victoriam contra veritatem. Sed conformes

mentem suam illi rei, eo modo, quo se habet res illa. Sic enim sit inquisitio veritatis rei. Et cum unusquisque bene iudicet de his quæ cognoscit, & eorum sit bonus iudex, ut dicitur 1. Ethicor. & 1. Politicorum: Et infantes non possint addiscere vel iudicare.

Similiter senibus, ut dicitur 7. Ethicor. expertes magis proficere videamus finem experientia rationem habentibus, ut dicitur 1. Metaph. Ideo philosophus tunc iuuenis, & sicut vniuersalis, & cognitione huiusmodi experientia carens, sola ratione motus probauit hanc artem non esse veram. Et hoc non sufficit: quia omnis probatio, quæ in aliqua scientia operatiua fit, manifestatur, & declaratur solum in experientia vtrum sic sit vel non. Antiqui autem philosophi, & experti scientes hoc, tam ratione diuina, quæ experientia certa sententiauerunt & iudicauerunt, hanc artem esse penitus veram & sequentem naturam. Vnde philosophus effectus senex, ad subtilissime inquisiuit per antiquorum dicta, & ipsam cum ratione possibili perpendit: Naturam & ipsam experientiam habuit: Et oculis vidit, & manibus tetigit: tamen multiplici fallacia precedente, & interpositione multorum sumptuum. Et idem scripsit eam Alexandro Regi discipulo suo in libro de Secretis secretorum, capitulo de lapidibus preciosis eodem more, quo antiqui philosophi alij scripserunt scilicet occulto, figurato, velato sermone. Imò totus ille liber est mysticus: Et est de hac arte, sicut de principali proposito. Scripsit etiam Philosophus librum alium, propriè in hac arte ad quendam suum discipulū, nomine Arda, quem nōdum vidimus, sicut recitat Haly in suo libro de Secretis secretorum. Ad istius ergo arthani mirabilis & diuini finem, complementum cum experientia, circa quam in idem desideramus: quia adhuc ipsa curemus, & operationi dediti fuimus, perducatur nos creator omnium Deus, ad cuius gratiam anhelamus, a quo hac, & cuncta dona procedunt qui in trinitate consistit, & in unitate manet sine principio & absq. fine. Amen.

Hanc

Hanc quæstionem prolixam sic solenniter & exquisitè inuestigatam, ventilatam, disputatam, determinatam et roboratam composuit & ordinauit magister Bonus Ferrariensis Physicus subtilis, Anno à natiuitate Christi, qui tunc erat in Pole salariatus de prouincia Istria, in qua inseruit, quod de cognitione speculatiua practica, & operatione illius intelligat. Defendendo autem & antiquorum authoritatibus & rationibus inherens, & proprias sibi adiungens. Rogo autem & adiuro unosquosque in his intelligentes, ad quorum manus peruenerit hac preciosa Margarita nouella, ut communicent ipsam uiris intelligentibus ad hanc quæstionem & artem esurientibus, & naturalibus principijs eruditis: ab insipientibus autem & pueris ipsam occultent, cum sint indigni. Scripsimus prius similem quæstionem in ciuitate Cragarij in 23. Anno quàm cassamus propter magnam excellentiam eius.

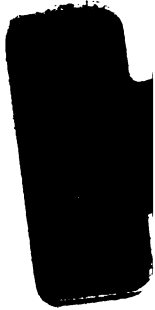
Explicit preciosa nouella Margarita, edita à Magistro Bono Lombardo de Ferrara Physico introducens ad artem Alchemiæ, composita anno Domini 1330. In ciuitate Pola, in Prouincia Istriae.

Österreichische Nationalbibliothek

